فہرست ابواب کتاب مستطاب غایۃ المقصود

قوله تعالیٰ

وله اسلم من فی السموات والارض طوعا وکرها

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد للواحد المسجود واجب الوجود المنزہ عن الوالد والمولود تعالی الله عما یصفه
النصاری والیهود العنود ولیس هو کما یزعمه المجوس والهنود الجحود والصلوٰة
علی نقطة دائرة الوجود ونکتة سر الله فی کل موجود محمد المحمود وآله المسعود
المتسلطین من رب الودود علی کل غوی وغبی نمرود وطغی متمرد مرد ودو
هذا هو غایة المقصود فی وجود المهدی الموعود فارجو من الهادی الودود سیظهره الله
فی الزمان المعهود لهدایة المضل اللدود والشارد المطرود عن الصلاح والفلاح
الی بئس الورد المورد فعلی اعدائهم فی الدنیا من الله لعنة ویوم القیمة بئس الرفد
المرفود امّا بعد چنیں گوید حقر عباد الله القوی السید علی الحایری
الرضوی اللاهوری ابن العلامة الفهامة فخر الخاصة والعامة حجة الاسلام مرجع الاعلام

آیة الله فی الانام حضرة الحاج السید ابو القاسم الرضوی القمی در این زمانه بسبب خیالات آزادانه بعضے از دین بیگانه و الناس علی دین ملوکهم بلکه با آنها متحد و یگانه شده اند اکثر مشاهده گردیده که جاهلان سست عنصران از معاشرت جهال ابناء زمان در ورطه ارتیاب افتاده و از طریق صواب و سداد در گذشته مسالک بدعیان مسیحیت و مهدویت زمان را سالک شده اند و بسبب عدم واقفیت بحقایق دین متین و شرع انور سید المرسلین خود را در مهالک انداخته اند۔ و بخرافات و افسانهای کتب آنها اکتفا نموده اند و چونکه بسبب عدم معرفت و بصیرت دلیلے ندارند که بالمقابل رد دلیل آنها بکنند لهذا فاسد العقائد میشوند علاوه بر این در این زمانه فن مناظره عام و رسیدن بغایت المرام ناتمام هست بنحویکه در خصوص خلافت مرتضے علی بعضے از کتب مستقله تصنیف شده اند لیکن در تحقیق احوال حضرت امام هادی مهدی موعود که امام و سلطان دوران حجة الله الاکبر امام العصر خلیفة المنتظر است با وجود صدها اشکال و اعتراضات ملل مختلفه که از روے تقصیر فهم و عقل خود در باره آنجناب میکنند کسے از علماء هم در رد کردن ایرادات مکابر آنها و تحقیق حالات آنجناب علیه السلام سعے خود را ابذول نمیدارند تا که هر کسے معرفت سلطان دوران و امام زمان خود را حاصل کند و بمفاد حدیث صحیح من لم یعرف امام زمانه فقد مات میتة جاهلیة بسبب بے معرفت بودن از امام زمانه خود مثل موت کفار جاهلیت نمرده باشند در کمال الدین از ابان بن تغلب آورده که گفت گفتم بحضرت امام ابی عبد الله علیه السلام من عرف الائمة و لم یعرف الامام الذی فی زمانه امومن هو قال لا قلت امسلم هو قال نعم یعنے اگر کسی تمام ائمه اطهار علیه السلام را بالتفصیل بداند لیکن معرفت امام زمان خود را ندانسته باشد وے مومن است فرمودند گفتم وے مسلم است فرمود آرے پس بنا بر این روایت مردم غالبًا که از حالات تفصیلیه بلکه اجمالیه امام زمان خود حضرت مهدی موعود علیه السلام عاری و بے خبر اند و علماء هم که غیر از فن مناظره چونکه در باره آنجناب غالبًا

بی اطلاع از حالات امام زمان مومن نیست

کم کتب بینی بیند لہذا عوام انام اینطرف شغلے نہ کردند پس بمفاد احادیث معتبرہ کار عوام انام بسیار مشکل میشد پس حقیر فقیر بغرض تحصیل زاد براے یوم معاد و وسیلہ فوز در مقام مرصاد و انسداد شکوک عباد کہ بعضے از شبہات و بعضے بعناد در وجود و غیاب و ظہور موفور السرور حضرت امام عالیمقام جناب مہدی موعود علیہ السلام فی آخر الزمان علیہ صلوۃ اللہ المنان کردند و میکنند عزم بالجزم نمود کہ اشکالات و اعتراضات ہر ملت کہ در وجود و ولادت و فضایل و خصائل و شمائل و معاجز و مناقب و ظہور و غیاب آن امام خاتم الائمۃ الاطیاب مد نظر دارند در این کتاب نوشتہ با وجود مرعے داشتن نظر اجمال و اختصار اجوبہ کافیہ شافیہ عقلیہ و نقلیہ نوشتیم تا کہ جوانان این زمانہ با وجود خیالات آزادانہ صدق و کذب حق و باطل عاطل ہر مدعی مسیحیت و مہدیت را تا ظہور شصت کذاب علیہم اللعنت والعذاب من اللہ الوہاب از روے ہمین کتاب مستطاب معلوم نمایند و بدام عوام فریبی آنہا نیایند و عقائد صحیحہ سلیمہ قدیمہ خود را بگفتہ مزخرفات آنہا فاسد نکنند و حقوق خدا و رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و صحابہ وسلم را ضائع نسازند و عند اللہ ضامن آن نباشند و خود را در مفاد آیات افلا تعقلون و افلا تبصرون و افلا تنظرون قرار ندہند و در این چند روزہ دار فانی بسبب شہوت نفسانی و غلبہ شہوانی از جنت جاودانی بے بہرہ نگردند و فردا آے روز قیامت در جہنم در شعلہاے آتش قہر ربانی این ابدان نازپروردہ تمام ایام زندگانی را عوض از ہیزم نسوزانند و بمفاد حدیث صحیح من لم یعرف امام زمانہ فقد مات میتۃ جاہلیۃ بسبب بے معرفتی سلطان دوران و امام زمان ہادی انس و جان حضرت امام مہدی موعود علیہ صلوۃ اللہ المعبود چون کفار جاہلیت نمیرند و اما بعد از ظہور شصت مفتری و کذاب چون آن آفتاب عالمتاب خاتم ائمۃ الاطیاب امام آخر الزمان مہدی دوران علیہ السلام ظہور فرماید البتہ تیرگی شکوک مرات بندگان از صیقل دلالات و صحنات و معجزات باہرات قاہرات مرتفع نماید و قفل ارتیاب ضمایر عالمیان و خواطر

آو میان مائل بجده انحراف رامفتاح اشارات انگشت فرشگاف سید جیاد ال مناف بلا
خلاف بکشاید پس بر تمام روئے زمین شوره و شیرین بلوجود این اوصاف هر کس بر
طریقہ کفر اسلاف باقی بماند برائے قتل آنها شمشیر را از غلاف بیرون آورده از قاف تا
بقاف پر از عدل و داد و انصاف فرماید حق سبحانہ جل شانہ باکرام عام والطاف تام
خود جمیع مومنین را از خلص انصار آنجناب علیہ السلام گرداند واین کتاب مستطاب را
بہ **غایۃ المقصود فی وجود المہدی الموعود** موسوم نمودم و ترتیب دادم
آن را بر یک مقدمہ و پنج باب و یک خاتمہ **مقدمۃ الکتاب** غرض
اصلی حق تعالے و علت غائی از تعیین امام انام و انزال کتب و ارسال رسل ہدایت
سبل و ابلاغ احکام حلال و حرام و اتمام حجت حضرت ملک علام بر خواص و عوام انام است
زیراکہ بر عدالت حق سبحانہ جل شانہ قرآن مجید و فرقان حمید از اول تا آخر ناطق
صریح و صادق صحیح است **علاوه** بر آن راضی نیست کہ احدے
از مخلوقات بیک دیگر جبر و جور و ظلم بکنند چنانچہ نبی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و امام
معصوم علیہ السلام را منصف و حکم در میان آنہا قرار داده است بنحو
اختیار دون الاکراه والاجبار ایشان را ابلاغ اغراض المطیبہ نمایند و اتمام
حجت فرمایند فمن شاء فلیؤمن ومن شاء فلیکفر فردائے روز
قیامت احدے را بر خدا وند حجت باقی نماند چنانچہ در عزیز کتاب خویش
مے فرماید لئلا یکون للناس علی اللہ حجۃ بعد الرسل احدے را
نمیتواند یوم قیامت بر خدا وند متعال حجتے باقی باشد زیراکہ انبیاء و
رسولان و حضرات ائمہ اطہار علیہم السلام راه ہدایت نمودند کہ اگر تمسک بصراط
المستقیم ایشان نمایند کناره آن جنت است بد آنجا خواہند رسید و اگر
طریق ضلالت را تمسک نمودند کناره آن جہنم است و در آنجا بہلاکت خواہند

رسید وما علی الرسول الا البلاغ وپس از ابلاغ امت فاعل مختار است اما
شاکراً واما کفوراً ومن شاء فلیؤمن ومن شاء فلیکفر **خلاصه**
ثابت است کہ بوجود نبی وامام علیہم السلام مخلوق قریب بطاعت وبعید از معصیت
میشود **هذا** وجود نبی وامام علیہم السلام لطف است وتصرف ایشان در
امور لطفی دیگر است وبیان این مطلب درچند بحث میشود انشاء اللہ المتعال

بحث اوّل در تعریف امام علیہ السلام است

بدانکہ امام از ام یؤم امامۃ در اشتقاق است **ودر لغت**
بمعنے مقصود ومقتدا است **ودر شریعت** مطہرہ عبارت است
از ریاست عامہ تامہ من اللہ تعالے در عام امور دین ودنیا کافہ بشر از برائے
انسانے معین بہ نیابت پیغمبر صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم **در شرح تجرید** ونیز در
کتاب مستطاب **شرح طوالع** فاضل صفہانی آوردہ است الامامۃ
عبارۃ عن خلافۃ شخص من الاشخاص للرسول فی اقامۃ قوانین الشریعۃ
وحفظ حوزۃ الملۃ علی وجہ یجب اتباعہ علی کافۃ الامۃ یعنے امامت
عبارت است از خلافت شخصے از اشخاص از جانب خدا وتد متعال بہ نیابت
حضرت رسول مختار صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از برائے بجا آوردن وقائم ساختن قواعد
شریعت وحفاظت حلقہ ملت بنحویکہ اتباع وپیروی آن شخص وانقیاد وے
بر تمام امت واجب باشد **ومولینا مجلسی** علیہ الرحمت را
در بحار الانوار **و** در مجلد حیوۃ القلوب در تعریف امامت تحقیقے است نظر بوعدہ
اختصار درج نکردیم **واما نزد حکما** بتشرعین بعض نفوس انسانی
بالنسبت بعض نفوس دیگر بذات خود کامل وقوائے شان از قوائے دیگران

بیان تعریف امام از لغت وشرع

قوی تراند لهذا وراخذ جمیع کمالات قابل تر میباشند پس این نفوس کبیّه اگرچه متفاوة الدرجه و راکفاخود اند لیکن در ملک لاهوت بحسب استعداد خود جمیع فیوضات فیاض مطلق را دفعةً مستفیض شده من الله العزیز المتعال موید وموفق میشوند و در عالم ناسوت برائے حفظ وتکمیل ناقصان نوعے وجنسے معیّن ومقرر میشوند **پس** در زبانِ سلف همین نفس کامله زکیه را که موید وموفق است باسم نبی غالبًا **و** باسم امام تارةً چون ائمّة یهدون بامرنا تعبیر میکنند **و** در زبان مختوم همین نفس را مخصوص باسم امام و خلیفه رسول مینامند- **واما نزد اهل سنت** هر غبی وغوے وجاهل وکافر نزد ایشان امام میتواند شد چنانچه **غزالی** فرموده است کافر نبی وامام میتواند شد زیراکه نزد این فرقه نص خدا ورسول صلی الله علیه وآله وسلم برائے تعیین لازم نیست بر هر شخصیکه اجماع بهم رسد نبی وامام علیه السلام است کائنا من کان

بحث ثانی در وجوب امامت است

پس قرآن دو قول اند فرقه خوارج منکر محض اند **واما قائلین** بوجوب نیز اختلاف دارند که آیا عقلاً واجب است یا نقلاً **اشاعره** واکثر معتزله بوجوب سمعی قایل اند **واما اصحابنا** الامامیه وابو الحسن بصری وکعبی **و** جاحظ **و** من تبعهم من العامه بوجوب عقلی وهم سمعی قایل اند **و** بعد از وجوب اختلاف کردند یا نصب امام علیه السلام بر خدا وند منعام واجب است یا بر انام **اصحاب ما** قایل اند که نصب امام علیه السلام بر خداوند علام واجب است چنانچه ارسال نبی صلی الله علیه وآله وسلم بر وے واجب

است زیرا که مدخلیت نبی و امام در دین لطفیت عیناً و جیب است بر امام ابلاغ
ما یجب علی النبی صلی الله علیه و آله وسلم ابلاغ من الله سبحانه **و ثابت** است
که غرض حق سبحانه جل شانه از ایجاد عباد امتثال و انقیاد ایشان است و این ممکن
نمیشود مگر بلطف و لطف بر خداوند متعال واجب است تا که مردم بطاعت
قریب و از معصیت بعید شوند **پس** بعد از انصرام زمانه نبوت وجود امام
علیه السلام برای تمام خواص و عوام لطف خداوند علام است **اگر موجود**
نباشد نقض غرض لازم میآید این محالست پس وجود امام علیه السلام در هر
زمان تا انصرام دنیا واجب است **و مؤید** است این را حدیث شریف
که ترجمه آنست خالی نمیماند زمین از حجه خداوند متعال اما ظاهر او مکشوف و اما
خائفاً و مستوراً خواه ظاهر باشد و آشکار یا مخفی باشد و پوشیده **دلیل دیگر**
آنست که بجهت قوه غضبیه و شهوه نفسانیه و اغوائے شیطانیه که غالب و قاهر قوه
عقلیه اند نفور از حسن و غافل از ممدوح و محامد و میلان بقبایح و مفاسد میکنند پس
باین جهت در حکمت و عدل واجب شد که سلطان عادل قاهر و زاجر و مرغب
و آمر در هر آن و هر وقت موجود باید باشد که میان خلق بین الحق والباطل میزان
عدل قایم سازد و اگر نه عبث و بطلان غرض لازم میآید و آن بر حکیم علیم مدبر متعال
هرگز جایز نیست **دلیل دیگر** آنست که بجهت عدم عصمت از ایشان وقوع
شر و فساد و ترک اوامر ممکن است پس بغرض صیانت ایشان گذاشتن رئیسے میان
ایشان از جنس ایشان موصوف بعصمت و طهارت بر خداوند متعال واجب است و
اگر نه اغراء خلق لازم آید بر حق سبحانه جل شانه هرگز آن جایز نباشد **اما سمعاً** بسیارے
از آیات قرآن مجید و فرقان حمید علانیه دلالت میکنند که نصب امام علیه السلام برائے
انام خواص و عوام بر خداوند علام واجب است نه بر انام **منها** آیه شریفه انی جاعلک

لِلنَّاسِ اِمَامًا قَالَ وَمِن ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ یعنی حق سبحانه
جل شانه بحضرت ابراهیم خلیل الرحمن علیه السلام فرمود بدرستیکه من گردانیده ام
ترا برای مردم امام آنجناب علیه السلام عرض کرد بعضی را هم از ذریت من هم امام
گردان حق تعالی در ذریت بغیر ظلمه قبول فرمود که عهد امامت من نمیرسد جمیع ظلم
کنندگان را **اقول** در این آیه شریفه حق تعالی چندی از اهم امور را ثابت
فرموده **اوّل** کلمه انی جاعلک دلیل قاطع است بر آنکه امام ساختن مختص و
منحصر بحضرت احدیت است خلق را مجال آن نباشد **ثانی** امامت اخص است
از نبوة زیرا که حضرت خلیل الرحمن علیه السلام را پس از نبوة و خلت امام گردانید
چه تحقیق خاص مستلزم تحقیق عام است اگرچه نبوة افضل از امامت است قطعاً
چنانچه توحید افضل از نبوة است یقیناً **بنابراین** هر کسی هرگز نمیتواند امام بشود
پس باطل است قول کسانیکه میگویند هر کس مدعی امامت بشود امام است
ثالث در اینجا نزد جمهور محققین از ائمه مفسرین چون مجاهد و علامه جار الله و
بیضاوی و فخر رازی و ابن عیینه و غیرهم مراد از عهد امامت است نه نبوة و
میثاق **زیرا که** در صدر آیه شریفه فرموده است انی جاعلک للناس اماما
و معلوم است که آنحضرت علیه السلام در آن وقت نبی بالقطع و الیقین بود **پس**
متعاقب این مژده حضرت خلیل الرحمن علیه السلام سوال امامت برای ذریت
خود کرد خداوند علام در جواب آنجناب علیه السلام فرمود لا ینال عهدی ورنه
لازم میآید که جواب حکیم علیم متعال مطابق سوال نباشد که حضرت خلیل الرحمن
علیه السلام خواهش امامت بکند و حق تعالی جواب از نبوة و میثاق بدهد **رابع**
معنی امام علیه السلام نزد علامه طبرسی دو چیز است و آنچه علامه **عبد الرزاق**
لاهیجی و فاضل جلیل ملا **محسن فیض** در قرة العیون فی اعز الفنون فرموده

خلاصہ اینست کہ امام در لغت مقتدا در خلق و در افعال و اقوال و اعمال است
و در اصطلاح شرع تعبیر ریاست عامہ تامہ بالاصالت از جانب خداوند متعال در
جمیع امور دین و دنیا است چنانچہ سابق گذشت بر ہمہ و تقدیر مطلوب
حاصل است یعنے نبی کہ امام باشد ریاست عامہ تامہ بر تمام امت خود دارد
چون حضرت ابراہیم خلیل الرحمن کہ امام لوط و امت خود بود و ہر
نبی واجب و لازم نیست کہ امام باشد چون لوط کہ تابع و ماموم حضرة
ابراہیم خلیل الرحمن علیہ السلام بود نہ بر آنکہ نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مخبر عن اللہ
المتعال است گاہے بر نفس خود و گاہے بطرف جماعتے مبعوث میباشد خلاصہ
ثابت شد کہ امامت عہد خداوند متعال و امانت وے عز اسمہ است و رنہ در کلمہ
عہدی عہد امامت را بطرف یائے متکلم مضاف نمیفرمود و بیضاوی
ہم در ذیل ہمین آیہ شریفہ درج فرمودہ است پس در عہد خداوند متعال بدون
اذن و اجازت وے احدے تصرف نمیتواند کرد و کسانیکہ باجماع چند نفر جہال
تصرف کردہ بیعت کسی کردند وے خلیفہ خود شان است نہ خلیفۃ اللہ القہار و الرسول
المختار و با وجود این خود کردہ را اگر خلیفۃ اللہ و الرسول گویند علانیہ کذب و بہتان
بر خدا و رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مینہند افسوس است مثل فرقہ جبریہ خود کردہ را
بنسبت بخدا مینہند و حجاب شرم و حیا را از رخ بر افگنند با وجود آنکہ خلیل الرحمن
حضرت ابراہیم با این نبوۃ و خلت کذائی باختیار خود مرتکب و متصرف عہد اللہ کہ
ہمیں امامت و خلافت باشد برائے نفس خویش یا برائے نفوس ذریت مستحقہ ہم
نتوانست بشود تا وقتیکہ حق تعالے بذات مقدسہ خویش این خلعت امامت ویرا
نپوشانید پس البتہ این اقطع و اجلہ ادلہ است بر آنکہ امامت و خلافت
منصوص است من اللہ و الرسول نہ بالاجماع و الغلبۃ و القہر و در خواہش

بیان آنکہ خلیل الرحمن با این خلعت نبوت و خلت ذاتی متصرف امامت برائے خود نشد

خلیل الرحمن حضرت ابراهیم علیه السلام ومن ذریتی برهانی ساطع است که مراد آنجناب علیه السلام بعض است **زیرا که** بالاتفاق نزد مفسرین لفظ من در آیه مذکوره بعضیه است **واگر** فرضا ذریت عامه هم مراد گرفته شود پس دراینجا دو صورت میشوند **یکی** آنکه بجهت تبیان واعلام بخلق سوال آنجناب علیه السلام بود که بجمیع ذریت من خلعت امامت لطف وعطا فرما در جواب فرمود که عهد امامت من بذریت ظلمه هرگز نمیرسد بلکه بذریت ابرار مستحقه میرسد **هذا** ابن عیینه **و** جار الله **و** بیضاوی فرمودند خلاصه آنست که عدول وابرار مستحق امامت اند نه ظلمه وفسقه چگونه ظالم مستحق خلافت وامامت میتوانند شد وحال آنکه کلام وشهادة شان مقبول نمیشود **دیگر** آنجناب علیه السلام دانسته بود که امامت بظلمه وفسقه نمیرسد ولکن آنجناب خواست سمعا هم دریافت فرماید که امامت بظلمه وفسقه نمیرسد تا که نقل تاکید عقل نماید **سوال** خواهش حضرت ابراهیم خلیل الرحمن از خداوند منان بنحو تعرف بود که استفسار فرماید عقب وی ائمه هستند **یا** بصورت دعا ومسلت بود که امامت را درنسل آنجناب علیه السلام عطا فرماید **جواب** بنابر هردو تقدیر مطلوب حاصل است **لکن** نزد طبرسی اوجه الوجهین دوم است **سادس** کلمه الظالمین نفی امامت از جمیع اجناس ظلمه میکند زیرا که الف ولام استغراقی است جامع جمیع جنس ظالمین است **فائده** از روی قاعده ظلم در لغت بمعنی وضع شیء در غیر موضع خودش میباشد لهذا عامل وفاعل هر گناه **و** معصیت صغیره وکبیره عمدا وجهرا وخفیة وسهوا وجهلا وعلما ونسیانا بجهت اتحاد ماده گناه ظالم نامیده شده است خواه ظالم بنفس خود باشد **یا** ظالم بالغیر پس غیر هم خداوند متعال باشد **یا** بندگان و دراول عمر ظالم باشد **یا** دروسط عمر **یا** درآخر عمر **یا** از مهد تا لحد باشد **ونیز** ظلم اکبر باشد چون بت پرستی وشرک باری **یا** کبیره باشد چون قتل مومن بناحق

معنی ظلم وبیان انکه اصلا ظالم مستحق امامت نیست

یا صغیرہ باشد چون نظر شہوۃ بزن نامحرم یا ارادہ معاصی کنند زیراکہ مآل ہمہ شقوق
یکیست **علی کل حال** ثابت شد غیر معصوم را عہد امامت ہرگز نمیتواند رسید
ثامن لا ینال عہدی الظالمین دلیل ساطع و برہان قاطع است برآنکہ
نبوۃ و امامت عاصی و مرید معاصی را قبل از بعثت و حین بعثت و بعد از بعثت
نمیرسد **زیراکہ** علت سابقہ نفی معلول لاحقہ میکند **و نیز** بجہت آنکہ کلمہ مبارکہ
لا ینال صیغہ استقبال است و کلمہ الظالمین اسم فاعل است و آن عمل میگیرد از
مضارع و مضارع صلاحیت حال و استقبال دارد پس از وقت ظلم تا بقاء دہر نبوۃ
و امامت از ظالم مسلوب است قطعاً **سابع** خواہش خلیل الرحمن حضرت ابراہیم
علیہ السلام مستجاب و ایفاء وعدہ بر کریم علیم حکیم متعال واجب و تخلف آن
در ہر حال از وے ممتنع و محال است پس حق سبحانہ جل شانہ ایفاء وعدہ خود فرمود
و این خلعت امامت را بذریت مستحقہ معصومہ مطہرہ آنجناب علیہ السلام پوشانید ❊
تنبیہ:- آن ذریت مستحقہ معصومہ مطہرہ حضرات ائمہ اطہار اثنا عشر علیہم السلام
از ذریت حضرت اسماعیل اند کہ باجماع اہل انساب و ملل معلوم و ثابت است کہ
از ذریت حضرت اسحق و اسماعیل الی عصرہم احدے دعوائے امامت نکرد و
ایشان علیہم السلام معصوم و مطہر ہم بودند گذشتہ از اول قرآن تا آخر آن بنصوص
بالخصوص و ادلہ اجلہ در کتب موالف و مخالف بر عدالت و طہارت و عصمت
و علو مرتبت و امامت و خلافت و وزارت و امارت و وصایت ایشان
علیہم السلام مصور اند انجیل و توریت و زبور ہم بر ہمین حقیقت مقال و حقیقت حال
ایشان علیہم السلام ناطق صریح و صادق صحیح اند و ما در کتاب مستطاب موسوم بہ
بشارات احمدیہ ہمین مدعی مقال را بالاستقلال استدلال از انجیل و
توریت کردہ ہستیم و دراینجا ہم عین عبارت توریت را ذیلاً مینگاریم **در توریت**

صحاح عاشر قرائت بیست و هفتم در بارہ اجابت حضرت خلیل الرحمن میفرمایند قد اجبت

لک و فی اخری قد سمعت قولک فی اسماعیل و برکتہ و کثرتہ و انمیتہ جدا جدا یولد و

فی اخری سیولد اثنا عشر عظیما و فی اخری شریفا و فی اخری ملیکا و اجعلہ رئیسا الشعب عظیم

و فی اخری و اجعل منہ امتہ عظیمۃ یعنے چون خلیل الرحمن حضرت ابراہیم علیہ السلام برائے

ذریت خود از حق سبحانہ جل شانہ طلب عہد امامت نمود خداوند تعالی اجابت دعا آنحضرت

فرمود و در جواب آنجناب این بشارۃ بفرستاد کہ خلاصہ ترجمہ اش اینست قول ترا

در بارہ اسماعیل شنیدم و اجابت فرمودم و در بارہ او برکت و کثرۃ و نمو و زیادتی

دادم البتہ البتہ زود باشد کہ از اسماعیل دوازدہ عدد رئیس شریعت عظیم متولد خواہند شد

و حضرت اسماعیل را نیز رئیس عظیم خواہم گردانید و نیز از اسماعیل امت عظیم را بہم خواہم

رسانید خلاصہ بحث طول کشید خلاف موعود شد لکن از خصوص نصوص و ادلہ

اجلہ قرآن مجید و توریت بالقطع و الیقین چون شمس رابعۃ النہار ہویدا و آشکار گردید

کہ مفہوم آیہ مذکورہ و بشارت مزبورہ آنست کسانیکہ از ذریت خلیل الرحمن حضرۃ

ابراہیم علیہ السلام ہیچ وقتے ہیچ قسمی یعنے عمدا و سہوا و نسیانا و جہلا و علما و

جہرا و خفیۃ و صغیرۃ و کبیرۃ گناہے و ظلمے از انہا بظہور نیامدہ باشد عہد امامت

خداوند تعالی بانہا خواہد رسید و چونکہ چنین شخص جامع جز معصوم و مطہر

کسے دیگر نتواند بود و معصوم و مطہر ہم از نسل حضرت ابراہیم و اسماعیل غیر از ائمہ اطہار

اثنا عشر علیہم السلام عترۃ طیبہ طاہرہ محمدی صلے اللہ علیہ و آلہ و صحابہ و سلم کہ وعدہ آن

دادہ شدہ است احدے دیگر الے العصر ہم مدعی امامت و مشہور بآن قطعا بالاجماع ہم

نرسیدہ اند پس از قرآن مجید و توریت از کلمہ اثنا عشر عظیما و شریفا و ملیکا و

رئیسا ریاست و امامت و خلافت و امارت و وزارت و وصایت و ولایت

و عظمت و شرافت و عصمت و طہارت ائمہ اثنا عشر علیہم السلام چون شمس

آن ذریتہ مستحق امامت از نسل اسماعیل کدام است کہ خدا در اینہا ایفاء وعدہ فرمود

رابعۃ النہار چنان ہویدا و آشکار گردید کہ احدی را مجال انکار آن نتوانند بود و بنا
بر این خلافت جعلی خلائق باطل و عاطل گردید ❊

بحث ثالث در بیان عصمت ائمہ اطہار است

پس بدانکہ طہارت و عصمت مترادف یکدیگر اند پس مراد از عصمت در اینجا لطف
خاص است نسبت بخواص اشخاص چون انبیاء و حضرات ائمہ اطہار علیہم السلام
و من شابہہم فی الاخلاص چون مریم و سیدۃ النساء علیہم السلام پس بجہت این
لطف خاص جمیع انواع محاسن و قبائح مستمر از نظر ایشان بودہ ہرگز ارادہ ترک حسن
و فعل قبیح نمیکنند زیرا کہ قصد و ارادہ فعل قبیح ہم قبیح است و ثبوت آن بدلیل عقل و نقل
اجمالاً میشود اما عقل پس بدانکہ علت محوجہ الی الامام المعصوم نبودن امت
است معصوم پس اگر خود امام ہم معصوم نباشد وے نیز چون آنہا محتاج بامام دیگر
خواہد بود پس دور یا تسلسل لازم میآید و آن باطل است لہذا معصوم بودن امام
علیہ السلام واجب است و اما عدم عصمۃ امت و صحابہ پس معلوم
است کہ من حیث الانفراد یا من حیث الاجتماع صدور خطاء و سہو و نسیان و ظلم و
عدوان از جمیع ایشان بجہت عدم وجود علت مانعہ کہ عصمت باشد ممکن بلکہ ثابت
است چنانچہ جماعتے از علماء چون نظام و کلبی وغیرہما در تخطئہ صحابہ
کتابہا نوشتہ ہستند و اخبار احاد چون لا یجتمع امتی علی خطاء جماعتے
از محققین فضلا چون نووی وغیرہ در شرح مسلم غیر صحیح و ضعیف میشمارند و بفرض
صحت خبر واحد را در اعتقادات دخلے نیست با وجود معارض آن اقول
فی التحقیق اجماع صحابہ و امت غیر معصومہ حجت نمیتوانند شد زیرا کہ بر متتبعین کتب
رجال و تواریخ و سیر احوال صحابہ و علماء امت ثابت است کہ جمعے در عہد حضرة

بیان عدم عصمت امت و امکان صدور خطا از ایشان

نبوی صلی الله علیه و آله وسلم بعد از وفات آنجناب صلی الله علیه و آله وسلم نیز منافق بودند و
مرتد شدند و سوره منافقون و آیه شریفه وان من اهل المدینة مردوا علی النفاق لا
تعلمهم نحن نعلمهم بر نفاق و ارتداد ایشان ناطق صریح و صادق صحیح است **ایضاً**
امام حافظ شریعت و هادی است است پس اگر معصوم نباشد شریعت مطهره از تزئید و
تنقیص و هم از ضلالت و هلاکت مصئون و محفوظ نمیماند لهذا باید امام علیه السلام
معصوم باشد **ایضاً** امام اگر معصوم نباشد ناچار بجهت عدم وجود علت مانعه خطائی
سرزده باشد اگرچه قبل از امامت باشد و درینصورت تعظیم او از قلوب ساقط میشود و تنفر
بالیقین حاصل و حال آنکه انقیاد و امتثال او همیشه مطلوب است پس منافی غرض خداوند
متعال حاصل میشود **و دلیل نقلی آیه تطهیر است** قوله تعالی انما
یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت ویطهرکم تطهیرا باتفاق مفسرین هر ملت
و جمهور محدثین هر مذهب ثابت است که آیه شریفه تطهیر در اصحاب کساء و آل عبا علیهم
السلام نازل گردیده است آنها حضرت رسالت مآب خاتم النبیین رسول آخر الزمان **و**
امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب **و** صدیقه طاهره سیدة نساء العالمین **و** سیدا شباب اهل الجنة الحسن
المجتبی **و** الحسین الشهید بکربلا علیهم الصلوة والسلام اند **اشکال** عصمت و طهارت حضرات
ائمه خمسه طیبه علیهم السلام مسلم لکن عصمت از باقی ائمه تسعه الی آخرهم مهدی الهادی الموعود ثابت
نیست چه ایشان وقت نزول آیه شریفه تطهیر موجود نبودند **جواب** باقی حضرات ائمه تسعه علیهم السلام
هر چند در آنوقت موجود نبودند لکن بر طهارت و عصمت ایشان علیهم السلام هم دلائل عقلیه و
براهین نقلیه ناطق صادق اند **اما عقل** و جمیع براهین عقلیه مذکوره که مقتضی عصمت
و طهارت نبی و ائمه خمسه اند بعینه همه آنها مقتضی عصمت و طهارة باقی ائمه تسعه علیهم السلام
نیز میباشند زیرا که گفتیم علت موجبه لعصمة النبی الامام عدم عصمت امام است و بر ایشان هم
واجب است ابلاغ جمیع ما یجب علی النبی ابلاغها پس اگر باقی ائمه تسعه علیهم السلام معصوم

نباشد لازم میباید ہمان جمیع قبایح کہ در صورت عدم عصمت و طہارت نبی صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم لازم میاید پس عصمت و طہارت باقی حضرات ائمہ تسعہ علیہم السلام ہم عقلاً ثابت است

اما نقلاً پس حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بر عصمت و طہارت ایشان علیہم السلام بکرر نص فرمودہ است کتب احادیث اہل اسلام ازان مملو ہست چنانچہ **حموینی** وغیرہ در ذیل ہمین آیہ شریفہ تطہیر از ابن عباس و سید علی ہمدانی شافعی **در مودۃ القربی** در مودت عاشرہ بروایت عبد اللہ بن عباس آوردہ

است قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم یقول انا و علی و فاطمۃ و الحسن و الحسین و التسعۃ من ولد الحسین علیہ السلام مطہرون و معصومون

یعنی آنجناب صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود من و علی و فاطمہ و حسنین و نہ فرزند حسین علیہ السلام از جمیع نجاسات و کثافات صوری و معنوی ظاہری و باطنی و از سہو و نسیان و معاصی و افعال قبایح و اعمال شنایع و صفات رذیلہ و معاشرت و مصاحبت منفرہ حتی از ترک اولے کہ این ہمہ معانی کلمہ رجس در لغت اند چنانچہ **مصباح** و نیز **قاموس** و نیز **بحرین** و نیز **صحاح** و نیز **صراح** و نیز **منتہی الارب** وغیرہ ناطق براین اند کہ ایشان علیہم السلام از جمیع این امور معصوم و مطہر میباشند **و ہمچنین** ہر یکے از حضرات ائمہ اطہار علیہم السلام یکے بعد دیگرے بر عصمۃ و طہارت جانشین بعد از خود جملۃ و فرادی نص صریح کردہ اند علم سیر بر آن ناطق است پس عصمت و طہارۃ باقی ائمہ تسعہ ہم عقلاً و نقلاً ثابت است **تا اینجا بود** مجملے از شرائط ائمہ اثنا عشر علیہم السلام و تفصیل احوال امامت و فضایل و مناقب و خصایل و شمایل یازدہ نفر از ایشان در کتب کلامیہ و احادیث بالتفصیل مذکور ہست و چونکہ این کتاب مستطاب خاص در وجود حضرت مہدی موعود ہست **پس** تفصیل احوال آنجناب بعد از این

انشاء اللہ تعالی ذکر خواہد شد و علیہ التکلان

حسب ہدایت جناب کلب حسین صاحب قبلہ یہ کتاب مع ترجمہ

بحث رابع در بیان خصائص ائمہ اطہار علیہم السلام است

پس بدانکہ امامت منزلت انبیاء و ارث اوصیا علیہم السلام است والامامۃ خلافۃ اللہ عزوجل وخلافۃ الرسول ومقام امیر المؤمنین والامامۃ زمام الدین ونظام المسلمین وصلاح الدنیا وعز المؤمنین والامامۃ اس الاسلام النامی وفرعہ السامی بالامام تمام الصلوٰۃ والزکوٰۃ والصیام والحج والجہاد وتوفیر الفئی والصدقات وامضاء الحدود والاحکام ومنع الثغور والاطراف الامام یحل حلال اللہ ویحرم حرام اللہ ویقیم حدود اللہ ویذب عن دین اللہ ویدعو الی سبیل ربہ بالحکمۃ والموعظۃ الحسنۃ والحجۃ البالغۃ الامام کالشمس الطالعۃ للعالم وھی فی الافق بحیث لاتنالہ الایدی والابصار الامام البدر المنیر والسراج الزاھر والنور الساطع والنجم الہادی فی غیاھب الدجی والبید القفار ولجج البحار الامام الماء العذب علی الظماء والدال علی الھدی والمنجی من الردی الامام النار علی البقاع الحارۃ لمن اصطلی والدلیل علی المہالک من فارقہ فہالک الامام السحاب الماطر والغیث الہاطل والشمس المضیئۃ والارض البسیطۃ والعین الغزیرۃ والغدیر والروضہ الامام الامین الرفیق الوثیق والوالد الرقیق والاخ الشفیق ومفزع العباد فی الداھیۃ الامام امین اللہ فی ارضہ وحجتہ علی عبادہ وخلیفتہ فی بلادہ الداعی الی اللہ والذاب عن حریم اللہ الامام المطہر من الذنوب المبرّأ من العیوب مخصوص بالعلم موسوم بالحلم نظام الدین عز المسلمین وغیظ المارقین وبوار الکافرین الامام واحد دھرہ لایدانیہ احد ولایعادلہ عدل ولایوجد لہ بدیل ولا لہ مثیل ولا لہ نظیر مخصوص بالفضل کلہ من غیر طلب منہ لہ ولا اکتساب واختصاص من المفضل الوھاب والامام عالم لایجھل راع لاینکل معدن القدس والطہارۃ والنسک والزہادۃ والعلم والعبادۃ مخصوص بدعوۃ الرسول وھو نسل مطہرۃ البتول لامغمز فیہ فی نسب ولایدانیہ ذو حسب فی البیت من قریش والذروۃ من ھاشم

ازوجود مبارک جناب امام رضا علیہ السلام منقول است

والعترة من آل الرسول والرضا من الله شرف الاشراف والفرع من عبد مناف نامي العلم كامل الحلم مضطلع الله
بالامامة عالم بالسياسة مفروض الطاعة قائم بامر الله ناصح لعباد الله حافظ لدين الله الامام يكون اعلم الناس
واحكم الناس واتقى الناس واحلم الناس واشجع الناس واسخى الناس واعبد الناس ويولد مختونا ويكون مطهرا
ويرى من خلفه كما يرى من بين يديه ولا يكون له ظل واذا وقع الى الارض وقع على راحتيه
رافعا صوته بالشهادتين ولا يحتلم وتنام عينه ولا ينام قلبه ويكون محدثا ويستوي عليه
درع الرسول ولا يرى له بول ولا غائط لان الله وكل الارض بابتلاع ما يخرج منه وتكون
رائحته اطيب من رائحة المسك ويكون اولى الناس منهم بانفسهم واشفق عليهم من آبائهم
وامهاتهم ويكون اشد الناس تواضعا لله واخذ الناس بما يامر واكف الناس عما ينهى
ويكون دعاءه مستجابا ويكون عنده سلاح الرسول وسيفه ذو الفقار وتكون عنده صحيفة
فيها اسماء اعدائه الى يوم القيامة ويكون عنده الجامعة وهي صحيفة طولها سبعون ذراعا فيها جميع
ما يحتاج اليه ولد آدم ويكون عنده الجفر الاكبر والاصغر ومصحف فاطمة فمن ذا الذي يبلغ معرفة
الامام ويمكنه اختياره هيهات هيهات ضلت العقول وتاهت الحلوم وحارت الالباب
وحسرت العيون وتصاغرت العظماء وتحيرت الحكماء وتقاصرت العلماء وحصرت الخطباء و
جهلت الالباء وكلت الشعراء وعجزت الادباء وعييت البلغاء عن وصف شان من شانه وفضيلة
من فضائله فاقرت بالعجز والتقصير وكيف يوصف وينعت وهو كالنجم من ايدي
المتناولين ووصف الواصفين هل ظنوا ان ذلك الامام يوجد في غير آل الرسول احفاد المرتضى
والبتول خلاصة تا اینجا خصائص مشترکه ائمه اطهار بوده و اما خصائص حضرت مهدی بعد می آید

باب اول در بیان اختلاف مسلمین در وجود مهدی موعود علیه السلام

پس بدانکه آنچه مسلم نزد جمیع اهل اسلام است و احدی را در آن شک و شبهه نیست بلکه بتواتر
و اتفاق ثابت است که حضرت رسول صلی الله علیه وآله و اصحابه و سلم مکرر و متواتر خبر داده اند

شخصے که او را مهدی میگویند و بنام آنحضرت علیه السلام است در آخر زمان میآید و دین
آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را رواج میدهد بنحویکه از مشرق تا مغرب و از جنوب تا شمال کلمه
طیبه لا اله الا الله جاری خواهد شد و تمام زمین را از عدل و داد پر کند مثل آنکه از ظلم و جور
پر شده خواهد بود و حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام منکرین وجود مبارک خود را به پسر
حضرت نوح علیه السلام تشبیه داده است چنانچه محمد بن یعقوب کلینی از اسحاق بن یعقوب
آورده است قال سئلت محمد بن عثمان العمری ان یوصل الی کتابا سئلت فیه عن مسائل اشکلت
علی فورد التوقیع بخط مولانا صاحب الزمان علیه السلام اما ما سئلت عنه ارشدک الله وثبتک
من امر المنکرین لی من اهل بیتنا وبنی عمنا فاعلم انه لیس بین الله وبین احد قرابة من انکرنی فلیس
منی وسبیله سبیل ابن نوح علیه السلام واما سبیل عمی جعفر وولده فسبیل اخوة یوسف الخ
یعنی خلاصه آنست که توقیع رفیع در جواب مسائل مشکله مهمه مستفسره بخط مبارک خود حضرت امام هادی
مهدی موعود علیه السلام صادر شد که بدان بدرستیکه در میان خداوند علام و احدے از ایام
قرابت نیست پس حکم و امر انکار کننده من از اهل بیت و بنی اعمام من آنست که هر کسیکه انکار میکند
وجود مرا از ما نیست و حکم او حکم پسر حضرت نوح نجی الله است اما سبیل عم من جعفر و اولاد او پس حکم
برادران حضرت یوسف است که بعد ایمان آورده بودند در اکمال الدین از حضرت صادق
آورده اند قال من اقر بجمیع الائمة وجحد المهدی کان کمن اقر بجمیع الانبیاء وجحد محمدا صلی الله
علیه وآله وسلم نبوته الخ خلاصه آنکه کسیکه اقرار با مامت جمیع ائمه کند و انکار نماید امامت مهدی موعود
را مانند کسی است که اقرار جمیع انبیاء و نبوة محمد را انکار کرده باشد و آنچه تا اینجا بذکر در آمد خلافے در
فیما بین المسلمین نیست اما محل نزاع چند بحث اند اول اختلاف در حسب و نسب
آنجناب است پس نزد بعضے حضرت مهدی موعود همان عیسے مسعود است که از آسمان نازل
خواهد شد و میبندی در شرح دیوان آورده که روح عیسے علیه السلام در مهدی موعود علیه
السلام بروز کند و نزول عیسے عبارت از این بروز است و احتجاج و استدلال میکنند بحدیث

لا مہدی الا عیسی بن مریم واین ہر دو قول مردود اند زیراکہ نقل این ہر دو قول از بعضے
اہل سنت شدہ است وناقلین خود این را ضعیف شمردہ اند پس چون نزد ناقل حجۃ نباشد نزد
غیر حجۃ چگونہ ثابت بتواند شد **وحافظ ابو نعیم** در رد کسانیکہ گمان کردہ اند ومیگویند
ان المہدی الموعود ہو المسیح المسعود بروایت ابی سعید خدری آوردہ است قال قال رسول
اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یکون عند انقطاع من الزمان وظہور من الفتن رجل یقال لہ
مہدی عطاؤہ ہنیئا **ونیز** از حضرت امیر علی ابن ابی طالب علیہ السلام آوردہ است کہ گفت پرسیدم
از حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وصحابہ وسلم امنا آل محمد المہدی ام من غیرنا فقال رسول اللہ
صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم لا بل منا یعنے آیا حضرت امام مہدی موعود از ما آل محمد صلی اللہ علیہ
وآلہ واصحابہ وسلم است یا از کسی دیگر حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود بلکہ اے علی از آل محمد
است مہدی موعود ثم قال بختم اللہ بہ الدین کما فتح بنا وبنا ینقذون کما انقذوا من
الشرک وبنا یؤلف اللہ بین قلوبہم بعد عداوۃ الفتنۃ کما الف بین قلوبہم بعد عداوۃ الشرک
وبنا یصبحون بعد عداوۃ الفتنۃ اخوانا کما اصبحوا بعد عداوۃ الشرک اخوانا فی دینہم قال
ہذا حدیث حسن صحیح ہمین حدیث را ابو نعیم **وطبرانی و** عبد الرحمن وغیرہم نیز آوردہ اند **ونیز احمد** حنبل
در مسند خود وحافظ ابو نعیم از ابن عباس آوردہ اند کہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
فرمود لن تہلک امۃ انا فی اولہا وعیسی فی اخرہا والمہدی فی اوسطہا یعنے ہلاک نمیشود
قومے کہ من در اول آنہا باشم وعیسے مسیح در آخر آنہا باشد ومہدی موعود در وسط آنہا باشد پس
در این حدیث ہم علانیۃ اظہار فرمود کہ عیسے مسیح غیر از مہدی موعود است **واما مراد از**
این فقرہ کہ گفتہ وعیسے فی اخرہا مع اعتراضات وجوابات کہ بر این فقرہ مترتب میشوند بالتفصیل
در بحث ظہور حضرت مہدی موعود علیہ السلام خواہیم نگاشت ان شاء اللہ تعالے **اما** در اینکہ حضرت
مہدی علیہ السلام از اولاد کیست نزد اہل اسلام چند قول اند **قول اول** حضرت مہدی علیہ
السلام از اولاد عباس بن عبد المطلب است واحتجاج آنہا روایتیست کہ حضرت رسول صلے اللہ

[illegible] مہدی و عیسی دو نفر اند

علیه وآله وسلم فرمود بعباس از نسلت مهدی علیه السلام در آخر زمان چنانچه طبرسی همین روایت را در ذخیرة العقبی آورده است **اقول** لیس بشیء زیرا که این روایت علانیه موضوع ومخالف متواترات است پس از حد اعتبار ساقط است **و اگر صحت** این روایت **با** مرویه ابو هریره که از عثمان در همین باره آورده فرضاً اگر تسلیم نمائیم هم لابد از احاد است واحاد حجت نمیشوند خاصةً در وقتیکه بالمقابل آنها متواترات ناطق صریح وصادق صحیح موجود باشند **وحال** آنکه بودن آنحضرت از اولاد رسول واحفاد بتول نزد فریقین ثابت است چنانچه ابرار اخیار اخبار متواترة الاسانید را در مسانید خود اختیار فرموده اند **و** بالمقابل آن متواترات اگر احادیث مذکوره را فرضاً تسلیم نمائیم هم تاویل نموده خواهند شد بمعنی دیگر چنانکه **ابن حجر** وغیره نیز تاویل فرموده اند که عباس را بجهت رضاعت ابوت است برای آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم باین معنی که جد امجد حضرت امام مهدی آخر الزمان علیه السلام شیر ام الفضل زوجه عباس را خورده بود ولهذا در حدیث اگر نسبت ابوت عباس اراده شده باشد ابوة حقیقی ثابت نمیشود **قول ثانی** فرقه کیسانیه قایل اند که مهدی موعود علیه السلام از اولاد امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب علیه السلام محمد بن حنفیه است چنانچه **نوبختی** که از جمله علماء غیبت صغری است در کتاب الفرق والمقالات فرموده است بعد از شهادت حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام فرقه قایل شد باینکه محمد بن حنفیه امام مهدی الهادی مطاع واجب الاتباع موعود بآخر الزمان میباشد **اقول** بطلان این قول نیز چون شمس رابعة النهار هویدا و آشکار است زیرا که فرقه کیسانیه نیز در فروع واصول اختلاف کرده مذاهب مختلفه احداث کردند و فرق مختلفه گردیدند اکثر از انها قایل بموت محمد بن حنفیه هستند و پسر وی ابو هاشم عبد الله بن محمد را مهدی موعود میدانند وموت مهدی موعود معهود واین قسم خلاف اجماع ومتواترات است پس بطلان ثابت است **قول ثالث** مهدی موعود علیه السلام از اولاد امام حسن مجتبی علیه السلام است وهمین قول **ابن حجر** در صواعق نیز قایل است و احتجاج میکند که سر در این ترک کردن امام حسن بود خلافت را بجهت شفقت بر امت حق سبحانه

جل شانه عوض این مهدی آخر الزمان را قایم بخلافت از اولاد آنحضرت علیه السلام کرد و در روایت بودن او از اولاد حسین علیه السلام واهیست **اقول** اگرچه شعلهاے آتش تعصب ابن حجر در صواعق افروخته مگر این قول ابن حجر از کثرت برودت چگونه صواعق شدے راسر و خوشوش کرد زیراکه در جمیع بین صحاح سته بلفظ حسین مرویست نه بلفظ حسن پس یا صحاح سته از محل اعتبار ساقط یا صواعق بتعصب شدے غیر معتبر **بهرحال** لفظ حسین متواتر است در اخبار خاصه عامه و متفق علیه است در سنی و شیعه پس در مقام معارضه تسلیم همین لفظ صحیح و اقدم است و خصم اگر منفرد باشد بحجت تمسک احاد و بمقابله متواترات قولش البته مطرود و مقدوح است قطعاً **علاوه** بر این میگوییم چون این دو لفظ حسن و حسین در تلفظ بسیار قریب همدیگر اند ممکن است در کتابیکه ابن حجر بلفظ حسن دیده سهو راوے **یا** غلط کاتب باشد زیراکه بالمقابل این یک لفظ در صدها کتاب هزارها روایات متواتره متفقه فریقین بلفظ حسین وارد شده است **پس** چگونه ابن حجر رعایت این احادیث متواتره متفقه نکرده بیک روایت که احتمال سهو راوی و غلط کاتب دارد تمسک جسته است **یا این هم** میگوییم که نسبت حضرت مهدی موعود علیه السلام بحسین ع مثل نسبت خود امام حسن علیه السلام است بحضرت رسول صلے الله علیه وسلم باین معنے چنانکه امام حسن علیه السلام از طرف مادر بسبب فاطمه زهرا منسوب است بحضرت رسول مهدی نیز بسبب مادر امام محمد باقر ام الحسن دختر امام حسن علیه السلام منسوب است بامام مجتبے علیه السلام۔
پس چنانکه حق تعالے در قرآن مجید در آیه شریفه مباهله بسبب فاطمه زهرا حسنین علیهما السلام را در کلمه ابنائنا ابن الرسول خوانده **و نیز** حضرت رسول بسبب دختر خود فاطمه زهرا علیها السلام امام حسن را هذا ابنی الحسن **و** بروایت دیگر الحسن والحسین ابنائی خوانده است همچنین در **حدیثی** بسبب مادر امام محمد باقر دختر امام حسن علیه السلام مهدیؑ را ابن الحسن خوانده شده باشد یا ابن المجتبے خوانده شود جایز است چنانچه **حافظ ابو نعیم** وغیره در حدیث طویلے آورده است که سید الانبیا صلے الله علیه وآله وسلم فرمود یا فاطمه والذی بعثنی بالحق

در مقام ابنا حاصل کلام لفظ حسن است در صواعق ابن حجر نیز حسن

اشتباه ابن حجر یکی در لفظ حسن و حسین

نبیّا یکون من الحسن والحسین مهدی هذه الامة یعنی اے فاطمہ سوگند بخدا و نبیا شدہ از
حسن و حسین مهدی این امت پس معارض نمیشود بروایات متواترہ متفقہ کہ مهدی موعود علیه
السّلام است اما آنچہ ابن حجر احتجاج کردہ کہ سر در این ترک کردن امام حسن علیہ السّلام بود امامت
را عوض آن حق سبحانہ مهدی را از صلب مطهر آنجناب قرار دادہ است کہ این قول وی نیز
محض دعوے است اعتبارے ندارد مگر آنکہ بعداوت حسین یا از روئے تعصب با شیعه
گفتہ بہر حال برائے قیاس گفتہ و مخالفت قرآن و حدیث کردہ است در هیچ روایتی دعوائی
وی وارد نشدہ است بلکہ مطلب بعکس است باین معنے کہ قرار دادن مهدی علیہ السّلام
در صلب مطهر امام حسین سریست از اسرار خداوندی کہ عوض شهادت آن مظلوم غریب شهید
باشد و همین مضمون در احادیث متواترہ وارد شدہ است چنانچہ در مقتل بحار در
باب ما عوضہ الله بالشهادة روایت آوردہ از محمد بن مسلم قال سمعت ابا جعفر و جعفر بن محمد
علیهما السّلام یقولان ان الله عوض الحسین من قتلہ ان جعل الامامة فی ذریتہ و الشفاء
فی تربتہ و اجابة الدعاء تحت قبتہ ولا یعد ایام زائرہ جائیا و راجعا یعنی حضرت باقر و
حضرت صادق آل محمد علیهم السّلام فرمودند آنچہ بعوض شهادت حسین شهید غریب مظلوم
علیہ السّلام را من الله تعالے عطا شدہ است چهار چیز اند یکی آنکہ امامت را خاص در ذریت
آنجناب علیہ السّلام گردانید ثانی شفا در تربت قبر مطهر آنجناب علیہ السّلام قرار داد ثالث
قبولیت دعا زیر قبہ منورہ آنجناب علیہ السّلام رابع ایام آمد و رفت زائر عارف
در عمر محسوب نمیشوند و بروایت اہل سنّت بجائے چهارم وارد شدہ است وعیت الشفا
فی امتہ جدہ در اکمال الدین از مفضل بن عمر آوردہ کہ گفت سوال کردم حضرت
صادق آل محمد را کہ خبر دہ مرا از معنی آیہ شریفہ وجعلها کلمة باقیة فی عقبہ فرمود ذلک الامامة
جعل الله تعالے فی عقب الحسین الی یوم القیامة یعنی مراد از کلمہ باقیہ امامت است کہ حق تعالے
آن امامت را در عقب و ذریت حسین غریب مظلوم مخصوصاً تا قیامت گذاشتہ است

مفضل عرض کرد کیف صارت الامامة فی ولد الحسین دون الحسن یعنے
چرا امامت در اولاد حسینؑ قرار دادہ شد و در اولاد حسنؑ نشد و حال آنکہ حسنؑ و حسینؑ ہر دو
ولد بتول و سبط رسول و سید شباب اہل الجنة اند فرمود ان موسیٰ وهارون کانا نبیین
واخوین فجعل الله النبوة فی صلب هارون دون صلب موسیٰ ولم یکن لاحد ان یقول لم جعل
الله فی صلب الحسین دون الحسن لان الله تعالیٰ هو الحکیم فی فعاله لا یسئل عما یفعل وهم
یسئلون یعنے حضرت فرمود موسےٰ وہارون ہر دو نبی بودند و نیز برادر با وجود این حق تعالے
نبوة را در صلب ہارون قرار داد نہ در صلب موسےٰ پس نمیرسد کسی را کہ بگوید چرا قرار داد
حق تعالے امامت را در صلب حسین نہ در صلب حسن زیرا کہ خداوند مدبر علام حکیم است
و فعل الحکیم لا یخلو عن الحکمة و نیز در کتاب مستطاب **اکمال الدین** بروایت
ہشام بن سالم آوردہ کہ گفت از حضرت صادق آل محمد علیہ السلام سوال کردم الحسن
افضل ام الحسین فقال الحسن افضل من الحسین فقلت کیف صارت الامامة
من بعد الحسین فی عقبه دون ولد الحسن فقال ان الله تبارک وتعالیٰ یحب ان یجعل سنة
موسیٰ وهارون جاریة فی الحسن والحسین الا تری انهما کانا شریکین فی النبوة کما
کانا الحسن والحسین شریکین فی الامامة وان الله جعل النبوة فی ولد هارون ولم
یجعلها فی ولد موسیٰ وان کان موسیٰ افضل من هارون الیٰ ان قال علیه السلام کما
قال عز وجل وجعلها کلمة باقیة فی عقبه ای فی عقب الحسین ثم هی جاریة فی الاعقاب
واعقاب الاعقاب الیٰ یوم القیامة خلاصہ آنست کہ پرسیدم امام حسنؑ افضل است یا امام
حسینؑ فرمود حسنؑ افضل است عرض کردم چگونہ امامت در ذریت حسینؑ گذشت نہ در حسنؑ
فرمود حق تعالے سنت موسےٰ وہارون را در امام حسنؑ و حسینؑ جاری کرد
وہارون در نبوة شریک بودند چنانکہ حسنؑ و حسینؑ در امامت شریک بودند و حق تعالے نبوة را
در اولاد ہارون گذاشت نہ در موسےٰ با آنکہ موسےٰ افضل بود از ہارون ہمچنین قرار داد امامت را

در اولاد امام حسین نه حسن پس فرموده است مراد از آیه که قرار داد کلمه باقیه یعنی امامت در عقب حسین تا قیامت سبحان الله چقدر حق را باطل مشتبه می‌سازند علانیه در احادیث وارد شده است که عوض شهادت منجمله امامت را در ذریت حسین حق سبحانه قرار داده است مگر علانیه چشم را از حق می‌پوشند خلاصه بحث طول کشید خلاف موعود شد لکن اگر جمهور اعلام چنین باشند عوام چقدر متعصب خواهند بود **قول رابع** آنکه امام مهدی موعود علیه السلام از اولاد حضرت امام حسین علیه السلام است **قول** همین عقیده فرقه حقه ناجیه امامیه و اکثر فرق شیعه و بعض طوایف حضرات اهل سنت والجماعت است و همین طایفه را که انحصار امامت در ائمه اثنا عشر میکنند که اولهم علی المرتضی و آخرهم مهدی الهادی الموعود علیهم السلام باشند فرقه اثنا عشریه گویند و چون که وجوب عصمت در امام و امتناع خلو زمان از امام ثابت است **لهذا** مذهب هر فرقه شیعه که قائل نباشند بعصمت امام مانند کیسانیه و زیدیه باطل باشد و البته همچنین باطل باشند مذهب هر که قائل باشد بعصمت لکن وقف کند بر امامیکه معلوم باشد موت او مانند ناوسیه و اسمعیلیه و فطحیه و واقفیه بنا بر آنکه موت ائمه مذکوره متحقق و ثابت است بتواتر پس باقی بماند غیر فرقه اثنا عشریه پس مذهب حق از مذاهب طوایف شیعه مذهب اثنی عشریه باشد پس اتفاق فرقه اثنا عشریه اجماع و حجت است بنا بر آنکه امامی معصوم که ممتنع است خلو زمان از وجود وی البته داخل باشد در این فرقه نه در سائر فرق پس مخالفت سائر فرق شیعه با اثنی عشریه قادح حجیت اجماع فرقه اثنی عشریه نمیشود چنانکه مخالفت اهل سنت با شیعه قادح حجیت اجماع شیعه نبود و اجماع فرقه اثنی عشریه متحقق است بر امامت حضرات ائمه اثنا عشر علیه السلام پس امامت اثنا عشر ثابت و مقطوع به باشد و نیز متواتر است نزد امامیه اثنی عشریه نص هر سابقی بر امامت لاحق و نیز متواتر است نص پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم بر امامت اثنا عشر باعیانهم و نیز از هر یک از ائمه متواتر است نص بر مجموع ائمه بعد او و نیز از پیغمبر و از هر یک از ائمه متواتر است خبر بوقوع غیبت امام ثانی عشر علیه السلام و نیز از جماعت کثیره

کہ مشاہدۂ عین آنحضرت در زمان گوئی کردہ اند از ثقات اصحاب پدرش ابی محمد علیہ السلام
بلاشک و لاشبہ بحد تواتر و آنحضرۃ علیہ السلام را و کلاء جلیل القدر در وقت غیبت صغری
بودہ اند ظاہر و معروف باسمائہم و انسابہم و اوطانہم کہ خبر میداد و نداز آنحضرت معجزات و کرامات
و جواب مشکلات و تفصیل این مقال بالاجمال بعد ازین در محل خود بالاستقلال و الاستدلال
خواہیم نگاشت انشاء اللہ المتعال **فی المناقب** عن ابی الطفیل عامر بن واثلۃ
گفت کہ از یہود مدینہ یک یہودی خدمت امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ حاضر شد و گفت
چند سوال دارم جواب میخواہم حضرت امیر فرمود اگر جواب آنہا را گفتم پس مسلمان میشوی
گفت واللہ ہمان ساعت مسلمان خواہم شد پس علی فرمود سوال کن آنچہ خواہی پس یہودی
یک کتاب بیرون آورد و گفت این کتاب از ہارون آباعن جد در وراثت بمن رسیدہ است
املاء کردن آن را موسی بن عمران و نوشت آن را ہارون بن عمران تا اینکہ رسید باینجا اخبرنی کم
لہذہ الامۃ بعد نبیہا من امام و عن منزل محمد این ہو فی الجنۃ و اخبرنی من یسکن معہ
فی منزلہ یعنی ای علی خبر دہ مرا بعد از نبی درین امت چند امام و خلیفہ اند و نیز حضرت محمد
صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در جنت کجا منزل داشتہ خواہد بود و نیز با حضرت رسول اکرم صلی اللہ
علیہ و آلہ و صحابہ وسلم در منزل او کیست کہ سکونت خواہد داشت فقال علی کرم اللہ وجہہ لہذہ
الامۃ بعد نبیہا اثنا عشر اماما لا یضرہم خلاف من خالفہم قال الیہودی صدقت یعنی
حضرت علی علیہ السلام فرمود بعد از حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم درین امت مرحومہ
دوازدہ امام اند مخالفت کردن مخالفین ضرر بایشان نمیرساند **یہودی** گفت صدقت
یا علی قال علی ینزل محمد فی جنۃ العدن و ہی وسط الجنان و اعلاہا و اقربہا من
عرش الرحمان قال الیہودی صدقت یعنی حضرت امیر علیہ السلام فرمود منزل حضرت رسول
اکرم در جنت عدن است و آن وسط جنان است و بہترین آنہا و قریب ترین آنہا بعرش است
فقال علی و الذی یسکن معہ فی الجنۃ ہؤلاء الائمۃ الاثنا عشر اولہم انا و آخرہم القائم

مسلمان شدن یہودی بشنیدن جواب سوال خود از حضرۃ علی ع

المهدی من ولدی الحسین قال الیهودی صدقت یعنے حضرت امیر علیہ السلام فرمود اما کسانیکه با حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در جنت سکونت میکنند انها قطعًا همین حضرات ائمهٔ اطهار علیهم السلام اند که اول انها من علی ابن ابیطالب هستم و آخر همه انها قایم مهدی موعود است از پسر من ابی عبد الله الحسین متولد خواهد شد یهودی مسلمان گردید و نیز باسناد حذیفه وارد شده است قال قال رسول الله لو لم یبق من الدنیا الا یوم لطول الله عز و جل ذلک الیوم حتی یبعث رجلًا من ولدی اسمه اسمی فقام سلمان فقال یا رسول الله من ای ولد لک هذا فضرب بیدہ علی الحسین خلاصه انست که حذیفه گفت حضرت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود اگر باقی نماند از دنیا مگر یک روز بدرستیکه حق تعالے طول دهد این یوم را بحدیکه برانگیزاند حق تعالے شخصے را از اولاد من که اسم او اسم من باشد پس سلمان استاده عرض کرد یا رسول اللہ صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم از کدام پسر تو مهدی بهم میرسد حضرت رسول دست مبارک خود را بر شانه حضرت امام حسین علیہ السلام گذاشت و فرمود از این پسر من حسین و قریب همین مضمون در کتاب مستطاب ترمذی و نیز ابوداؤد از زر و ابن مسعود و ابو هریره که روایت کرده اند لا تذهب الدنیا حتی یملک و فی اخری حتی یملک الدنیا رجل من اهل بیتی یواطی اسمه اسمی و قال ایضًا لو لم یبق من الدنیا الا یوم لطول الله ذلک الیوم حتی یبعث الله فیه رجلا و فی اخری حتی یلی رجل منی و من اهل بیتی یواطی اسمه اسمی یملاء الارض قسطا و عدلا کما ملئت ظلما و جورا در اعلام الوری حارث بن مغیره بصری از منبع بن نباته آورده که گفت داخل شدم بر حضرت امیر علیہ السلام فوجدته متفکرا ینکت فی الارض فقلت یا امیر المؤمنین ما لی اراک متفکرا تنکت فی الارض ارغبة فیها فقال لا والله ما رغبت فیها و لا فی الدنیا یومًا قط لکنی فکرت فی مولود یکون من ظهری الحادی عشر من ولدی هو المهدی یملاء الارض عدلا کما ملئت جورا و ظلما لہ حیرة و غیبة یضل فیها اقوام و یهتدی فیها اخرون فقلت یا علی فان هذا لکائن قال نعم کما انه مخلوق و انی لک العلم بهذا الامر یا اصبغ اولئک خیار هذه الامة مع ابرار هذه العترة

قلت فما یکون بعد ذلک قال ثم یفعل اللہ ما یشاء و ان لہ ارادات و غایات و نہایات
در مقتضب احمد بن عیاش آوردہ است کہ حضرت حسین بن علی فرمود از ما دوازدہ
مہدی است در ہدایۃ السعداء ملک العلماء شہاب الدین بن عمر دولت آبادی
آوردہ کہ حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود بعد از امام حسین از پسران او نہ امام اند کہ
آخر ایشان قایم علیہ السلام است و در کتاب موالید الائمہ ابن خشاب بغدادی آوردہ
از حضرت رضا علیہ السلام کہ فرمود خلف و صالح و مہدی و صاحب الزمان فرزند ابی محمد
حسن بن علی است و ابن ماجہ در سنن خود در باب قولی حضرت امام مہدی موعود
روایت کردہ کہ آخرش اینست ہو رجل من اہل بیتی فیملأہا قسطا کما ملئوہا
جورا فمن ادرک ذلک منہم فلیأتہم ولو حبوا علی الثلج یعنی حضرت رسول گرامی مرتبت
فرمود کہ مہدی موعود از اہل بیت من است پس پر کند زمین را از عدل چنانکہ پر کردہ باشند
بستم و بیدادی پس ہر کس کہ بیابد وی را باید کہ بیاید نزد او اگرچہ بر روے برف با دست و
پا در راہ رفتن بشود و ابن ماجہ نیز در باب ظہور حضرت امام ہمام مہدی موعود
علیہ السلام از ثوبان روایت کردہ آخرش اینست فقال صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فاذا رأیتموہ
فبایعوہ ولو حبوا علی الثلج فانہ خلیفۃ اللہ المہدی یعنی وقتیکہ حضرت امام ہمام مہدی موعود
علیہ السلام را ببینید بیعت وے کنید اگرچہ شما را بروی برف بدست و پا در رفتن شود زیراکہ او
خلیفہ خدا مہدی است در فصول المہمہ مالکی از محمد بن علی بن بلال آوردہ کہ گفت بیرون
آمد ابی محمد حسن عسکری علیہ السلام پیش از وفات دو سال و خبر داد مارا بخلف بعد از خود و انگاہ
صاحب الامر علیہ السلام بیرون آمد بسوی من پیش از وفاتش بسہ روز خبر کرد مرا بخلف باینکہ او پسر
اوست در مقتضب از جابر انصاری آوردہ کہ گفت فرمود حضرت رسول اللہ صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم حق تعالی برگزید از روزہا جمعہ را و از شبہا لیلۃ القدر را و از ماہ ہا رمضان را و برگزید
علی و حسن و حسین را و برگزید از حسین حجۃ گمراہان را کہ نہم ایشان قایم اعلم احکم ایشان است انتہی

واخطب آورده که امام حسین علیه السلام بر ران آنحضرت نشسته بود و او را میبوسید
پس ازان فرمود انت سید بن سید و اخو سید ابو السادة انت امام ابن الامام
اخو الامام ابو الائمه انت حجة بن حجة اخو حجة ابو حجج تسعة من صلبك تاسعهم قائمهم
ای حسین تو سید هستی پسر سید برادر سید پدر سادات و تو هستی امام ابن الامام برادر امام
پدر ائمه و تو هستی حجت خدا پسر حجة الله برادر حجة الله پدر حجتهای نه گانه که از صلب تو بباشند
نهم از ایشان در آخر زمان ابن ماجه آورده است قال صلی الله علیه و آله و سلم المهدی
منا اهل البیت یصلحه الله فی لیلة واحدة یعنی امام همام حضرت مهدی موعود علیه السلام
از اهل بیت ما است حق سبحانه جل شانه دفعةً باصلاح میآورد تمام عالم و آدم را در یک شب
و ابن ماجه نیز از ام سلمه زوجه حضرت رسول مختار صلی الله علیه و آله و سلم آورده است قالت
سمعت رسول الله صلی الله علیه و آله یقول المهدی من ولد فاطمة علیها السلام یعنی حضرت
ام سلمه فرمود که من از زبان مبارک حضرت رسول اکرم شنیدم که میفرموده است حضرت امام
آخر الزمان صاحب العصر حجة الله علی الانام مهدی موعود علیه السلام از اولاد صدیقه طاهره
فاطمه زهرا علیها السلام است و در عرائس ثعلبی از انس روایت طویلی نقل فرموده
و آخر حدیث اینست واما النجوم الزاهرة فهم الائمة التسعة من صلب الحسين والتاسع
مهديهم یعنی ستاره زاهره ائمه اطهار نه گانه اند از پشت حضرت امام حسین علیه السلام و نهم
از ایشان همان مهدی آخر الزمان علیه السلام است در کتاب النصوص بروایت
انس آورده است قال قال رسول الله صلعم معاشر اصحابی من احبنا اهل البیت حشر معنا
ومن استمسك بالاوصياء من بعدی فقد استمسك بالعروة الوثقى فقام ابو ذر
فقال یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فکم الائمة بعدك قال صلعم عدد نقباء بنی اسرائیل
فقال کلهم من اهل بیتی تسعة من صلب الحسين علیه السلام والمهدی منهم یعنی حضرت
رسول صلی الله علیه و آله و سلم فرمود ای گروه صحابه هر کس دوست داشته باشد اهل بیت

احادیث متواتره در آمدن حضرت مهدی از صلب حسین است

طہارت و عصمت مرا روز قیامت حشر وے با من خواہد شد و ہر کس بعد وفات من تمسک
با وصیائی من نماید بدستیکہ تمسک جستہ است بریسمانیکہ محکم است پس ابوذر ایستادہ شد
و عرض کرد یا نبی اللہ اوصیائے شما بعد وفات شما کیستند حضرت رسول صلی اللہ علیہ و
آلہ وسلم فرمود عدد آنہا عدد نقبائے بنی اسرائیل است و ہمہ آنہا اہلبیت اند نہ عدد آخر
آنہا از صلب حضرت امام حسین علیہ السلام اند و حضرت مہدی ہادی موعود علیہ السلام آخر
آنہا است **در مشکوٰۃ** روایت کردہ است قال صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم اذا رأیتم
الرایات السود قد جاءکم من قبل خراسان فاتوھا فان فیہا خلیفۃ اللہ المہدی یعنی
حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود وقتیکہ علمہائے سیاہ مے بینید کہ از جانب
خراسان مے آیند در آن خلیفۃ اللہ حضرت امام مہدی موعود صاحب العصر والزمان است
رواہ ایضاً احمد فی مسندہ والبیہقی فی الدلائل و ابونعیم فی کتاب المہدی
وفی دلائل النبوۃ **و در مشکوٰۃ** از ابوداؤد روایت آوردہ است قالت ام سلمۃ
ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم یقول المہدی من عترتی من اولاد فاطمۃ یعنی حضرت
رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود کہ حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام از عترۃ طیبہ طاہرہ
من از اولاد صدیقہ طاہرہ فاطمہ زہرا علیہا السلام است **در کتاب فرائد السمطین**
از ابن عباس آوردہ است کہ فرمود **مغثل** یہودی خدمت حضرت رسول صلے اللہ علیہ
و آلہ وسلم حاضر شد و عرض کرد اگر جواب چند سوال مرا دادے تو ایمان خواہم آورد **اول**
اے محمد صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم بیان کن از برائے من خدای خود را کہ چگونہ است فقال صلی اللہ
علیہ و آلہ وسلم لا یوصف الا بما وصف بہ نفسہ وکیف یوصف الخالق الذی تعجز العقول
ان تدرکہ والاوھام ان تنالہ والخطرات ان تحدہ والابصار ان تحیط بہ جل وعلا عما یصفہ
الواصفون نائی فی قربہ وقریب فی نائہ ھو کیف الکیف واین الاین فلا یقال این ھو و
منقطع الکیفیۃ والاینونیۃ فھو الاحد الصمد کما وصف نفسہ والواصفون لا یبلغون

نعته لم یلد ولم یولد ولم یکن له کفوًا احد قال صدقت یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم

ثانی ای محمد صلی الله علیه وآله وسلم خدای ہم واحد است و انسان ہم واحد است پس فرق چہ

میباشد فقال صلی الله علیه وآله وسلم ان الله تعالی واحد حقیقی احد المعنی ای لا جزء ولا ترکیب

له والانسان واحد ثنائی المعنی مرکب من روح وبدن قال صدقت ثالث اے محمد صلی الله

علیه وآله وسلم خبر دہ مرا از وصی خود که محمد فان ما من نبی الا وله وصی وان نبینا موسی بن عمران

اوصی یوشع بن نون حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم در جواب وے فرمود بدرستیکه وصی من بعد

از من امیر المومنین علی ابن ابیطالب است وبعد وے پسر وے حسن وبعد وے برادر وی

حسین تتلوه تسعة ائمة من صلب الحسین و پس از حسین علیه السلام نه فرزند از صلب مطہر

آنجناب علیه السلام اند پس منعثل یہودی عرض کرد اسم نه فرزند حسین چیست فقال

صلی الله علیه وآله وسلم اذا مضی الحسین فابنه علی فاذا مضی علی فابنه محمد فاذا مضی

محمد فابنه جعفر فاذا مضی جعفر فابنه موسی فاذا مضی موسی فابنه علی فاذا مضی

علی فابنه محمد فاذا مضی محمد فابنه علی فاذا مضی علی فابنه الحسن فاذا مضی الحسن

فابنه الحجة المهدی فهؤلاء اثنا عشر پس منعثل چون اسمای طیبه طاہره اوصیای آنحضرت صلی الله

علیه وآله وسلم را تا جناب حضرت مہدی ہادی موعود علیه السلام شنید گفت اشهد ان لا اله الا الله

وانک رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم واشهد انهم الاوصیاء بعدک ولقد وجدت فی کتب الانبیاء

المتقدمة اذا کان آخر الزمان یخرج نبی یقال له احمد ومحمد هو خاتم الانبیاء لا نبی بعده

یعنی بعد از اسلام و ایمان آوردن منعثل گفت که من در کتب انبیاء سابقه یافته ہستم که در آخر

زمان نبی احمد و محمد صلی الله علیه وآله وسلم نام مبعوث خواہد شد که خاتم انبیاء باشد بعد از وے

نبی نخواہد آمد پس بعض ازان گفت و نیز در کتب انبیاء سلف یافته ہستم که بعد ازان نبی آخر الزمان خواہند

بود اوصیاء وے دوازده نفر اولهم ابن عمه والثانی والثالث کانا اخوین من ولده و

یقتل امة النبی الاول بالسیف والثانی بالسم والثالث مع جماعة من اهل بیته بالسیف و

بالعطش فی موضع الغربة فهو کولد الغنم یذبح ویصبر علی القتل لرفع درجاته ودرجات

اهل بیته وذریته ولاخراج محبیه من النار وتسعة الاوصیاء منهم من اولاد الثالث

فهؤلاء الاثنا عشر عدد الاسباط خلاصه آنست که اول اوصیاء ان نبی آخر الزمان صلی الله

علیه وآله وسلم ابن عم آن رسول مختار صلی الله علیه وآله وسلم است **وثانی وثالث** اوصیاء

دو برادر پسران آن وصی اول اند هست همین نبی دیده و دانسته اول اوصیاء را بضربت

شمشیر قتل خواهند کرد چنانچه همچنین بوقوع آمد که امیر المومنین علی ابن ابیطالب علیه السلام

را که اول الاوصیاء آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم است در مسجد کوفه ابن ملجم ملعون ضربت

شمشیر زده است **وثانی** اوصیاء را بسم خواهند گشت چنانچه همچنین شد که حضرت

امام حسن مجتبیٰ را که ثانی اوصیاء آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم است جعده ملعونه باشارت

وارادت معویه ملعون بزهر جفا کشته است **وثالث** اوصیاء را با جماعتے از اہل بیت خود در

موضع غربت در حالت جوع وعطش شمشیر چون گوسفند ذبح خواهند کرد چنانچه همچنین

شد وحال حضرت ابی عبد الله الحسین که ثالث اوصیاء آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم

است برهمه کس ظاهر ومنکشف است که با عیال واطفال ویاران وانصار در غربت در صحرا

کربلائے معلیٰ برکنارہ فرات که از جمله مهر مادرش صدیقه طاهره حضرت فاطمه زهرا بود سه

روزه عطشان کشته وفریاد ہائے العطش العطش قد قتلنی شنانده آنست روحی ارواح

المؤمنین له الفداء **ونه** وصی از اوصیاء اثنا عشر آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم از اولاد

وصی سوم خواهند بود چنانچه در کتب احادیث اہل اسلام بالتفصیل مذکور است وقبل این

بعض از ان احادیث را نگاشتیم که حضرت رسول گرامی مرتبت مکرر مذکور فرموده است والتسعة

الطاهرة من ذریة الحسین **پس** منتقل گفت انجمله اثنا عشر علیهم السلام مطابق عدد اسباط اند

چون کلام منتقل تا اینجا رسید حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود اتعرف الاسباط قال نعم

انهم کانوا اثنا عشر اولهم لاوی بن برخیاء وهو الذی غاب عن بنی اسرائیل غیبة ثم عاد

فاظهر الله بهشریعته بعد انداسها حتی قتل الملوک یغیطی غثل آیا میشناسی اسباط را گفت
آنها هم دوازده نفر بودند اوّل آنها لاوی بن برخیا بود وی از بنی اسرائیل مدتے غائب شد
پس عود کرد و مراجعت فرمود آنگاه حق تعالے شریعت مندرسه را از دست وی ظاهر گردانید
تا که سلاطین را قتل فرمود **فقال** صلی الله علیه وآله وسلم کائن فی امتی ما کان فی بنی اسرائیل
النعل بالنعل والقذة بالقذة وان الثانی عشر من ولدی یغیب حتی لا یری ویاتی فی
امتی بزمن لا یبقی من الاسلام الا اسمه ولا یبقی من القرآن الا رسمه فحینئذ یاذن الله تبارک
وتعالی له بالخروج فیظهر الله تعالی الاسلام به خلاصه آنست که پس حضرت رسول صلی الله
علیه وآله وصحابه وسلم فرمود خواهد شد در امت مرحومه من آنچه شده است در بنی اسرائیل قدم بقدم
پس مثل لاوی بن برخیا امام ثانی عشر از اولاد و اوصیاء من از میان امت غائب خواهد شد
و دیده نمیشود تا مدت طویلے و بیاید بر امت من زمانه که باقی نمیماند از اسلام در آنوقت مگر
اسم آن و باقی نمیماند از قرآن مگر رسم آن پس در آنوقت وی علیه السلام ظاهر میشود پس حق
تعالے اسلام را از دست وے ظاهر و قوی میگرداند پس مثل لبیا سرور شد و از غایت
سرور این اشعار را خواند۔

صلی الله ذو العلی علیک یا خیر البشر	انت النبی المصطفی والهاشمی المفتخر
بکم هدانا ربنا وفیک نرجو ما امر	ومعشر سمیتهم ائمة اثنا عشر
حباهم رب العلی ثم اصطفاهم من کدر	قد فاز من والاهم وخاب من عادی الزهر
آخرهم یسقی الظما وهو الامام المنتظر	وعترتک الاخیار لی والتابعین ما امر
من کان عنهم معرضاً	فسوف تصلاه سقر

بحث ثانی بیان اسم پدر و مادر آنجناب است

اما اسم پدر آنحضرت علیه السلام پس نزد فرقه ناجیه امامیه بخصوص نصوص منقوله از حضرت

رسول صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه اطهار علیهم السلام ثابت است که امام حسن عسکری علیه السلام بن علی بن محمد علیه السلام است **اشکال** این چگونه میشود اگر بقول شما نام پدر بزرگوار آنجناب علیه السلام حسن باشد و نام پدر حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم عبد الله باشد مخالفت میکند با حدیثیکه وارد شده است اسمه اسمی و اسم ابیه اسم ابی و نیز روایتیکه در کتاب مستطاب **صحیح ابو داود** مرویست لما نظر علی الی ابنه الحسن قال ان ابنی هذا سید کما سماه النبی صلی الله علیه و آله و سلم و سیخرج من صلبه رجل یسمی باسم نبیکم یشبهه فی الخلق و لا یشبهه فی الخلق و ذکر یملاء الله الارض به عدلاً و قسطاً یعنی چون حضرت امیر المؤمنین علیه السلام بطرف پسر خود حسن علیه السلام دید فرمود این پسر من سید است چنانکه حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم نیز ویرا سید گفته است عنقریب است که از پشت وی بیرون میاید شخصی که هم نام نبی شما باشد که با حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم در خلق مشابه باشد و لکن در خلق مشابه نباشد پس بعد از این ذکر فرموده است که حق تعالی زمین شوره و شیرین را بوجود مبارک آنجناب پر از عدل خواهد فرمود پس از این حدیث هم تباین کلی ثابت است **جواب اول** آنکه در اخبار نبویه بطریقه امامیه کلمه اسم ابیه اسم ابی وارد نشده است البته اینقدر ضرور وارد شده که اسمه اسمی و کنیته کنیتی است زیادتی این کلمه در اخبار حضرات اهل سنت و الجماعت است پس حجت بر امامیه نمیشود **جواب ثانی** کلمه اسمه اسمی و اسم ابیه اسم ابی موضوعه زائده باشد زیراکه جمله محدثین اهل سنت این حدیث را از زر بن عبد الله بن مسعود نقل فرموده اند قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم لا تذهب الدنیا حتی یملک العرب رجل من اهل بیتی یواطی اسمه اسمی و فی اخری قال یلی رجل من اهل بیتی یواطی اسمه اسمی رواه الترمذی فی جامعه و اخرجه ابو داود فی سننه و عن علی علیه السلام عن النبی صلی الله علیه و آله و سلم قال لو لم یبق من الدهر الا یوم لبعث الله رجلاً من اهل بیتی یملأها عدلاً کما ملئت جوراً اخرجه ابو داود فی سننه لکن اسم ابیه اسم ابی احدی نیاورده است بلکه در

کتاب المناقب شافعی این حدیث را آوردہ است و فرمودہ است و زاد زائدۃ فی روایتہ لو لم یبق من الدنیا الخ و اسم ابیہ اسم ابی یعنے زائدہ زیادہ کردہ است فقرہ اسم ابیہ اسم ابی را گنجی شافعی فرمودہ است وقد ذکر الترمذی الحدیث فی جامعہ ولم یذکر اسم ابیہ اسم ابی وذکرہ ابو داؤد فی معظم روایات الحفاظ والثقات من نقلۃ الاخبار اسمہ اسمی فقط والذی روی اسم ابیہ اسم ابی فھو زائدۃ وھو یزید فی الحدیث یعنے ترمذی ہمین حدیث را ذکر فرمودہ است لیکن ذکر نہ کردہ است اسم پدرا و اسم پدر من است و ابو داؤد در معظم روایات حفاظ و ثقات از نقلہ اخبار ذکر فرمودہ است کہ اسم آنجناب اسم من است فقط و کسیکہ روایت کردہ است این فقرہ را کہ اسم پدر آنجناب اسم پدر من است او زائدہ است و او در حدیث زیادہ میکرد پس این فقرہ زائدہ چگونہ حجت میتواند شد

جواب ثالث بر فرض صحت حدیث ماول میشود بجہت جمع ما بین الاخبار باینکہ در لسان عرب اطلاق کلمہ اب بر جد اعلے جائز و سائغ و شائع است چنانچہ قرآن ہم بآن ناطق است قولہ تعالی ملۃ ابیکم ابراھیم و قال تعالی حکایۃ عن یوسف واتبعت ملۃ اٰبائی ابراھیم واسحٰق و در اخبار شب معراج است کہ جبرئیل بحضرت رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم عرض کرد ھذا ابوک ابراھیم و اسحاق و فرزندان یعقوب بہ پدر میگویند نعبد الھک والہ اٰبائک ابراھیم واسحٰق مراد از پدر در این جا جد اعلے حضرت ابراہیم خلیل الرحمن است نیز اینکہ علاوہ بر این لفظ اسم ہم بکنیت و صفت در کلام عرب اطلاق میشود بلکہ فصحا استعمال ہم فرمودہ اند چنانچہ بخاری و نیز مسلم بروایت سہل بن سعد ساعدی آوردہ اند عن علی علیہ السلام واللہ ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم سماہ بابی تراب ولم یکن لہ اسم احب الیہ منہ یعنے حضرت امیر علیہ السلام فرمود سوگند بخدا وند کہ رسول گرامی مرتبت نام گذاشتہ است مرا ابو تراب و نبود اسم ابو تراب ہیچ نامی دیگر محبوب تر نداشت پس با وجود کنیت بودن لفظ ابو تراب در کلام عرب بلفظ اسم استعمال شدہ است ہمچنین

ورقی ترمذی و ابو داؤد و غیرہ … بلفظ اسم ابیہ … بعض … ابن … و زید … ہیئت ہمین …

چونکہ حضرت مہدی موعود از اولاد امام حسین علیہ السلام است مراد از اسم کنیت آن شہید مظلوم باشد کہ کلمہ ابو عبد اللہ است بجہت مقابل بودن آن باسم پدر حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم کہ عبد اللہ است و چونکہ امام حسین علیہ السلام جد اعلی حضرت مہدی موعود است جد را بلفظ اب اطلاق فرمودہ باشد چنانچہ کنجی شافعی ہم قایل باین میباشد بقولہ وان صح فمعناہ واسم ابیہ اسم ابی الحسین علیہ السلام وکنیتہ ابو عبد اللہ فجعل الکنیۃ اسما کنایۃ منہ انہ من ولد الحسین دون الحسن علیہما السلام یعنی این روایت اگر صحیح باشد معنے چنان میشود کہ از اسم مراد کنیت است و از اب مراد جد اعلی است یعنی کنیت جد حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام اسم پدر من است چہ حضرت مہدی کہ حسین باشد کنیت وی ابو عبد اللہ است و نام پدر حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم نیز عبد اللہ است پس قرار دادن کنیت را اسم کنایہ است از اینکہ حضرت امام مہدی موعود از اولاد امام شہید حسین علیہ السلام است نہ از اولاد حضرت امام حسن مجتبی علیہ السلام الخ وہمین مقولہ ابن طلحہ شافعی و صاحب المرقات شارح مشکوۃ است کہ فرمودہ اند ہر دو قسم خبر صحیح اند زیرا کہ حضرت مہدی موعود با حسینی و ہم حسنی است و از این احتمال دیگر ہم پیدا میشود کہ در این روایت مراد از پدر امام حسن عسکری علیہ السلام باشد کہ کنیت آنحضرت ابو محمد است و کنیت حضرت عبد اللہ والد حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و صحابہ وسلم نیز ابو محمد است و کنجی شافعی احتمال دیگر دادہ کہ شاید در اصل فقرہ اسم ابیہ اسم ابنی بودہ یعنی اسم پدر حضرت مہدی موعود اسم پسر من است بجہت آنکہ پدر حضرت مہدی علیہ السلام امام حسن عسکری است و پسر آنجناب امام حسن مجتبی علیہ السلام است یحتمل ان یکون الراوی توہم قولہ ابنی فصحفہ فقال ابی یعنی احتمال میرود کہ راوی ابنی را بہ ابی توہم و اشتباہ کردہ باشد و خبر را تصحیف کردند اما اسم والدہ محترمہ حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام در بعض کتب سوسن و در بعض ریحانہ و در بعض صیقل و در بعض نرجس گفتہ شدہ

است لکن از روایات محمد بن علی ظاهر میشود که مسمّی باین همه اسمار یک تن بود زیرا که وقتی پرسیده شد از مادر حضرت امام مهدی موعود علیه السلام گفت تا در شب طلب که او را در بعضی از روزها سوسن و در بعضی از ایام ریحانه میگفتند و صقیل و نرجس نیز از نامهای وی بود پس چونکه بهر اسم نامیده میشد لهذا در بعض روایات یک نام و در بعضی دیگر نام دیگر وی ذکر کرده شده است اشکالی ندارد

بحث ثالث در تعیین شخص مهدی موعود علیه السلام

اختلاف فرق شیعه در تعیین شخص مهدی

پس شیعه را درین اختلاف است و هر فرقه کسی را متمسک جسته مهدی موعود و صاحب الزمان امام مفترض الطاعة قرار داده اند **اول کیسانیه** که فرقه از انها محمد بن حنفیه را مهدی موعود میدانند **و فرقه** پسرش ابو هاشم عبد الله را **و فرقه** عبد الله بن معاویه بن عبد الله بن جعفر بن ابیطالب را **ثانی مغیریه** اصحاب مغیره بن سعد که بعد از وفات جناب امام همام حضرت محمد باقر علیه السلام مذهبی اختراع نموده محمد بن عبد الله بن حسن بن علی بن ابیطالب علیهما السلام را مهدی موعود میدانند و میگویند که وی زنده و مقیم است در کوهی در راه مکه معظمه که او را علمیه میگویند **ثالث ناووسیه** که وفات حضرت امام صادق علیه السلام را منکر شدند و حضرت امام مهدی موعود هما نجناب علیه السلام را میدانند **رابع اسمٰعیلیه** که منکر وفات اسمٰعیل بن امام صادق علیه السلام گردیدند و مهدی موعود و صاحب الزمان و امام مفترض الطاعة آنجناب علیه السلام را میدانند **خامس مبارکیه** که فرقه ایست از اسمٰعیلیه که اسمٰعیل بن حضرت جعفر علیه السلام امام و پیغمبر و مهدی موعود میدانند و میگویند که در آخر الزمان وی مبعوث برسالت خواهد شد مع شریعت تازه که شریعت محمدی را ناسخ بود **سادس واقفیه** که حضرت موسی بن جعفر علیهما السلام را مهدی موعود و صاحب العصر و الزمان قائم بحق میدانند اگرچه بعضی از آنها بوفات آنجناب

علیه السلام معترف شده اند ولے در آخر زمان بر زنده شدن وی قایل اند **سابع محمدیه** که بعد از وفات حضرت امام علی نقی علیه السلام پسرش محمد را مهدی هادی موعود و صاحب العصر والزمان میدانند وحال آنکه وفات آنجناب در زمانه پدرش علیه السلام ثابت است **مؤلف گوید** حقیر فقیر در زمانه تحصیل علم که ساکن بلده طیبه سُرَّمَن رَایٰ بودم برائے زیارت قبر منور همین محمد بن امام علی النقی علیه السلام که از سامره شاید بفاصله شش فرسنگ دور باشد باتفاق جماعت کثیرے از علما و طلاب رفتیم وتمام عربستان قایل بوفات وے میباشد بلکه بسبب ظهور اکثر کرامات از قبر آنجناب تمام اعراب بادیه نشین نیز میترسند وهرگز قسم دروغ باو نمیخورند **ثامن عسکریه** که حضرت امام همام حسن عسکری علیه السلام را مهدی هادی موعود وصاحب العصر والزمان میدانند وآنجناب علیه السلام را زنده میدانند وآنهائیکه از فرق قایل بوفات آنجناب اند میگویند بعد از وفات زنده شده است **تاسع فرقه ناجیه امامیه** اثنا عشریه است که ایشان مهدی موعود وامام عصر والزمان وخلیفة الرحمن علی الانس والجان قامع الکفر والطغیان دافع الظلم والعدوان حجة الله المنان خلف صالح حضرت امام محمد بن الحسن العسکری علیهما السلام است **واحتجاج** واستدلال میکنند بخصوص نصوص متواتره از حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم وحضرت امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب علیه السلام وباقی حضرات ائمه اطهار علیهم السلام که توضیح وتشریح وتصریح باسم ووصف وخصائل وشمایل آنجناب عجل الله فرجه فرموده اند چنانچه این همه امور قبل از ولادت باسعادت آنجناب علیه السلام در کتب معتبره ثقات اصحاب ایشان علیهم السلام ثبت وضبط است وبسیارے مردم بعد از ولادت چون زیارت آنجناب کردند مطابق مذکور اسم ووصف ونسب را یافتند **ودر این** عقده بسیارے از علما حضرات اهل سنت والجماعت با ما شریک هستند چنانچه اسم بعضے از فضلای این طایفه را در اینجا اجمالاً ذکر کنیم تا در مقام طعن وایراد ومجادله لامحاله از علما ومحدثین واهل کشف ویقین واقطاب روے زمین خود

شرم و حیا کنند منها ابو سالم کمال الدین محمد بن طلحه بن محمد قرشی نصیبی است که اینک در
کتاب مستطاب مطالب السؤول فی مناقب آل الرسول در باب ثانی عشر اثبات این فرموده
است منها ابو عبد الله محمد بن یوسف گنجی شافعی که کتابی بالاستقلال متضمن استدلال بر همین
مطلب مشتمل بر بیست و چهار باب نوشته است منها فاضل جلیل و اعظ شمس الدین ابو المظفر
بن علی بن عبد الله بغدادی حنفی سبط واعظ ابی الفرج عبد الرحمن بن جوزی است منها
شیخ نور الدین علی بن محمد بن صباغ مالکی مکی که اینک در کتاب مستطاب فصول المهمه فی معرفة الائمة
اعتراف و اقرار و اثبات امامت و مهدویت حضرت حجة بن الحسن العسکری علیهما السلام را
کرده است منها شیخ ادیب ابو محمد عبد الله بن احمد بن احمد بن خشاب که در کتاب مستطاب
تاریخ موالید و وفات اهل بیت اطهار علیهم السلام توضیح و تشریح بالتفصیل و التصحیح همین
مطلب را فرموده است و اقرار بمهدویت و امامت حضرت امام همام حجة بن الحسن العسکری
علیهما السلام کرده است بلکه اسم والده آنجناب را نیز نرجس و حکیمه و صقیل نوشته است منها
شیخ عبد الوهاب بن احمد بن علی الشعرانی عارف مشهور که در کتاب مستطاب یواقیت و جواهر
در عقائد اکابر در مبحث شصت و پنجم اقرار و اثبات همین مطلب فرموده است منها شیخ
حسن عراقی که خود آنجناب را حضرت امام همام مهدی موعود حجة بن الحسن العسکری علیهما السلام را
ملاقات کرده است و این قصه را شعرانی در کتاب مستطاب لواقح ذکر فرموده است
منها سید علی خواص که تصدیق قصه مذکوره و اقرار بمهدویت حضرت امام همام حجة ابن الحسن
العسکری علیهما السلام کرده است منها نور الدین عبد الرحمن بن احمد بن قوام الدین محمد
دشتی جامی حنفی معروف ملا جامی اینک در کتاب مستطاب شواهد النبوة حضرت امام
همام حجة ابن الحسن العسکری علیهما السلام را امام دوازدهم شمرده و شرح غرائب ولادت
آنحضرت علیه السلام را مطابق اخبار فرقه ناجیه امامیه نقل فرموده است منها محمد
بن محمد بن محمود حافظ بخاری معروف بخواجه محمد پارسا در کتاب مستطاب فصل الخطاب

بحیوٰۃ وغیبت وامامت ومہدویت حضرت امام ہمام محمد بن الحسن العسکری علیہما السلام توضیح وتصریح فرمودہ است منہا شیخ عبد الحق دہلوی در رسالہ مناقب و احوال حضرات ائمہ اطہار علیہم السلام گفتہ وابو محمد حسن ووالد ابو محمد رضی اللہ عنہما معلوم است نزد خواص اصحاب وثقات اہلش وروایت کردہ اند کہ حکیمہ بنت ابی جعفر محمد جواد رضی اللہ عنہ کہ عمۂ ابو محمد حسن عسکری رضی اللہ عنہ باشد دوست میداشت ودعا میکرد وتضرع مینمود کہ اوراپسری بوجود بر بیند وبعد ازین نوشتہ حسن عسکری التماس کرد کہ یا عمہ یک امشب نزد ما باش کہ کاری درپیش است حکیمہ بالتماس حسن عسکری شب در خانہ ایشان بایستاد چون وقت فجر شد نرجس بدرد زائیدن مضطرب شد حکیمہ نزد نرجس آمد مولودی دید بوجود آمد ختنہ کردہ وفارغ از خستہ کار نشست وشوکہ مولود را گفتند نزد حسن عسکری آوردو بگرفت ودست بر پشتش وچشمانش فرود آورد وزبان خود را در دہنش در آورد ودر گوش راست او اذان ودر گوش چپ او اقامت گفت وگفت یا عمہ او را پیش مادرش رسان پس حکیمہ او را بمادرش سپرد حکیمہ میگوید کہ بعد ازان پیش ابو محمد حسن عسکری علیہ السلام آمدم مولود را پیشش وی دیدم در جامہائے زرد واو را نوری وعظمتی دیدم کہ دل من تمام گرفتار او شد گفتم سیدی ہیچ علمی داری بحال این مولود مبارک کہ آن علم را بمن القا کنی گفت یا عمہ این مولود منتظر است کہ ما را بدان بشارت دادہ بودند حکیمہ گفت پس من بر زمین افتادم وشکرانہ آن بسجدہ رفتم دیگر نزد ابو محمد حسن عسکری علیہ السلام آمد ورفت میکردم روزی نزد وی آمدم مولود او را ندیدم پرسیدم یا مولای من السید منتظر را چہ شد فرمود او را سپردیم بآنکس کہ مادر موسیٰ علیہ السلام پسر خود را بوی سپردہ بود انتہیٰ کلامہ ومنہا سید جمال الدین حسنی محدث مؤلف کتاب مستطاب روضۃ الاحباب بمہدویت وامامت حضرت امام ہمام محمد بن الحسن العسکری علیہما السلام مقر میباشد ومنہا عبد الرحمٰن صوفی در کتاب مستطاب مرآۃ الاسرار میگوید ذکر آن آفتاب دین ودولت آن ہادی جمیع امم وملت آن قائم مقام پاک احمدی امام

اعتراف عبدالحق دہلوی بہ پسر حسن عسکری بودن مہدی

برحق ابوالقاسم محمد بن حسن مهدی رضی الله عنه وی امام دوازدہم است از ائمہ اہل بیت
مادرش ام ولد بود نرجس نام داشت منہا علی اکبر بن اسد الله مؤودی کہ از متاخرین
علمائے حضرات اہل سنت است در کتاب مستطاب مکاشفات کہ حواشی است بر کتاب
نفحات الانس ملا جامی بوجود ذی جود امام ہمام حضرت مہدی موعود حجۃ بن الحسن العسکری
علیہما السلام تصریح فرمودہ است منہا احمد بن محمد بن ہاشم بلادری خود از حضرت امام
ہمام حجۃ الله القائم مہدی صاحب العصر والزمان حدیثے مسلسل نقل فرمودہ است و در آن
بمہدویت و امامت و غیبت آنجناب علیہ السلام تصریح فرمودہ است منہا ملک العلما شہاب
الدین بن شمس الدین بن عمر دولت آبادی صاحب تفسیر بحر مواج کہ از علمائے حضرات
اہل سنت والجماعت است در کتاب مستطاب ہدایۃ السعداء فرمودہ است کہ اہل
سنت میگویند خلافت خلفاء اربعہ بنص ثابت است فی عقیدۃ الحافظیہ کہ حضرت رسول اکرم
صلے الله علیہ و آلہ وسلم فرمود خلافت من سی سال است و آن تمام شدہ است بعلی علیہ السلام
وہمچنین خلافت دوازدہ امام بحدیث ثابت است از ایشان اول امام علی است کرم الله
وجہہ و در حدیث الخلافۃ ثلثون سنۃ وارد است دوم امام شاہ حسن رضی الله عنہ پیغمبر
صلے الله علیہ و آلہ وسلم فرمود این پسر من سید است سوم امام شاہ حسین رضی الله عنہ پیغمبر
صلے الله علیہ و آلہ و صحابہ وسلم فرمود این پسر من سید است نزد وست کہ او را بکشند گروہ باغیہ
نہ امام از فرزندان شاہ حسین رضی الله عنہم رسول خدای صلی الله علیہ و آلہ وسلم فرمود پس
از حسین بن علی از پسران او نہ امام اند کہ آخر ایشان قائم است پس بعد از نقل
این قضیہ مذکورہ فاضل مذبور اقرار و اعتراف کردہ است بہ پسر حضرت امام
ابو محمد حسن عسکری بودن امام مہدی علیہما السلام از جابر بن عبد الله
انصاری روایتی نقل کردہ کہ گفت داخل شدم بر صدیقہ طاہرہ فاطمہ زہراء
علیہا السلام دختر حضرت خاتم النبیین رسول خدای صلی الله علیہ و آلہ وسلم و در پیش آنجناب لوحی بود

علما در خصوص [illegible] شرح [illegible] تحقیق کلمات و تدقیق [illegible] بتفصیل تمام و توضیح بالا کلام [illegible] الاسلام [illegible] منہاج [illegible] البیان [illegible] ابو القاسم [illegible] برہان البیان تصنیف فرمودہ [illegible] ۱۹۱ [illegible] الاسلام [illegible] بو الفضل [illegible] ۱۲۱۲ ۱۳

و در آن نامهای امامان از فرزندان او بود پس شمرده یازده اسم که آخر ایشان قائم علیه
السلام بود انتهی کلامه منها نصر بن علی جهضمی بصری که از جمله ثقات اهل سنت والجماعت است
در تاریخ موالید حضرات ائمه اطهار علیهم السلام بصاحب العصر والزمان و مهدویت
و امامت حضرت امام هادی مهدی موعود خلف حسن عسکری علیه السلام و نرجس بیع دن
والده آنجناب علیه السلام اقرار کرده است منها محدث جلیل فاضل نبیل ملا علی قاری که
از اکابر محدثین اهل سنت والجماعت است در مرقاة شرح مشکوة اسامی طیبه طاهره حضرات
ائمه اطهار اثنا عشر علیهم السلام را شمرده است و آخر همه ایشان حضرت امام عصر و صاحب
الزمان حجة الله الرحمن علی الانس والجان مهدی موعود علیه السلام را نوشته است منها ملا
جواد ساباطی که اول نصرانی بود و پس از ان سنی شد در کتاب مستطاب براهین ساباطیه که
رد بر نصاری نوشته است از کتاب شعیا نبی نقل فرموده است بعد از کلامیکه این نص
صریحست در مهدی علیه السلام که او رضی الله عنه حکم نمیکند بمجرد سمع بلکه ملاحظه میکند بر باطنها
و اتفاق نیفتاده این از برای احدی از انبیاء و از اوصیاء تا آنکه میگوید و مسلمین اختلاف
کردند در مهدی موعود پس اصحاب ما از اهل سنت و جماعت گفتند که او مردیست از اولاد
فاطمه علیها السلام اسم او محمد است و اسم پدر او عبد الله و اسم مادر او آمنه و امامیه گفتند او محمد
بن حسن عسکری علیه السلام است که متولد شد سنه ۲۵۵ دویست و پنجاه از جاریه حسن عسکری
علیه السلام که نامش نرجس بود در شهر سر من رای در زمان معتمد انگاه غایب شد یک
سال انگاه ظاهر شد انگاه غائب شد و آن غیبت کبری است و بر نمیگردد بعد از ان مگر وقتیکه
خدا تعالی بخواهد و چون قول ایشان اقرب است از برای تاول این نص و غرض من تبع از
امت محمد صلی الله علیه و آله و سلم است با قطع نظر از تعصب در مذهب ذکر کردم برای تو
مطابقه آنچه ادعا میکنند آن از امامیه با این نص انتهی کلامه و حقیر فقیر میخواست که
عین عبارات هر یکی از این فضلای نامدار که اخبار را بر انان نزد حضرات اهل سنت والجماعت

اعتراف فضلاء تاریخ موالید و شارح مشکوة

اعتراف ملا جواد ساباطی سنی

اند در این کتاب مستطاب درج کنم تا دیدہ حق بین عین عبارات ایشان را دیدہ برای دیدہ رمد
سینہ انتظار کشیدہ ظہور موفور السرور آنجناب ضیاء نور حقیقت و حقیت امام مہدی موعود علیہ
السلام را حاصل کنند و از اعتقاد بعدم وجود و قدم را بیرون آورند لکن نظر بوعدہ مرعی داشتن
نظر اختصار کہ در اول کتاب مستطاب کردہ ہستم عین عبارات این فضلا اخیار را درج کتاب
نکردم ورنہ بزرگتر از این مجلد دیگر از آن درست خواہد شد و لعل حق سبحانہ و تعالی اگر تائید
فرماید انشاء اللہ بحض زعبارات علماء ابرار و فضلاء اخیار کہ اسماء شان درج این کتاب کردم
و نیز اسماء آنہا یکہ گذاشتم بباعث کتاب را باقی برائے آیندہ بعد از ختم مجلد ثانی
بنویسیم لیتحفظ کل ذی حفظ حفظہ بقدر حفظہ پس از احباب الباب و صحاب انجاب
امیدوار و مستدعی دعا میباشم واللہ یوفقنا و یوئیدنا والمؤمنین جمیعا انشاء اللہ الکبیر المتعال

باب ثانی در بیان القاب و اسماء و تاریخ ولادت مہدی موعود علیہ السلام

و در آن چند بحث اند **بحث اول** در بیان اسماء و القاب حضرت امام ہمام صاحب
العصر و الزمان خلیفۃ الرحمن علی الانس و الجان جناب مہدی موعود علیہ الصلوۃ و السلام پس
بدانکہ اسماء و القاب و کنیت آنجناب علیہ السلام کہ در قرآن مجید و فرقان حمید و توریت و
انجیل و زبور و صحف منزلہ دیگر کہ بر انبیاء سلف نازل شدہ اند و اخبار حضرات ائمۃ اہلبیت
اطہار علیہم سلام اللہ الغفار الی تدویر اللیالی والنہار وارد شدہ اند علماء و متکلمین آنہا را
ذکر فرمودہ اند و ما نیز در اینجا تیمنا و تبرکا بعض القاب آنجناب علیہ السلام را در این کتاب مستطاب
ذکر کنیم انشاء اللہ المتعال **پس بدانکہ** فی الاصالت اسم حضرت امام مہدی علیہ السلام
اسم حضرت رسول الثقلین یعنی محمد است **و کنیت** آنجناب نیز کنیت حضرت رسول صلی اللہ
علیہ و آلہ و صحابہ و سلم است کہ ابو القاسم باشد **و** غیر از این القاب آنجناب علیہ السلام اند کہ ہمہ
آنہا اسم میتوانند شد منہا احمد **و** اصل **و** ابو عبد اللہ **و** ابو جعفر **و** ابو محمد **و** ابو ابراہیم

وابوالحسن وابوتراب وابوصالح وامیرالامره واحسان وبلدالامین وبرهان الله وباسط وبقیة الله وبقیة الانبیاء وتالی وثائر وجعفر وجمعه وحجة الله وحق وحجاب وحامد وحمد وحاشر وخاتم الاوصیا وخاتمة الائمه وخجسته وخسرو وخداشناس وخازن وخلف صالح وخلیفة الله وخلیفة الاتقیاء ودابة الارض وداعی وراهنما ورب الارض والسلطان المأمول وسدرة المنتهی وسبیل وساعة وسید وشرید وصاحب الغیبة وصاحب العصر وصاحب الرجعة وصاحب الدار وصاحب الدولة الزهرا وصاحب الامر وصاحب الزمان وصاحب الکرة البیضاء وصالح وصمصام الاکبر وصدق وصراط وضیاء وضحی وطالب التراث وطرید وعالم وعدل وغائب وغریم وغوث وغوث الفقراء وغایة الطالبین وفرد وسر الاکبر وفیروز وفرخنده وقابض وقسط وقوة وقاتل الکفره وقائم الزمان وقاطع وکاشف الغطا وکمال وکلمة الحق ولواء الاعظم ولسان الصدق ومسیح الزمان ومیزان الحق ومنصور وبقیة الصابرین ومنتقم وعبدالله ومومل ومنتظر وماء معین وموعود ومطهر ومبدی الایات ومحسن ومنعم ومفضل ومنان وموتور ومدبر ومامور ومقدره ومامول ومفرج الاعظم ومضطر ومن لم یجعل الله له سمیا ومقتصر ومصباح الشدید وناطق ونهار ونفس ونور آل محمد ونور الاصفیاء ونجم ونور الاتقیاء وناحیه مقدسه ووتر ووجه وولی الله ووارث ویدالباسط ویمین وهادی ومهدی علیه وعلی آبائه الطاهرین واجداده الطیبین صلوة الله وسلامه ابدالآبدین ودهرالداهرین تا اینجا بود القاب حضرت امام جناب هادی مهدی موعود علیه السلام وابرار اخبار بشیر ازاین هم ذکر فرموده اند هرچند در وقت نوشتن خنیر فقیر خیالی داشت که وجه تسمیه آنجناب با این اسماء والقاب ذیل هر لقبی بنویسیم تا عرفاء را حظی وافر از آن حاصل شود که کدام لقب چه معنی دارد و چند امور

اسماء القاب اجمالی [illegible]

دلالت دارد و از کدام باب مشتق است یا آنکه جامد است و در علم لغت و اصطلاح چہ معنے دارد
و واضع ہر لقب برای آنجناب کیست و در کدام زمان از زبان کدام نبی یا امام علیہم السلام
اول مرتبہ جاری شدہ است مگر مطلب طول میکشید و خلاف موعود میشد **خلاصہ**
گذاشتم بیاض برای کسی کہ بعد ازین بیاید بعونہ و صونہ سبحانہ جل شانہ تعالے **سوال** آیا
ذکر کردن اسم و کنیت حضرت امام ہمام ہادی مہدی موعود ارواح المومنین لہ الفداء
جائز است یا نہ زیرا کہ در بعض احادیث منع بنظر رسیدہ است **جواب** حرمت نام و
کنیت آنجناب علیہ السلام بردن ثابت است بچند دلیل **اول** آنکہ در اخبار معراج در آنجا کہ
حق سبحانہ جل شانہ اسماء امامان برای حضرت رسول الثقلین صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم نام بردہ
است ہمہ را باسم خود او یاد فرمودہ است مگر حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام کہ وی را
بلقب یاد فرمودہ است پس این اقطع و از اجلہ ادلہ بر ثبوت حرمت اسم و کنیت بردن
آنجناب است **دوم** آنکہ در تمام اخبار نبویہ و علویہ و باقریہ و سجادیہ و رضویہ و کاظمیہ و
صادقیہ وغیرہ علیہم السلام در آنجا کہ حضرت رسول مختار و حضرات ائمہ اطہار علیہم السلام اوصیای
حضرت رسول الثقلین صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم را اسم گرفتہ یاد فرمودہ اند غیر از امام ہادی مہدی
موعود علیہ السلام کہ وی را بلقب یاد فرمودہ ہستند پس این ہم از اجلہ ادلہ اثبات حرمت اسم کنیت
گرفتن آنجناب است **سوم** آنکہ در زیارت آنجناب علیہ السلام بلقب یاد کردہ شدہ
است السلام علی مہدی الامم **چہارم** بجہت وارد شدن توقیعات رفیعہ برای
حرمت نام بردن آنجناب چنانچہ در **اعلام الوری** آوردہ است عن محمد بن
ابراھیم بن اسحاق قال سمعت ابا علی محمد بن ابراھیم قال سمعت محمد بن عثمان العمری
یقول خرج توقیع بخط اعرفہ من سمانی فی مجمع من الناس باسمی فعلیہ لعنت اللہ
یعنے راوی گفت توقیع رفیع بیرون آمد بخطیکہ میشناختم از حضرت امام مہدی موعود
علیہ السلام است نوشتہ است کسیکہ در مجمع مرا بنام خودم ذکر کند پس بروی باد لعنت خداوند

علام در کافی بسند صحیح مرویست از جناب حضرت امام ہمام صادق آل محمد علیه الصلوة و
السلام فرموده صاحب این امر ویست که نام او را نمیبرد احدی مگر کافر و در عیون الاخبار
آورده است که حضرت امام ہمام علی النقی علیه السلام با بو ہاشم داؤد بن قاسم جعفری فرمود
خلف بعد از من حسن پسر من است پس چگونه است حال شما با خلف بعد از خلف عرض کردم
چرا فرمود زیرا که شما نمی بینید شخص او را و حلال نیست برای شما ذکر او بنام او و در اکمال الدین
از ریان بن صلت مرویست که گفت شنیدم حضرت امام ہمام جناب رضا علیه السلام میفرمایند
در حال قایم آل محمد علیهم السلام جسمش دیده نمیشود و باسم نام برده نمیشود و بعض فضلا
در خصوص بحث تحریم تسمیه حضرت امام مهدی موعود علیه السلام رسایل مستقله ترتیب داده هستند
چون رساله تحریم التسمیه شیخ سلیمان ماحوزی و کشف التعمیه فاضل باذل
شیخ حر و فلک المشحون سید باقر قزوینی و شرعة التسمیه میر محمد باقر داماد ذکر و از ان
ادعا اجماع بر حرمت اسم و کنیت بردن آنجناب علیه السلام فرموده است و سید نعمت الله
جزائری نیز در عیون الاخبار قول بحرمت را نسبت باکثر علما داده است پس حرمت
بردن اسم و کنیت حضرت امام مهدی موعود علیه السلام در مجالس و محافل بمقتضای اخبار
معتبره کثیره بلکه نزد فرقه ناجیه نامیه امامیه از فقها و متکلمین و محدثین ثابت و از خصایص
آنجناب علیه السلام است بلکه از کلام ابو محمد حسن بن موسی نوبختی که از علمای غیبت صغری
است و در ذکر عقیده فرقه دوازدهم شیعه مینویسد ولا یجوز ذکر اسمه ولا السوال عن مکانه
یعنی جایز نیست ذکر کردن اسم آنجناب و نه سوال کردن از مکان آنجناب که در کجا مقیم
میباشد بالاعلان ظاهر و ثابت میشود که این حکم از خصایص مذهب فرقه ناجیه امامیه امامیه
است و از احدی غیر از حجة الاسلام خواجه نصیر الدین طوسی که بتمسک بعض روایات
ضعیفه خلافی در این حکم نقل نشده است و بعد از ان مرحوم طاب ثراه اربلی علی بن عیسے در
کتاب مستطاب کشف الغمه که فی معرفة الائمه تصنیف فرموده است از قائلین بحرمت

اجماع علمای امامیه بر حرمت اسم و کنیت مهدی

زمانه الغیبة

تعجب کردہ است قولہ ومن العجب ان الشیخ الطبرسی والشیخ المفید رحمہما اللہ قالا لا یجوز

ذکر اسمہ ولا کنیتہ ثم یقولون اسمہ اسم النبی صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم وکنیتہ

کنیتہ وہما یظنان انہما لم یذکرا اسمہ ولا کنیتہ یعنی از عجائبات است کہ شیخ طبرسی و

شیخ مفید علیہما الرحمۃ فرمودند کہ جائز نیست ذکر کردن اسم وکنیت حضرت امام مہدی موعود

علیہ السلام بعد از انکہ میگویند اسم حضرت مہدی موعود اسم حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ

آلہ وسلم است وکنیت وے کنیت آنجناب صلے اللہ علیہ والہ وسلم است با وجود این گفتن

آنہا گمان کردند کہ ما اسم وکنیت آنجناب علیہ السلام را ذکر نکردہ ہستیم لکن عبد الکریم علی ابن

عیسے با این فضل وکمال چگونہ از کلام شیخین تعجب فرمودہ است وحالانکہ تعجب از

تعجب کردن خود این فاضل است کہ در تلفظ باسم وکنیت اشتباہ فرمودہ است

زیرا کہ شیخین مذکورین علیہما الرحمۃ ہمین قدر فرمودہ اند کہ اسم وکنیت حضرت مہدی موعود

علیہ السلام اسم وکنیت حضرت رسول اکرم است ودرین فقرہ نہ اسم ونہ کنیت حضرت

مہدی موعود ذکر شد ونہ از حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ آلہ وسلم **اشکال** بیشک

تحریم تسمیہ حضرت امام مہدی ثابت شد مگر این اخبار کہ ابرار اخیار بہ اسانید معتبرہ معتمدہ بسیار

در مسانید خود اختیار فرمودہ اند ناچار بر تقیہ محمول خواہند شد قطعاً **جواب** ہرگز بر تقیہ محمول

نمیشوند زیرا کہ محدثین فریقین در مسانید خود از حضرت رسول آوردہ اند کہ اسم حضرت امام

مہدی موعود علیہ السلام اسم من است چنانچہ بسیارے احادیث این مضمون را سابقاً نوشتہ ہستیم

پس اسم وکنیت حضرت امام ہادی مہدی موعود علیہ السلام معلوم است مگر ذکر کردن وے بر

زبان آوردن آن حرام است پس این تقیہ نیست واگر نہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ

علیہ وآلہ وسلم از اسم وکنیت آنجناب علیہ السلام اطلاع ہرگز نمیفرمودند ودر احادیث

ذکر آن نمیبود **اشکال** بنا برین اگر تقیہ نباشد پس البتہ خوف سلاطین باشد کہ

در قلع وقمع وقتل آنجناب علیہ السلام بودند زیرا کہ آنہا را معلوم شدہ بود کہ نزوال

جواب اشکال دوم حرمت تسمیہ تقیہ نیست

ملک ومال واسیرے عیال واطفال خورد سال بردست حق پرست آنجناب علیہ السلام
خواہد بود بخوف ایشان شاید حکم بمخفی گذاشتن البتہ خواہد بود **جواب** نیست چنین زیرکہ
اگر وجہ حرمت اسم وکنیت آنجناب بردن خوف ظالمین میبود پس بہتر آن بود کہ ہیچ اسمے
ولقبے ذکر نشود خصوص لقب مہدی وہادی وقاتل الکفرہ وامثال آنہا کہ درآن
بالصراحت والعیان وعدہ ووعید ذکر شدہ است **پس وجہ** حرمت خوف
نمیباشد قطعاً بلکہ سرّیست از اسرار مکنونہ **سوال** پس آن سرّ چیست بیان آن
لازم است تا تسکین قلوب شود **جواب** اگرچہ حقیقۃً حقیقت اسرار الٰہی را بجز ذوات
مقدسہ وے احدے از بشر نمیداند مگر تاہم کہ ورثۃ الانبیاء علیہم السلام اند عقلاً بعض
احتمالات مینویسد کہ شاید وجہ حرمت اسم گرفتن حضرت امام ہمام ہادی مہدی
موعود ابن حضرت امام حسن عسکری علیہما السلام آنست کہ اہل کتاب بشہادۃ
کتب منزلہ میگویند کہ بعد از حضرت عیسیٰ علیہ السلام شخصے محمد نام وابوالقاسم کنیت در
آخر زمان پیدا میشود لکن پیدا نشدہ است **پس** حضرت مہدی موعود علیہ السلام چونکہ ہمنام
وہم کنیت حضرت رسول است ودر آخر زمان ظاہر میشود نام وکنیت وے علیہ السلام را
تا ظہور مخفی باید داشت تا کہ مبادا عوام الناس کہ جہال اند بشنیدن آن تصدیق عقیدہ
اہل کتاب کردہ ہمین اعتقاد آنہا را تمسک کنند وکافر بشوند واللہ تعالیٰ اعلم

بحث نادر وقت ولادت باسعادت مہدی موعود علیہ السلام

پس بدانکہ وقت زائچہ وقت ولادت باسعادت حضرت امام ہمام جناب ہادی
مہدی موعود علیہ السلام حسب تحریر فاضل باذل الشیخ سلیمان البلخی کہ در کتاب مستطاب
موسوم بہ **ینابیع المودۃ** مینویسد فالخبر المعلوم المحقق عند الثقات ان ولادۃ
القائم علیہ السلام کانت لیلۃ الخامس عشر من شعبان سنۃ خمس وخمسین ومائتین فی

بلده سامرا عند القران الاصغر الذی کان فی القوس وهو رابع القران الاکبر الذی کان
فی القوس و کان الطالع الدرجة الخامسة والعشرین من السرطان وزاجیه المبارکة فی
افق سامرا هذه و اما حال ولادت آنجناب علیه السلام بروایات معتبره مستنده چنانست
که حکیمه خاتون گفت داخل شدم برابو محمد علیه السلام پس دعا کردم برائے او چنانچه میکردم پس بمن
فرمود ای عمه آگاه باش آنرا که دعا میکردی که خداوند منان بمن روزی کند متولد میشود در
امشب و آنشب نیمه شعبان بود سنه دویست و پنجاه یا فرمود که متولد میشود
در امشب مولودی که منتظر او بودیم پس قدر اوه افطار خود را در نزد ما و آن شب جمعه
بود پس گفتم با آنجناب علیه السلام از کدام خاتون خواهد متولد شد این مولود عظیم ای سید من فرمود
از نرجس ای عمه گفت پس گفتم ای سید من نیست در کنیزان تو محبوب تر از او نزد من و نه
خفیف تر از او بر قلب من و من هر وقت داخل خانه میشدم مرا استقبال میکرد و دستهای مرا
میبوسید و موزه را از پای من بیرون میآورد و چون داخل شدم برا و کرد با من آنچه میکرد
پس افتادم بر دستهائے او و او را بوسیدم و مانع شدم آنرا از اینکه بکند آنچه میکرد
پس مرا السیادت خاتونی خطاب کرد پس من او را نیز بمثل آن خطاب کردم پس
بمن گفت فدائے تو شوم پس با و گفتم من فدای تو شوم خداوند جل وعلا عطاء
میکند در امشب بتو پسر یکه سید است در دنیا و آخرة و او فرج مومنین است پس
شرمنده شد و چون در او تامل کردم پس اثری از حمل نمی بینم پس تعجب کردم و گفتم بسید
خود ابی محمد حسن العسکری علیه السلام که در او اثر حملے نیافتم پس تبسم کرد و فرمود که ما معاشر
اوصیاء بر داشته نمیشویم در شکمها و جز این نیست که ما را حمل میکنند در پهلوها و بیرون نمی آئیم
از ارحام و جز این نیست که بیرون می آئیم از ران راست مادران خود زیرا که ما ئیم نورهائے
خداوند که نمیرسد باو قذارات پس گفتم ای سید من مرا خبر ده که او متولد میشود در چه وقت
امشب پس فرمود وقت طلوع فجر متولد خواهد شد پس چون نیم شب رسید برخاستم

بنماز و پس از فراغ دیدم هنوز نرجس خاتون خوابیده بود و او را حادثه نبود و تعقیب
نماز مشغول شدم پس خوابیدم بعد از آن بیدار شدم و دیدم حضرت نرجس خاتون هنوز
خوابیده است پس وے نیز بیدار شد و نماز خواند و خوابید پس من بیرون رفتم جستجوی
فجر کنم دیدم که صبح کاذب طالع شده است و هنوز از نرجس خاتون اثرے ظاهر نیست پس
خیالاتی در خاطرم راه یافت حضرة ابومحمد حسن العسکری علیه السلام از آنجا که نشسته
بود مرا آواز داد و فرمود اے عمه محترمه تعجیل منما که اینک امر ولادت نزدیک شد پس نشستم و
الم سجدة و یٰسٓ خواندم و درهمین بین نرجس خاتون بیدار شد ترسان پس از جاے خود
برخواستم و با و خود را رسانیدم و او را بسینه خود چسپانیدم و گفتم نام خدای بر تو باد احساس
چیزے مینمائی گفت بلی اے عمه گفتم دل و جان خود را جمع دار این است آنچه گفتم پس سستی فرو
گرفت مرا و نرجس خاتون را پس جامه از او برداشتم و دیدم آن مولود مسعود موعود بوجود آمده
در سجده رفته است پس او را برداشتم و در برگرفتم پاک و پاکیزه و بے آلائش ختنه کرده شده بوجود آمده
است و بروایتی حلیمه گفت در نرجس اضطراب مشاهده نمودم پس او را در برگرفتم و نام
حق سبحانه و تعالے بروی خواندم حضرت ابومحمد حسن العسکری علیه السلام آواز داد که سوره
مبارکه انا انزلناه فی لیلة القدر بر او بخوان و چنان کردم و دیدم آن طفل در شکم نرجس با
من همراهی میکرد در خواندن این سوره مبارکه پس بر من سلام کرد و ترسیدم حضرت آواز داد که
تعجب مکن اے عمه از قدرت الٰهی که حق تعالے صغار ما را بحکمت خود گویا میگرداند و ما را
در بزرگی حجت خود میگرداند در زمین خود پس سخن امام علیه السلام تمام نشده بود که نرجس از
نظرم غائب شد پس او را ندیدم گویا پرده آویخته شد میان من و نرجس پس بطرف حضرة
ابومحمد حسن العسکری علیه السلام فریاد کنان دویدم حضرت فرمود ای عمه محترمه بمقام خود برگرد
که نرجس را در جای خود خواهی دید پس مراجعت نمودم زمانے نگذشته بود که پرده برداشته
شد و نرجس خاتون را دیدم و بر او بود از لمعان نور آنقدر که چشم را خیره کرد و دیدم صاحب

الزمان حضرت امام مهدی موعود علیه السلام را بسجده الهی افتاده وانگشتان سبابه خود را
باسمان بلند کرده میگویند اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له وان جدی
محمدا رسول الله وان ابی امیر المؤمنین انگاه یک یک از حضرات امامان شمرد
وچون باسم خود رسید عرض کرد اللهم انجزلی ما وعدتنی واتمم لی امری وطالی
واملا بی الارض قسطا وعدلا نسیم ومارویه که هر دو خادم بودند میگویند
چون حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام متولد شد واز شکم مطهر مادر گرامی مرتبت
خود حضرت نرجس بیرون آمد وبر دو زانو نشست درحالتیکه هر دو انگشت سبابه خود را بطرف
آسمان بلند کرده پس عطسه کرد وفرمود الحمد لله رب العالمین وصلی الله علی محمد
واله بجهت تاسی بانجناب هر کسی را بعد از عطسه گفتن کلمات مذکوره لازم است ومستحب
گفته شده است قالت نسیم عطست عند صاحب الزمان بعد مولده بلیلة
فقال لی یرحمک الله وقال للعطاس امان من الموت الی ثلثة ایام یعنے نسیم گفت
عطسه زدم در حضور امام مهدی صاحب الزمان بعد تولد بوقت شب پس فرمود برای
من یرحمک الله وگفت هر کسے که عطسه کند از موت تا سه روز در امان باشد بجهت تاسی
بانجناب هر عطاس را وقت عطسه کردن یرحمک الله گفتن مستحب است چنانچه این سنت
هم تا اینوقت در خواص وعوام اهل ایران وعراق جاری وساری است وفرا ابتی
حلیمه گفت که نورے از وی ساطع گردید وبه آفاق سموات منتشر شد ودیدم جانوران
ومرغان سفید را دیدم که از آسمان بزیر آمدند وبالهای خود بر سر وروی وبدن آنجناب
علیه السلام میمالیدند وپرواز میکردند پس ابو محمد امام حسن عسکری علیه السلام مرا آواز داد
که فرزند مرا نزد من بیاور پس وے را برداشتم ودیدم بر ذراع راست وی علیه السلام
نوشته بود جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا پس خدمت ذی حرمت
حضرت ابو محمد امام حسن العسکری علیه السلام بردم وبر پدر بزرگوار خود سلام کرد پس آنحضرت

علیه السلام وی را بر روی دست خود گرفت و پای حضرت امام مهدی موعود علیه السلام
بر سینه پدر بزرگوار خود بود پس حضرت ابو محمد امام حسن عسکری علیه السلام زبان خود را در دهان
آنجناب علیه السلام گذاشت و بر چشم و گوش و مفاصل وی دست مبارک خود را کشید و فرمود
بسخن در آی ای پسر من پس حضرت حجة امام آخر الزمان جناب مهدی موعود علیه السلام فرمود

اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریك له وان محمداً رسول الله صلی الله علیه
واله وسلم پس بر امیر المومنین جد امجد خود و باقی حضرات ائمه اطهار علیهم سلام الله افضل صلوة
وسلام بفرستاد مراوندی در خرایج آورده است اول کلامیکه حضرت امام مهدی
موعود علیه السلام تکلم فرمود استعاذه نمود بدین عبارت اعوذ بالله السمیع العلیم من
الشیطان الرجیم بسم الله الرحمن الرحیم واین آیه شریفه تلاوت فرمود ونرید ان
نمن علی الذین استضعفوا فی الارض ونجعلهم الوارثین ونمکن لهم فی
الارض ونری فرعون وهامان وجنودهما منهم ما کانوا یحذرون پس از این
فرمود وصلی الله علی محمد المصطفی صلی الله علیه واله وسلم وعلی المرتضی علیه السلام
وفاطمة الزهراء علیها السلام والحسن المجتبی علیه السلام والحسین الشهید علیه السلام
ومحمد بن علی علیه السلام وجعفر بن محمد علیه السلام وموسی بن جعفر علیه السلام وعلی
بن موسی علیه السلام ومحمد بن علی علیه السلام وعلی بن محمد علیه السلام وحسن بن علی
علیه السلام حکیمه خاتون روایت کند که در آنوقت که حضرت امام هادی مهدی
موعود علیه السلام تولد نمود مرغان سبز دیدم که باطراف آنخانه طیران مینمودند پس حضرت
ابو محمد امام حسن العسکری علیه السلام نظر بیکی از مرغان سبز کرد و او را نزدیک خود طلبید
وگفت این فرزند ارجمند را محافظت نما سپس تا آنوقت که بارادت یزدانی ومشیت
سبحانی روی زمین شوره وشیرین را بعدل وداد پر سازد وخرمن عمر عباد اهل ضلال و
عناد را بباد فنا دهد وزمین را پر از رشد وسداد تا یوم معاد نماید پس این آیه شریفه

را تلاوت فرمود ان الله بالغ امره قد جعل الله لکل شیء قدرا گفتم یابن رسول الله عجب نماز
خوش آواز و طایران آهنگ اند فرمود این مرغان سبز که می بینی ملائکه رحمت هستند و آن مرغی که با و سفارش فرزند
دلبند خود نمودم حضرت جبرائیل امین است پس گفت ای عمه محترمه این فرزند را نزد مادرش
برسان لیتقر عینها ولا تحزن ولتعلم ان وعد الله حق ولکن اکثر الناس لا یعلمون
پس بامر آنحضرت علیه السلام آن نور حدقه امامت و رسالت و آن نور حدیقه نبوت و
جلالت را بمادرش رسانیدم - و در ینابیع المودة آورده است که حکیمه میگوید
کنت اتردد الی ابی محمد الحسن فلا ارى المولود فقلت یا مولای ما فعل سیدنا
ومنتظرنا استودعناه الله الذی ستودعته ام موسی علیهما السلام ابنها
اتاه الله تبارک وتعالی الحکمة وفصل الخطاب فی طفولیته وجعله آیة للعالمین
کما قال الله تعالی یا یحیی خذ الکتاب بقوة وآتیناه الحکم صبیا وقالوا کیف نکلم
من کان فی المهد صبیا قال انی عبد الله آتانی الکتاب وجعلنی نبیا وطول الله تبارک
وتعالی عمره کما طول عمر الخضر علیهما السلام انتهی کلامه محمد بن اسماعیل
حسینی گفت همین تمام قصه تولد حضرت امام مهدی موعود علیه السلام را از حکیمه شنیدم
و محمد بن قاسم میگوید من با یک جماعت کثیرے از علویه بر حکیمه داخل شدم همی
همین قصه مذکوره ولادت حضرت مهدی موعود علیه السلام شنیدم و عبد الله مطهر
گوید من از حکیمه تمام قصه مذکوره ولادت حضرت امام مهدی موعود علیه السلام را شنیدم
حسین بن حمدان گوید من نیز تمام قصه را از مشایخ موثقین از زبان حکیمه شنیدم
سوال - آیا ولادت باسعادت حضرت امام آخر الزمان خلیفة الرحمن علی الانس و
الجان جناب هادی مهدی موعود علیه السلام از علمائے حضرات اہل سنت والجماعت هم
کسی قائل است یا آنکه قائلین باین مطلب محض فرقه ناجیه نامیه امامیه اند جواب
این مطلب بین الفریقین هر چند متفق نیست مگر تاهم بعضے از علمای این فرقه که مشهور

وستند اند قائل بتولد آنجناب علیه السلام میباشند اگرچه بعضے ازولادت آنجناب قائل بوفات
وے نیز باشند چنانچه ابناء خبر **شواهد النبوة** ملا عبدالرحمن جامی آورده است
که راوی گفت برابو محمد زکی رضی الله عنه درآمدم وگفتم یابن الرسول صلی الله علیه وآله وسلم
خلیفه وامام بعد از تو که خواهد بود بخانه درآمد پس آمد کودکی بر دوش گرفته گویا ماه شب
چهاردهم بود درسن سه سالگی پس فرمود یافلان اگر نه پیش خدا تعالے گرامی بودی این
فرزند خود را بتو هرگز نمی نمودی نام این نام حضرت رسول خدا صلی الله علیه وآله وصحابه وسلم
وکنیت وی کنیت وی است هو الذی یملاء الارض قسطا وعدلا کما
ملئت ظلما وجورا انتهے کلامه **در تاریخ خمیس** از احمد بن محمد معروف
بعلاء الدوله نقل کردند که او گفت درمقام ذکر ابدال واقطاب که رسید بمرتبه قطبیت محمد
بن الحسن العسکری علیهما السلام واو چون پنهان شد داخل شد در دایره ابدال وترقی
بتدریج از طبقه بطبقه تا آنکه گردید قطب ودر آنوقت علی بن حسین بغدادی بود پس چون
وفات کرد نماز کرد براو محمد بن حسن العسکری ودر جای او نشست وباقی ماند در رتبه
قطبیت ودر آنوقت نوزده سال آنگاه خدا تعالے اورا از این جهان با روح وریحان برد
وقایم مقام او شد عثمان بن یعقوب جوینی خراسانی و نماز کرد براو با جمیع اصحاب و یاران پس
دفن کردند اورا در مدینه رسول صلے الله علیه وآله وسلم انتهے **ودر فصل** نبوت و
ما یضاف الیها بحواله رساله شریفه **بیان الاحسان** لاهل العرفان مذکور ساخته که
حضرت امام مهدی موعود علیه السلام راجد خاتم النبیین صلے الله علیه وآله وسلم است از
هر سه نطفه یعنے صلبی وقلبی وحقی نصیبے اکمل وحظی اوفر من حیث الاعتدال لا
غالبا ولا مغلوبا بود **اگر** درحیات است وغایب سبب غیبت او تکمیل این صفات
است تا چنان شود که در حد اوسط افتد واز افراط وتفریط این گروه برحق ثابت شود
واگر هنوز بوجود نیامده است بیشک بوجود خواهد آمد وبجائیکه شان جناب مصطفے است

ملا عبدالرحمن جامی

تاریخ خمیس

خواہد رسید و دعوت او شامل حال عالم خواہد شد و او قطب روزگار خواہد بود و در مقام سلطنت خواہد بود بعد از امیر المؤمنین علیہ السّلام انتہے **وملا حسین شارح** دیوان نیز ہمین مضمون گذشتہ را باختلاف بعض بعض کلمات والفاظ نوشتہ است یعنی قایل بتولد حضرت امام ہادی مہدی موعود علیہ السّلام گردیدہ اگرچہ ازان بعد بوفات آنجناب نیز قایل شدہ است بعید نیست کہ از عبارۃ مذکورہ ہمین علاء الدولہ سمنانی نقل برداشتہ باشد **وقاضی نور اللہ** رحمہ اللہ در مقام مقدّس علاء الدولہ سمنانی برآمدہ است و میگوید کہ میتوان گفت کہ آن محمد بن الحسن العسکری کہ شیخ را بر گذشتن او یعنے بر وفات او اطلاع حاصل شدہ است محمد بن الحسن العسکری نیست کہ در سامرہ متولد شدہ است بلکہ محمد بن الحسن دیگری بودہ کہ در عسکر اہواز یا عسکر مصر بودہ **ذہبی** در تاریخ الاسلام در احوال حضرت امام حسن عسکری علیہ السّلام فرمودہ است اما پسر او محمد بن الحسن کہ مدعیند رافضہ کہ او قایم و خلف و حجّت است پس متولد شد سنہ دویست و پنجاہ و ہشت و بعضے گفتہ اند سنہ دویست و پنجاہ و شش و دو سال بعد از پدرش زندہ بود و انگاہ معدوم شد و معلوم نیست چگونہ وفات کرد **اشکال** آنہا نیکہ از علمای اہل سنّت والجماعت قایل بولادت حضرت امام حجۃ مہدی موعود علیہ السّلام ہستند قایل بوفات آنجناب نیز میباشند فرقہ ناجیہ امامیہ چگونہ و بچہ دلیل بحیات و غیبت آنجناب علیہ السّلام معتقد شدہ اند **جواب** این مطلب ابعد از این بمقام خودش بخوبی بتفصیل تمام بعون اللہ العلام بالاستقلال استدلال خواہیم کرد مگر جواب اشکال شما بالاجمال اینست کہ تا اینجا باتفاق خاصہ و اقرار و اعتراف حضرات عامہ وجود مسعود آنمہدی موعود و تولد آنجناب علیہ السّلام ما ثابت کردیم و بقا و غیبت آنجناب علیہ السّلام باتفاق امامیہ نیز ثابت بنحویکہ احدی از فرقہ حقہ ناجیہ امامیہ قایل بوفات نمیباشد و کسانیکہ قایل بوفات آنجناب علیہ السّلام اند علماء حضرات اہل سنّت والجماعت اند فعل اللہ عمّا ثنا فہا ورنہ اعتقاد شان بوفات آنجناب علیہ السّلام

محض دعوای بے دلیل تصور نیده خواهد شد قطعاً وحال آنکه نزد این فرقہ برائے
اثبات دعوائی خود که بعد از اقرار و اعتراف بولادت آنجناب علیه السّلام بوفاتش قایل
شده اند ہیچ دلیلے نیست غیر از اینکه میگویند معلوم نیست چگونه وفات کرد چنانچه
گذشت که ذہبی در تاریخ الاسلام وغیره بعد اقرار واعتراف بوجود بوفات آنجناب
علیه السّلام قایل شده اند مگر چونکه دلیلے بر وفات ندارند میگویند معدوم شد معلوم نیست
که چگونه وفات کرد اگر آنجناب علیه السّلام وفات کرده بود البته معلوم میبود و در عبارت
فاضل مذکور در فقره (معدوم شد) این مضمون را او تعبیر سوده مگر وفات حجة
خدا لنگر ارض وسماء شوخی که مخفی بماند خاصه امام عصر والزمان که اہل زمین وآسمان و
حیوانات بر وبحر وجبل وسہل بر وفاتش می باید بگریند اینست که چنین فضلا میگویند
معدوم شد و معلوم نیست چگونه وفات کرد این خود ش بالاستقلال استدلال است بر غیبت
آنجناب علیه السّلام که احدی وفات وی را ندید مگر چونکه اینها قایل بغیبت نیستند نمیگویند که
غائب شد بلکه میگویند معدوم شد اشکال این ہمه مسلّم مگر اختلاف بسیار در ولادت آنجناب
علیه السّلام بوقوع رسیده است پس ضرور ولادت آنجناب مستور از اطلاع عوام شده است
که ہر کسے از ولادت آنجناب علیه السّلام مطلع نشد ورنه مثل ولادت حضرات باقی ائمه اطہار
علیہم السّلام ہر کسے قایل بولادت آنجناب علیه السّلام نیز میبودند میبایست حق سبحانه جل

جواب اشکال که سرّ در مخفی متولد شدن مهدی چیست

شانه حضرت ہادی مہدی موعود علیه السّلام را که امام عصر والزمان من الله الرحمن علی
الانس والجان است بالاعلان بدنیا متولد میگردانید تا ہر کسے علم بوجود مسعود امام عصر زمان
خود میداشت واین اختلاف ہم بوقوع نمیرسید پس سرّ در ستر و پوشیده ولادت با فتن آنجناب
علیه السّلام چیست جواب بعون الله الوہاب در این شکے نیست که خداوند علام
ولادت باسعادت آن امام ہمام عالیمقام علیه السّلام را از انظار منافقین وظالمین که
عوام انام کالانعام بل هم اضل سبیلا اند مخفی و پوشیده گردانید و سرّ در این

آنست که آبا و اجداد آنجناب علیه السلام هر کدامی در زمانه خود بمردم خبر از مهدی آخر زمان میکردند که روی زمین شوره و شیرین را پر از عدل و داد خواهد فرمود و سلطنت سلاطین کفره و ظلمه را قلع و قمع خواهد کرد و تا اینکه اعدا خاندان نبوة و فتوة بعضے حضرات ائمه اطهار علیهم السلام را تیغ جفا و بعضے را بزهر دغا کشتند و از آنجناب علیهم السلام که بالکل پر خطر بودند زیرا که میدانستند که بساط سلطنت وی تمام روی زمین شوره و شیرین را خواهد گرفت لهذا شب و روز در فکر همین بودند که چون متولد شود آنجناب علیه السلام را بکشند چنانکه فرعون ملعون چون بگفته منجمین میدانست که ذهاب مملکت من بر دست حضرت موسی علیه السلام است که در بنی اسرائیل متولد خواهد شد پس مردان را از مقاربت با زنان مانع گردید یا بر زنان حامله موکل گذاشت تا هر زنے که پسر زاید بکشند پس حق تعالے حمل حضرت موسی علیه السلام را مع ولادت آنجناب از انظار فرعونیان مخفے داشت کما هو المشهور و بعد از آنکه حضرت موسی از دست فرعون فرار اختیار فرمود آنجناب چندین سال در اطراف مصر مخفی بود مگر با این تسلط تام و سلطنت عام فرعون ملعون مطلع نگردید چنانچه در کتاب مستطاب اکمال الدین از عبد الله بن سنان از حضرت ابی عبد الله علیه السلام آورده است قال سمعته یقول فی القائم شبه من موسی بن عمران فقلت و ما شبه موسی بن عمران فقال خفاء مولده و غیبته عن قومه فقلت و کم غاب موسی بن عمران عن قومه و اهله فقال ثمان و عشرین سنة یعنے فرمود در قایم مهدی موعود علیه السلام شباهت است از حضرت موسی راوی عرض کرد چه شباهت موسے وارد فرمود در مخفی ولادت یافتن آنجناب و در غیبت اختیار کردن از قوم خود راوی عرض کرد حضرت موسے چند مدت از قوم و اهل خود غائب ماند فرمود بیست و هشت سال و نیز نمرود مردود چون باخبار و اعلام مشاهیر منجمین زمانه دانست که زوال مملکت و سلطنت وی بر دست حضرت ابراهیم علیه السلام است میان زنان و مردان تفرقه انداخت تا که سلسله تناسل

شباهت مهدی بموسی در امر اخفاء ولادت است

منقطع و ابواب توالد مسدود باشد پس حضرت ابو ابراہیم در یک مقام غار مجامعت و مقاربت فرمود و بامر حق سبحانہ جل شانہ الی ما شاء اللہ تبارک و تعالی مخفی و پوشیدہ ماند خلاصہ ہر چند ملاعین ہر زمانہ در اطفاء انوار الٰہی بسیار کوشیدند مگر بمفاد و اللہ متم نورہ و لو کرہ المشرکون خالق فاطر حضرت مهدی موعود و حضرت موسی و حضرت ابراہیم علیہم السلام را از انظار نجسہ چنین ملاعنہ مخفی و مستور در رو بنیاد متولد گردانید تا در سد و گشتن آنہا بر نیائید و حجۃ خدا بر آنہا نا تمام نماند کہ فرمودہ لئلا یکون للناس علی اللہ حجۃ بعد الرسل مگر با این ہمہ خلص احباب المیاب از ولادت حضرت امام ہادی مهدی موعود علیہ السلام مطلع شدہ بودند چنانچہ اسامی مطلعین و قائلین بولادت را ذکر کردیم۔ ۰ ـــــہ

برو درپیہ خرابات رہے باید کرد　　تکیہ بر دولت صاحب کلہی باید کرد
ہر شب آہ و لی آنسوی روان باید داشت　　عرض حاجات بہر صبحگہی باید کرد
ہدف تیر ملامت چو گدایان تا چند　　خویشتن را ہدف تیر شہی باید کرد
تا شوی مورد بخشائش دریائے کرم　　خویش را غرقہ بحر گنہی باید کرد
پائی از بزم دف و بادہ نہ بایست کشید　　دست در زلف بت سادہ رخی باید کرد
تا بپایان برسد قصہ شبہائے دراز　　قصہ از سر زلف سیہی باید کرد
مہر اگر نور بہ دادے کسب ضیا　　بہر خود ہر روش از روئے مہی باید کرد
از ازل تا بہ ابد و ہوہ رحمت باز است　　پس بجا ہم ز ترحم نگہی باید کرد
گر طربخانہ جاوید و فنا می خواہی　　برو میکدہ ات خانقہی باید کرد
در دل مظہر حق حجۃ قائم مهدی　　از رہ طاعت و اخلاص رہی باید کرد

در تولد و مدح مهدی موعود علیہ السلام

چون نبودیم مرد میدانش　　ہم شنیم نقش ایوانش

زان دہان غنچہ با بیا از غیرت
ز آفتاب رخ درخشانش
بہ پریشانیم عجب جمع است
بتماشائے آب دندانش
بغلامی و بندگیش بستند
ہمہ کافر و مسلمانش
از جراحات دل نخوان دانست
از دل کوہ برق پیکانش
از سر شکم جہان چو دریا ئیست
در غم روزگار ہجرانش
گرد جود امام خاتم کرد
بہ ستم دیدگان ہجرانش
گو از این جلوہ ختم نور ازل
پر شد از آسمان و کیوانش
زادہ عسکری سمی رسول
عترت خاص و عین قرآنش
ورد و شرک از روی زمین
شکوہ بیش بیش چو پانش
با قضای خدای تیرہ خلق
بیشتر از وجود و ثنیانش
جنت و دوزخ اندر و زخدا

تا بہ من ورزد گریبانش
باغبانے کہ تار پستان یافت
خاطر طرہ پریشانش
حیرتے دارم از چنین رخسار
یوسف خویش پیر کنعانش
چند باشی دلا زبے باکی
ہدف تیرہائے مژگانش
عار دارد ز ملک اسکندر
لاشہ من اسیر طوفانش
داد جان را سروش عالم غیب
ختم حق پر زمانہ احسانش
پردہ از چہرہ برگرفت زہے
بر صفت کائنات جولانش
حجت اللہ مہدی موعود
سجل زہرا و نخل بستانش
ہمچو شیر خدا بہ پیکر کفر
ہمچو خاشاک واس پرانش
پیش آہو زبیم او از عذر
چیست جز مشتہا بسندانش
عیسی و خضر از پیش ہمباز
مزد شکر و جزائے کفرانش

در گریبان کشید سر خورشید
چہ تعلق بتار پستانش
گوہر از قعر بحر مے آید
ہم از آنکس کہ نیست حیرانش
مے پرستند چون صنم در دیر
ایمن از سحر چشم فتانش
تا چہ آید بدل چہ میگذرد
تشنہ فیض آب حیوانش
بسکہ چو مرغ شب ز دوم فریاد
مژدہ از وصال جانانش
چہرہ بنمود شاہد ازلے
ریخت سنگ جفا ز دامانش
سر فخر زمین از این مولود
مظہر دین حق و برہانش
جانشین محمد مختار
ضیغم ذوالفقار عریانش
گرگ با پاس او بود ہر روز
میکند شیر شرزہ دندانش
از خدا نیستے بعالم نیست
بہر شاگردی دبستانش
کوئی این طارم بلند اساس

هیچ کو نیست پیش چوگانش
از عدم کاروان هستی کرد
نار نمرود شد گلستانش
خیر پناهت نبرد یوسف را
خجلت ابر گاه بارانش
دست گیری کن از وفا ورنه
آنکه عام است لطف احسانش

نبی نفاذش نبود روز ازل
عزم جنبش ز عجز فرمانش
دست لطفت ببرد آزادم
بخریدی ز ذل زندانش
غرقه را چه من به بحر گناه
سیل آفات کند بنیانش
خاصه لطف کردگار بود

اثری از سپهر و سکانش
ایشهی کز ولایت ابراهیم
ذلت دست برد شیطانش
ای ذناب کفت فیاضی
لطف کن ورنه برد طوفانش
تا خدای کند خدای جهان
آنکه محکم تو بست پیمانش

ایضاً در تولد و مدح امام مهدی موعود علیه السلام

میخواند بصد شعب که گردید
بر خلق ز کردگار احسان
غوث دو جهان امام غائب
در سایه خود گرفت کیهان
آن گنج نهان که شد ز رافت
شد نور جلال حق فروزان
یا خود ز فروغ پرده را سوخت
از عالم امر تا به امکان
نور احد و سلیل احمد
راننده ابر و باد و باران
بر خاتم اوصیای اورا
بر امر خدای فرد و دیان

هنگام قدوم ماه شعبان
آن مه که بیار شد جهان را
والی زمن ولی یزدان
بنهاد قدم بملک هستی
بر خلق ز لطف حق نمایان
یا نور ازل پی تجلی
تابنده رخش چو ماه کنعان
زین کون و مکان مراد یار
بر وحدت حق یگانه برهان
بابش حسن و رود نسبت
از خاتم انبیاست فرمان
روزیکه بانتقام خیزد

آن مه که بنیم ایش تمام است
از یمن تولد جهانبان
آن سایه کردگار امروز
تا هستی از او رسد بسامان
از بهر قصاص ظالمان را
آورده بکائنات جولان
او صاحب امر و آمر ام
بل از همه ما یکون و ما کان
فرمانده سپهر و چرخ و انجم
تا فاطمه و علی عمران
شد ختم دوازده شه دین
از چرخ فتد ز بیم کیوان

تا تیشه زند به بیخ بیداد — تا ریشه کند زغرس طغیان — تا سست کند زجور بنیاد
تا سخت کند زعدل بنیان — تا شرع نبی بهفت اقلیم — رایت کشد از جیوش ایمان

باب ثالث در بیان بعض شمائل وخصائل حضرت مهدی موعود علیه السلام است

وبیان آن در دو بحث میشود **بحث اول** در شمائل آنجناب علیه السلام میانه خاصه وعامه روایات مختلفه وارد شده اند **در اکمال الدین** شیخ المشائخ علامه صدوق آورده است که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم فرمود حضرت مهدی موعود اشبه الناس در خلق وخلق ودر شمائل وخصائل واقوال وافعال بامن است **ودر غیبت نعمانی** مرویست از کعب الاحبار که گفت قائم مهدی موعود علیه السلام از نسل علی علیه السلام است شبیه ترین خلق است بعیسی بن مریم در خلق وخلق وسیما وهیئت وغیره **وبروایت** حضرات اهل سنت والجماعت امام مهدی موعود در شمائل اشبه الناس است بحضرت عیسی بن مریم علیه السلام **هرچند** روایات مختلفه فریقین در شمائل آنجناب علیه السلام وارد شده اند لکن تیمنا وتبرکا درینجا حتی المقدور بطریق جمیع بیان کنیم انشاء المنان **وارد شده** است که رنگ حضرت امام مهدی موعود علیه السلام ابیض مشرب بالحمرة یعنی سفید یکه بسرخی با آمیخته وبر آن غلبه کرده باشد **وفی اخری** اسمر یعتوره مع سمرته صفرة من سهر اللیل یعنی گندم گون که عارض شود آنرا با گندم گونگی زردی از بیداری شب **وفی اخبار** العامة لونه لون عربی وجسمه جسم اسرائیلی یعنی رنگش رنگ عربی است وجسمش چون جسم بنی اسرائیل است شاب مربوع یعنی جوانیست میانه قد اجلی الجبین یعنی فراخ است پیشانی مبارکش مقرون الحاجبین یعنی ابروان مبارکش باهم پیوسته اقنی الانف یعنی بینی مبارکش بلند وباریک ودر انحسن

بیان شمائل وخصائل حضرت امام مهدی موعود

الوجہ ونورہ وجہ بعلو سواد لحیتہ وراسہ یعنے نیکو روئی است ونور رخسارش
چنان درخشان است کہ مستولی شدہ است بر سیاہی ریش وسر مبارکش وجہہ کالدینار
یعنے چہرہ مبارکش در صفائی وبے عیبی چون اشرفیست علی خدہ الایمن خال کانہ
کوکب دری یعنے بر رخسار راست آنجناب علیہ السلام خالیست کہ پنداری ستارہ ایست
درخشان افلج الثنایا یعنے میان دندانہای مبارکش کشادگی است حسن الشعر یسیل
شعرہ علی منکبیہ یعنے نیکو موئے است موہائش بر کتف مبارکش ریختہ مشرف الحاجبین
یعنے میان دو ابروانش بلندی است غائر العینین یعنے چشمان مبارکش میان کاسہ
مبارکش فرو رفتہ بوجہہ اثر یعنے بر صورت مبارکش اثریست شامۃ فی راسہ یعنے
در سر مبارکش علامتی است میلاح البطن وفی اخری ضخیم البطن وفی
اخری منتدح البطن این کلمات متقارب المعنی اند یعنے شکم مبارکش بزرگ و
فراخ وپہن است واسع الصدر مترسل المنکبین عریض ما بینہما یعنے سینہ
مبارکش فراخ است وکتفہای مبارکش عریض و دور است عظیم مشاش المنکبین
یعنے سر استخوانہای کتف شریفش بزرگ است وفی اخری عریض ما بین المنکبین
وفی اخری بعید ما بین المنکبین یعنے میان دو کتف مبارکش عریض و دور است
بظہرہ شامتان علی لون جلدہ وشامۃ علی شبہ شامۃ النبی صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم یعنے در پشت مبارکش دو نشانہ وعلامت است یکے برنگ بدن شریف
آنجناب ودیگرے شبیہ علامتیکہ در شانہ مبارکہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بود کث
اللحیۃ اکحل العینین براق الثنایا فی وجہہ خال فی کتفہ علامۃ نبوۃ صلی اللہ
علیہ وآلہ واصحابہ وسلم یعنے ریش مبارکش پر انبوہ وچشمان مبارکش سیاہ
سرمہ کشیدہ و در رخسار مبارکش خالیست و در کتف مبارکش علامتہائے نبوۃ حضرت
رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است یعنے مراد از علائم نبوۃ مہر نبوت است لکن در رنگ

وصورت وہیئت وشکل آن نقش اختلاف است **مؤلف گوید** در پشت حضرت
سلطان الانبیاء والمرسلین رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم علامت ختم نبوۃ بود تا قیام
قیامت شاید بر پشت مبارک حضرت امام آخر الزمان علی الانس والجان من اللہ
المنان جناب ہادی مہدی موعود علیہ السلام نیز این علامت ختم وصایت باشد بجہت
ختم وصایت تا یوم قیامت واللہ اعلم عریض الفخذین یعنے رانہای مبارکش عریض
اند **وفی** اخری اذیل الفخذین علی فخذہ الیمنے شامۃ یعنے بر ران گوشت
زیادی است با آنکہ در گوشت استخوان ران مبارکش نہانست و در ران راستش
علامتے ست احمش الساقین یعنے ساقہائے مبارکش باریک است شامۃ
بین کتفیہ من جانب الایسر تحت کتفیہ ورقۃ مثل ورقۃ الآس یعنے علامتی
است میان دو کتف مبارک آنجناب از جانب زیر دو کتف مبارکش ورقیست مثل
برگ درخت مورد واسنانہ کالمنشار وسیفہ کحریق النار یعنے دندانہای مبارک
آنجناب علیہ السلام در تیزی وحدت یا در کشادگی از یک دیگر چون ارہ است وشمشیرش
چون آتش سوزان کان وجہہ کوکب دری فی خدہ الایمن خال اسود یعنے
رخسار مبارکش گویا ستارہ درخشان است و در روی راستش خال سیاہ است **وفی**
اخری علی خدہ الایمن خال کانہ فتات مسک علی رضراضۃ عنبر یعنے بر
روی مبارکش بطرف راست خالیست کہ پنداری ریزہ مشکیست کہ بر زمین عنبرین
ریختہ است المہدی طاؤس اہل الجنۃ وجہہ کالقمر الدری یعنے حضرت
امام مہدی موعود علیہ السلام طاؤس اہل جنت است چہرہ مبارکش چون ماہ درخشندہ
است علیہ جلابیب النور یعنے بر بدن مطہر آنجناب علیہ السلام جامہائیست
از نور **وفی** اخری علیہ جیوب النور تتوقد بشعاع ضیاء القدس یعنی
بر آنجناب علیہ السلام جامہائے قدسیہ وخلعتہائے نورانیہ ربانیہ است کہ متلالی

است بشعاع فیض و فضل حضرت احدیت کغصن بان او کقضیب ریحان یعنی
قد مبارکش چون شاخ بان درخت بید یا شاخ ریحان است لیس بالطویل الشامخ
ولا بالقصیر الاذ رق یعنی نه دراز بے اندازه و نه کوتاه بزمین چسپیده بل
مربوع القامة مدور الهامة یعنی قامتش معتدل و سر مبارکش مدور است صلت
الجبین یعنی پیشانی مبارکش فراخ یا تابان و نرم ازج الحاجبین یعنی ابروانش کشیده
چون قوس سهل الخدین یعنی گوشت روی مبارکش کم است واضح الجبین
ابیض اللوجه دعی المقلتین شثن الکفین معطوف الرکبتین یعنی پیشانے
مبارکش روشن و چهره مطهرش سفید و چشمان مبارکش درخشنده و کف دست آنجناب علیه السلام
درشت و غلیظ و زانوهای مبارکش بجهت بزرگی مایل است تقدم تمام شد بالاختصار والاجمال فی شمایل حضرت امام
همام ها و مهدی موعود علیه السلام والبته باید لنگر زمین و زمان حجة الرحمن علی الانس والجان الی ابقاء
الدوران من الله المنان همین شکل و صورت و هیئت و ترکیب باشد نه مانند
بعض جهال مضل و ضال پنجاب که در این زمانه بسبب جرأت تامه و تخیلات عامه
دعوای مهدویت و عیسویت کرده حشرات الارض را که عوام انام کالانعام
بل هم اضل سبیلا اند گمراه کرده است اگرچه این عجیب است لکن اعجب
آنست که در این املاک و دیار و امصار خر بازاریست کسی تعقل نمیکند و رجوع
بکتب دینیه نمینماید تا معرفت حاصل کنند که خدا کیست و احکام وی چیست و
نبی و خلیفه و ولی و وزیر و وصی و امام علیهم السلام من الله العلام بچه شرائط باید موصوف
باشد آیا هر خرے که فاسق و فاجر و زانی و سارق و لوطی و نمام و کذاب و مفتری باشد میتواند
نبی و وصی و امام شد یا نه مذهب ناجیه امامیه را قدرے فکر
و تصور و ملاحظه کن تا معلوم شود چه خوب جامع و مانع است اولاً بغیر از نص خدا و
رسول اکرم که عالم ما فی الضمایر اند احدی را خلیفه و امام ندانند و ثانیاً در خلافت

ووصایت و وزارت و امارت و امامت اصلیہم عصمت وطہارۃ و اعجازیت اشرط میدانند چنانکہ در نبوت شرط میدانند بجہت آنکہ غیر معصوم و مطہر ہرگز اجرائے کارخانہ خداوندی را کما حقہ نمیتواند متحمل شد یقیناً زیراکہ در وے عدم عصمت وطہارۃ علت موجبہ است از برای خواہش نفسانی و تسلط وساوس شیطانی چنانکہ میدانی پس در این صورت فرمان خداوند علام بصدق گفتن است و خواہش نفسانی بدروغ گفتن و حکم حق تعالے امانت را بصاحبش رسانیدن است و خواہش نفسانی بخیانت کردن آن و امر الٰہی بپاکی نفس است از ہر قبیح و منکر و خواہش نفسانی بخباثت نفس از جہت زنا کردن و لواطہ با طفال کردن و دزدی نمودن و ادعار الوہیت و نبوت و مہدویت و مسیحیت کردن و فرمان خداوند علام بحفظ جان و مال و آل و عیال و اطفال و دمار محترمہ است و خواہش نفسانی بسفک دما محترمہ است بمفاد والناس حریص علی ما منع ہر چند از ہر فرد غیر معصوم این امور ممکن الوقوع اند لکن از انہا بالخصوص اشخاصیکہ تارس از خداوند علام و رسول عالیمقام اند و بسبب ظلمت جہالت و ضلالت کہ بنور شعور شان از ہر شش جہت فرا گرفتہ است حریص علی ما منع باوجود ممانعت صریحہ در قرآن و احادیث نبی آخر الزمان بیشتر از ہر فرد غیر معصوم مرتکب خواہش نفسانی میشوند پس ہمین خواہش نفسانی را بعضے بالہام ربانی و بعضے بوحی رحمانی و بعضے بفیض سبحانی و بعضے بعقل سلیم و بعضے بطبع مستقیم و بعضے برویا رصادقہ و حشرات الارض جہال کہ عوام انام کالانعام بل ہم اضل سبیلا اند تعبیر میکنند و حال آنکہ این خواہش نفسانی شان عین تسلط وساوس شیطانی است پس عوام انام کہ چون انعام اند بگفتہ و فریب چنین شیاطین الانس عقیدہ صحیحہ سلیمہ قدیمہ خود را فاسد میکنند حق تعالے جمیع مومنین و مسلمین را از شر ضالین و مضلین بحرمت خاتم النبیین و سلطان المرسلین و آلہ ائمۃ الطیبین الطاہرین ابدالابدین الی یوم الدین

بیان اطاعت خواهش نفسانی

محفوظ دارد آمین یا رب العباد و اکرم الاکرمین **و ائمہ معصومین و** **مطہر** قوت عصمة و جنبه طهارت علت مانعه هست از وقوع جمیع اقسام قبیحه اعمال شنیعه **و** افعال رذیله و از خلل و زلل عمداً و سهواً و نسیاناً **بجهت همین** است که باوجود دشمنی با اهل بیت نبوة و فتوة سلاطین و عوام رعایا هم در عصر و زمانه هر کدامے از امام معصوم علیه السلام در هر وقت شب و روز بعضے جهراً و بعضے خفیةً در عیب جوئی حضرات ائمه اطهار علیهم السلام مشغول بیبودند حتی آنکه ایشان علیهم السلام را باقسام مختلفه اذیتها رسانیدند و در محبس قید کردند که قسمے از انها یک عیب هم اگر ظاهر شود برائی شهرت بدنامی تمام خاندان رسالت و نبوة و فتوة تا قیامت کافی است مگر چونکه قوه عصمت و طهارة در ایشان علیهم السلام علت مانعه موجود است از فیضان فیاض ودود لهذا با وجود این که ظلمهائی نامعدود و اذیتهائی غیر محدود که بر آنها علیهم السلام روا داشتند و از سفک دماء محترمه ایشان که از روی احادیث مسلمه فریقین عین خون حضرت رسول مکرم صلے الله علیه و آله وسلم بود باکے نکردند مگر احدی از ایشان هم با وجود این ظلم و تعدی یک عیب عمدی یا سهوی هم بحمد الله تعالے نقل نکرده است بلکه گذشته از اهل اسلام قدری نظر کن تا لیفات نصارے و مجوس و یهود و هنود و بلکه هنود و مجوده هم در عجائب حالات و غرائب مقالات ایشان انگشت حیرت در دهان نهی در ورن نهی من **اینست نتیجه** عصمت و طهارة نه مدعیان بعد از زمانه نبوة که کتب کلامیه مملو از مطاعن آنها است اگر خواهی که بالتفصیل مطاعن مدعیان غیر معصوم و بدعاتیکه از انها در خرابی دین متین رسول ذو المکارم والمحاسن بوقوع رسیده فلیرجع الی تشیید **المطاعن** پس این فرقه ناجیه امامیه چنانکه در امامت اصلیه عصمت و طهارت را شرط میدانند همچنین امامت فرعیه عدالت را شرط میدانند **و اهل سنت** چنانکه در امامت اصلیه عصمت را شرط نمیدانند همچنین در امامت فرعیه هم عدالت را شرط نمیدانند و تمسک بحدیث صلوا خلف

کال بر و فاجر نموده اند پس ما امامیه چون عقب هر غیر عادل نماز بجماعت نخوانند
غیر معصوم مدعی مهدویت یا مسیحیت را چگونه متمسک میتوانند شد علاوه بر عصمت و
طهارة حضرت امام مهدی موعود علیه السلام نزد امامیه پسر ابو محمد حسن العسکری است
چنانچه گذشت و نیز شکل و صورت و هیئت امام مهدی موعود علیه السلام بنا بر
روایات نبویه و علویه و حسنیه و حسینیه و سجادیه و صادقیه و کاظمیه و باقریه
علیهم السلام بخوبیست که بتدی ازان را نوشتیم و نیز خصائصیکه من الله برائے
آنجناب علیه السلام اند بعد ازاین خواهیم نگاشت و این مدعی مهدویت
بیک صفت هم از صفات مذکوره موصوف نیست چگونه عقلا فریب وی را میخورند
این همه نتیجه بے معرفتی و عدم تحصیل علوم دینیه است که از معرفت خدا و ندعلام
و حضرت رسول مقبول عالی مقام و خلفا برحق ائمه مطلق علیهم السلام بالمره عاری
میباشند درین صورت چنین کهول ضلول و جهول پر فضول هرگاه پوچ و بے
معنی و بیلے برائے انتاج مطلب خواهش نفسانی خود پیش میکنند از تردیدان عاجز میشوند
و چونکه بسبب بے معرفتی و بصیرتی دلیلی که رد دلیل آنها باشد ندارند مزخرفات آنها
در قلوب شان جای میگیرد و همان حجة دانسته فاسد العقیده میشوند درین صورت
گذشته از مهدویت اگر کسی دعوائے نبوت یا الهیت بکند هم در تسلیم آن ایشان را
چه عذرے خواهد بود و ما را چه عجب حق سبحانه و تعالیٰ جمله مومنین بحرمت حضرت محمد
صلی الله علیه و آله الطاهرین از شر شیاطین الانس و الجان در حفظ امان محفوظ و
مصئون دارا د بالنون و الصاد اشکال حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام
که باعتقاد شما غائب است و هنوز ظاهر نشده است چرا خود را ظاهر نمیفرمایند تا که این
اختلافات کسی مهدی موعود و شخصے مسیح مسعود خود را اقرار میدهد و باین اسباب
تفسیق و تضلیل و تکفیر یکدیگر میکنند رفع فرمایند شما فرقه شیعه امامیه که متبع و مطیع آن مطاع

واجب الاتباع هستید اگر از سلاطین قاهره در خوف باشید از شما که خوفی ندارد پس چرا ظهور نمیفرماید

جواب نظاره کن قدری بطرف تمام زمین شوره و شیرین که اکثر خلق از مشرکین و منافقین و فاسقین اند و از مسلمین آنهائیکه هم که وجود ذوات حضرت احدیت را معترف اند در مراتب توحید و صفات و افعال جنابش اختلاف بسیار و فرق بیشمار گردیده اند جز یک فرقه حقه ناجیه همه آنها باطل و قایلش ضال و برای اکثر سبب خلود نار است حق تعالی در هیچ وقتی از چیزی نمیترسد و قدرتش در رفع اختلاف بیشتر است باضعاف غیر متناهی از نبی و رسول و خلیفه و امام با وجود این هر عذر که در ترک آن برای حق تعالی است مهدی موعود علیه السلام بآن عذر اولیست بر ترک رفع اختلاف و الا جوابکم جوابنا

اشکال درجائیکه حضرت رسول مختار و حضرات ائمه اطهار علیهم سلام الله الغفار اوصاف و شمایل حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام را فرموده‌اند بغایب شدن آنجناب علیه السلام چرا اشاره نفرموده‌اند بلکه ذکر این حالت اولی و لازم‌تر از ذکر سایر صفات و شمایل آنجناب علیه السلام بود زیراکه غیبت باین طولانی البته از خوارق عادات است و عقل سلیم و طبع مستقیم را از قبولیت آن استبعاد است **جواب** این اشتباه است که برودت آن صواعق ابن حجر را خاموش کرده است مگر میگوئیم که سکوت فرمودن حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم از ذکر غیبت آنجناب علیه السلام باوصاف مذکوره دیگر مضر نیست زیراکه در این وصف جز استبعاد چیزی دیگر نیست و شاید که مصلحت در خفاء آن باشد هرچند ما علم آن بهم نرسانیم **جواب** ثانی عدم الوجدان لا یدل علی عدم الوجود از کجا که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم یا کسی از حضرات ائمه اطهار علیهم السلام ذکر این وصف حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام را نفرموده اند البته در صورتیکه جزم و یقین حاصل نبود بر اینکه تمام آنچه از ایشان علیهم السلام منقول و وارد شده اند دست بدست رواة و ناقلین بدون اسقاط و تغیر و سهو و غلط رسانیده‌اند

جواب اشکال اگر [illegible] ذکر غیبت [illegible] نفرموده

وہمۂ آن بود طبقۂ صحابہ ضبط وثبت است **مگر ظهور** تغییر وتحریف وزیادتی و
نقصان عمدے وسهوی فوق از حد احصاء ثابت ومعلوم ہست از بعض رواة ونقلۂ اخبار
و کافی است برای اثبات این مطلب حال ابو حنیفه که **غزالی** گفته ابو حنیفه وضع حدیث
را بر وفق مذهب جائز میداند **وشافعی** گفته نظر بکتاب اصحاب ابی حنیفه کردم صد و
سی ورق در آن خلاف کتاب الله وسنت رسول الله بود **وحالات** ابو یوسف
که برای چند صد درہم نکاح جاریه پدر سلطان را برای خود سلطان جائز گردانید وچون
در وصولیت دراهم قدرے تاخیر شد گفت سبحان الله آبدن ماور ہائی بسته یعنی فرج مذکور
که شرعاً بسته بود کشوده شد ودر کشوده که دروازه خزانه باشد مسدود گردید این است حال
بعضے فقهاء وہمچنین ہست حال بعض نقلۂ اخبار در وضع وتحریف وتغییر احادیث واخبار از
خدا ورسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم باکے نمیکنند چنانچه در بحث اسم وکنیت حضرت مهدی
موعود علیه السلام گذشت که گنجی شافعی گفته فهو زائدة وهو یزید فی الحدیث **پس**
کسانیکه در وضع خبر یا تغییر آن بر نصرت مذهب خود یا توهین مذهب غیر باکی ندارند چه
عجب که این فقره را از بین کشیده باشند **جواب ثالث** نمیدانم این را تجاهل گویم
یا جهل فاضل مذکور نزد فرقه حقه ناجیه امامیه غیبت حضرت امام ہادی مهدی موعود
علیه السلام از روایات متواتره منقوله از جناب رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم وحضرة
امیر المؤمنین وحضرات باقی ائمه اطهار علیهم السلام بالقطع والیقین ثابت است **وبسیارے**
از علماء اخیار حضرات اہل سنت والجماعت نیز اخبار متواترة الاسانید را در مسانید خود
متضمن غیبت آنجناب علیه السلام بعضے صریحاً وبعضے ضمناً نقل فرموده اند مانند آنکه حضرة
رسالت مآب صلے الله علیه وآله وسلم فرموده است که فرزند نهم حضرت امام ابی عبد الله الحسین
علیه السلام حضرت ہادی مهدی موعود است **و** نیز روایت کرده اند خروج آنجناب علیه السلام
را در آخر الزمان وجمع میان این دو صنف روایات نمیشود مگر بوجود وغیبت آنجناب

جواب استفسار مرسول انجناب مشتمل [illegible]

علیه السلام **موفق بن احمد** که اخطب خطبا خوارزم است بسند خود از عبدالرحمن
بن ابی لیلی که او از پدر خود از حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم آورده است حدیث
طویلی در باره رایت یوم خیبر و حدیث غدیر و غیره و آخر حدیث اینست قال صلی الله علیه
و آله وسلم یا علی اتق الضغائن التی فی صدور من لا یظهرها الا بعد موتی اولئک یلعنهم
الله ویلعنهم اللاعنون ثم بکی صلی الله علیه و آله وسلم وقال اخبرنی جبرئیل انهم
یظلمونه بعدی وان ذلک الظلم یبقی حتی اذا قام قائمهم وعلت کلمتهم واجتمعت
الامة علی محبتهم وکان الشانی لهم قلیلا والکاره لهم ذلیلا وکثر المادح لهم
وذلک حین تغیرت البلاد وضعف العباد والیاس من الفرج فعند ذلک یظهر
قائم المهدی من ولدی بقوم یظهر الله الحق بهم ویخمد الباطل باسیافهم
ویتبعهم الناس راغبا الیهم او خائفا. خلاصه آنست که حضرت رسول صلی الله
علیه و آله وسلم فرمود ای علی بپرهیز کن از کینهائیکه در سینهای مردمانی است که ظاهر میکنند
آنها را مگر بعد از موت من لعنت میفرستد بر آنها خدا و لعنت میفرستند بر آنها یک فرقه بعد
از آن حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم گریه کرد و فرمود خبر داد مرا جبرئیل که آنها حضرت
علی را بعد از موت من ظلم خواهند کرد و این ظلم باقی میماند تا آنکه قائم و ظاهر میشود قائم
آل محمد و علو میگیرد کلمه آنها و جمع میشود امت بر محبت آنها و این امور وقت متغیر شدن
بلاد و ضعیف شدن عباد و مایوس شدن از فرج آل محمد آنگاه ظاهر میشود قائم مهدی
از اولاد من با جماعتی پس حق تعالی ظاهر میفرماید حق را بوجود آنها و سرد میکند باطل را
بشمشیرهای آنها و تمام مردم آنها را امام و خلیفه رسول خواهند دانست و آن ظلمها که بعض مو
منین بعلی و اولاد علی میکنند بوقت ظهور حضرت قائم مرتفع میشود پس ثابت شد که حضرت
رسول صلی الله علیه و آله وسلم گذشته از خبر غیاب و ظهور مهدی از کینهای مردم هم خبر داده است فافهم
در **فرائد السمطین** از ابن عباس روایت طویلی نقل فرموده است و آخر روایت

خبر دادن حضرت از ظلمهای بعد بر علی و اولاد او

اینست که منقل یہودی چند سوال کرد بر حضرت رسالت مآب صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم وجواب
آنہا را از آنجناب صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم شنید پس شمرد اوصیا بر حق آنجناب صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم را وگفت کہ در کتب انبیاء سلف دیدم کہ حضرت رسول آخر الزمان احمد ومحمد صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم نام را اوصیاء اثنا عشر علیہم السلام مطابق عدد اسباط خواہند بود پس حضرت رسول اکرم
فخر عالم وآدم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم ویرا فرمود اتعرف الاسباط قال نعم انہم کانوا اثنا عشر
اولہم لاوی بن برخیا وہو الذی غاب عن بنی اسرائیل غیبۃ ثم عاد فاظہر اللہ بہ
شریعتہ بعد اندراسہا حتی قتل الملوک قال صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کائن فی امتی
ما کان فی بنی اسرائیل النعل بالنعل والقذۃ بالقذۃ وان الثانی عشر من ولدی
یغیب حتی لا یری ویاتی علی امتی بزمن لا یبقی من الاسلام الا اسمہ ولا یبقی من القرآن
الا رسمہ فحینئذ یاذن اللہ تعالی لہ بالخروج فیظہر اللہ الاسلام بہ خلاصہ آنست کہ
حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود ای منقل آیا میدانی اسباط کیستند گفت آری آنہا
نیز اثنا عشر اند اول ایشان لاوی بن برخیا است وی غائب شد از بنی اسرائیل مدتے پس
عود کرد آنگاہ شریعت مندرسہ ویرا از دست خود او حق سبحانہ وتعالے ظاہر وروشن
فرمود تا آنکہ سلاطین را قتل کرد پس حضرت رسول اکرم صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود ای
منقل خواہد شد در امت من آنچہ شدہ است در بنی اسرائیل قدم بقدم بدرستیکہ دوازدہم از
اولاد من غائب میشود و دیدہ نخواہد شد وخواہد آمد بر امت من زمانہ کہ باقی نمیماند از اسلام
مگر اسم آن وباقی نمیماند از قرآن مگر رسم آن آنگاہ حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام ظاہر خواہد
شد وحق تعالے اسلام را از دست آنجناب علیہ السلام خواہد ظاہر فرمود وبر جمیع ادیان باطلہ
غالب خواہد آمد انشاء اللہ العزیز المنان **مؤلف گوید** حق تعالے در قرآن مجید فرمودہ
است لئلا یکون للناس علی اللہ حجۃ بعد الرسل وقتے نیست کہ حضرت رسول
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم باقی گذشتہ باشند تا کہ بعد از رسول صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم احدی را بر خداوند

غائب مہدی کو چھوڑ کے لاوی بن برخیا

علائم حججی باقی نباشد پس مطالعه کتب نفرمودن وچشم را بسته بر خدا و رسول صلی الله علیه وآله وسلم
اعتراض کردن معنی ندارد و دیدی که در حدیث مذکور چگونه حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم
بغائب شدن حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام و بین از باقی نماندن اسلام
غیر از اسم آن و باقی نماندن قرآن غیر از رسم آن بظهور موفور السرور آنجناب علیه السلام تشریح
تام و تصریح مالاکلام فرموده است با وجود این اگر از نظر کسی نگذشته باشد یا دیده تجاهل کند مثال
وی البته مناسب است که چون خفاش باشد * گر نه بیند بروز شپره چشم * چشمه آفتاب را
چه گناه * همچنین عدم الوجدان با یشان بر عدم وجود حدیث منقول مستند دلالت و قدحی
نمیکند پس بنا برین بر غیبت و ظهور آن آفتاب دین اشکالی لازم نمیآید اما آنچه
در حدیث مذکور اشاره شده بقوله صلی الله علیه وآله وسلم لا یبقی من الاسلام الا اسمه مراد
از آن ضعیف شدن اسلام است که بعضے از مدعیان در ابتدا از زمانه غروب آفتاب
رسالت و نبوة بجهت ابداع عجیبه و اختراع غریبه از جانب خود در دین مسلم راسخ ناسخ تمام
مسلمین را در هفتاد و سه فرقه مختلف و متفرق گردانیدند پس بجهت این اختلاف و متفرق
گردانیدن یک فرقه مسلمه اهل اسلام در هفتاد و سه ملت ظاهر است که ضعف کلی در اسلام
واقع شده است و قوتے که در زمانه حضرت رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم بجهت یک
فرقه بودن تمام اهل اسلام حاصل بود بعد از وفات آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بجهت
این تفرقه و اختلاف یقیناً حاصل نیست هذا اسیئة من صار سبب الاختلاف بین
الاسلاف والاخلاف بلا ریب ولا خلاف و آنچه که بآن دست آنها رسیده
بود تا این زمان و آینده پس مریدان آنها تا بے آنها ضعف در اسلام میکنند بعضی در
زنا و بعضے در لواطه و بعضے در فسق و فجور و بعضے در نمامی و دزدی و بعضے از
معاشرت و مصاحبت و ملابست و مواکلت و مشاربت از طریقه اسلام تنفر حاصل کرده در
نهج کفار مشغول اند و بعضے مدعی مسیحیت و بعضے مدعی مهدویت میشوند و این همه امور

تحقیق حدیث لا یبقی من الاسلام الا اسمه

اسلام را ضعیف مینمایند **واما آنچه** اشاره شده است در حدیث مذکور بقوله صلی الله
علیه وآله وسلم ولا یبقی من القرآن الا رسمه بنابر عقیده قائلین بتحریف قرآن میتوانند
که این کلمه اشاره باشد بطرف تحریف قرآن شریف که بعد از حضرت رسول اکرم صلی الله
علیه وآله وسلم از بعضی جاء قرآن سوره مکمله را واز بعضی مقام بعض بعض آیات را تحریف
کرده اند وبسیاری فضلا فرقه ناجیه نامیه امامیه در خصوص بحث تحریف قرآن مجید
کتب و رسایل تصنیف فرموده اند وتحقیق این مسئله تحریف بالتفصیل از تفسیر **لوامع
التنزیل** والد علامه ادام الله ایام افاداته معلوم خواهد شد **پس** بنابر عقیده
قائلین بتحریف قرآن مراد از این فقره میتوانداین باشد که در قرآن آنچه مخالف
مطلوب ایشان بود آنرا در قرآن باقی نگذاشتند **ومیتواند** که فقره مذکوره
اشاره باشد بطرف اینکه عمل بقرآن باقی نمیماند وآنچه باقی میماند از قرآن محض نام و
رسم قرآن خواهد بود چنانچه بعیون الراس می بینیم که هر کسے از اهل قرآن میگویدمن
اهل قرآن هستم مگر عمل بقرآن نمیکند **خلاصه** بحث طول کشید خلاف موعود شد
مگر بحمد الله المنان باقطع واجله ادله ثابت شد که حضرت رسول اکرم بغیاب امام
هادی مهدی وپس از آن بظهور موفور السرور آنجناب علیه السلام نیز توضیح مرام وتشریح
تمام وتصریح مالا کلام فرموده اند ❊

بحث ثانی دربیان بعض خصائص امام حضرت مهدی موعود است

پس بدانکه اکثر اخبار ابرار در خصوص خصایص آنجناب علیه السلام باخبار متواتره
الاسانید منقول ومختار مسانید ائمه حدیث رسائل مستقله نوشته اند وما نیز تبرکاً در
اینجا بعض از انها را خواهیم نگاشت **اول** امتیاز نور ظل وشبح آنجناب علیه السلام
در عالم اظله میان انوار حضرات ائمه اطهار علیهم السلام که از انوار انبیاء وملائکه مقربین

ممتاز اند چنانچه احادیث معراج وغیره مفصل وارد اند **دوم** شرافت نسب آنجناب علیه السلام چه آنجناب دارا است شرافت نسب همه آبا ر طاهرین خود را که نسب ایشان اشرف المناسبت **وانطرف** نادر سلسله منتهی بیشو و بجناب شمعون صفا وصی حضرة عیسےٰ علیه السلام **هذا** مساوات با حضرت سید المرسلین وارد الا ما اخرجه الدلیل که نبوة باشد و حضرت رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم بالاتفاق افضل است از همه انبیاء چنانچه از ایشان علیهم السلام مرویست که فرمودند اوّلنا محمّد و اخرنا محمّد واوسطنا محمّد وکلنا محمّد **وایضاً** مرویست که علمنا واحد ونورنا واحد وکلنا واحد وهما افضلهما یعنے اوّل ما محمّد است وآخر ما محمّد است و وسط ما نیز محمّد است و همهٔ ما محمّد هستیم وعلم ونور ما همه یکیست و ما همه یکی هستیم هیچ فرقے در صغار ما وکبار ما نیست **امّا** محمّد وعلی فضلے بر ما دارند که پدر وجد واصل ما اند و امثال این اخبار از اهل بیت اطهار علماء ابرار وفضلاء اخیار بسیار وبیشمار احادیث باسانید معتمده در مسانید خود آورده اند **سوم** بردن آنجناب است یوم ولادت بسراپرده عرش و رسیدن خطاب حق سبحانه وتعالےٰ که مرحبا بتو ای بنده من برائے نصرت من واظهار امر من و مهدی عباد من **چهارم** بودن برای آنجناب بیت الحمد یعنے خانه که او را بیت الحمد میگویند **نعمانی** آورده است در آن چراغیست که از یوم ولادت حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام تا ظهور موفور السرور روشن است **پنجم** جامع اسم وکنیت حضرة رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم اشبه النّاس فی الخلق والخلق برسول الله صلی الله علیه وآله وسلم است **ششم** حرام بودن ذکر اسم وکنیت آنجناب علیه السلام **هفتم** بر روی زمین ختم ولایت و وصایت وامارت وخلافت وامامت وریاست وسلطنت بر آنجناب علیه السلام **هشتم** غائب شدن از ولادت و تربیت یافتن در عالم نور نزد روح القدس **نهم** عدم معاشرت ومصاحبت با کفار ومنافقین وفاسقین و

ظالمین **دهم** بیعت نکردن آنجناب علیه السلام احدی را از جبارین **یازدهم**
داشتن علامتی در پشت چون علامت پشت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و صحبه وسلم
دوازدهم بیان القاب آنجناب علیه السلام در کتب سماویه **سیزدهم**
ظهور آیات عجیبه و علائم غریبه سماویه و ارضیه بوقت ظهور آنجناب علیه السلام **چهاردهم**
بوقت ظهور آنحضرت علیه السلام ندای آسمانی شد هذا هو المهدی الموعود فی آخر الزمان
فاتبعوه بنحویکه تمام اهل زمین شوره و شیرین آنرا بشنوند **پانزدهم** افتادن
افلاک از سرعت سیر یوم ظهور موفور السرور آنجناب **شانزدهم** ظهور مصحف حضرت
امیر علیه السلام که بعد از وفات حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم که خود جمع فرموده
بدون تغییر و تبدیل علی نهج التنزیل و بعض خودغرضان از انتشار آن قرآن مانع شده
بودند **هفدهم** سایه انداختن ابری سفید همیشه بر سر مبارک آنجناب علیه السلام
و ندا کردن منادی در آن ابر **هجدهم** بودن ملائکه و جن در عسکر و لشکر حضرت امام
هادی مهدی موعود علیه السلام و ظهور ایشان برائی نصرت آنجناب علیه السلام **نوزدهم**
تصرف و اثر نکردن طول روزگار و گردش لیل و نهار و سیر فلک دوار در بنیه مزاج و اعضاء و
قوی و صورت و شکل آنجناب علیه السلام چون حضرت خضر و حضرت عیسی علیهما السلام
با این طول که تا اکنون هزار و چهل و چند سال از عمر شریفش گذشتند و خدائی داند که تا ظهور
بکجائی از سن رسد چون ظاهر شود در صورت مرد سی یا چهل ساله باشد **بیستم** نبودن
نفرت و وحشت میان جمیع اقسام حیوانات و طیور بحری و بری وقت ظهور آنجناب
علیه السلام **بیست و یکم** بودن بعضی اموات در رکاب آنحضرت که بوقت
ظهور آنجناب علیه السلام زنده خواهند شد و ارد شده است هفت نفر از قوم حضرت
موسی و هفت نفر از اصحاب کهف و یوشع بن نون و سلمان و ابودجانه انصاری و
مقداد و مالک اشتر **بیست و دوم** ظاهر کردن زمین تمام گنجها و ذخیره ها را که در او پنهان و

با این طول زمان مهدی ع وقت ظهور بعمر سی ساله باشد

پژمرده شده است **بیست وسوم** زیاده شدن باران وگیاه و درختان وفراخی
ومیوها وسایر نعم ارضیه درغیر موسم نیز **بیست وچهارم** تکمیل عقول مردم به برکت
وجود مسعود حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام وزوال حسد وکینه از دلهای جمیع مردم
که از وقت کشته شدن هابیل تاکنون گویا طبیعت ثانیه انسان شده است **بیست
وپنجم** عطا شدن قوت خارج از عادت در قوت باصره وقوت سامعه اصحاب
حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام **بیست وششم** طول عمر اصحاب
وانصار آنجناب علیه السلام **بیست وهفتم** دور شدن بلایا وآفات از
ابدان انصار آنحضرت علیه السلام **بیست وهشتم** از جانب حق سبحانه
جل شانه عطا شدن قوت چهل مرد بهریک از انصار واعوان حضرت امام هادی مهدی
موعود علیه السلام **بیست ونهم** استغنای خلق بنور موفور السرور آنجناب علیه السلام
از نور آفتاب وماه **سی ام** بودن رایت حضرت رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم
باآنحضرت علیه السلام که در بدر ودر روز حنین دیگر باز نشده است **سی ویکم** راست ودرست
بیامدن زره حضرت رسول اکرم صلے الله علیه وآله وسلم مگر بر قد مبارک حضرت امام هادی مهدی
موعود علیه السلام **سی ودوم** برداشته شدن تقیه وخوف از کفار ومشرکین وفاسقین
ومنافقین **سی وسوم** فراگرفتن سلطنت حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام
تمام روی زمین شوره وشیرین از مشرق تامغرب بر وبحر معموره وخراب کوه ودشت
نماند مگر آنکه حکم آنجناب علیه السلام در آن جاری وامر وے نافذ وفرمان وی ساری باشد
سی وچهارم تمام روی زمین شوره وشیرین را از عدل وداد پر کند چنانچه از کفر
وظلم وستم وفسق وفجور ونفاق پر شده باشد **سی وپنجم** این مذاهب مختلفه جمیعا
یک مذهب حق خواهند شد احدی بغیر از خواندن کلمه طیبه لا اله الا الله محمد رسول الله
صلے الله علیه وآله وسلم باقی نخواهد ماند **سی وششم** حکم فرمودن آنجناب علیه السلام
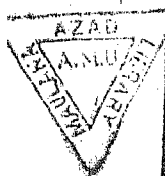
درمیان مردم بعلم امامت بدون خواستن شاہد و بیّنہ **سی و ہفتم** آوردن احکام
مخصوصہ کہ تا عہد آنحضرت علیہ السّلام جاری نشدہ باشند چنانچہ **در اکمال الدّین**
و در کتاب مستطاب **کافی** از جناب حضرت صادق آل محمد علیہم السّلام مرویست
دو خون در اسلام حلال است از جانب خدا زانی محصن را رجم کردن و ندہندۂ زکوٰۃ را
گردن زدن **و در خصال** از حضرت امام صادق آل محمد علیہم السّلام مرویست کہ
حکم میکند قائم آل محمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم بسہ چیز کہ احدے قبل از آنحضرت علیہ السّلام حکم بآنہا
نکردہ باشد میکشد پیر زانی را و مانع الزکوٰۃ را و میراث میدہد برادر را از برادرش در عالم
ذر یعنی ہر دو نفر کہ در آنجا درمیان ایشان عقد اخوت بستہ شد در اینجا از یک دیگر میراث میبرند
سی و ہشتم ظاہر شدن جمیع علوم بیست و ہفت حرف کہ در و بناء کل علم دو
حرف بانبیاء علیہم السّلام دادہ شدہ بود و تا اینوقت احدی غیر از آنجناب علیہ السّلام علم باقی
بیست و پنج حرف را ندانستہ است کمافی **خرائج** قطب الراوندی **و از حضرت**
امام ہمام **ابو جعفر** علیہ السّلام مرویست کہ اسم اعظم ہفتاد و سہ حرف است یک حرف
از ان بآصف وزیر حضرت سلیمان عطا شد کہ بآن عرش بلقیس را از یک ماہ راہ بقدر
کمتر از چشم برہم زدنی آورد **و** ہفتاد و یک حرف باہل بیت عطا شدہ است و یکحرف
مخصوص جناب احدیت است **و از حضرت** ابی عبد اللہ علیہ السّلام مرویست
کہ بعیسے بن مریم دو حرف از ان عطا شد کہ بآن میکرد ہرچہ میکرد **و** بموسےٰ چہار حرف
و بابراہیم ہشت حرف **و** بنوح پانزدہ حرف **و** بآدم بیست و پنج حرف **و** جمع کرد
حق تعالےٰ برائی محمد و آل آنحضرت علیہم السّلام ہفتاد و دو حرف کہ آنہا ہمہ حروف از
یک امام علیہ السّلام بعد دیگرے تنقل شدہ بامام حضرت مہدی علیہ السّلام رسیدند
سی و نہم آوردن شمشیر ہائے آسمانی برای انصار و صحاب حضرت امام ہادی
مہدی موعود علیہ السّلام **چہلم** اطاعت کردن جمیع حیوانات بری و بحری انصار

تمام حروف اسم اعظم ہفتاد و سہ حرف نزد مہدی موعود است

آنحضرت علیه السلام را **چهل و یکم** بیرون آمدن دو نهر آب و شیر از سنگ حضرت
موسے علیه السلام ورظهر کوفه که مقر سلطنت آنحضرت علیه السلام است **چهل و دوم**
شناختن حضرت رسول اکرم صلے الله علیه و آله وسلم در شب معراج آنحضرت علیه السلام
وقتیکه حق سبحانه جل شانه اشباح نورانیه حضرات ائمه اطهار اثناعشر علیهم السلام را بحضرت
رسول اکرم صلے الله علیه و آله وسلم نمود **چهل و سوم** نازل شدن حضرت عیسے روح الله
پسر حضرت مریم علیها السلام از آسمان برای نصرت و یاری حضرت امام هادی مهدی
موعود علیه السلام **چهل و چهارم** نماز بجماعت خواندن حضرت عیسے علیه السلام
با امام حضرت هادی مهدی موعود علیه السلام **چهل و پنجم** جایز نبودن هفت
تکبیر بر جنازه احدی بعد از حضرت امیر مومنان اسد الله الغالب حضرت علی ابن ابیطالب
علیه السلام بغیر از جنازه حضرت امام بحق جناب هادی مهدی موعود علیه السلام **چهل و
ششم** قتل کردن دجال لعین که در وادی بیدا از دست حق پرست حضرت امام
هادی مهدی موعود علیه السلام قتل خواهد شد **چهل و هفتم** اتصال سلطنت حضرت
امام هادی مهدی موعود علیه السلام بقیام قیامت **چهل و هشتم** حجر حضرت
موسی که چشمهای آب از آن روان بیشد حضرت هادی مهدی موعود آنرا در سفر با خود میدارد و
امر میکند که هیچکس از لشکر آب و توشه برندارد و در هر منزل که نزول میکنند چشمه آب از آن روان
میشود هر کس از آن چشمه می آشامد اگر گرسنه باشد سیر آب میشود **چهل و نهم**
بودن عصای موسے و انگشتر سلیمان و پیراهن آدم و سلاح حضرت رسول نزد آنحضرت
علیه السلام **پنجاهم** بودن جفر احمر و جفر ابیض و جفر جامعه و مصحف فاطمه نزد آنحضرت مهدی
موعود از **حضرت** صادق علیه السلام مرویست جفر احمر ظرفیست که سلاح رسول
اکرم در آنست کشوده نمیشود مگر برای کسیکه از ما اهل بیت صاحب سیف و سلطنت باشد
این اشاره است بجهاد و اقامه حدود که حضرت مهدی خواهد کرد و جفر ابیض جمیع علوم انبیاء

نزد مهدی جفر احمر و جفر ابیض است و معنی ان چیست

داوصیا و سایر علماء ما تقدم را گویند و جفر جامعه علم بجمیع احکام حلال و حرام را گویند و صحف
فاطمه بقدر ب بار وگیر بو جبرائیل می آمد و برای تسلی خاطر او جمیع وقایع و احوال دوست و
دشمن برایش حکایت مینمود و حضرت امیر علیه السلام همه آنرا بخط خود نوشت و صحیفه کتابیست
باملائی حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم وخط حضرت امیر المؤمنین علیه السلام مشتمل بر همه
احکام حلال و حرام آنها همه نزد حضرت امام همام مهدی موعود است و نازل میشود بر
آنحضرت ملائکه و روح در لیلة القدر هر سال و خبر میدهند بجمیع اموری که در آن سال واقع شود
وغیر ذلک تا اینجا بود بالاجمال اجمال خصایص حضرت امام هادی مهدی موعود
علیه السلام و بالاستقلال استدلال بر ثبوت آنچه تا اینجا گفتم از خصایص آنجناب علیه السلام
باحادیث و اخبار متواترة الاسانید در مسانید ائمه حدیث بالتفصیل مسطور و بر السنه
جمهور مشهور و اگر خواهی که برای ثبوت این مقال بالاجمال این حقیر فقیر مشتت البال
بالاستقلال از روی استدلال مشاهده فرمائی پس رجوع کن بکتاب مستطاب کافی
کلینی و خرایج قطب راوندی و تفسیر علی ابن ابراهیم و بحار الانوار و اعلام الوری
للشیخ الطبرسی و غیبت نعمانی و اکمال الدین و ارشاد مفید و بصائر الدرجات و
عیون الاخبار و تفسیر عیاشی و اختصاص شیخ مفید و غیبت شیخ طوسی و کفایة الاثر
شیخ طوسی و غیبت فضل شاذان و کامل الزیاره ابن قولویه و عقد الدرر و احتجاج شیخ
طبرسی و کشف الغمه فی معرفت الائمه و حق الیقین علامه مجلسی و خواص الامه ابن جوزی
وغیرها که در هر کدامی از این کتب مزبوره و دیگر کتب کلامیه چند احادیث صحیحه متواتره در آنها
مندرج اند و فقیر حقیر هم میخواست که در این مجلد ذیل هر کدامی از خصایص مذکوره
آنجناب علیه السلام چند چند احادیث منقوله حضرت نبویه و علویه و صادقیه و باقریه و جعفریه
و کاظمیه و سجادیه علیهم السلام را ذکر کرده با جله ادله عقلیه بحث کنم و آنچه بعضی جهول فضول
و کهول ضلول مجهول تا مقصد خود از امور استبعادیه و لمیت اند رفع بعد از آنها نموده باشم لکن

بطول انجامید لهذا نظر بوعده مرعی داشتن اختصار که در اوّل این کتاب مستطاب کرده هستم فی الحال معذور هستم واگر لطف حق شامل حال این مشتت البال شود و مؤید و موفق شوم چه عجیب که بعد از این در خصوص خصائص و خصائل و فضائل حضرت امام هادی مهدی موعود در مجلد ثالث بالاستقلال متضمن استدلال اجله ادله عقلیه و نقلیه بنویسیم انشاء الله العزیز المنّان و بالتفصیل این بحث را بتحقیق کافی و تدقیق شافی و بیان وافی سلطان المحدثین تاج المجتهدین مجلسی ثانی **حاجی میرزا حسین نوری** طبرسی در کتاب مستطاب نجم الثاقب بتسطیر آورده است ادام الله تعالی ایام افاداته انشاء الله تعالی.

باب رابع در بیان بعض معاجز حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام

پس بدانکه معاجز آنجناب علیه السلام بحدیست که حصر آنها در این وجیزه لطیفه ممکن نیست زیرا که آنجناب علیه السلام جامع جمیع معاجز انبیاء و اوصیاء علیهم السلام است چنانچه در **غیبت فضل بن شاذان** از حضرت ابو عبد الله جعفر بن محمد علیهما السلام فرمود هیچ معجزه از معجزات پیغمبران و اوصیاء ایشان نیست مگر آنکه ظاهر خواهد گردانید حق سبحانه جلّ شانه مانند آن را بدست حضرت قائم بجهت تمام گردانیدن حجت خود بر اعداء لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل و ما در اینجا چندی از معاجز آنحضرت علیه السلام را حسب وعده نظر اختصار مرعی داشته خواهیم نگاشت انشاء الله تعالی **معجزه اولی** احمد بن اسحاق بن سعد الاشعری روایت میکند که روزی بخدمت حضرت حجة خدا امام ابو محمد حسن العسکری علیه السلام رفتم و میخواستم که از وی معلوم کنم که حجت خدا در روی زمین بعد از آنجناب علیه السلام کدام شخص خواهد بود پیش از آنکه من از آنحضرت علیه السلام استفسار کنم فرمود یا احمد حق تعالی هرگز روی زمین را یک لحظه از حجت خدا خالی نمیگذارد تا یوم قیامت ناچار است از حجتی که بسبب او خیرات و برکات بر اهل زمین نازل شوند

معجزات جمیع انبیاء و اوصیاء از مجلد طاهره مشتمل

و بلاها و آفتها بسبب او دفع شوند من گفتم یا ابن رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم خلیفه و امام بعد از شما کیست و اسم آنجناب چیست بمحض استماع این سخن آنجناب برخواسته بخانه تشریف برد و پسری در سن سه سالگی چون ماه شب چهارده در بغل گرفته بیرون تشریف آورده فرمود ای احمد چون که نزد ما بسیار عزیز و محترم بودی این پسر را بتو نمودم این پسر هم نام و هم کنیت جدم حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم تمام روی زمین شوره و شیرین را پر از عدل و داد خواهد کرد چنانکه پر از ظلم و ستم و بیداد شده باشد گفتم علامت امام علیه السلام چه باشد که دل من بآن آرام گیرد در همین آن پسر بسخن در آمد و فرمود انا بقیة الله

فی الارض وانا المنتقم وانا المهدی وانا القائم وانا الذی املاءها عدلا کما ملئت ظلما وجورا یعنی من هستم بقیه ائمه اطهار علیهم السلام بر روی زمین و من هستم انتقام گیرنده از اعدار دین مبین و من هستم که و بنا بوجود من قائم هست و من هستم پر کننده زمین از عدل و داد و انصاف در وقتیکه از ظلم و جور پر شده باشد **اشکال** نطق آمدن طفل صغیر که در سن سه سالگی باشد عقل مستبعد میداند پس نزد مخالف مسلم نباشد **جواب** همین گویند که عقلاً و عادتاً از بنی نوع انسان ظهور آن ممکن نباشد و از همین معجزه و اعجاز که عاجز کننده بنی نوع انسان است نبوة نبی و رسالت رسول صلی الله علیه و آله و سلم و امامت امام علیه السلام بر هر موالف و مخالف ثابت میشود **معجزه ثانیه** فاضل باذل قطب الدین راوندی در کتاب مستطاب **خرائج** از ابی نعیم محمد بن احمد انصاری از کامل بن ابراهیم که جماعتی از مفوضه بخدمت امام حضرت حسن عسکری علیه السلام میرفتند من نیز برفاقت ایشان بمنزل آنجناب علیه السلام در آمدم و با خود گفتم حدیثی که از آنحضرت علیه السلام مرویست که فرمود لا یدخل الجنة الا من عرف معرفتی سوال نمائیم چون بدرون سرای در آمدم جمیع حضرات مفوضه پیش از من رفتند و من آنجا نشسته صبر مینمودم که بعد از انصراف ایشان از مجلس آنحضرت علیه السلام مشرف خدمت با سعادت گردم ناگاه نظرم بحجره افتاد که پرده از دروازه آن

حجرهٔ فرو گذاشته بودند و خصوصیت درون آنخانهٔ فیض کاشانه معلوم من نبود و بعد از
ساعتی بادی بوزید و دامن همان پرده از دروازهٔ آنخانهٔ فیض کاشانه مرتفع گردید دیدم
طفلی در سن چهار سالگی چون بدر منیر جهان افروز و در ضیاء چون آفتاب عالمتاب نیمروز
در آنخانهٔ فیض کاشانه نشسته بود و توجه تمام بجانب من نمود و فرمود یا کامل بن ابراهیم
از مهابت کلام معجز نظام او موی بر بدنم برخواست و در غایت تحیّر مانده بودم بجواب ملهم شدم
و گفتم لبّیک یا سیدی و یا مولائی بابی انت و امّی پس فرمود آمده هستی که از ولی خدا
حجة الله علی اهل الارض والسّماء بپرسی آنحدیث شریف را که فرموده است لا یدخل
الجنّة الّا من عرف معرفتی عرض کردم ای والله گفت بخدائی سوگند که هر آینه در آیند
به بهشت جماعتی که ایشان را حقیّه خوانند گفتم یا سیّدی ایشان چه کسانند فرمود جماعتی
هستند که از کمال محبّت و فرط مودّت حضرت اسد الله الغالب امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب
علیهما السّلام که بحق او قسم یاد کنند و حال آنکه حق او را و فضل او را ندانند پس گفت کدام
قوم اند که بر ایشان بعد از معرفت خداوند علّام و حضرت رسول عالیمقام علیه و آله السّلام معرفت
امیر المؤمنین حضرت علی ابن ابیطالب علیهما السّلام و باقی حضرات ائمه کرام علیهم السّلام واجب
عینی نباشد دیگر یا کامل میخواهی که سوال نمائی از آنچه مفوضه در حق ما گفتند که ایشان را
هر چه بخاطر خطور کند میگویند و تطییب نفس خود میکنند دروغ گفتند و بر ما افترا بستند بلکه دلهای
ما خزائن اسرار مشیت حق است و مرآت جمال مطلق آنچه او گوید بگوییم و طریق که او خواهد بپوییم
و بجز از رضای آنجنابی بتحویم بخطاب مستطاب وما یشاؤن الّا ان یشاء الله مبطلیم بدیگار
او از بندگان مقربیم چون حدیث آن طفل کامل بدینمقام رسید نظر حضرت ابو محمد حسن عسکری
علیه السّلام بر من افتاد و گفت چه نشسته که رفقا بتو منتظر اند برخیز پس از آنجا متوجه راه خود
شدم تا برفقا خود ملحق شدم اشکال از این حدیث و از حدیث من لم یعرف امام
زمانه فقد مات میتة جاهلیة بتفسیر حضرت صادق آل محمد صلّی الله علیه واله وصحابه وسلم

مکالمه امام مهدی با کامل در سن چهار سالگی

کہ پیغمبر باید کسیکہ بمیرد و معرفت امام زمان خود نداشتہ باشد بموت جاہلیت یعنی کفر و ضلالت و
نفاق میمیرد پس در صورت غیبت امام زمان مہدی موعود علیہ السلام احدی بر ایمان نباید
بمیرد ورنہ مخالفت حدیث لازم میاید **جواب** بدانکہ مراد ازین حدیث و امثال اینحدیث
معرفت مجازی است بچند دلیل **اوّل** آنکہ معرفت اطلاق میشود بر علم نہ بر رویت ولو
كان المراد من المعرفة المعاينة والمشاهدة لزم تكليف ما لا يطاق **الثانی**
باتفاق تمام اہل ملل و نحل معرفت حق سبحانہ جل شانہ واجب عینی است بر ہر مکلف پس
اگر مراد از معرفت رویت و معاینہ و مشاہدہ باشد ذلك فی حق الله محال لانه ليس كمثله
شئ بل تعالى الله عن وصول العقول والاوهام واحاطة العلوم والافهام
بل عن وصول العقول الى حقيقة ذاته محال فحاصل المحصول عند العقلاء
ان المراد من المعرفة العلم بحاله ولو بالصفات **واگر نہ** جمیع مردم اوّلین و
آخرین از انبیاء و اوصیاء و اصفیاء و اولیاء نیز نعوذ بالله العلی العظیم بموت
جاہلیت بسبب عدم رویت حق تعالے خواہند مرد پس چنین است مراد در زمانہ غیبت
امام عصر علیہ السلام کسیکہ علم بوجود و تولد و صفات مخصوصہ آنحضرت بہم رسانید البتہ معرفت
آنحضرت را حاصل کردہ است اشکالی ندارد **والثالث** در ازمنہ سابقہ تا زمانہ حضرت
رسول عربی صلی الله علیہ وآلہ وسلم جمیع انبیاء و اوصیاء علیہم السلام در جہات مختلفہ مشرق و
مغرب و جنوب و شمال ساکن و متوطن میبودند در تمام دنیا مردم در این جہات اربعہ
منقسم میبودند و میباشند ولم يتشرفوا كلهم بخدمتهم بل تحققوا حالهم
واسلموا هم فی اعصارهم بمواضعهم اگر جمیع امم محض بجہت تحقیق احوال
آنہا و اسلام آوردن بآنہا با وجود مشرف نشدن بخدمت آنہا مسلمان باشند و بموت
جاہلیت یعنی کفر و نفاق و ضلالت از دنیا نروند پس در خصوص زمانہ غیبت حضرت
امام مہدی موعود علیہ السلام بسبب عدم رویت آنجناب علیہ السلام چگونہ کافر خواہند شد

پس ثابت شد که مراد از معرفت رویت نیست بلکه مراد دانستن و دریافتن وجود و فضایل و خصایل و امامت و مراتب و مناقب امام زمانه خود است پس هر کسیکه معرفت حضرت مهدی موعود علیه السلام که امام زمانه است ندارد بنص صحیح مذکور موت او چون کفار جاهلیت است در اکمال الدین از ابان بن تغلب آورده که گفت قلت لابی عبد الله علیه السلام من عرف الائمة ولم یعرف الامام الذی فی زمانه امومن هو قال لا قلت امسلم هو قال نعم یعنی گفتم بحضرت ابی عبد الله علیه السلام کسی که تمام ایمه را بالتفصیل بداند لکن معرفت امام زمانه خود را نداشته باشد آیا او مومن است فرمود مومن نیست عرض کردم آیا مسلم است فرمود آری و ایضا در اکمال الدین از ابوذر و مقداد آورده که گفتند حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود یا سلمان من مات من امتی ولیس له امام یعرفه فمات میتة جاهلیة فان جهله وعاداه فهو مشرک وان جهله ولم یعاده ولم یوال له عدوا فهو جاهل ولیس بمشرک

معجزه ثالث در خرایج راوندی آورده از شیخ مفید از ابی عبد الله صفوی که گفت بصحبت باسعادت قاسم بن علا رسیدم و از موعظه و نصایح وی مستفید گردیدم عمرش بصد و هفت سال رسیده و تا زمان هشتاد سالگی صحیح العینین بود و ملازم مجلس حضرات عسکریین صلوات الله الملک الدارین بود و قبل از اینکه دیده ظاهرش از علت عمی متغیر گردد یک سال با وی حج کردم و بعد از مراجعت در یکی از شهرهای آذربایجان الکراجیان در خدمت وی بیبودم و در جمیع حالات توقیعات حضرت صاحب الزمان علیه و علی آبائه صلوة الله المنان از او منقطع نمیشد مدتی مدید بدست ابی جعفر عمری توقیع آنحضرت ارسال میگردید و بعد از آن بوساطت قاسم بن روح میرسید تا آنکه مدت دو ماه مراسله منقطع گردید قاسم بن علا رحمة الله علیه از انقطاع توقیعات بغایت متحیر بود روزی بواب درآمد و بشارت داد که الحال قاصد فرخنده فال از آن کعبه اقبال رسید شیخ قاسم بن علا

رحمة الله علیه سجده شکر بجا آورد و باستقبال قاصد متوجه گردید قبل از آنکه از خانه بیرون آید
مردی بسپت بالا و رسن کهولت جبهٔ مصری در بر کرده و نعلین عربی پوشیده و توبره بردوش
گرفته بمجلس شیخ قاسم رحمة الله علیه بعد از مصافحه و معانقه توبره از دوش قاصد فرو گرفت
و طشت و ابریق طلبید تا قاصد دست و روی از گرد راه شست و او را پهلوی خود نشانید
بعد از آن سفره حاضر کردند و شیخ و حضار مجلس با قاصد طعام خوردند و چون از طعام دست
شستند قاصد برخواست و توقیع همایون و نامهٔ میمون حضرت صاحب الزمان علیه
و علی آبائه صلوات الله الرحمن بیرون آورد پس شیخ قاسم مکتوب سعادت مصحوب را
از قاصد گرفته بوسید و بر فرق سر نهاد و بعد از آن بکاتب خود داد که او را ابو عبد الله بن
ابی سلمی میگفتند کاتب فرمان لازم الاذعان را از شیخ گرفته بگشود و بعد از خواندن گریه و
افغان بسیار نمود و شیخ قاسم چون احساس گریه کاتب را گفت یا ابا عبد الله خیر هست
گفت ای شیخ ترا خبر خیر است و مراکره شیخ گفت چه خیر تواند بود که مرا خیر باشد و ترا اکره
نماید گفت ای شیخ مضمون این مکتوب صدق مشحون که بعد از وصول مکتوب بچهل روز
ترا از شربت خمخانه کل نفس ذائقة الموت جرعهٔ ممات باید نوشید و از جامه خانه کل من
علیها فان میباید پوشید و چون هفت روز از ورود این نامه عاقبت محمود بگذرد مریض
گردی و چون هفت روز موعود بچهل روز موعود بماند علت عمی از دیده ظاهر تو مرتفع
شود و تیرگی روزنه قصر حیات بنور بصارت تبدیل گردد شیخ پرسید در این نامه از سلامت
دین من در آن حین هیچ اشارتی واقع شده است گفت بلی صریحاً بشارتی مذکور گردیده
پس شیخ بی اختیار خندید و بغایت مبتهج شد و مسرور گردید و قاصد آزاری از حریر یمانی
و عمامه و دو پیراهن و مندیلی بیرون آورد و گفت حضرت صاحب الزمان و خلیفة الرحمن
جهت کفن شیخ ارسال نمود و شیخ اسباب مذکوره را گرفت و با پیراهنی که حضرت امام علی نقی
علیه السلام بعد از آنکه مدتی بر بدن اطهر داشته بشیخ داده بود ترتیب کفن نمود و گفت

وقت وفات شیخ قاسم صاحب الاستفسار

ای یاران بعد از این هیچ خبری مرا محبوب تر و نعمتی مرغوب تر از وداع این دار فنا و خروج از
این سرای بی بقا نیست حضار مجلس همه گریان شدند و بر مفارقت صحبت شیخ متاسف گشتند
و در اثنای این حال مردی که او را عبد الرحمن میگفتند بمجلس در آمد و این عبد الرحمن ناصبی بود
و بکمال تعصب و شدت و نهایت غلو و غلظت در آن طریقه نامرضیه داشت و او را سابقهٔ آشنائی
بجهت امور دنیائی با شیخ بود بکاتب فرمود تا آن مکتوب سعادت مصحوب را بر او خواند
حضار مجلس گفتند ای شیخ این مرد ناصبی است او را از امثال این خط چه حظ **شعر**

اشقیا منکر کرامات اند ✤ بر بساط منکرات مانند

اولیا را چه خویش پندارند ✤ سر باهل صفا فرو نارند

شیخ گفت شما راست میگوئید که او از اهل ناصبی است اما امید من بکرم الهی و روحانیت
حضرت رسالت پناهی آنست که نصیحت من در او تاثیر کند و از شنیدن مضمون این
صحیفهٔ شریفه هدایت پذیر گردد و پس ابو عبد الله کاتب توقیع رفیع حضرت صاحب الزمان
علیهم السلام آن را بر عبد الرحمن خواند چون بموضع اخبار موت شیخ رسید عبد الرحمن گفت
ای شیخ تو مردی از اهل علم و فضل باشی عجب میدارم از تو که اعتقاد بامثال این سخنان میکنی
و در قرآن خوانده و حق تعالی جل و علا فرموده وما تدری نفس بای ارض تموت
و در جائی دیگر فرموده عالم الغیب فلا یظهر علی غیبه احداً چون عبد الرحمن مضمون
این آیات را بطریق حجه و برهان اظهار نمود شیخ فرمود که تتمهٔ همین آیت وافی هدایت جواب
تست که فرموده الا من ارتضی من رسول و مولا و صاحب من مرتضی از جانب رسول صلی الله
علیه و آله و سلم است که ملک علام واجب الاحترام خود باو کرده است ای عبد الرحمن تو
میدانی که مرض و صحت و حیوة و ممات از امور اختیاری بنده نیست اگر خواهی که صدق
مضمون این مکتوب سعادت اسلوب بر تو ظاهر گردد تاریخ را محافظت کن و هر یک
از حادثات که در این عاقبت محمود و روشن شدن چشم من که مدت بیست و هفت سال

است که نور بصارت ظاهری از خانه چشم مفارقت کرده و وفات در روز چهلم از وصول
همین توقیع رفیع جمیع امور را ملاحظه کن و اگر خلاف ظاهر گردد یقین بدان که منتهای اعتقاد
ما بر کذب و افترا و منتهای روایات و حکایات ما دروغ و دغابازی بوده است و اگر
بتمامه بلا زیاده و نقصان مطابق خبر واقع شود باید که خود را بعد از ظهور این دلالات از طریق
خلاف باز داری و بر حالات و کرامات اهلبیت رسالت شک نیاوری بعد از آنکه شیخ
سخن خود تمام کرد حضار متفرق شدند و شیخ روز هفتم در تب مبتلا شد پس از چند روز مرض اشتداد
یافت وقتی با جمعی کثیر بطریق عیادت به مجلس شیخ حاضر بودیم ناگاه قطره چند آب از
چشم شیخ روان گردید و عمی بالکلیه مرتفع گشت پس شیخ پسرش را گفت ای حسن نزدیکتر
آی و چشمان مرا که قبل از این مدت مدید و عهد بعید نابینا بود و الحال در کمال نور و ضیاء
مشاهده نمائی پس حضار مجلس جمیعاً ملاحظه کردند و دیدند که حدقتین شیخ در غایت صفاء و
صحت است این خبر شایع شد و مردم بعد از وقوع این دلالت واضحه مکرر بخدمت شیخ
بیامدند و تعجب مینمودند چنانچه روزی ابو السایب عتبة بن عبد الله مسعودی که اقضی القضاة
بغداد بود به مجلس شیخ آمد و بجهت امتحان دست خود را در برابر شیخ داشت و سوال نمود که
این چیست و انگشتر را بالشیخ نمود شیخ گفت خاتم نقره است که نگین فیروزه دارد و در آن دو
سطر منقوش شده لکن بطریق خواندن آن معرفت ندارم آنگاه شیخ چون پسرش فی میان
سرای خود دید گفت قلم و دوات و کاغذ طلبید و بدست خود وصیت نامه نوشت و در باب
بعض ضیاع و عقار که در تصرف او بوکالت حضرت صاحب الزمان علیه السلام بود که والد
ماجد آنحضرت امام حسن عسکری علیه السلام بآنحضرت وقف کرده بود به پسرش برای محافظت
آن مبالغه بسیار کرد و بعد از ادای وصیت منتظر امر الهی می بود تا آنکه در روز چهلم داعی
حق را اجابت نموده از خمخانه کل شیء سیغفر جرعه چشید و متاع حیات از این دار غرور
بسرای سرور کشید رحمة الله علیه چون عبد الرحمن بر وقوع این حالات مطلع گردید باعتقاد

بینا شدن چشمهای حسن پسر شیخ و اطلاع از نقش

آوردن حقیقت آن کعبه ارباب سداد چاره ندید و خود را در ما صدق یهدی الله لنوره من یشاء داخل گردانید و از شیعیان مخلص و معتقدان خالص گردید **اشکال** بیک نشد و نشد زیرا که گذشته از مهدویت آنجناب علیه السّلام شما امامیه قایل بغیب دانی ایشان نیز میباشید و حال آنکه غیر از ذات حضرت احدیت احدی اطلاع بر غیب ندارد چنانچه علاوه از عقل نقل نیز شاهد حال و ناطق براین مقال است و شما چگونه قایل بدانید که حضرت مهدی علیه السّلام از غیب خبر وفات شیخ را فرموده است **جواب** ما هرگز بغیب دانی آنجناب و آباء و اجداد مطهرین وی بلکه بغیب دانی انبیاء کرام و رسل اولو العظام علیهم السلام هم قایل نیستیم زیرا که لا یعلم الغیب الا هو و عنده مفاتیح الغیب ناطق صریح و شاید صحیح بانحصار غیب دانی ذات حضرت احدیت است **و صاحب الصدر** در **توقیع رفیع** نیز فرموده است که ما اهل بیت عصمت علم غیب نمیدانیم کسیکه این امر را بما نسبت دهد از وی بیزاریم و محمد لیس نحن شرکائه فی علمه و لا فی قدرته بل لا یعلم الغیب الا هو **رباعی**

علم غیبی کس نمیداند بجز پروردگار ٭ گر کسے گوید که من دانم ازاو باور مدار

مصطفی هرگز نگوید تا نگوید جبرئیل ٭ جبرئیلش هم نگوید تا نگوید کردگار

لکن قسمی از علم وحی و الهام که بخواص اشخاص حق تعالی بعضے امور مخصوصه را آگاه میفرماید **پس** وحی در لغت بمعنے اشاره و رسالت و پیام رسانیدن و کتابت چنانچه در **مصباح** وغیره آورده اند **و الهام** بمعنے در دل افگندن چیزی چنانچه در کتاب **قاموس** وغیره است الوحی الاشارة و الکتابة و الرسالة **و الالهام** الکلام الخفی و کل ما القیته الی غیرک پس در الهام و وحی نسبت عموم و خصوص است زیراکه وحی عام و الهام خاص است **در نهایه** فرموده الالهام هو ان یلقی الله فی النفس امرا یبعثه علی الفعل او الترک و هو النوع من الوحی یخص الله به من یشاء من عباده یعنے الهام عبارة است

ازانکہ حق سبحانہ جل شانہ القا میفرماید در قلب خواص اشخاص امر خاصے را کہ اما وہ و
برانگیزاند ایشان را بر فعلے یا بر ترک فعلی **و** الہام قسمی از وحی است تخصیص میفرماید حق تعالیٰ
بالہام کسی را کہ میخواہد از بندگان خود **امّا وحی** بر چند قسم است چنانچہ **در کلیات**
ابوالبقاء فرمودہ الوحی ھو الکلام الخفی یدرک بسرعۃ ملتبس فی ذاتہ مرکبا من حروف
مقطعۃ تتوقف علی تموجات **ودر تفسیر انوار** تقسیم وتنویع فرمودہ است
الوحی تلقی الکلام تلقیا روحانیا ثم تمثل ذلک الکلام لبدنہ وانتقل الی
الحس المشترک فانتقش بہ من غیر اختصاص بعضو وجھۃ وھو کما نص علیہ علی
ثلثۃ اوجہ **بلاواسطۃ** خلق اللہ فی قلب الموحی الیہ علما ضروریا بادراک
ماشاء اللہ تعالیٰ دراکہ من الکلام وھذہ من حالۃ محمدیۃ صلی اللہ علیہ و
والہ وسلم بلیلۃ الاسراء **او بواسطۃ** خلق اصوات فی بعض الاجسام
کحال کلام الموسویۃ علیہ السلام **او بارسال ملک** وما یدرکہ الملک
من النوع الاول **و** ھذا غالب احوال الانبیاء **فالی الاول** الاشارۃ
بقولہ تعالیٰ وما کان لبشر ان یکلمہ اللہ تعالیٰ الا وحیا **والی الثانی** بقولہ
تعالیٰ او من وراء حجاب **والی الثالث** بقولہ تعالیٰ او یرسل رسولا
امّا الثانی قد یطلع علیہ غیر الموحی الیہ کما سمع السبعون من اصحاب الموسیٰ
حین مضوا الی المیقات کما سمعہ موسیٰ علیہ السلام **وامّا** الثالث بینا یدرک فیہ
الملک **تنبیہ** چون اقسام وحی و فرق میان وحی والہام بوضوح پیوست پس
آنچہ مختص و مخصوص انبیاء علیہم السلام است غیر انبیاء را ہرگز ازان بہرہ نباشد و
آنچہ بلفظ وحی برای غیر انبیاء علیہم السلام چون مادر موسیٰ وغیرہ و در آیہ اوحی الیھم
ان سبحوا بکرۃ وعشیا وارد شدہ است آنہا ہمہ من باب الالہام است ومراد
ازان در ہر جا ایما و اشارہ و اعلام است **امّا الہام** من اللہ تعالیٰ قسمی ازان

مخصوص انبیاء علیهم السلام و اوصیاء ایشان است چنانچه در عزیز کتاب خویش میفرماید

فتلقی ادم من ربه کلمات فتاب علیه که در قلب مبارک ابو البشر حضرت آدم اسمار طیبه طاهره ائمه اثناعشر علیهم السلام که کلمات الٰهی اند القاء والهام فرمود که بشفیع آوردن آن اسمار طیبه طاهره توبه حضرت آدم علیه السلام مقبول بارگاه حضرت احدیت جل و علاء گردید چنانچه ابن اثیر آنرا ذکر فرموده است دوم عام است که بجمیع انواع حیوان نیک و بد و حشرات الارض و جانوران بری و بحری من الله تعالی میشود پس تمام خزائن علوم نبوی صلی الله علیه و آله وسلم که بوراء اوصیاء آنحضرت ائمه اثناعشر علیهم السلام دست بدست و سینه بسینه از یکی بعد دیگری بحضرت مهدی موعود رسیده اند در هر موقع و هر وقت از جانب حضرت علام بآن امام عالیمقام علیه السلام الهام باظهار کردن آن میشود خواه از امور آتیه باشد یا ماضیه تا که حقیت و حقیقت و عظم و جلالت و نبوة یا امامت آن نبی یا امام علیه السلام در انظار خواص و عوام انام ثابت و ظاهر گردد چنانچه همین خبر دادن حضرت مهدی موعود علیه السلام از وفات شیخ قاسم مذکور بعد از چهل یوم و از رفع شدن علت عمی از چشم وی و مطابق واقع شدن آن حقیت و حقیقت امامت و ولایت و مهدیت آنجناب علیه السلام در نظر عبد الرحمن ثابت و ظاهر گردید و بهمان یوم وفات شیخ وی مسلمان و مومن گردید سبحان الله مهدویت چنین میباید و معجزه آن چنان میشاید که ملهم شدن حضرت مهدی موعود وفات شیخ قاسم را در وقت چهل یوم معین منحصر فرمود و چونکه فی الحقیقت بآنجناب علیه السلام الهام بوفات شیخ از جانب خداوند جل و علا بود و مقدر موت و حیوة هم خود حق تعالی است لهذا بمفاد اذا

جاء اجلهم لا یستاخرون ساعة ولا یستقدمون برابر طرفة العین تقدیم و تاخیر از وقت معین در وفات شیخ بوقوع و ظهور نرسید نه مانند الهام بعض مدعیان این زمانه که سراسر پوچ و بی معنی میباشد اگر مسیح مسعود است پس چرا مثل آنجناب

احیاء اموات نیفرماید هرچه مینیم کمر همت بکشتن مخلوق خدا بسته هست نیهانم حضرت عیسے
علیه السلام هرقدر مردم در زمانه خود بهزارها التماس در بارگاه حی لایموت بمعجزه قاهره خود
زنده فرموده است این مدعی نگر مقدار همان تعداد مردم را شاید کشته دست از سر این فلک
زده گان خواهد برداشت البته فیض مسیح صادق احیاء اموات است که شان انبیاء را
سزد زیرا که غیر نبی چگونه چنین اموریکه متعلق بقدرت قادر حقیقی اند میتوانند بکند **والبته**
فیض مسیح کذاب بخلاف آن باید باشد تا فرق میان مسیح صادق و مسیح کاذب معلوم
باشد **این خوب** مسیحیت شد بهرکسی دست وی رسد بوفات او وبرا الهام شود و
بهرکسی که دست وی نرسد فی الباطن او مصدق مسیحیت وی باشد اگر مناط محض تصدیق
باطنی وقلبی باشد **پس** بخیال حقیر فقیر یک الم هنوز خدا ایش ویرا الهام نکرده است که تمام
مخلوق دنیا در باطن وقلب مرید وی شده اند هرچند بظاهر لسان ویرا فحش بدهند و بد
بگویند و تا الهام شدن این مطلب فرض کند و دست از سر انها بر دارد **و اگر مهدی**
موعود است پس چرا مثل آنجناب علیه السلام سنه وماه وروز و وقت وفات را
معین نمیکند چنانچه در معجزه مذکوره دیدید و آنرا که این مدعی میگوید اگر الهام گویند پس
بهرخری و سگی بلکه بمور چه و زنبور نیز بهتر از این الهام میشود و سابقاً گذشت که قسم
دوم الهام عام است بهر نیک و بد و حشرات الارض وجمیع جانوران بری وبحری و
هوائی وغیره را نیز میشود مثلاً خانه که زنبور میسازد و هرگز کسی از صناعان روزگار مثل
آن در تمام عمر هم ساخته نمیتواند و سے که خود را مسیح مسعود میگوید بدانیقدر هم ساخته نمیتواند
حیف صد حیف که معجزه و الهام زنبور و مگس عسل از معجزه و الهام وی افضل و اعلی و اولی
باشد که غیر نبی احدی از بشر را اتیان مثل خانه آنها ممکن نباشد و معجزه وی چنان پوچ
وبیمعنی باشد که هرخری صد هزار معجزه بهتر از آن در یک ساعت بظهور آورد **افسوس**
است جای آن دارد که روغن قاز بمالی و برخود بنالی زیرا که برای چند روزه در این عمر

فانی بسبب غلبهٔ شهوانی و خواهش نفسانی و وساوس شیطانی چنانکه میدانی از رحمت رحمانی و
بخشش سبحانی و جنت جاودانی دور مانی و در جهنم میانهٔ شعلهای آتش قهر ربانی چرا ابدالآباد
خود را بسوزانی و در این دار دنیا نیز قدر خود را ندانی و از انظار بنی آدم بسبب چنین
هرزه گوئی و هجوی خود را اندازی که آنها ترا و مفاد و کرمنا بنی آدم علی کثیر ممن خلقنا
هم ندانند بلکه بسبب بهتر بودن الهام ظهور از الهام تو وجود ظهور را بر وجود تو ترجیح دهند
این نتیجه محبت مریدان ارادت کیش که از همه بیش و پیش تو بیافتند و اظهار ارادت
نسبت بتو میکنند چون از نزد تو بیرون میآیند میانهٔ خواص و عوام انام بر تو سخریه کنند و بر
تو مضحکه نمایند و حکایات عجیبه و مزخرفات غریبه را بطرف تو نسبت دهند لکن در حضور
تو بعضی از انام بغرض گرفتن انعام و بعضی از عوام بجهت خوردن طعام این کلام ترا الهام
قرار میدهند مرا هیچ غرضی در این نیست محض رضای خداوند جل و علا ترا اعلام مینمایم
که تصدیق بلا تصور این قوم جهال ضال که یقولون بافواههم ما لیس فی قلوبهم چرا
خدا و رسول صلی الله علیه و آله و سلم را از خود نا رضا میسازی و تمام اهل دنیا را از خود بدگمان مینمائی
بر این حیوة مستعار که در این روزگار ناپایدار باقی و برقرار است تکیه مکن که فردای روز قیامت
که کان مقداره خمسین الف سنة در عدالت پروردگار محشر صغار و کبار بیا ه روی خواهی
بود و ما علینا الا البلاغ **معجزهٔ رابعه** صاحب کشف الغمه گوید که این حکایت
را من از برادران ثقهٔ صحیح القول شنیدم و آن کسیکه این حکایت براو واقع شده بود در حیات
من در زمان و عصر من فوت شد و من آنکس را خود دیدم لکن چون شک در وقوع اینحکایت
ندارم نقل صدور واقعه بیان کنم که در عهد مستنصر عباسی شخصی که اسمعیل بن حسن نام داشت
از قریه که آنرا هرقل میگفتند و از توابع حله بود و در ران چپ او بمقدار قبضهٔ آدمی که آنرا
زخم توثه میگویند برآمده بود و در هر فصل بهار عود میکرد و از آن خون و چرک میرفت
و الم و درد آن او را از هر شغلی باز میداشت بنحویکه نماز خواندن بروی مشکل میشد وقتی

از قریهٔ خود بحله آمد و بخدمت رضی الدین علی بن طاوس رفت و از آزار و درد خود شکوه نمود
سید رضی الدین جراحان حله را حاضر نمود که بعلاج آن کوشند همگی گفتند که این زخم را توثه گویند
که بر بالای رگ اکحل بر آمده است و علاجی ندارد مگر به بریدن و اگر او را ببریم شاید رگ
اکحل بریده شود و قطع آن که شد اسماعیل خواهد مرد پس خطر عظیم در او باشد و کسی مرتکب آن
نمیشود و سید رضی الدین اسماعیل را گفت من بغداد خواهم رفت صبر کن تا ترا همراه خود ببرم و
در آنجا اطباء و جراحان صاحب سررشته تمام هستند ایشان را بنمائیم شاید علاج کنند پس سید
رضی الدین به بغداد در آمد و اسماعیل را با خود برد و اطباء و جراحان بغداد را طلبیده معالجه
آن زخم خواست ایشان هم از عجز جواب گفتند که علاج در آن نیست مگر لطف حق شامل گردد و
از قدرت کاملهٔ خود شفا این درد را دهد اسماعیل از استماع این سخن بسیار محزون شد پس
سید رضی الدین گفت حق تعالی نماز ترا با این نجاست که بآن آلوده قبول میدارد و صبر در
این الم اجر ترا ضایع نمیدارد و اسماعیل گفت حال که اینست تن بقضا در دهم و بزیارت
سامره میروم و استغاثت با ئمه هدی میبرم و متوجه سُرّ مَن رای شد صاحب
کشف الغمه گوید که من از پسرش شنیدم که چون پدرم بآن شهر منور رسید و بزیارت امامین همامین
حضرت امام علی النقی و حضرت امام حسن العسکری علیهما السلام مشرف شد و در سرداب حضرت
صاحب الزمان علیه السلام مشرف شد شب در آنجا بحق تعالی بسیار نالید و استغاثت بحضرت
صاحب الزمان علیه السلام خواست تا صبح گردید باز بجهت زیارت بطرف دجله رفته و جامهٔ
خود را شسته و غسل زیارت کرده و ابریقی که داشت پر آب نمود و متوجه مشهد مقدس
شد که زیارت دیگر کند پدرم گوید هنوز بقلعه نرسیده بودم چهار سوار دیدم که می آیند و من
بگمان اینکه در حوالی مشهد جمعی از شرفاء خانه داشتند گفتم از اشراف آن خانها است تا بمن
رسیدند ملاحظه کردم دیدم که دو جوان شمشیرها حمایل کرده اند یکی از ایشان خطش دمیده بود
و از آن دو دیگر یکی مُسن بود پاکیزه وضع نیزه در دست داشت و دیگری شمشیری حمایل

کرده و فرجی بربالائی آن پوشیده و تحت الحنک بسته و نیزه نیز در دست داشت پس آمدند تا در میان
راه بر زمین گذاشت وایستاد و آن دو جوان در طرف چپ او ایستادند و بر من سلام کردند چون
جواب سلام دادم فرجی پوش بمن گفت فردا روانه میشوی گفتم بلی فرمود پیش بیا تا ترا ببینم
چه چیز است که آزارت میدهد مرا بخاطر رسید که اهل بادیه احترازی از نجاست نمیکنند و حال آنکه
غسل کرده بودم و رخت خود را آب کشیده بودم احتراز داشتم که اگر دست او بتو نرسد بهتر باشد
در این فکر تامل داشتم که خم شد و مرا بطرف خود کشید و دست بر آن جراحت نهاد و فشرد بحیثیتیکه بدرد
آمد بعد از آن راست شد و بر زین قرار گرفت مقارن آن حال شیخ گفت یا اسمعیل افلحت
گفتم افلحت و افلحتم پس در تعجب افتادم که آیا نام مرا چنان میداند باز همان شیخ مرا گفت خلاص
شدی و رستگاری یافتی که دست بر زخم تو مسح شد و این فرجی پوش امام علیه السلام است
چون این شنیدم از شوق ران و رکابش را بوسیدم و امام علیه السلام راهی شد و من در رکابش
میرفتم و فزع میکردم پس بمن فرمود برگرد عرض کردم هرگز از تو جدا نمیشوم و با ایشان میرفتم
باز فرمود برگرد مصلحت تو در برگشتن است من تکرار کلام اول را نمودم آن شیخ گفت ای اسمعیل
شرم نداری که امام علیه السلام دو بار فرمود برگرد و تو خلاف قول و نمائی این حرف در من اثر
کرد ایستادم و چون چند قدم دور شدند باز بمن ملتفت شدند و فرمودند چون به بغداد میرسی
مستنصر ترا خواهد طلبید و عطائی بتو خواهد کرد از وی قبول مکن و بفرزندم رضی الدین بگو که چیزی
در باب تو بعلی بن عوض بنویسد که من با و سفارش میکنم که هرچه خواهی بدهد و من در آنجا ایستاده بودم
که از نظرم غائب شدند و تاسف بسیار از فیض محرومی آن دیدار ساعتی در همانجا نشستم و
بعد از آن بشهر برگشتم چون اهل شهر مرا دیدند گفتند حالت چیست که متغیر الحال هستی گویا دردی
و آزاری داری گفتم نه گفتند شاید با کسی نزاعی کرده هستی گفتم نه اینست مگر مرا بگوئید که این سوار از
کیان بودند که از اینجا گذشتند گفتند ما ندیدیم شاید که ایشان از شرفا این محل باشند گفتم که از شرفا
نبودند بلکه امام علیه السلام بود پس پرسیدند زخم جراحت خود را بوی نمودی گفتم بلی او را دست برد

و نشتر و که مرا بسیار درد آمد پس ان مرا باز کردند اثری از ان جراحت ندیدند و در آن حال از
وحشت آنحالت حیران شدم و در دل گفتم شاید زخم در پای دیگر هست او را نیز کشودم و اثری
از جراحت ندیدم و در آنحال خلق ریختند و بر من هجوم آوردند و لباس مرا پاره پاره کردند و اگر اهل
مشهد مرا محافظت نمیکردند در زیر دست و پا رفته هلاک شده بودم پس صدا و فریاد و فغان
مردم که ناظر بین النهرین بود رسید و آمده این مقدمه را از من شنید و رفت که واقعه بنویسد من و آن
شب در آنجا توقف کردم صبح جمعی مرا مشایعت نمودند و دو کس را همراه من کردند و باقی برگشتند
روز دیگر در بغداد رسیدیم که خلق بسیار بر سر جسر و پل جمع شده اند هر کس میرسید اسم و نسبش را میپرسیدند
چون بما رسیدند و نام مرا شنیدند بیک دفعه بر من هجوم آوردند و لباسیکه نوبت دوم پوشیده
بودم پاره کردند و بردند و نزدیک بود از کثرة هجوم روح از بدنم مفارقت کند که سید رضی الدین با جمعی
رسیدند و مردم را از من دور کردند و مرا نزد مستنصر قمی بردند و حکایت را از من پرسید و
ما نیز بیان حال کردیم پس فرستاد تمامی اطبا و جراحان را حاضر کردند و مستفسر از ایشان
شد که زخم این شخص را شما دیده بودید گفتند بلی گفت بعلاج چرا نپرداختید گفتند چاره پذیر نبود گفت
بر فرض علاج آن زخم تا بصحت میشدی چه قدر زمان طول میکشید گفتند اقل از دو ماه کمتر نمیشد
اما در آن موضع مغاک سفیدی پیدا میشد و موی بآن نمیروئید گفت حال چند روز هست
که زخم او را دیدید گفتند ده روز هست پس بعد از این سخنان وزیر مرا برهنه نمود و آثاری از زخم
بر بدنم ندید یکی از اطبا انصاری که بسیاری حاذق و دانا بود چون او را دید فریاد برکشید هذا
عمل المسیح و سید نیز نعره زد از شوق و بیهوش شد پس وزیر گفت من میدانم این عمل از شما
هیچ یک نیست من میشناسم که این عمل از کیست پس بخلیفه خبر دادند و مرا در پیش او حاضر کردند و
از من استفسار حال نمودند انهم واقعه فهمید بعد از آن کیسه هزار دینار بامر او حاضر کردند من گفتم که
حبه از او نمیتوانم قبول کنم خلیفه گفت از که خائف هستی که رد احسان ما مینمائی گفت از آن کسی که
این قدرت ورا است که علاج زخم من بمسیح دست آنها است که امر فرمود اگر خلیفه بتو چیزی بدهد

قبول ننمایس خلیفه تنها شروع بگریه نمود **اشکال** این زخم اسماعیل که اطبا حاذقین مسلمین و یهود و نصاری بالاتفاق والاجماع گفتند علاج پذیر نیست زیراکه بر رگ اکحل است و علاج آن منحصر بر بریدن آنست و اگر آنرا بریده شود بیم بریده شدن آن رگ است و اگر آن رگ بریده شود باعث هلاکت است پس مهدی موعود علیه السلام چنین زخم را چگونه خوب و صحیح کرده است عقل باور نمیکند زیراکه اگر علاج آن ممکن بیبود این حاذقین ضرور فکری و سعی در علاج وی میکردند **جواب اوّل** اطبا اگرچه صد هزار یا بیشتر اتفاق بر امری کنند اجماع آنها حجت نمیشود ممکن است خطا و اشتباه باشد زیراکه غیر معصوم اند **جواب ثانی** خیال اطبا که متفق بر مردن اسماعیل شده بود بجهت بریدن رگ اکحل بود و آنجناب علیه السلام که بغیر از بریدن محض بفشار دادن خوب و صحیح کرده پس عقل عقلا را از تسلیم آن چه عجیب بوده اند بود **جواب ثالث** بفرض تسلیم حجیت اتفاق اطبا را میگوییم که آنجناب علیه السلام از روی اعجاز صحیح و خوب فرموده است بیشک آن دمل قابلیت اندمال نداشت ازاینکه تمام حذاق اطبا زمان مایوس از صحت آن گردیده دست از علاج کشیدند چونکه آنجناب علیه السلام من الله العلام امام انام بود لهذا بمعجزه خود آنرا خوب و صحیح کرده است تاکه امامت و خلافت و مهدویت آن مهدی موعود ثابت گردد **چنانچه** مسیح مسعود حضرت عیسی علیه السلام برای اثبات نبوة خود تصبیر اعمی و تصحیح امراض کنند که از حذاق اطبا آن زمان آنها را صحیح کرده نمیتوانستند آنجناب علیه السلام خوب کرده معجزه خود قرار میداوند و چون مردم و اطبا ایشان مریضهای را صحیح و سالم میدیدند تسلیم نبوة حضرت مسیح مسعود مینمودند چنانکه جمیع اطبا بغداد و دجله اسماعیل را صحیح و سالم دیده تسلیم امامت و مهدویت جناب حضرت مهدی موعود علیه السلام کرده هذا اکحل المسیح و یهود و نصرانی مسلمان شدند **عزیز من** این چنین امور افاضه خاصه از جانب حضرت باری جلت عظمت است که بر دست انبیا و ائمه هدی علیهم السلام بجهت تصدیق نبوة و امامت ایشان در میان خلق بعجز همه آنها جاری و ساری میکند **وکسیکه** دعوای مسیحیت یا مهدویت نماد

اجوبه اشکال زخم قابل اندمال نه بود مهدی چگونه خوب کرده

نباشد حق تعالی بجهت تکذیب و تضلیل آن بخلاف پیشگوئی وی ظاهر میکند مثلاً اگر مدعی یا شیخ کذاب چون مدعی این زمانه دعوای تصحیح مرض کند کدام مریض کند عوض از صحت یافتن آن مریض خواهد مرد تا کذب آن کذاب ظاهر و ثابت و هویدا شود فافهم **تنبیه** معاجز قاهره ظاهره حضرت مهدی موعود علیه السلام افزون از آنست که در این وجیزه بگنجد چنانچه متقدمین و متاخرین محدثین پیشتری از آنها را در مسانید خود باسانید معتبره معتمده ذکر فرموده اند حقیر فقیر انشاء الله العزیز در مجلد ثالث این کتاب مفصل خواهد نگاشت **اشکال** از این مناقب و معاجز و احادیث نبویه و علویه و باقریه و صادقیه و کاظمیه و سجادیه علیهم السلام بالاتفاق و الاجماع ثابت و معلوم شد که حضرت مهدی موعود علیه السلام از اولاد رسول و احفاد بتول همنام و کنیت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم است در اینقدر مضمون نزاعی نداریم لکن محل کلام آنست که از تمام دلائل مذکوره ثابت نمیشود که مهدی موعود موصوف بصفات و علامات مذکوره همان حضرت مهدی موعود خلف صالح حجة بن الحسن علیهما السلام است زیرا که اولاد حضرت رسول و احفاد بتول بسیار اند هر کسیکه تا یوم قیامة از نسل و ذریت ایشان متولد شود گفتن اینکه وی از اولاد بتول و عترة طاهره و اهلبیت رسول صلی الله علیه و آله و سلم است جایز بلکه صادق است پس درینصورت **علاوه** بر ادله اجله مذکوره احتیاج به بیان دلیلی دیگر است که بوجه اتم دلالت کند بر اینکه حضرت مهدی موعود علیه السلام موصوف همان حجة بن الحسن است **جواب** چون حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم متعدد صفات و علامات و از سر تا پا حلیه حضرت مهدی موعود علیه السلام را مع حسب و نسب و اسم و کنیت و القاب و بودن آنجناب علیه السلام از اولاد رسول صلی الله علیه و آله و سلم و احفاد بتول مفصلاً بیان فرموده و این همه امور را علامت شناخت وی علیه السلام قرار داد **پس در هر کس** که این علامات و صفات مجعوله موجود باشند بنحویکه یک صفت هم باقی نماند مگر آنکه در وی موجود باشد همان حجة بن الحسن امام عصر و الزمان حجة الرحمن علی الانس و الجان است **اشکال** سلمنا لکن تا وقتیکه حاصل نشود باینکه آن تمام صفات و علامات و دلالت مخصوص بجهت حضرت مهدی علیه السلام است و غیر از

آنجناب علیہ السلام در احدی یافتہ نمیشوند تسلیم وعمل بآن دلائل وعلامات وصفات جایز نیست
زیراکہ ہرگاہ مخاص بودن این صفات وعلامات در آنجناب علیہ السلام علم حاصل نمیشود بلکہ احتمال یافتہ
شدن این صفات در غیر آنجناب نیز باشد حکم بصادق آمدن این صفات بر آنجناب علیہ السلام
نمیشود پس دوم اینکہ از زمانہ حضرت رسول تا ولادت حضرت مہدی موعود علیہ السلام از اولاد
حضرت صدیقہ فاطمہ زہرا احدی موصوف بصفات مذکورہ متولد نشدہ است نزاعی نداریم لیکن
کلامیکہ ہست در وقت بعثت وظہور حضرت مہدی موعود است کہ در آخر زمانہ وقت ظہور دجال
ونزول حضرت عیسی بن مریم علیہ السلام ظاہر خواہند شد وتا آن وقت ظہور آنجناب در عترۃ طاہرہ حضرت
رسالت مآب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم توالد وتناسل بوقوع خواہد رسید ممکن است کہ مستقبلاً از این
سلسلہ جلیلہ طیبہ مطیبہ طاہرہ مطہرہ کسی موصوف بصفات مذکورہ متولد بشود ودر ینصورت این جمیع صفات
وعلامات دلیل مخصوص ومختص برای مہدویت آنجناب علیہ السلام چگونہ میتوانند بود جواب
اوّل آنکہ ظن وخیال واحتمال را در شریعت مطہرہ اعتباری نیست باید بر وقوع وعدم وقوع
ہر فعل علم ویقین حاصل شود ودر اینجا شمارا بر پیدا شدن چنین شخصیکہ موصوف بجمیع صفات مذکورہ
واز این سلسلہ طیبہ باشد یقین حاصل نیست پس احتمال وظن شما سودی نمی بخشد ودلیل بودن
این صفات وعلامات بر وجود مہدی موعود ظاہر وثابت است جواب ثانی چون اعتراف
شما باینکہ تا زمانہ ولادت حضرت مہدی علیہ السلام بلکہ الی زماننا ہذا غیر از آنجناب احدی از سلسلہ
طاہرہ فاطمیہ متصف وموصوف بصفات وعلامات مذکورہ موجود ومتولد نشدہ است ثابت باشد
پس ہمین دلالت موجودہ در ثبوت این صفات وعلامات خاص برای آنجناب علیہ السلام کفایت
میکند امّا احتمال شما بتولد شخصے موصوف بصفات مذکورہ مستقبلاً در این سلسلہ طاہرہ ہرگز
بمخصوص بودن صفات وعلامات برای آنجناب علیہ السلام قادح نمیشود زیراکہ اوّلاً اگر کسے
مثلاً وبالفرض موصوف باین صفات متولد بشود ہم صفت عصمت وطہارۃ در وی نخواہد بود
زیراکہ ذریت عامہ حضرت نبوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم معصوم ومطہر نیست بلکہ بعد از نزول آیہ تطہیر

سید علی ہمدانی شافعی در مودة القربی وحموینی وغیرہ از ابن عباس آوردہ اند قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یقول انا وعلی وفاطمة والحسن والحسین والتسعة من ولد الحسین مطہرون معصومون یعنی من وعلی وفاطمہ وحسنین علیہم السلام ونہ فرزند از اولاد حسین از جمیع نجاسات وکثافات صوری ومعنوی ظاہری وباطنی وسہو ونسیان ومعاصی وافعال شنایع واعمال قبایح وصفات رذیلہ ومعاشرت ومصاحبت منفرہ حتی از ترک اولی معصوم ومطہر ہستیم معلوم شد کہ عصمت وطہارت منحصر درچہاردہ معصوم است پس شخص مذکور کہ آیندہ مستقبلاً است فرضاً اگر موصوف بہمہ صفات مذکورہ باشد معصوم ومطہر نخواہد بود پس معارض نمیشود وثانیاً ثبوت مہدویت برہمین نیست بلکہ باین خصائص از آنجناب ظہور معاجز قاہرہ باہرہ رافع شکوک ومزیل اوہام برای مہدویت واثبات امامت خود ہست ہرچند ظہور دجال بطال ونزول عیسی بن مریم علامت خاصہ برای اثبات غیبت کافی وبرہانی شافی است ثالثاً اگرچہ قریب آخر زمان بعد ظہور آثاران زمان خروج دجال اولاً ونزول عیسی مریم ثانیاً وبالاتصال ظہور حضرت مہدی ثالثاً ورتصدیق حسب ونسب واسماء والقاب واوصاف وشمائل وخصائل مخصوصہ مزبورہ آنجناب علیہ السلام کافی وبرہانی شافی خواہد بود ولی باین ہمہ میگوییم کہ جائز نیست ہمہ اوصاف مذکورہ مختصہ مجتمع درغیر آنجناب بودہ باشند زیراکہ اجتماع ہمہ اوصاف مخصوصہ در شخص دیگر غیر جائز است رابعاً بسبب ظہور دلالت این صفات وعلامات برای آنجناب علیہ السلام وقت ولادت رجحان آن ثابت است واحتمال تجدد ما بعارض این دلالت مرجوح است وترک راجح واخذ مرجوح جائز نیست قطعاً زیراکہ اگر جائز باشد بنا بر آن عمل باکثر ادلہ مثبتہ ممتنع خواہد شد زیراکہ ما من دلیل الا واحتمال تجدد ما یعارضہ متطرق الیہ واین مانع از عمل بر آن دلیل نمیشود پس معارض شدن شخص آیندہ بچنین قادح در دلالت وعلامات مذکورہ در آنجناب علیہ السلام ہرگز نمیشود زیراکہ وقت ولادت در آنجناب علیہ السلام این صفات موجودہ بودند علاوہ براین وقت ظہور حضرت

مهدی موعود علیه السّلام معجزه قاهره ظاهر نماید و در آنوقت احدیرا شک در مهدویت آنجناب
باقی نمیماند زیراکه بعیون الراس جمیع شمایل و خصایل و خصایص و معاجز و علامات بدنی و مکانی و زمانی
در آنجناب علیه السّلام خواهند دید و ندا ء سماوی خواهند شنید که هذا هو المهدی الموعود و خود
حضرت عیسی علیه السّلام و دجال بطال بعیون الراس خواهند ملاحظه کرد پس جمیع شکوک و
شبهات هر کس در آنوقت بالکلیه مرتفع خواهند گردید انشاء الله تعالی

باب خامس در بیان غیبت و ظهور حضرت مهدی موعود علیه السّلام

و بیان آن در چند بحث میشود **بحث اوّل** بدانکه آنجناب علیه السّلام از وقت ولادت
تا اینوقت و از اینوقت تا قریب قیامت موجود و زنده است زیراکه حجة خدا بر زمین است
و زمین در هیچ وقت خالی از حجة خدا نمیتواند بود چنانچه از احادیث مشهوره است و در
اعلام الهدی است لکمیل بن زیاد اللهم انك لاتخلی الارض من قائم
بحجة اما ظاهر مشهور او خائف مغمور لئلا تبطل حججك و بیناتك یعنی خداوندا
نگذاشتی زمین را از قائم بحجة یا ظاهر مشهور و یا خائف مستور تا که بطلان حجج و بینات تو لازم نیاید
و از این حدیث مشهور ثابت است که حجتهای خداوند علاّم از انبیا و اوصیا علیهم السّلام
بعضی بوجوه شتی ظاهر بود و بعضی غائب و از چشمان مردم مستور بودند و بیان و لاالتش آنست
که در طول عمر و بقاء آنحضرت علیه السّلام استبعادی نمیتواند بود و این معلوم است زیراکه حجة خدا بر
جمیع خلق است اگر موجود نباشد اتمام حجة بر خلق من الله نمیتواند بود و حال آنکه بمفاد آیه شریفه
لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل حجتی برای مردم بر خدا تعالی باقی نمانده است
و نگهی بسیاری از بنی نوع انسان از اتقیا و اشقیا هزارها سال عمر کرده هستند
اما از جمله اتقیا چون حضرت نوح و حضرت شعیب و حضرت لقمان است و اما
از جمله اشقیا چون عاد و عوج بن عنق است و بسیاری از اتقیا و اشقیا تا روز قیامت

زنده خواهند ماند اما از جمله اتقیا چون حضرت خضر و حضرت الیاس و حضرت ادریس و حضرت عیسی که بالاتفاق این انبیا علیهم السلام بحیات اند و تا یوم قیامت بحیات خواهند بود و اما از جمله اشقیا چون ابلیس و دجال بطال است وی نیز پیش از حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم موجود بودند و در جزیره از جزائر طرف مغربیه محبوس و زنده اند و بالاتفاق زنده خواهند ماند تا بدست حضرت عیسی علیه السلام بفرمان حضرت مهدی موعود علیه السلام کشته شود و در طول عمر و غیبت با آنحضرت علیه السلام شریک اند اگر وجود وی طول عمر و غیبت وی بی حکمت نباشد و بعدی ندانسته باشد غیبت آنحضرت چگونه بی حکمت تواند بود و نیز باعتراف مخالفین وارد است که حضرت خضر موجود است و نوح علیه السلام دو هزار و پنجصد سال عمر کرده است و حضرت لقمان سه هزار سال و غائب بود حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم مدتی در شعب ابوطالب و مدتی در طائف و مدتی در غار در اکمال الدین از ابی عبدالله علیه السلام آورده قال اکتتم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بمکة مختفیا خائفا خمس سنین لیس یظهر امره و علی علیه السلام معه و ثم امر الله ان یصدع ما امر فظهر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فاظهر امره و فی خبر اخر انه صلی الله علیه و آله و سلم کان مختفیا بمکة ثلث سنین و بروایت دیگر آنکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم بعد از نزول وحی کل سیزده سال در مکه معظمه مکث فرمود و در ابتدا سه سال مخفی بود پس از آن اظهار نبوة و مردم را دعوة باسلام کرد و در توراة است که ذوالقرنین زندگی کرد سه هزار سال و اهل قبله گویند که زنده بود و یکهزار و پنجصد سال و محمد بن اسحاق گوید که عوج بن عنق زندگی کرد سه هزار و سه صد سال و کشته شد از دست حضرت موسی و عنق نام مادر وی است و اما اسم پدر او سیحان است و ضحاک زندگی کرد یکهزار سال و طهمورث نیز یک هزار سال عمر کرده است و قتیبان نه صد سال عمر کرده است و مهلائیل هشت صد سال و نفیل بن عبدالله هفت صد سال و سطیح الکاهن که نام اصلی وی سبیعه بن عمر است شش صد سال و عامر بن الضرب پنجصد

سال وی در عرب حاکم بود و شام بن نوح نیز پنجصد سال و حریث بن مضاض جرهمی چهار صد سال و ارفخشد نیز چهار صد سال و قس بن ساعده سه صد و هشتاد سال و کعب بن جمجمه دوسی سه صد و نود سال و سلمان فارسی دو صد و پنجاه سال و بعضے گفته اند سه صد سال پس اگر در طول اعمار و غیبات حضرات انبیاء سابقین که بروایت موالفین و مخالفین ثابت است هیچ استبعادی نباشد در غیبت امام مهدی موعود علیه السلام چگونه استبعاد خواهند شمرد و چه بالفعل حجة الله الحي على الارض است و شیخ ابوعبدالله محمد بن یوسف بن محمد الکنجی الشافعی در کتاب البیان فی اخبار صاحب الزمان آنچه فرموده خلاصه ترجمه اینست که حیوة و وجود و بقا حضرت امام مهدی علیه السلام از وقت ولادت تا اینوقت زنده و موجود است وانه لا امتناع فی بقائه کبقاء عیسى بن مريم والخضر والیاس من اولیاء الله تعالى وبقاء الاعور الدجال وابليس اللعين من اعداء الله بقاء این اتقیاء و اشقیاء از روی کتاب الله و سنت رسول الله ثابت است اما عیسی پس دلیل بر بقاء او قول خداوند است وان من اهل الکتاب الا لیومنن به قبل موته و حال آنکه از یوم نزول این آیه تا امروز احدی بوی ایمان نیاورده است پس لا بد در آخر زمان خواهد شد اشکال در این آیه شریفه از فقره الا لیؤمنن به چیست آیا تصدیق اهل کتاب بدین منسوخ و نبوة حضرت عیسی از این مراد است یا تصدیق آنها بدین اسلام ظاهر آیت که قسم اول دلالت صریحه وارد و جواب هرگز مراد از این فقره قسم اول نیست زیرا که زمانه نبوة آنجناب منقطع گردیده است و این تصدیق کردن آنها هم چونکه در آخر زمان نبی آخر الزمان خواهد بود در این صورت اگر مراد قسم اول باشد البته تبدیل دین اسلام بدین ملت منسوخه نصرانیت لازم می آید و بطلان آن ثابت است ورنه کفر بقرآن و سنت و اجماع اهل قبله لازم می آید پس ناچار مراد از فقره مذکوره صورت ثانیه است که عیسی در حضور اهل کتاب بدلائل و براهین اثبات و تصدیق دین اسلام میکند و اهل کتاب بمشاهده آنکه نبی ما عیسی چون اثبات و تصدیق دین اسلام مینماید و اقتدا در نماز بمهدی موعود میکند و کارگذار آنجناب در حضور ایشان

در بیان آنکه من اهل الکتاب الا لیؤمنن مراد از فقره الا لیؤمنن [illegible]

میباشند خود را برای تسلیم این ہمہ امور و تصدیق دین اسلام تا سی بنی زمانہ خود خواہند دانست **امّا**
سنت پس روایت است کہ در مسلم از ابن سمعان آوردہ است حدیث طویلی در قصۂ دجّال

الی ان قال فینزل عیسی بن مریم عند المنارۃ البیضاء شرقی دمشق بین مہرودتین واضعا کفیہ
علی اجنحۃ ملکین یعنے فرود میآید عیسے از آسمان نزد منارہ سفید شرقی دمشق میان دو لباس یا
دو جامہ زرد رنگ پوشیدہ در حالتیکہ عیسے دو دست خود را بر دو بال دو ملک گذاشتہ خواہد بود یعنی
وقت نزول بر دو بال ملک آویختہ خواہد بود **و قولہ** صلی اللہ علیہ والہ واصحابہ وسلم کیف
انتم اذا نزل ابن مریم فیکم وامامکم منکم **امّا خضر والیاس** پس در بارہ بقاء
وحیوۃ آنہا ابن جریر طبری فرمودہ است الخضر والیاس باقیان یسیران فی الارض **و**
مسلم در صحیح خود از ابی سعید خدری آوردہ کہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
در بارہ آنکہ دجال حضرت خضر را قتل میکند پس از آن زندہ میکند او را حدیث طویلی فرمودہ قال یاتی

وھو محرم علیہ ان یدخل نقاب المدینۃ فینتھی الی بعض السباخ التی تلی المدینۃ فیخرج
الیہ یومئذ رجل ھو خیر الناس او من خیر الناس فیقول لہ اشھد انک الدجال الذی
حدثنا رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وسلم حدیثہ فیقول الدجال ان قتلت ھذا ثم
احییتہ اتشکون فی الامر فیقولون لا قال فیقتلہ ثم یحییہ فیقول حین یحییہ واللہ ما
کنت فیک قط اشد بصیرۃ منی الان قال فیرید الدجال ان یقتلہ ثانیا فلا یسلط علیہ
ابو اسحق بن ابراہیم بن سعد میگوید این شخص حضرت خضر ہست و گفتہ این لفظ مسلم ہست کہ در صحیح
خود آوردہ است **در اکمال الدین** از حضرت امیر المومنین علی بن ابیطالب علیہ السلام
آوردہ کہ اصل نام حضرت خضر خضرویہ بود وی پسر قابیل بن آدم است لکن خضرون وجہ
گفتہ نشود و انما سمی الخضر لانہ جلس علی ارض بیضاء اھتزت خضراء فسمی الخضر لذلک
امّا اصح آنست کہ اسم او بلیا است وی پسر ملکان بن عامر بن ارفخشد بن سام بن حضرت
نوح نجی اللہ ست علی ما اخرجت الخبر فی ذلک مسندا فی کتاب **علل الشرائع والاحکام**

وحضرت خضر او را بحث وجه تسمیه نیز گو میگویند آنجناب اطول العمر از تمام بنی انسان است اما دلیل
بر بقاء دجال بطال فانذاو در حدیث تمیم الداری و الجساسة الدابة التی تکلم و هو حدیث
صحیح ذکره مسلم و قال هذا صحیح فی بقاء الدجال اما دلیل بر بقاء ابلیس لعین پس
غرز کتاب خداوند است قال الله تعالی حکایة عن ابلیس فانظرنی الی یوم یبعثون قال فانک
من المنظرین اما بقاء حضرت امام مهدی موعود علیه السلام از قرآن و حدیث ثابت است
اما از قرآن پس آیه شریفه لیظهره علی الدین کله ولو کره المشرکون سعید بن جبیر در تفسیر
این آیه گفته هو المهدی من عترة فاطمه اما کسیکه میگوید مراد از آیه عیسی است منافات بین
القولین نیست زیراکه بعد از این ثابت میشود که عیسی ناصر آنجناب علیه السلام خواهد بود و مقاتل
بن سلیمان و جماعتی از مفسرین دیگر در تفسیر قول خداوند علام وانه لعلم للساعة گفته هو المهدی
یکون فی آخر الزمان و بعد خروجه یکون قیام الساعة و اماراتها و اما احادیث بر
بقاء حضرت امام هادی مهدی از حد احصا خارج اند بعد از این بتفصیل ذکر خواهند شد
اشکال آنچه تا اینجا بحث شد بنا بر آن وجود و بقاء حضرت امام مهدی و حضرت عیسی و دجال
بطال مسلم لکن وجه و علت و داعی بقاء حضرات ثلثه چه باشد جواب بعون الله الوهاب بدانکه
داعی بقاء این دو نفر صالح و یک مرد و دو طالح نصوص و علل اند اما نصوص پس بعض
از آنها مذکور شد و بعضی در مقامات تصنیفات خود هم بیان کرده لکن در اینجا بیان کنیم که
بقاء این هر سه نفر خالی از دو حال نباشد بقاء آنها یا مقدور تعالی است یا نیست اما نبودن آن
مقدور تعالی فعلاً محال و ممتنع است زیراکه خداوند علام که ابتدا تکوین و تخلیق از کتم عدم فرموده
آنها را فنا نماید و پس از فناء ثانیاً آنها را اعاده کند و این چنین تکوین و تخلیق چون مقدور خداوند
باشد چاره نیست از اینکه ابقاء این سه نفر نیز در مقدور خدا میباشد پس چون بقاء آنها مقدور
خدا ثابت باشد گوییم این نیز از دو صنف خالی نباشد این باقی بودن یا باقی گذاشتن در اختیار خدا
باشد یا در اختیار امت اما در اختیار امت بودن قطعاً باطل است زیراکه در اینصورت هر کدامی

جواب اشکال بقاء آنها اگر بحکمت متعلق بقاء حضرت نباشد

از امت عیسویست اختیار بقاء برای نفس خود یا اولاد خود بکند ولو بصرف مال باشد و ذلک غیر حاصل لنا [illegible]

غیر داخل تحت مقدور ما پس لا ریب ناچار این مطلب نیز از جمله مقدورات خاصه ربوبیه است پس بعد

از اثبات آنکه ابقاء ایشان از مقدورات باری تعالی است گوئیم این از دو حال خالی نیست یا ابقاء این

سه نفر بجهت سببی و علتی و وجهی است یا بدون اسباب و علل اگر بغیر سبب و علت باشد

هر آینه و البته از حکمت خارج میشود و آنچه از حکمت خارج شود در افعال خداوند دخل نیست لهذا

چاره نیست که ابقاء این سه نفر بجهت سببی و علتی قطعیه که حکمت بالغه الهی مقتضی آنست باید باشد

پس علل و اسباب هر کدامی از این سه نفر در اینجا بیان میکنیم اما علت بقاء حضرت عیسی

مسیح مسعود ایمان آوردن اهل کتاب است زیرا که ایشان چون بعیون الراس مشاهده میکنند که

نبی ما پیروی نبی این امت را میکند خود را به پیروی این نبی آخر الزمان اولی خواهند دانست و

و قول خدا بر مدعی ما شاهد است که در عزیز کتاب خود میفرماید وان من اهل الکتٰب الا لیؤمنن به

قبل موته و حال آنکه از اهل کتاب از وقت نزول این آیه شریفه تا اینوقت ایمان بوی احدی نیاورده

است پس لا بد در آخر زمان وقت ظهور امام مهدی علیه السلام بوقوع خواهد آمد و جمیع اهل کتاب تا بعی

نبی زمانه خود حضرت عیسی مسیح تصدیق نبوة حضرت رسول عربی خواهند کرد و خود حضرت عیسی مصدق

امامت حضرت مهدی موعود نزد اهل ایمان و مصدق دعوای آنجناب نزد اهل طغیان خواهد بود و

نصرت آنجناب خواهد کرد و مردم را دعوة بفرموده آنجناب بطرف دین حضرت رسالت مآب صلی الله

علیه و آله و سلم خواهد کرد و کفایت میکند برای ثبوت این همه امور اقتداء کردن حضرت عیسی مسیح مسعود در

نماز بجماعت با مهدی موعود و این تصدیق و نصرت و ترغیب و تحریص کردن است خصوص کلماتیکه

در وقت اقتدا بحضرت مهدی میگوید علی ما رواه مسلم وغیره فی صحیحه چنانکه بمقام خود ذکر کنیم ان شاء الله تعالی

اما علت بقاء دجال بطال ملعون حدیث رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است که فرموده است

انه خارج فیکم الا اعور الدجال وان معه جبلا من خبز یسیر معه الی غیر ذلک از اینکه بقاء او

موجب مفاسد عظیمه است بجهت ادعاء او بربوبیت و ضلال امت پس این ابتلا است برای مردم تا که بوجود

بیان علت بقاء حضرت مسیح مسعود

آنملعون کافر از مومن و عاصی از مطیع و مسیئی از محسن و مفسد از مصلح و ظالم از عادل و دشمن از دوست و
بد از نیک متمیز و ممتاز باشند زیرا که آنکس که نور خرد بر جبهه استعدادش تافته و از بابکیه پرتو آفتاب عقل در
روزنه قابلیتش راه یافته بمقتضای افلا تعقلون و افلا تبصرون و افلا تنظرون بعقل مستقیم و
طبع سلیم حق را از باطل تمیز داده رجوع بحضرت امام مهدی موعود علیه السلام خواهند کرد و اما آنهائیکه حجاب
ظلمت جهالت و ضلالت از همه شش جهت بنور شعورشان احاطه کرده است از فرط جهالت تعقل
و تدبر و تبصر نمیکنند بلکه عقل را قاهر قوای نفسانیه است بجهت مانع شدن آن از نفسانیت و جهالت و ضلالت
مخل از عیش و عشرت و جمله معترضه میدانند از نفسانیت رجوع بدجال بطال خواهند کرد پس بقاء
دجال بجهت این حکمت است و اما علت بقاء حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام
بجهت آنست که تمام روی زمین شوره و شیرین را از عدل و داد پر خواهد کرد و تمام ملل مختلفه را بر
ملت واحده حقه جمع میفرماید و احدی بغیر از خواندن کلمهٔ لا اله الا الله باقی نخواهد ماند پس وجود وی
برای عباد لطفی است و تصرف وی در امور لطفی دیگر است و خبر متفق علیه بر این ناطق است هو
یملاء الارض قسطاً و عدلاً کما ملئت ظلماً و جوراً از وقت غیبت آن حجه خدا و بقیة الله
علی الارض تا اینوقت تمام روی زمین از عدل و داد پر نشده است و این وعده در آخر الزمان است
و نیز بروایت ابن عباس آورده اند قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله و اصحابه و سلم
ان الله فتح هذا الدین بعلی و اذا قتل فسد الدین و لا یصلحه الا المهدی یعنی حضرت رسول اکرم
صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم فرمود بدرستیکه حق تعالی گشود و فتح داد این دین اسلام را بر دست امیر المومنین
علی ابن ابیطالب علیه السلام پس وقتیکه آنجناب قتل کرده بشود این دین هم فاسد میشود و احدی غیر از حضرت
امام مهدی موعود علیه السلام اصلاح این دین فاسد نمیکند و این وعده قطع هم در آخر زمانست و هنوز
فساد دین بیشتر شده میرود و انحصار اصلاح این دین خاص بر وجود مسعود مهدی موعود است چنانچه
بالاستقلال استدلال اینکه چرا در اول زمان صلاح دین مبین نمیفرماید بلکه در آخر زمان میفرماید بالتفصیل
بعد از این خواهد شد لهذا بجهت ابقاء این وعده قطعیه ابقاء امام تا آخر زمان واجب است

بعد از قتل شدن علی احدی غیر از مهدی اصلاح دین نمیکند

وہمین یعنی وصل حکمت بقاء آنجناب علیہ السلام است فعلی ہذا اتفقت اسباب بقاء الثلثۃ

فلابدان یکون ذلک لصحۃ امر معلوم فی وقت معلوم وہم صالحان نبی و امام وطالح عدو اللہ

وہو الدجال البطال پس ازینجا تا اینجا ذکر شد ثبوت رسید کہ بقاء حضرت مہدی علیہ السلام

اصل است برای بقاء این دو نفر زیرا کہ منفرداً بقاء عیسی صحیح و مفید نیست ناصر ملت اسلام مقتدی فی

امام نیست ورنہ لازم میآید کہ مردم را بدولت و دعوۃ مستقلاً داعی باشد پس متبوع میشود تابع و اصل

میشود نہ فرع و حال آنکہ رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمود لا نبی بعدی و نیز فرمودہ الحلال ما

احل اللہ علی لسانی الی یوم القیامۃ والحرام ما حرم اللہ علی لسانی الی یوم القیامۃ پس عیسی تابع

و ناصر و مصدق است برای مہدی و ہرگاہ منصور و متبوع نباشد تاثیری برای وجود مصدق ہرگز نباشد

پس ثابت شد کہ وجود مہدی موعود اصل است و وجود مسیح مسعود فرع است و ہمچنین است وجود دجال

کہ لا یصح وجودہ فی اخر الزمان ما لا یکون للامۃ امام یرجعون الیہ و یہ یعولون علیہ لانہ لو کان

کذلک لم یزل الاسلام مقہورا و دعوتہ باطلۃ فصار وجود الامام اصلا لوجودہ ایضا علی ما قلنا

پس چون ثابت شد کہ بقاء مہدی موعود اصلیت بقاء این ہر دو نفر فرع است بر آن چگونہ میشود کہ بقاء

این دو فرع با وجود عدم بقاء اصل بالاتفاق و بلا نکیر صحیح باشد و اگر بقاء این فرع بدون اصل با ثبوت

آنکہ فرع ہرگز بدون اصل خود مثمر و مفید نیست فرضی نداشتہ باشد صحیح باشد لازم میاید کہ وجود مسبب

بدون وجود سبب ہم صحیح باشد و ذلک مستحیل فی عقول الفحول بل یعترفون بہ الجہول والضلول

پس اصلیت بقاء حضرت مہدی و فرعیت بقاء این دو نفر با جلیۂ ادلہ صحیحہ چون شمس بالبداہۃ عیان

ہویدا و آشکار گردید کہ احدی را مجال شبہ انکار نتواند بود و علاوہ برین از جملہ فوائدیکہ در حالت

غیبت آنجناب مترتب میشود ایمان آوردن مومنین است بغیب کہ مدح کردہ است آنرا حق تعالی

در عزیز کتاب خویش بقولہ تعالی ہدی للمتقین الذین یومنون بالغیب در اکمال الدین

از داؤد بن کثیر الرقی آوردہ کہ گفت سوال کردم من از حضرت ابی عبد اللہ علیہ السلام از آیت

شریفہ مذکورہ فرمود من امن بقیام القائم انہ حق یعنی مراد از یومنون بالغیب کسی است کہ ایمان آورد

جو شخص فرع بغیر اصل یعنی عیسی تنہا ... بغیر مہدی ... مانتا ہے

بقیام حضرت مهدی موعود و آنرا برحق اند ونیز در اکمال الدین از یحیی بن ابی القاسم آورده
که گفت سوال کردم حضرت صادق علیہ السلام را از آیہ الٓمٓ ذلک الکتب لا ریب فیہ هدی للمتقین
الذین یومنون بالغیب فرمود مراد از المتقون شیعہ علی علیہ السلام اند و مراد الغیب هو الحجۃ
الغائب و الشاهد و ذلک قول الله عز وجل یقولون لولا انزل علیہ ایۃ من ربہ فقل انما
الغیب لله فانتظروا انی معکم من المنتظرین و آیاتیکہ درحق حضرت امام هادی مهدی موعود نازل
شده اند بعضے از انها بعد ازین خواهیم نگاشت انشاء الله تعالی وفی المناقب عن واثلہ
بن الاصقع بن قرخاب عن جابر بن عبدالله الانصاری قال دخل جندل بن جنادة بن
جبیر الیهودی علی رسول الله صلی الله علیہ و آلہ وسلم فقال یا محمد اخبرنی عما لیس لله وعما لیس
عند الله وعما لا یعلمہ الله فقال صلی الله علیہ و آلہ وسلم اما ما لیس لله فلیس لله
شریک واما ما لیس عند الله فلیس عند الله ظلم للعباد واما ما لا یعلمہ الله فذلک قولکم
یا معشر الیهود ان عزیر ابن الله والله لا یعلم انہ لہ ولد بل یعلم انہ مخلوقہ و عبده فقال
الجندل اشهد ان لا الہ الا الله وانک رسول الله حقا و صدقا خلاصہ آنست کہ جندل یهودی
عرض کرد یا رسول الله صلی الله علیہ و آلہ وسلم خبر ده مرا از آنچہ نیست برائی خداوند علام واز چیزیکہ نیست
نزد خداوند منان واز چیزیکہ نمیداند اورا خداوند حنان پس حضرت رسول اکرم صلی الله علیہ و آلہ وسلم
فرمود اما چیزیکہ نیست برائی خدا پس نیست برائی خداوند شریک احدی واما چیزیکہ نیست نزد خداوند
پس نیست نزد او ظلم برائی بندگان واما چیزیکہ نمیداند خداوند پس آن قول شما کہ شما معاشر یهود میگوئید
حضرت عزیر پسر خداوند است و حال آنکہ خدا اورا پسر خود نمیداند بلکہ حق تعالی ویرا کہ مخلوق و عبد خود
میداند پس جندل یهودی کلمہ طیبہ شهادتین بر زبان جاری کرد و مسلمان گردید ثم قال انی رایت
البارحۃ فی النوم موسی بن عمران علیہ السلام فقال یا جندل اسلم علی ید محمد خاتم الانبیاء
واستمسک اوصیاءہ من بعده فقلت اسلم فلله الحمد اسلمت و هدانی بک یعنی پس مسلمان شدن
عرض کرد یا رسول الله صلی الله علیہ و آلہ وسلم دیروز در عالم منام حضرت موسی کلیم الله علیہ السلام را د

جواب دادن یهودی موسیٰ را کہ گفت بر دست محمد مسلمان شو

اقرار کردن یهودی باسماء ائمه اثنا عشر که در کتب انبیاء سلف هم اند

خواب زیارت کردم مرا فرمود ای جندل بحضرت محمد رسول آخر الزمان صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اسلام بیاور وبعد از آنجناب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اوصیاء حقہ او را تمسک بنما ومن عرض کردم ای موسی اسلام خواہم آورد پس الحمد للہ کہ مرا ہدایت کرد ومسلمان گردیدم ثم قال اخبرنی یا رسول اللہ عن اوصیائک من بعدک لاتمسک بہم قال وصیائی الاثنا عشر قال جندل ھکذا وجدناھم فی التوراۃ وقال یا رسول اللہ سمہم لی فقال صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اولہم سید الاوصیاء وابو الائمۃ علی ثم ابناہ الحسن والحسین فاستمسک بہم ولا یغرنک جہل الجاہلین فاذا ولد علی بن الحسین زین العابدین یقضی اللہ علیک ویکون آخر زادک من الدنیاء شربۃ لبن تشربہ فقال جندل وجدنا فی التوراۃ وفی کتب الانبیاء علیہم السلام ایلیا وشبرا وشبیرا فہذہ اسم علی والحسن والحسین یعنی خلاصہ آنست کہ پس از آن جندل عرض کرد یا رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم خبر دہ مرا از اوصیاء برحق خود کہ بعد از تو جانشین مسند رسالت اند تا من بتمسک آنہا بنمایم پس حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود بعد از من اوصیاء برحق وجانشین مطلق دوازدہ اند جندل گفت ای رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در توراۃ ہم ہمین دیدہ ہستیم پس عرض کرد اسم آنہا چیست حضرت رسول صلعم فرمود اول وصیاء من ابو الائمہ امیر المومنین حضرت علی ابن ابیطالب است پس از وی دو پسر او حسن وحسین علیہم السلام اند پس ای جندل بتمسک کن ایشان را ومغرور نکند جہل جہال ترا پس چون حضرت امام علی بن الحسین حضرت زین العابدین علیہ السلام متولد خواہد شد آخر زاد تو در دنیا شربت لبن است پس جندل گفت در توراۃ وکتب انبیاء سلف ہم ہمچنین یافتہ ہستیم اول وصیاء تو ایلیا وبعد از وی شبر وبعد از وی شبیر است پس آنہا کہ علی وحسن وحسین شدند فمن بعد الحسین وما اسامیہم قال اذا انقضت مدۃ الحسین فالامام ابنہ علی ویلقب بزین العابدین یعنی خلاصہ ترجمہ آنست کہ جندل عرض کرد یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بعد از حضرت امام حسین علیہ السلام باقی اوصیاء برحق چہ نام دارند آنجناب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود چون مدت بقاء زندگی حسین منقضی شود پس امام بعد از وی پسر وی علی ملقب بزین العابدین است پس بعد از وی پسر وی محمد ملقب بہ باقر است پس بعد از وی پسر وی جعفر ملقب بصادق آل محمد است پس بعد از وی پسر وی موسی

ملقب به کاظم است پس بعد از وی پسر وی علی ملقب به رضا است پس بعد از وی پسر وی محمد
ملقب به تقی و زکی است پس بعد از وی پسر وی علی ملقب به هادی و نقی است پس بعد از وی پسر وی
حسن ملقب به عسکری است پس بعد از وی پسر وی محمد ملقب به مهدی موعود است و همان را قائم
آل محمد و حجة الله نیز گویند ثم یغیب ثم یخرج فاذا خرج یملأ الارض قسطا و عدلا کما ملئت ظلما
وجورا طوبی للصابرین فی غیبته طوبی للمقیمین علی محجتهم اولئک الذین وصفهم الله فی کتابه
وقال هدی للمتقین الذین یؤمنون بالغیب ثم قال الله تعالی اولئک حزب الله الا ان حزب الله
هم الغالبون خلاصه آنست که پس از آنکه حضرت سهم و لقب حضرت امام مهدی علیه السلام بیان فرمود گفت
وی غایب میشود مدتی پس از آن خارج میشود و خروج و ظهور فرماید روی زمین شوره و شیرین را
پر از عدل و انصاف خواهد فرمود چنانکه از جور و ظلم پر شده باشد خوشا برای کسانیکه صبر کنند در حالت
غیبت آنجناب علیه السلام و باقی برقرار مانند بر محبت و مودة ایشان و البته چنین کسانیکه وصف میکند
آنها حق تعالی در عزیز کتاب خویش که آنها ایمان آورده اند بغیب فقال جندل الحمد لله وفقنی بمعرفتهم
پس جندل تا زمانه حضرت امام سید الساجدین علیه السلام تعیش در اسلام کرد پس بطایف رفت و ناخوش
و بیمار شد و شربت لبن آشامید و یا و آورد خبر را که حضرت در وقت اسلام آوردن وی فرموده بود
مر ان یکون اخر زادی من الدنیا شربة لبن پس مرحوم شد و دفن شد در طایف در موضع مشهور
بکوثر رحمه الله تعالی مع النبی و الائمة الاطهار ان شاء الله الغفار و در اعلام
الوری آورده است روی عبد العظیم بن عبد الله الحسنی عن ابی جعفر الثانی عن آبائه
عن امیر المؤمنین علیه السلام قال للقائم منا غیبة امدها طویل کانی بالشیعة یجولون جولان
النعم فی غیبته یطلبون المرعی فلا یجدونه الا فمن ثبت منهم علی دینه و لم یقس قلبه لطول مدة غیبة امامه
فهو معی فی درجتی یوم القیمة در اینجا نیز جناب امیر امام علیه السلام توضیح فرمود که برای غایب با غیبتی است
طویل کسیکه در حالت غیبت آنجناب علیه السلام بدین آنها باقی و ثابت بماند و بسبب طول مدت
غیبت امام خود در قلوب خود قیاسی نکند وی در روز قیامت با من در درجه من خواهد بود خوشا حال

کسیکه در بقاء حدیث شریف مذکور شریک باشد و نیز در اعلام الوری شیخ طبرسی آورده

عن یونس بن عبد الرحمن قال دخلت علی موسی بن جعفر فقلت له یا ابن رسول الله انت القائم بالحق قال نعم ولکن القائم الذی یطهر الارض من اعداء الله و یملؤها عدلا کما ملئت جورا هو التاسع من ولدی الحسین له غیبة یطول امدها خوفا علی نفسه یرتد فیها قوم و یثبت فیها اخرون و قال طوبی لشیعتنا المتمسکین بحبلنا فی غیبة قائمنا الثابتین علی موالاتنا والبرائة من اعدائنا اولئک منا و نحن منهم قد رضوا بنا ائمة و رضینا بهم شیعة فطوبی لهم هم والله معنا فی درجتنا یوم القیمة یعنی از یونس بن عبد الرحمن گفت داخل شدم بر حضرت امام موسی علیه السلام و عرض کردم یا ابن رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم تو قایم بحق هستی فرمود آری ولکن قایم که طاهر میکند زمین را از اعداء خدا و مملو میکند آنرا از عدل و داد چنانچه پر شده باشد از جور و ظلم او پسر نهم است از صلب پدرم حسین برای وی غیبتی است طویل بجهت خوف بر نفس خود و در زمانهٔ غیبت وی قومی مرتد میشود و قومی ثابت میمانند بر جمیع عقائد خود و فرمود خوشا برای شیعیان ما که متمسک اند در حالت غیبت قایم با حبل الله و ثابت اند بر موالات ما و از برائت جستن از اعداء ما آنها از ما هستند و ما از آنها بدرستیکه آنها راضی هستند با امامت ما و ما راضی شدیم بشیعه بودن آنها پس خوشا بحال آنها است والله آنها در یوم قیامت با ما در درجه ما خواهند بود و طبرسی نیز آورده است از صقر بن ابی دلف قال سمعت ابا جعفر محمد بن علی الرضاء یقول ان الامام بعدی علی امره امری و قوله قولی و طاعته طاعتی والامام بعده ابنه الحسن العسکری امره امر ابیه و قوله قول ابیه و طاعته طاعة ابیه ثم سکت فقلت له یا ابن رسول الله فمن الامام بعد الحسن فبکا بکاء شدیدا ثم قال ان الامام من بعد الحسن ابنه القائم بالحق المنتظر فقلت له یا ابن رسول الله و لم سمی القائم قال لانه یقوم بعد موت ذکره وارتداد اکثر القائلین بامامته فقلت له و لم سمی المنتظر قال لان له غیبة یکثر ایامها و یطول امدها فینتظر خروجه المخلصون و ینکره المرتابون و یستهزؤن بذکره الجاحدون و یکذب فیها الوقاتون و یهلک فیها المستعجلون و ینجو فیه المسلمون یعنی محمد بن امام رضا علیه السلام

خبر دادن امام محمد تقی از بقیه امام مهدی موعود

فرمود بعد از من امام انام علی النقی است که امر و حکم و فرمان و اطاعت وی از من است و بعد از وی
امام انام پسر وی امام حسن عسکری است که امر و حکم و فرمان و اطاعت وی چون از پدر وی است
پس از آن آنجناب علیہ السلام ساکت شد عرض کردم یا ابن رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بعد از وی
امام انام کہ باشد پس آنجناب گریہ بسیاری کرد و فرمود بعد از وی پسر وی کہ قائم و منتظر است امام انام
میباشد عرض کردم وجہ تسمیہ بقائم چہ باشد فرمود آنرا قائم گویند بجہت آنکہ قائم خواہد شد بعد از آنکہ ذکر
وی از قلوب مردم مردہ و محو شدہ باشد و اکثر قائلین بامامت وی مرتد شدہ باشند پس عرض کردم
وجہ تسمیہ بمنتظر چہ باشد فرمود بجہت این منتظر گویند کہ برای آنجناب غیبتی است کہ کثیر میشوند ایام او و طویل
میشود کشیدگی آن پس خروج آنجناب علیہ السلام را مخلصین انتظار میکشند و مرتابین انکار میکنند و
منکرین بذکر آن استہزا میکنند و وقت معین کنندگان دروغگو میشوند و عجلت کنندہ در این ہلاک
میشوند و مسلمون در این نجات مییابند در اکمال الدین از ابی آوردہ کہ گفت شنیدم حضرت
امام ابی عبد اللہ علیہ السلام فرمود ان سنن الانبیاء علیہم السلام بما وقع بہم من الغیبات حادثۃ فی القائم
منا اہل البیت حذو النعل بالنعل والقذۃ بالقذۃ قال ابو بصیر فقلت یا ابن رسول اللہ و من القائم
منکم اہل البیت فقال یا ابا بصیر ہو الخامس من ولد ابنی موسی ذلک ابن سیدۃ الاماء یغیب غیبۃ
یرتاب فیہ المبطلون ثم یظہرہ اللہ عز و جل فیفتح اللہ علی یدہ مشارق الارض و مغاربہا و ینزل
روح اللہ عیسی بن مریم علیہما السلام فیصلی خلفہ فتشرق الارض بنور ربہا و لا تبقی فی الارض بقعۃ
عبد فیہا غیر اللہ الا عبد اللہ عز و جل فیہا و یکون الدین کلہ و لو کرہ المشرکون خلاصہ آنکہ مطابق النعل
بالنعل سنت انبیاء سلف و آنچہ از غیبات در امتہا بوقوع رسیدہ در حضرت امام ہادی مہدی موعود
ضرور حادث و واقع خواہند شد و در این کتاب مطابقہ بعض سنن انبیاء سلف را با حضرت مہدی
موعود بعون اللہ المعبود مینمایم چنانچہ ابو بصیر از حضرت محمد بن علی الباقر علیہما السلام
آوردہ قال فی صاحب ہذا الامر اربع سنن من اربعۃ انبیاء سنۃ من موسی و سنۃ من عیسی و
سنۃ من یوسف و سنۃ من محمد صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فاما من موسی فخائف و اما من یوسف

فالسجن واما من عیسی فیقال انہ مات ولم یمت واما من محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فالسیف
خلاصہ آنست کہ آنجناب علیہ السلام فرمود صاحب این امر را چہار سنت است از چہار نبی سنتے از
حضرت موسی علیہ السلام وسنتے است از حضرت عیسی وسنتے است از حضرت یوسف وسنتے است
از حضرت محمد رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اما از موسی پس خائف بودن آنجناب است واما از یوسف
پس محبوس بودن آنجناب است تا وقت معلوم واما از عیسی پس آنکہ گفتہ شد آنجناب مردہ وحال آنکہ
نمردہ است واما از حضرت محمد رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم پس شمشیر است کہ بذریعہ آن تمام
دنیا را بر یک ملت واحدہ حقہ جمع میکند ونظیر ہمین روایتیست کہ از محمد بن مسلم ثقفی اورد
انہ قال دخلت علی ابی جعفر علیہ السلام وانا ارید ان اسئلہ عن القائم من آل محمد صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم فقال لی مبتدیا یا محمد بن مسلم ان فی القائم من آل محمد شبہا من خمسۃ من الانبیاء یونس بن
متی ویوسف بن یعقوب وموسی بن عمران وعیسی بن مریم ومحمد بن عبد اللہ فاما شبہہ
الذی من یونس فرجوعہ من غیبتہ وھو شاب مع کبر السن واما شبہہ من یوسف فالغیبۃ من
خاصتہ وعامتہ واختفائہ من اخوتہ واشکال الامر مع ابیہ یعقوب مع قرب من المسافۃ بینہ وبین ابیہ و
اھلہ واما شبہہ من موسی فدوام خوفہ وطول غیبتہ وخفاء ولادتہ وتعب شیعتہ واما شبہہ
من عیسی فاختلاف من اختلف فیہ حتی قالت طائفۃ ما ولد وطائفۃ قتل وصلب واما شبہہ
عن جدہ المصطفی فتجریدہ السیف وقتل اعداء اللہ واعداء رسولہ والجبارین خلاصہ آنست کہ
راوی گفت داخل شدم بحضرت ابی جعفر علیہ السلام ومیخواستم کہ از حالات قائم آل محمد علیہم السلام
از آنجناب استفسار کنم کہ ناگاہ خود آنجناب فرمود ابتداءً ای محمد بن مسلم بدرستیکہ در قائم آل محمد
شباہت بپنج نبی علیہم السلام است واینہا حضرت یونس بن متی ویوسف بن یعقوب وحضرت
موسی بن عمران وحضرت عیسی بن مریم وحضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اما
شباہت آنجناب علیہ السلام با حضرت یونس علیہ السلام رجوع کردن آنجناب است از
غیبت درحالتیکہ باوجود کبر سن جوان باشد واما شباہت آنجناب با حضرت یوسف

بجهت غائب شدن آنجناب است از خاصه و عامه مردم و مخفی ماندن آنجنابست از برادران و از
مشکل شدن امر وی است با پدر خود حضرت یعقوب با وجود قریب بودن مسافت که عبارة از مسافت
چهارده یوم باشد علی روایة در میان آنجناب و میان پدر و اهل و دوستان آنجناب **واما شباهت**
آنجناب با حضرت موسی کلیم بجهت همیشه خوف داشتن بر نفس و طول غیبت و مخفی شدن ولادت از
انظار منافقین و در تعب بودن دوستان در حالت غیبت **واما شباهت** آنجناب با حضرت
عیسی روح الله بجهت خلاف پیدا کردن کسیکه اختلاف کرده است در وجود مبارک آنجناب علیه السلام
تا اینکه طایفه قایل شد که هنوز متولد نشده است و طایفه قایل شد که آنجناب قتل و صلیب شده
واما شباهت آنجناب با جد امجد خود حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بجهت شهره بودن
شمشیر و قتل کردن اعداء خداوند علام و اعداء رسول عالیمقام فانه منصور بالسیف والرعب و
روایت شده است از حضرت امام علی ابن الحسین علیه السلام که راوی سعید بن جبیر میگوید

سمعته یقول فی القائم منا سنن من سنة من الانبیاء علیهم السلام سنة من نوح و سنة من ابراهیم

سنة من موسی و سنة من عیسی و سنة من ایوب و سنة من محمد فاما من نوح فطول العمر و اما من

ابراهیم فخفاء الولادة و اما من موسی فالخوف والغیبة و اما من عیسی فاختلاف

الناس فیه و اما من ایوب فالفرج بعد البلوی و اما من محمد فالخروج بالسیف حاصل

است که راوی مذکور میگوید که شنیدم امام علیه السلام فرمود در قایم ما اهلبیت شباهتی شش
نبی است از حضرت نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و ایوب و حضرت محمد علیهم السلام **اما**
از نوح علیه السلام بجهت طویل بودن عمر آنجناب علیه السلام بحدیکه اگر کسی بر دنیا عمر زیادی از عمرها
میگویند عمر نوح علیه السلام کرده است و حضرت امام مهدی از وقت ولادت تا اینوقت زیاده از
هزار و دویست سال عمر کرده و خدائی داند که تا وقت مردن بجای زسن سد **اما از ابراهیم**
علیه السلام بجهت مخفی شدن ولادت آنجناب علیه السلام از انظار مخلوقین چنانچه ولادت حضرت
ابراهیم علیه السلام از نظر نمرود مخفی گردید **اما از موسی** علیه السلام بجهت خوف داشتن

وغیبت اختیار کردن است چنانچه حضرت موسی بجهت خوف فرعون ملعون مدتی مخفی در اول امر گذشته شد اما از عیسی بجهت اختلاف کردن مردم در وجود مبارک آنجناب تا آنکه بعضی گفتند هنوز پیدا نشده است و طایفه قایل شد که بعد از متولد شدن وفات کرده است و زنده خواهد شد چنانچه در حضرت عیسی علیه السلام گفتند که قتل شد یا صلیب کشیده شد اما از ایوب علیه السلام بجهت ظاهر شدن بعد از غیاب آنجناب چنانچه حضرت ایوب علیه السلام را فرج حاصل شد بعد از بلوی واما از محمد صلی الله علیه وآله وسلم بجهت خارج شدن آنجناب است با شمشیر برای قتل منافقین و جمیع کفار و اعداء دین مبین چنانچه حضرت رسول با شمشیر آمده است و این خبر از انجیل و توراة هم ثابت است در اعلام الوری از حضرت امیر المومنین علیه السلام بروایت اصبغ بن نباته آورده است که گفت داخل شدم بر حضرت امیر علیه السلام فوجدته متفکراً ینکت فی الارض لرغبته فیها فقال لا والله ما رغبت فیها ولا الدنیا یوماً قط لکنی فکرت فی مولود یکون من ظهر الحادی عشر من ولدی هو المهدی یملأ الارض عدلاً کما ملئت ظلماً وجوراً الحیرة وغیبة یضل فیها اقوام ویهتدی فیها آخرون فقلت یا امیر المؤمنین وان هذا الکائن قال نعم انه مخلوق وانی لک العلم بهذا الامر یا اصبغ اولئک خیار هذه الامة مع ابرار هذه العترة قلت وما یکون بعد ذلک قال یفعل الله ما یشاء وان له ارادات وغایات ونهایات خلاصه در این حدیث هم ذکر غیبت آنجناب شده است که فرمود در زمانه غیبت گمراه میشود قومی وهدایت میشود قومی را ودر ینابیع المودة آورده است از سدیر صیرفی قال دخلت انا والمفضل بن عمر وابو بصیر وابان بن تغلب علی مولانا ابی عبد الله جعفر الصادق علیه السلام فرأیناه جالساً علی التراب ویبکی بکاءً شدیداً ویقول سیدی غیبتک اسلبت منی راحة فؤادی قال سدیر تصدعت قلوبنا جزعاً فقلنا لا ابکی الله یا ابن خیر الوری عینیک فقال نظرت فی کتاب الجفر الجامع صبیحة هذا الیوم وهو الکتاب المشتمل علی علم ما کان وما یکون الی یوم القیمة وهو الذی خص الله به محمداً صلی الله علیه وآله وسلم والائمة من بعده صلوات الله علیهم وتأملت فیه مولد قائمنا

خبر دادن حضرت امیر ع از غیبت حضرت امام مهدی موعود ع

المهدی وطول غیبته وطول عمره وبلوی المؤمنین فی زمان غیبته وتولد الشکوک فی قلوبهم من عدم ظهوره علیه السلام فاخذتنی الرقة واستولت علی الاحزان **وقال** قدره الله مولده تقدیر مولد موسی **و** قدر غیبته تقدیر غیبت عیسی **و** ابطاءه کابطاء نوح **و** جعل عمر العبد الصالح الخضر دلیلاً علی عمره خلاصه آنست که سدیر صیرفی میگوید که من با جمعی که اسامی شان مذکور شد نزد خدمت حضرت جعفر صادق علیه السلام داخل شدیم پس دیدیم ویرا بر خاک نشسته درحالتیکه میگریست بصدا بلند ومیفرمود ای سید من غیبت تو سلب کرده است راحت دل مرا سدیر گفت جزع شما قلوب ما را بدرآورده است پس گفتیم ای پسر خیر الوری نگریاند حق تعالی شما را **پس** فرمود دیدم در کتاب جفر جامع که جمیع علوم ما کان و ما یکون تا قیامت در آنست که حق تعالی آن علم را مخصوص گردانیده است بحضرت محمد و آل محمد که ائمه اطهار اثنا عشر علیهم السلام اند در صبح این روز دیدم که مولد قائم یا حضرت مهدی موعود علیه السلام وطول غیبت وطول عمر و بلوای مومنین در زمان غیبت و وقوع شکوک در قلوب آنها بجهت عدم ظهور آنجناب علیه السلام پس بسماع این کلام رقت بر من حاصل شد و احزان مستولی شدند **پس** مقدر کرد حق تعالی مولد حضرت مهدی موعود علیه السلام را تقدیر مولد موسی **و** مقدر کرد غیبت ویرا تقدیر غیبت عیسی **و** متاخر شد ظهور آنجناب چون متاخر شدن حضرت نوح علیه السلام از نزول عذاب بر قوم وی **و** قرار داد عمر حضرت خضر را دلیل بر عمر آنجناب علیه السلام **اما** مولد حضرت موسی علیه السلام پس بدرستیکه فرعون چون واقف شد که زوال مملکت وی از دست مولودی بنی اسرائیل است حکم کرد بقتل هر مولود مذکر که در خانهای بنی اسرائیل متولد شود تا اینکه کشته شدند زیاده از بیست هزار مولود پس محفوظ داشت حق تعالی حضرت موسی را از قتل **همچنین** بنی امیه و بنی عباسیه واقف شدند که زوال سلطنت ظلمه و مملکت فسقه از دست قائم آل محمد علیهم السلام خواهد شد پس قصد قتل آنجناب کردند لکن حق تعالی مخفی داشت ولادت آنجناب علیه السلام را از انظار ظلمه **اما** غیبت آنجناب علیه السلام چون غیبت حضرت عیسی است

بیان تشابهه حضرت با انبیاء

بیان تشابهه حضرت با موسی

بجهت آنکه جمیع یهود و نصاری متفق شدند برانیکه حضرت عیسی علیه السلام قتل کرده شد پس حق تعالی
تکذیب ایشان کرد بقوله وما قتلوه وما صلبوه ولکن شبه لهم همچنین است غیبت آنجناب
علیه السلام که مردم بجهت طول کشیدن ظهور آنجناب علیه السلام انکار وجود مبارک وی کردند بقسمیکه
بعضے قایل شدند که آنجناب علیه السلام هنوز متولد نشده است وبعضے قایل شدند بانیکه متولد شد
واز دنیا رفت وبعضے قایل شدند که امام حادی عشر حضرت حسن العسکری علیه السلام عقیم بود
هیچ ولدی بهم نرسانید وبعضے قایل شدند که روح حضرت مهدی موعود علیه الصلوة والسلام
در هیکل غیر خودش ناطق میشود وحال آنکه این جمیع مذاهب باطل محض اند واز محل اعتبار ساقط اند
امّا ابطاء یعنے تاخیر ماندن ظهور حضرت مهدی موعود علیه السلام چون ابطا حضرت نوح
نجی الله علیه السلام بجهت آنست که حضرت نوح چون از برای قوم خود طلب نزول عقوبت کرد
حق تعالی عز اسمه حضرت روح الامین بطرف آنجناب علیه السلام بفرستاد وگفت ای نبی الله
حق سبحانه جل شانه میفرماید که اینها مخلوق وبندگان من اند هلاک نمیفرمایم ایشان را مگر بعد از
تکرار دعوة والزام حجت غرس کن وبنشان در زمین تخم را وبروقت ثمر دادن آن درخت بجهت
تو خلاصی حاصل خواهد شد پس چون آن درخت ثمره حاصل کرد حق سبحانه جل شانه فرمود ثانیا در زمین
غرس کن تخم آن ثمر را وصبر کن پس حضرت نوح نجی الله علیه السلام از مطلب خبر مومنین قوم خود مطلع
گردانید پس از آن از جمله مومنین سه صد نفر مرتد گردیدند پس حق سبحانه جل شانه هر مرتبه وقت
ثمر درخت حضرت نوح نجی الله علیه السلام را بغرس کردن درخت امر میفرمود تا اینکه آنجناب علیه السلام
هفت مرتبه چنین کرد ودر هر مرتبه بسیاری از مومنین مرتد میگردیدند تا آنکه باقی ماندند اهل ایمان
هفتاد نفر پس وحی کرد حق تعالی بطرف آنجناب که حال حق را از کدورت ارتداد کسیکه طینت و
خبیثه است صاف کن همچنین است حال قایم آل محمد علیهم السلام که ممتد وکشیده شد
غیبت آنجناب علیه السلام ومردم فرامین حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم وحضرات ائمه
عدول علیهم السلام را تکذیب نمودند وانکار کردند وجود مسعود موعود آنجناب علیه السلام را

بیان نظیر ابطاء نوح ومشابهت مهدی موعود با آنجناب

وحق تعالی در عزیز کتاب خویش میفرماید اذا استیأس الرسل وظنوا انهم قد کذبوا جاءهم نصرنا و
اما طول عمر حضرت خضر علیه السلام پس نه بجهت آنست که مقدر فرموده است برای وی نه
بجهت کتابیست که نازل کرده باشد بروی و نه بجهت شریعتیست که ناسخ باشد شرایع سابقه را
و نه بجهت پیروی است است که لازم باشد مهارا اقتدار کردن آنجناب و نه بجهت طاعتست
که بر مردم فرض باشد اطاعت آنجناب **بلکه** طول عمر آنجناب بالاستقلال استدلال است بر طول عمر
حضرت مهدی موعود قایم آل محمد علیهم السلام تا که حجت معاندین از روی همین استدلال منقطع
شود لئلا یکون للناس علی الله حجة **اشکال** طول عمر آنجناب مسلم مگر هر قدر عمر شخص طویل شود در
قوی و نفوس و حواس و فهم و عقل ضعف حاصل شده میرود و بنا بر این نقص در وجود امام علیه السلام لازم
میاید و حال آنکه امام باید در هر شیئی از رعیت اکمل و فضل باشد **جواب** بی شک همچنین است مگر در غیر
انبیاء و ائمه علیهم السلام و ملائکه که حکم ایشان غیر از حکم بنی آدم است **و** نیز اهل جنت و نار که قرآن مجید
ناطق است که همیشه ایشان در آنجا زنده خواهند ماند لکن در حواس و عقل و فهم و قوی ایشان ذره از
ضعف حاصل نخواهد شد این مطلب متعلق بقدرت است پس هر کس بین المقدور و المحال فرق نماید
البته میگوید آنجناب هر قدر مدت عمر کند نباید در هیچ از اجزاء و اعضاء وی علیه السلام ضعف حاصل
شود چنانچه در احادیث هم همین مضمون وارد شده که وقت ظهور آنجناب علیه السلام جوان سی ساله
بود و طول زمانه هیچ اثر بر آنجناب نخواهد کرد **بحث ثانی** در بیان غیبت حضرت مهدی موعود
علیه السلام است پس بدانکه وجود امام علیه السلام لطف است و تصرف آنجناب در امور لطفی است
دیگر **ولی** آنحضرت علیه السلام در آنوقت از انظار خلایق غائب و مستور است **و** علت غیاب
آنحضرت علیه السلام نه از جانب حق سبحانه جل شانه است زیرا که لطف بر خدا تعالی واجب و اخلال
او در واجب کردن قبلیت قبیح و صدور فعل قبیح از حق سبحانه جایز نباشد **و** نیز نه چنین است
که غیاب آنحضرت برضاء و رغبت خویش باشد زیرا که آنحضرت علیه السلام معصوم است و عصمت
مانع است از اینکه خلاف امر حق سبحانه نموده باشد **پس** علت غیاب آنجناب علیه السلام اشقیا

بحث ثانی در بیان غیبت مهدی موعود

است اند اشکال غیبت آنحضرت مسلم لکن در باره اجرا حدود در حالت غیبت چه حکم است اگر
ساقط شوند صریحاً نسخ شریعت ناسخه لازم آید و اگر درینحالت هم اجرا آنها ثابت است پس جاری
کننده آن کیست زیرا که امام زمان علیه السلام غائب است **جواب** حدود مستحق در حین حیوة وی ثابت
اند چون امام زمان علیه السلام ظاهر شود و آنها زنده باشند بطلب بینه و اقرار بر آنها جاری خواهد فرمود
و اگر بوقت ظهور مستحقین مرده باشند پس گناه فوت شدن اقامه حدود و ایشان بر کسانیست که
آنها سبب غیبت آنجناب گردیدند **و این** موجب نسخ شریعة ناسخه نمیشود زیرا که اقامه حدود
مع التمکن و زوال الموانع واجب است و در صورت وجود موانع و زوال تمکن فرض حدود و ساقط است
و بجهت شرعی بودن این حکم هم نسخ شریعة چگونه لازم می آید **علاوه** بر این میگوئیم در زمانه که
اهل حل و عقد بنصب امام و خلیفه متمکن نشوند در همین مقدار زمانه اجرا و اقامه حدود چه حکم دارد
ثابت میماند یا باطل میشود و همین مقدار زمانه مقتضی نسخ شریعة میشود یا نه فجوابکم جوابنا **سوال**
در زمانه غیبت آنجناب کسی حضرت علیه السلام را دیده است یا نه **جواب** غیبت آنجناب علیه السلام
دو قسم است چنانچه وارد شده است که حضرت ابوجعفر علیه السلام فرمود لقائم آل محمد غیبتان و احدة
طویلة والاخری قصیرة الخ یعنی برائی قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم دو قسم غیبت است غیبت
قصیره و غیبت طویله **اما** در زمانه غیبت قصیره که غیبت صغری آنرا نیز گویند آنجناب علیه السلام
وکلاء و نواب مخصوص داشت که اموال در نزد ایشان جمع میشد و حسب فی ستور العمل آنجناب ایشان صرف
میکردند **و نیز** آنجناب علیه السلام با ایشان امر و نهی میفرمود **و** توقیع رفیع میفرستاد و در اماکن مخصوص
آنها و غیر آنها نیز خدمت فیضدرجت آنجناب علیه السلام میرسیدند چنانچه اسامی وکلاء آنجناب
علیه السلام مع آنها که دیدند آنحضرت را بروایت محمد بن ابی عبدالله کوفی در اینجا ذکر کنیم العمری
و ابنه **و** حاجز **و** البلالی **و** العطار از آنها از وکلاء **بغداد** بودند **و** عاصمی از کوفه **و**
محمد بن ابراهیم بن مهزیار از اهل اهواز **و** محمد بن اسحق از اهل همدان **و** بسامی **و** اسدی
از اهل ری **و** قسم بن علاء از اهل آذربایجان **و** محمد بن شاذان از اهل نیشاپور **و** غیر

جواب سوال در غیبت کسی حضرت را دیده یا نه

دو غیبت صغری و کبری

وکلاء از بغداد ابو القاسم بن ابی حلیس و ابو عبد الله الکندی و ابو عبد الله الجنیدی و هارون القزاز
النیلی و ابو القاسم بن رئیس و ابو عبد الله بن فروخ و مسرور الطباخ مولی ابی الحسن و احمد
و محمد پسران حسن و اسحق کاتب نوبختی و صاحب الفراء و صاحب الصرة المختومة و از
همدان محمد بن کشمرد و جعفر بن حمدان و از دینور حسن بن هارون و برادر وی احمد و از
اصفهان ابن باذشاله و از صیمره زیدان و از قم حسن بن نصر و محمد بن محمد و علی بن محمد بن
اسحق و پدر وی و حسن بن یعقوب و از اهل ری قاسم بن موسی و پسر وی و ابن محمد
بن هارون و صاحب الحصاة و علی بن محمد و محمد بن کلینی و ابو جعفر الرفاء و از قزوین
مرداس و علی بن احمد و از فارس دو نفر بوده‌اند و از شهرزور ابن الجمال و از قدس
مجروح و از مرو صاحب الالف دینار و صاحب المال و الرقعة البیضاء و ابو ثابت
و از نیشابور محمد بن شعیب بن صالح و از یمن فضل بن یزید و پسری حسن و
جعفری و ابن الاعجمی و شمشاطی و از مصر صاحب المولودین و صاحب المال و
ابو رجاء و از نصیبین ابو محمد بن الوجنا و از اهل اهواز حصینی و اما در غیبت
کبری محل استقرار آنجناب علیه السلام بر همه کس مخفی است ولکن در موسم حج حاضر میشوند و بیشتر در
شدائد و تنگیها از موالیان خود دستگیری میفرمایند اشکال در زمان غیبت چگونه ادراک حق میشود
اگر بگوئید ادراک حق نمیشود پس مردم را بسبب غیبت در حیرة و ضلالت انداختید و اگر بگوئید
ادراک حق با ادلهٔ منصوصه هم میشود کرد پس استغناء از امام علیه السلام حاصل میشود جواب
حق بر دو قسم است عقلی و سمعی اما عقلی پس از عقل میشود ادراک آن کرد بلکه میشود گفت که
وجود و عدم امام علیه السلام موثر هم در آن نیست اما سمعی پس آنهم از ادلهٔ منصوصه باقوال
حضرات رسول و ائمه طاهرین طیبین معصومین ادراک کرده میشود زیرا که آنها در ابلاغ رسالت
و امامت و شریعت و احکام الهی دقیقه باقی نگذاشته‌اند مگر آنکه توضیح و تبیین آن فرموده‌اند
پس چه حاجت مستمره بودن ما را در هر عصر و زمان بطرف امام علیه السلام بودن آنجناب است

ایضاً

صد هزاران اولیا روی زمین
تا در جهان عدل گردد آشکار
ای ولی الله تو معین آمده
وز همه معنی نهانی جان جان

از خدا خواهند مهدی الیقین
مهدی هادی است تاج اتقیا
پر دل و جانها همه روشن شده
ای تو هم پیدا و پنهان آمده

یا الهی مهدیم از غیب آر
بهترین خلق برج اولیا
ای تو ختم اولیای این زمان
بنده عطارت ثنا خوان آمده

وقصاید دیگر از مخالف و موالف در این جلد و مجلد ثانی و ثالث ذکر مے شود

بحث ثالث بیان علل غیبت است

چون غیاب آنجناب علیه السلام معلوم شد باید دانست که غیبت آنجناب علیه السلام بیفایده نیست چنانچه آفتاب در حال استتار تحت سحاب بیفایده نیست **وشیخ طبرسی** در احتجاج روایت کرده که توقیعی از آنجناب بیرون آمد بدست محمد بن عثمان و در آنجا مرقوم فرموده‌اند که اما وجه انتفاع مردم بمن مانند انتفاع خلق است بآفتاب در وقتیکه ابر آنرا بگیرد و از نظرها غایب گرداند بدرستیکه من امانم برای اهل زمین چنانکه ستارگان امان اند برای اهل آسمان **و بروایت دیگر** مذکور است که سلیمان گفت من بحضرت صادق علیه السلام عرض کردم که چگونه مردم منتفع میشوند بحجت غایب مستور فرمود چنانچه منتفع میشوند بآفتاب وقتیکه ابر آنرا مستتر نماید **شیخ صدوق** در اکمال الدین روایت کرده از جابر از حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم که آنحضرت ذکر فرموده اسامی یک یک ائمه اطهار علیهم السلام تا آنکه فرمود پس همنام و همکنیت من حجة الله فی ارضه و بقیته الله فی عباده پسر حسن بن علی علیهم السلام است و این کسی است که فتح میکند خداوند عالم بر دست او مشارق زمین **و** مغارب او را و این کسی است که غیبت میکند از شیعه و اولیائی خود غیبتیکه باقی نمیمانند در آن قائل به امامت او مگر کسیکه امتحان کرده است خداوند دل او را برای ایمان جابر عرض کرد یا رسول الله پس آیا منتفع میشوند شیعه باو در غیبت او فرمود آری قسم به آنکه مرا به پیغمبری مبعوث کرده که ایشان

هر آئینه منتفع میشوند باو و استضائه میکنند بنور ولایت او و در غیبت او مثل انتفاع مردم با آفتاب هر چند
بپوشاند او را ابر **مؤلف گوید** مخفی نماند که از برای آفتاب جلوه و ارتفاع و انفراد و نور و
شعاعی است که مردم به آن اهتدا می یابند و در مورد دنیاوی و تاثیر و تربیتی است در عناصر و
مرکبات **و** قمر و غلبه البیت بر سائر کواکب نیره **بلکه جماعتی** نور تمام کواکب را از آفتاب دانسته
اند و برای آن برهان اقامه نموده‌اند **و** اتم و اکمل تمامی این صفات و خصائص و زیادتی تربیت
عقول و ارواح و نفوس و دین و آئین و ایمان و صفات حسنه و سبب بودن از برای حیات جاودانی
و رسیدن بمقام انسانی در وجود امام عصر حجة الله القائم علیه السلام است **و در وجه** تشبیه
وجود مقدس آنجناب علیه السلام در احادیث مذکوره با آفتاب عالمتاب چند وجه منقول اند **اول**
آنکه نور وجود و علم و هدایت و سایر فیوض و کمالات و خیرات برکت آنجناب است که بخلق در هر زمان
و هر آن بلا انقطاع میرسد و ببرکت و شفاعت و توسل به آنجناب حقایق و معارف بر موالیان آنجناب
ظاهر میشود و بلاها و فتنها از ایشان رفع میشود چنانچه در عصر هر حجتی چنین میشد و حق تعالی در عزیز
کتاب خویش میفرماید و ما کان الله لیعذبهم و انت فیهم یعنی خداوندی چنین نیست که خلق را عذاب
کند و حال آنکه تو رحمت عالمیان در میان ایشان باشی و متواتر از آنجناب صلی الله علیه و آله و سلم
رسیده که فرمود اهل بیتی امان لاهل الارض کما ان النجوم امان لاهل السماء **و** فی اخری
قال صلی الله علیه و آله و سلم النجوم امان لاهل الارض من الغرق و اهل بیتی امان لامتی
من الاختلاف یعنی اهلبیت من از برای اهل زمین امان اند از هلاکت و ضلالت و اختلاف چنانکه
ستارگان برای اهل آسمان امان اند **در روضة المحبین** که مصنف وی از علمای عامه است
بعد از نقل همین روایت مذکوره مینویسد و استدل علیه بقوله تعالی و ما کان الله لیعذبهم
و انت فیهم و اشار صلی الله علیه و آله و سلم الی وجود ذلک المعنی فی اهل بیته انهم امان لاهل الارض
کما کان هو امانا لهم یعنی استدلال کرده میشود بر این مطلب بقول حق تعالی که میفرماید رسم خداوندی
نیست که خلق را عذاب کند و حال آنکه ای محمد صلی الله علیه و آله و سلم تو رحمت عالمیان در آنها

وجه اول مشابهت مهدی با آفتاب تحت سحاب

باشی و حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم بطرف ہمین معنی اشارہ میفرماید و اہلبیت طہارۃ خود کہ ایشان
علیہم السلام مثل خود حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم برائی اہل زمین امن و امان از ہلاکت و ضلالت
میباشند **پس** ہر کہ دیدہ دلش اندکی بنور ایمان منور شدہ میداند کہ ہرگاہ ابواب فرج بر کسی مسدود گردد
و چارہ کار خود را نداند یا مطلب دقیقی و مسئلہ غامضہ بر او مشتبہ گردد چون متوسل شود بآنجناب اندازہ
توسل البتہ ابواب رحمت و ہدایت مفتوح میگردد **دوم** وجہ تشبیہ آنجناب با آفتاب بجہت آنست کہ
چون آفتاب زیر ابر محجوب شد با وجود انتفاع خلق بضیاء او در ہر آن منتظر رفع سحاب و کشف حجاب از رخ آفتاب
عالمتاب میباشند ہمچنین محبین مخلصین و مومنین موقنین پیوستہ در ایام غیبت آن امام عالیمقام علیہ
السلام منتظر فرج ظہور ہستند و مایوس نیستند و بہ آن انتظار ثواب عظیم میرند **سوم** وجہ تشبیہ
آنجناب با آفتاب آنست کہ منکر وجود ذیجود آنحضرت با وجود سطوع انوار امامت و ظہور آثار ولایت
مانند منکر وجود آفتاب است ہرگاہ محجوب شد بسحاب **چہارم** وجہ تشبیہ آنجناب با آفتاب بجہت آنست
کہ چنانکہ محجوب بودن آفتاب بسحاب گاہ باشد کہ از برای عباد اصلح و انفع است ہمچنان غیبت آنجناب
علیہ السلام برائی شیعیان با وجود انتفاع بہ آثار او شاید اصلح باشد از برای بسیاری مردم از ظہور
آنجناب **در اکمال الدین** شیخ صدوق علیہ الرحمۃ روایت کردہ است از عمار ساباطی کہ
گفت بخدمت حضرت صادق آل محمد علیہ السلام عرض کردم کہ عبادت کردن با امامی از شما کہ ظاہر
نباشد در زمان دولت و سلطنت باطل افضل است یا عبادت کردن در زمان ظہور حق و دولت
و سلطنت حق با امام ظاہر از شما حضرت فرمود ای عمار چنانکہ صدقہ در پنہانی افضل است از صدقہ آشکار و علانیہ ہمچنین
عبادت شما در پنہان با امام غیر ظاہر در دولت و سلطنت باطل افضل و بہتر است از آنکہ عبادت
خدا کنید در زمان ظہور حق با امام ظاہر **بلکہ** ہر کہ از شما نماز کند یک نماز واجب را در پنہانی از
دشمن خود و آن نماز را در وقت آن بجا آورد و تمام کند بنویسد حق تعالی از برای او ثواب بیست
و پنج نماز **و اگر** یک نافلہ را در زمان آن بجا آورد بنویسد حق تعالی برائی او ثواب دہ نافلہ **و ہر کہ**
از شما حسنہ بجا آورد بنویسد حق تعالی از برای او بیست و پنج حسنہ **عرض کردم** بخدا قسم

عبادت در زمان غیبت افضل است از زمان ظہور

بدانم که چگونه اعمال ما افضل شد از اعمال اصحاب ظاهر در دولت و سلطنت حق با آنکه ما و ایشان همه بر
یک دین رسول می باشیم فرمود بدرستیکه شما ایشان را پیشی گرفته اید در داخل شدن در دین و
سبقت گرفته اید ایشان را در ادا کردن نماز و روزه و حج و زکوة و بدانستن سایر امور دین و
اطاعت امام پنهان میکنید و با امام خود شریک اید در صبر کردن در سلطنت باطل و میترسید از پادشاهان
بر امام خود و بر جانهای خود و حق امام و حق خود را بر دست ظالمان می بینید که شما را از حق شما منع کرده
اند و مضطر گردانیده اند باین اسباب حقتعالی ثواب اعمال شما را مضاعف گردانیده است پس گفتم ای باد این از
بهمه شما عرض کردم که جان من فدای تو باد پس ما چرا آرزو کنیم که از اصحاب حضرت قایم باشیم با وجود ظاهر بودن حق با آنکه ما امروز
در زمان امامت تو مشغول طاعت تو باشیم و اعمال ما بهتر باشد از اعمال اصحاب صاحب سلطنت و
دولت حق حضرت فرمود سبحان الله آیا نمیخواهی که خداوند عالم حق و عدل را در بلاد و
خود ظاهر گرداند و حال همه مردم نیکو گردد و کلمه لا اله الا الله جمع گردد و مردم همه اجتماع نمایند بر
دین حق و الفت و التیام در میان قلوب مختلفه بهم رسد و کسی در زمین معصیت خدا نکند و حدود
خداوند در میان خلق جاری گردد و حق بسوی اهلش برسد و حق را اظهار نمایند و چیزی از حق بجهت
خوف خلق پنهان نگردد بدان والله ای عمار که احدی از شما نمیرد با این حالت و شما مگر
آنکه او افضل است نزد خداوند متعال از بسیاری آنها که در جنگ بدر و احد حاضر شدند پس بشارت
باد شما را پنجم از وجه تشبیه آنجناب با آفتاب آنست که نظر بقرص آفتاب اکثر دیدها را ممکن نیست
و بسا باشد که باعث کوری چشم نظر کننده یا خیره و تار شدن آن شود همچنین دیدن شمس جمال بی مثال
آنحضرت علیه السلام بسا باشد که باعث کوری بصیرت ایشان گردد چنانچه از مردم پیش از بعثت انبیا
علیهم السلام ایمان بایشان می آوردند و بعد از بعثت بسبب بعضی از اغراض فاسده چون
کاستن از جاه و اعتماد و جلالت و اعتبار و دست برداشتن از ریاست ظاهریه که داشتند
انکار میکردند مانند بسیاری از یهود مدینه و بعید نیست که بسیاری و دنیا پرستان شیعیان هم
چنان باشند و بهمین وجه وجیه فخر فرقه ناجیه امامیه علامه مجلسی علیه الرحمة نیز قایل است ششم

ترجیح اعمال دوستان در زمان غیبت حضرت بر اعمال اصحاب ظهور

وجہ تشبیہ آنجناب با آفتاب آنکہ در روز ابر بعضی مردم آفتاب عالمتاب را از سوراخہائی ابر می بینند و بعضے نمی بینند ہمچنین در ایام غیبت ممکن است کہ بعضے از شیعیان بخدمت آنحضرت برسند و بعضے نرسند کما قال الصادق علیہ السلام لقائمنا غیبتان قصیرۃ وطویلۃ فالاولی لا یعلم بمکانہ الا الخواص من شیعتہ وفی الثانی لا یعلم بمکانہ الا المخصوصون من موالیہ یعنی برای قائم ما دو غیبت اند غیبت صغری و غیبت کبری در صغری غیر از خواص شیعہ احدی مکان و مقام آنجناب را نمیدانند و در غیبت کبری غیر از مخصوص چند نفر احدی مقام آنجناب را نخواہد دانست و در روایت دیگر است لا بد لہ عندہ ثلثون من خواصہ یعنی نزد آنجناب ہمیشہ سی نفر می باشند اگر یکی میمیرد دیگری بجای وی قائم میشود واللہ اعلم **ہفتم** وجہ تشبیہ آنجناب با آفتاب آنست کہ در عموم نفع رسانیدن بہر چیز بحسب قابلیت و استعداد و سوال بلسان حال یا مقال آن و نہ طلبیدن اجر و جزائی پس جحد و انکار کردن مردم با وجود رسیدن اینقدر خیرات از وجود آنحضرت علیہ السلام ضرری نمیرساند و قادح نمیشود بدامن عصمت و طہارۃ و امامت و جلال آنحضرت علیہ السلام چنانچہ از منکر رسیدن نفعی از آفتاب در زیر سحاب ضرری باو نمیرسد و از تربیت خود و نفع رسانی بمنکران ہم دست نمیکشد **ہشتم** چنانکہ ہر قدر سوراخہا در خانہ باشند ضو و روشنی آفتاب از تمام آن سوراخہا داخل میشود و صاحب خانہ از آن منتفع میشود ہمچنین حال مردم از انوار علوم آنحضرت است بقدر یکہ ابواب قلوب رفع حجاب نمودند و پردہا و قفلہا کہ از روی شہوات و شبہات و معاصی بر دلہای خود داشتند ہمہ آنہا را بر داشتند نور انوار ہدایت و علم آنحضرت چون آفتاب در قلوب آنہا میتابد و آنہا از آن منتفع میشوند **تا اینجا** ذکر شباہت آنجناب با آفتاب بود **اما وجوہ غیبت** در **علل الشرایع** و نیز در کتاب مستطاب **اکمال الدین** آوردہ اند کہ از برای صاحب این امر غیبتے است کہ چارہ از آن نباشد **راوی** عرض کرد فدایت شوم چرا فرمود حکمت غیبت آنجناب حکمت غیبتہای است کہ پیش از آنحضرت علیہ السلام بودند از حجتہای خداوند بدرستیکہ وجہ حکمت غیبت آنجناب واضح نمیشود مگر بعد از ظہور آنجناب چنانچہ واضح و منکشف نشد وجہ حکمت آنچہ حضرت خضر علیہ السلام کرد از سوراخ

کردن کشتی و کشتن غلام و بپا داشتن دیوار از برای حضرت موسی علیه السلام مگر بعد از جدائی ایشان
ای ابن الفضل بدرستیکه این امریست از امور الهیه و سریست از اسرار خداوندی و
غیبی است از غیوب حق تعالی هرگاه دانستیم که حق سبحانه جل شانه حکیم علیم مدبر است تصدیق
نمائیم که فعل الحکیم لا یخلو عن الحکمة جمیع افعال وی از روی حکمت بالغه است هرچند وجه آن
برای ما منکشف نباشد هرگز چون و چرا نباید بلکه تسلیم و رضا شاید چنانچه مثلاً طبیب حاذقی
برای بیمار حسب مصلحت نسخه تجویز مینماید و مریض نسخه مجوزه وی را استعمال میکند و حال آنکه از وی
وجه تجویز این نسخه را استفسار نمیکند با وجود آنکه از طبیب و حکیم احتمال وقوع خطا است لکن حکیم
علی الاطلاق عز اسمه و جل شانه که علمش لازوال و قدرت و حکمتش محیط هر چه بالاست عقلا با وجود قصور
عقول خود شان نتوانند فعلی از افعال وی خالی از حکمت و یا عبث دانند و آنچه شریف مرتضی
قدس الله روحه در همین مطلب بحث لطیف فرموده خلاصه اینست که چون بدلالت عقل سلیم و
طبع مستقیم وجوب امامت ثابت و مسلم باشد و بسبب صدور حسن و قبیح و طاعت و معصیت از
هر مکلف در هر زمانه چاره از امام مطهر معصوم نباشد تا آنها را بطاعت و جنت و ثواب قریب نماید
و از معصیت و جهنم و عقاب و عذاب بوعده و وعید بعید گرداند و ثابت است که این صفت
عصمة و طهارة در غیر آنکس که فرقه ناجیه امامیه مدعی امامت وی علیه السلام هستند یافته نمیشود
پس بعد از ثبوت و تقریر امامت آنجناب علیه السلام دریافتن سبب علت غیبت وی معنی
ندارد زیرا که چون با مامت وی علیه السلام علم و یقین حاصل نمودیم لکن از نظر غائب بودنش دانستیم
که آنجناب علیه السلام با وجود تعیین امامت و قوه عصمت که علت مانعه از صدور خواهش
نفسانی است غائب نشده است مگر بجهت سببی که اقتضای آن وارد و مصلحتی که استجاء
آن نماید و ضرورتی که داعی آن باشد اگرچه وجه آن علی التفصیل ندانسته باشیم زیرا که دانستن وجه
آن بر ما واجب نیست مانند آنکه دانستن مراد و مقصود معبود بحق در قرآن از آیات
متشابهات که ظاهر آنها بر جبر و تشبیه دلالت دارد بر ما واجب نیست بلکه همینقدر میگوئیم

چون دانستیم علم حق تعالی را اینکه جائز نیست خبر دادن و وصف کردن آن ذات اقدس بخلاف صفاتیکه
ذات مقدسش را سزد دانستیم که برای چنین آیات متشابہات وجوہ صحیحہ اند مطابق عقل بخلاف
ظاہر آنہا اگرچہ علم آن وجوہ مفصلاً برای ما حاصل نباشد پس تکلف کردن ما بجواب دادن این
آیات متشابہات فضل منا غیر واجب علینا ہمچنین است جواب کسیکہ سوال از وجہ ایلام
اطفال و مصلحت طواف و رمی جمار وغیرہ کند اینکہ از عبادات حکیم قدیم علیم اندکہ از وی ہرگز صدور
قبیح ممکن نتواند بود پس ضرور در ہر یکے از انہا وجوہ حسنہ اند و اگر ما بر آن وجوہ علم بہم نرسانیدہ باشیم
بیان کردن آنہا بر ما واجب نیست علاوہ برین بعض رواۃ چون سوال از حکمت غیبت
میکردند در جواب شان چیزی میفرمودند کہ راوی ساکت میشد و ما در اینجا بعضے از فوائد
و حکمتہای غیبت مہدی موعود علیہ السلام را بیان کنیم منہا بجہت ابتلا و امتحان خلائق است تا
ہر کسی موافق و مطابق اعمال خود بجزا برسد چنانچہ در اکمال الدین از زرارہ بن اعین آوردہ
است کہ گفت شنیدم حضرت صادق آل محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میفرمودند ان للقائم غیبۃ قبل ان یقوم قلت
ولم ذلک جعلت فداک قال یخاف واشارہ بیدہ الی بطنہ وعنقہ ثم قال علیہ السلام وھو المنتظر
الذی یشک الناس فی ولادتہ فمنہم من یقول اذا مات ابوہ مات ولا عقب لہ ومنہم یقول قد
ولد قبل وفات ابیہ بسنتین لا واللہ عز وجل یحب ان یمتحن خلقہ فعند ذلک یرتاب المبطلون
پس ثابت شد کہ احسن الوجوہ والفوائد در غیبت آنجناب آنست کہ حق تعالی دوست دارد کہ بغیبت
آنجناب امتحان ایمان خلائق نماید منہا ضعیف الایمان و الاعتقاد از مومن مصدق بالعقائد متمیز شود
منہا مطیع از متمرد و محق از مبطل و مقر از منکر و مومن از کافر جدا گردیدہ ہمہ بیان خود شان ممتاز باشند
و آنچہ شریف اجل المرتضی در وجہ غیبت افادہ فرمودہ اینست کہ الوجہ فی غیبتہ ھو خوفہ علی
نفسہ ومن خاف علی نفسہ احتاج الی الاستتار یعنے وجہ غیبت آنجناب خوف بر نفس بود و
کسیکہ بر نفس خوف داشتہ باشد احتیاج بطرف استتار لازم دارد اشکال در حالت خوف مختفی شدن
بر انبیا روا علیہم السلام جائز نیست چنانچہ حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با وجود خوف بنفس

دربدو زمان اسلام هم در ابلاغ کلمه طیبه دقیقه باقی نگذاشت **و** حسین شهید علیه السلام **و** حضرت امیر المؤمنین **و** باقی ائمه اطهار علیهم السلام با وجود دانستن شهادت خود و قاتلان مخفی نماندند تا که تکلیف در زمانه تکلیف امور تکلیفیه خود را دریافت نمایند زیرا که تکلیف بعباد من الله لطف است و اینجا پس در صورت وجود این علت موجبه خوف بر نفس حجة نمیتواند شد **جواب** اگرچه تکلیف من الله لطف است و آن علت موجبه بر ظهور است مگر بالمقابل آن علت مانعه موجود است و آن اینست که انبیاء و ائمه اطهار علیهم السلام حجج الله تعالی اند که باید یکی از این حججها حاضر بر زمین باشد و از انبیاء و ائمه احد عشر علیهم السلام اگرچه خوف بر نفس داشتند بلکه علم بر شهادت و قتل خود آنها را حاصل بود با وجود این ابلاغ رسالت و امامت میکردند زیرا که اگر یکی از آنها شهید میشد حجة الله دیگر موجود بود **بخلاف** زمانه مهدی موعود علیه السلام که خاتم حجج الله است اگر کشته میشد حجتی دیگر نبود که بجای وی علیه السلام قائم میشد بجهت همین قائم لقب خاص آنجناب علیه السلام میباشد بلکه بلا عنه چونکه میدانستند آنجناب بساط عدل و داد را در تمام روی زمین شوره و شیرین خواهد گسترانید و سلطنت جمیع ظلمه و کفره را قلع و قمع خواهد فرمود در صدد اذیت و کشتن آنجناب هر وقت بیشتر میبودند همینکه متولد شود بکشند پس حق تعالی ولادت آنجناب علیه السلام را هم از انظار ملاعنه مخفی داشت چنانچه ولادت موسی علیه السلام را از نظر فرعون ملعون مخفی داشت **و** ولادت حضرت ابراهیم علیه السلام را از نظر نمرود مردود مستور گردانید **و** **شیخ طوسی** علیه الرحمة در کتاب الغیبة بر همین حکمت اعتماد فرموده است **اشکال** سلمنا اگر سبب و علت غیبت آنجناب علیه السلام خوف بر نفس و کشته شدن هم باشد غیبت لازم نبود چرا حق سبحانه جل شانه ظالمین را از قتل آنجناب مانع نشد **جواب** چرا حق تعالی مانع نشد قدری نظر کن بآیات قرآنی که در عزیز کتاب خویش عموماً و خصوصاً از قتل ناحق و عمداً چگونه مانع شده است و آیه شریفه من قتل مؤمناً متعمداً فجزائه جهنم خالداً فیها ابداً و غیر از این در آیات دیگر چقدر توعید شدید فرموده است مگر منزجر نشدند و فرامین الهی را اعتنا نکردند گذشته از جناب حضرات ائمه اطیاب علیهم السلام را دیده و دانسته عمداً کشتند و از سفک ما محترم که عین خون

حضرت رسول بود باکی نکردند **اما** اگر اسباب مانع بیشد چون قلوب آنها را جبراً و قهراً
میگردانید آن موجب الجا و منافی غرض و تکلیف است بحق تعالی آن جایز نباشد **هذا**
نصیحت و استتار در حکمت واجب شد **اشکال** این عجب سریست از نبی صلی الله علیه و آله
وسلم یا امام برامت هدایت است **اگر** غرض از وجود حضرت مهدی موعود علیه السلام هدایت
خلق است چرا در آخر زمان است از اول زمان چرا نباشد خوف نفس چه معنی که حجت خدا است قلع و قمع
سلطنت کفار و مشرکین که در آخر زمان میکند چرا در اول زمانه نمیکند و بساط عدل و داد را که در آخر
زمانه میگسترانند در اول زمان چرا نگسترانند بوقت ظهور که احدی وی را نمیتوانند بکشند در اول زمان چگونه
وی را خواهند کشت **جواب** بیشک و لاشبه حضرت مهدی موعود علیه السلام در اول زمان غائب
نمیشد بلکه جمیع کفار و مشرکان میکشت والبته بساط عدل و داد را میگسترانید **مگر وجه** نکردن در
اول زمانه آنست که بسیاری کفار بودند که در اصلاب شان نطفه مومنین بود اگر آنها را در انوقت
نمیکشت هدایت و ایمان تمام اهل دنیا نمیشد کرد زیرا که کفار از کفر خود دست بردار نمیشدند و اگر
در همان وقت آنها را میکشت این مومنین که بعد از مدتی بوجود می آمدند نیز تلف میگردیدند و این
مخالف حکمت خداوند جل و علا بود چنانچه نظیر همین در کتاب مستطاب **علل الشرائع**
و نیز در کتاب مستطاب **اکمال الدین** از حضرت صادق آل محمد علیه السلام روایت کرده اند که
راوی عرض کرد چرا حضرت امیر علیه السلام با مخالفین خود در وقت اولین غاصب خلافت مقاتله
نه فرمود آنجناب علیه السلام در جواب فرمود که حق تعالی در عزیز کتاب خویش میفرماید لو تزیلوا لعذبنا
الذین کفروا منهم عذاباً الیما یعنی اگر جدا شوند هر آئینه عذاب میکنیم کافران را عذاب شدید **راوی**
عرض کردم او از جدا شدن چه باشد حضرت علیه السلام فرمود ودائع للمومنین فی اصلاب قوم
کافرین و منافقین و قائمنا لن یظهر حتی یخرج ودائع الله فاذا خرجت ظهر فیقتل الکفار والمنافقین
و ودایع مومنین که در اصلاب کفار هست همین حجت خدا آنها را عذاب نکرد و مهدی موعود قایم هرگز
ظاهر و خارج نمیشود تا وقتیکه خارج نشوند ودایع خدا از اصلاب کفار پس چون خارج شوند ودایع

ظهور میفرماید حضرت مهدی موعود پس قتل میکند جمیع کفار و منافقین را و همچنین حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام در روز عاشورا اکثر کفار را بقتل نرسانید چنانچه فاضل باذل قطب الدین اشکوری در کتاب محبوب القلوب آورده است که حضرت امام حسین علیه السلام یوم عاشورا چون حمله میکرد بعضی را میکشت و بعضی را با وجود امکان کشتن وامیگذاشت پس از آنجناب علیه السلام استفسار کرده شد حضرت فرمود از پیش چشم من جمیع حجاب برداشته شد پس دیدم کفار را که در اصلاب شان نطفه های مومن بود وامیگذاشتم و نمیکشتم و دیدم از آنها یکه نطفه مومنی بیرون نمیاید میکشتم اینست که قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم آخر حجج الله تعالی اگر غائب نمیشد پس صورت بساط عدل نبود مگر بکشتن جمیع کفار و شرار دهر پس اگر قتل میفرمود کفار را که این ذراری صالحه مومنه از اصلاب ایشان در حکمت غیبت تامه و امریست مطلوب هر آئینه موجب فوت ایشان هم میشد و آن خلاف حکمت الهی بود و اگر آنها را باقی میگذاشت پس آنها باعث قلع و قمع آنجناب میشدند و ضرور چون باقی ائمه اطهار علیهم السلام در صدد کشتن آنحضرت علیه السلام برمیآمدند و حجتی دیگر نبود که بجای وی می نشست **لهذا** ناچار غیبت اختیار فرمود **اشکال** آنچه تا اینجا ذکر شد بیشک مسلم لکن حال که آنجناب علیه السلام از انظار غائب است بنحویکه احدی از خلق بخدمت وی نمیتواند رسید و نفع نمیتواند برداشت پس فرق در وجود و عدم آنجناب چه میباشد و درینصورت ممکن است که آنجناب علیه السلام مرده باشد و در آخر زمان وقت موعود حق تعالی زنده گرداند چنانچه بخیال شما امامیه از انظار مستور است و در وقت موعود حق تعالی وی را ظاهر میگرداند **جواب** ابن تیمیه حنبلی مشهور طریقه وهابیه است و شیخ عبد الوهاب آنمذهب را از کتب او برداشته است وی نیز همین خیال کرده است چنانچه در کتاب **منهاج السنه** که رد بر کتاب منهاج الکرامه آیة الله علامه حلی است میگوید ههدی للرافضة لا خیر فیه اذ لا نفع دینی و لا دنیوی لغیبته **پس** بدانکه گفتن شما اینکه احدی از خلق نزد وی علیه السلام نمیرسد یقینی و قطع بر این هیچ قسمی حاصل نمیتواند شد زیراکه توقیعات آنجناب علیهم السلام نزد بسیاری مردم میرسید چنانچه **طبرسی صاحب**

جواب اشکال در غیبت مهدی کسی بخدمت وی نمیرسد پس وجود و عدم وی مساویست

احتجاج ورجائیکہ چندی از توقیعات آنجناب علیہم السلام را نقل میفرماید میفرماید انا لا نقطع علی ان الامام
علیہ السلام لا یصل الیہ احد من الخلق فهذا امر غیر معلوم ولا سبیل الی القطع بہ فمن ادعی
المشاهدة قبل خروج السفیانی والصیحة فهو کذاب مفتر والذی براه انہ کان یراه احد
فقد علم منهم انهم لا یدعون رویته ومشاهدته وان الذی یدعیها کذاب فلا منافضة اذا واللہ
اعلم یعنی براینکہ نزد مہدی موعود علیہ السلام احدی نمیرسد ما را قطع ویقین حاصل نمیشود این امریست عیان
حاجت بیان ندارد پس ہر کسیکہ قبل از خروج سفیانی وقبل از ندا شدن سماوی ہذا ہو المهدی
الموعود مدعی مشاہدہ وی علیہ السلام باشد کذابست ومفتری کسیکہ تنہا خود آنجناب علیہ السلام را
دیدہ است معلوم شد وی مدعی رویت ومشاہدہ حضرت مہدی علیہ السلام قبل آن نبودہ است
پس منافضہ در بین نمیباشد **اقول** پس تا حال کہ خروج سفیانی وندا سماوی نشدہ است و
قبل از خروج وظہور این امور مدعی مہدویت ومسیحیت این زمانہ را چرا کذاب ومفتری نمیدانند وتصدیق
بلا تصور جہال وعوام انام کہ بمفاد آیہ شریفہ انهم کالانعام بل هم اضل سبیلا خود را مسیح مسعود ومہدی
موعود دانستن حماقت وی کمتر از حماقت مصدقینش نیست البتہ مسیح چنین انعام ہمچنین کسانے
میبایست باشند کہ آنہا نیز در مفاد ہمین آیہ شریفہ اندزیرا کہ الجنس الی الجنس یمیل پس چنانکہ در دنیا
این مدعی مقتدا ومصدق مقتدی بمفاد انهم کالانعام بل هم اضل سبیلا محکوم بیک حکم اند در آخرة
نیز بمفاد ویحشر کل اناس باماهم **و نیز** بموجب فرمودہ رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم المرء مع من احب یعنی
شخص محب یوم قیامت با محبوب خود محشور خواہد شد **و نیز** فرمودہ است من احب قوما حشر فی
زمرتهم یعنی ہر کہ دوست دارد قومی را یوم قیامت در زمرہ آنہا محشور خواہد شد پس این مقتدا و
مقتدی یکجا محشور خواہند شد وچنانکہ در دنیا باحکام الٰہی بسبب عدم تعقل وتدبر وتبصر اعمی
بودند در آخرة نیز بمفاد ومن کان فی هذه اعمی فهو فی الاخرة اعمی خواہند بود **اما فرق**
میان وجود وعدم آنجناب علیہ السلام درصورت غیبت ظاہر ومعلوم است کہ اگر بمیرد واز دنیا
فعلا معدوم شود در انصورت سبب اعدام حضرت مہدی علیہ السلام حق تعالی شود وحجۃ خلق

باقی میماند بر خدا وند جل و علا باین معنی که مردم میتوانند عرض کنند خدا وند تقصیر با غیبت زیرا که مہدی موعود زنده و باقی نبود که تمکین بوی میدادیم پس در ینصورت حرمان آنها از انتفاع و الطاف عامه و آنچه فوت میشود از مصالح تامه آنها همه منسوب خواهند شد بطرف حق تعالی وحال آنکه حق تعالی فرموده است لئلا یکون للناس علی الله حجة بعد الرسل از کرده این کدام حجتی بر خدا وند تعالی میتواند بود و این ممکن نیست و در صورت غائب بودن آنجناب علیه السلام حجة باقی میماند بر خلق باین معنی که بسبب تمکین ندادن مردم و خوف داشتن بر نفس خود آنجناب علیه السلام غیبت اختیار فرمود و در اثنا غیبت هم آنجناب علیه السلام منتظر است که اگر تمکین دهند ظاهر شود و تصرف فرماید پس در ینصورت چونکه سبب غیبت مردم خواهند شد پس آنچه از مصالح فوت شوند الزام آنها منسوب خواهد شد بطرف آنها و مستحق مذمت و ملامت و مواخذه خواهند گردید **اشکال** بلاشک و لاشبه ثابت شد غیبت آنجناب علیه السلام از انظار اعدا لکن از ابصار اولیا و محبان خود چرا مخفی باشد علت موجبه غیبت که خوف از اعدا است مگر از دوستان که باکی و خوفی ندارد پس واجب است که نزد ایشان خود را ظاهر بگذارد و زیرا که بیخوف بودن نزد دوستان علة مانعه است از برای غیبت **جواب** این اشکال چند قسم است **اول** آنکه آنجناب علیه السلام از دوستان مخفی نیست بجهت علتیکه از اعدا مخفی است زیرا که از آنها خوف ضرر دارد و از دوستان اگرچه خوف ندارد مگر میداند همینکه برای آنها ظاهر شوم لابد و ناچار باعدا اطلاع خواهد رسید پس در سد و سفک خون محترم آنجناب علیه السلام خواهند بر آمد لهذا از آنها هم مخفی گردید **ثانی** غیبت آنجناب از اعدا بجهت تقیه است از آنها و از اولیا بجهت تقیه است بر آنها و این نظر بشفقت است زیرا که اگر برای آنها ظاهر بشود این امری نیست که مخفی تواند ماند و را از وقت اعدا دین چون خود آنجناب علیه السلام را اذیت برسانند دوستان وی را چگونه اذیت نخواهند رسانید **ثالث** بجهت غیبت اختیار فرمودن آنجناب علیه السلام میان مردم در وجود و مہدویت و امامت وی علیه السلام اختلاف عظیم بوقوع رسیده است پس قایل شدن

جواب از اشکال خوف از اعدا و تحقیق باستفسار [illegible]

واقرار کردن دوستان بعد از تحقیق با مامت و مهدویت آنجناب علیه السلام با این شبهات عجیبه و
اختلافات غریبه مشقت شدیده دارد پس ثواب آن اعظم است از اقرار و تصدیق کردن امامت
و مهدویت وی در حالت ظهور و مشاهده بالعیون پس وجه غیبت از دوستان رسانیدن ثواب
عظیم است بایشان نه تقیه از ایشان و مؤید این است آیه شریفه الذین یؤمنون بالغیب **رابع**
ما اوّلاً قطع و یقین حاصل نداریم که برائی احدی از خلص دوستان هم ظاهر نمیشود و ممکن است که وقت
دون وقت خلص احباب و دوستان بزیارت مشرف باشند و نمیشوند زیرا که هرکس حال خود میداند احوال
جمیع دوستان احدی بتمامه واقف نیست **علاوه** برین دوستان و شیعه وی علیه السلام در
حالت غیبت آنجناب نیز منتفع از وی علیه السلام میشوند زیرا که چون بوجود و غیبت آنجناب
علیه السلام علم و یقین حاصل دارند و آنحضرت علیه السلام را واجب الطاعة میدانند لهذا بسبب وجود
و زنده دانستن خوف وی علیه السلام آنها را از ارتکاب قبایح مانع و بعید و بعمل کردن محاسن
قریب مینماید و همین انتفاع را در شریعت لطف گویند پس آنچه میگویند وجود امام لطف است و
تصرف وی در امور لطفیست دیگر از برائی دوستان وی هر دو لطف در حالت غیبت هم حاصل
اند و همین وجه هم مقرر فرموده انبیه مرتضویه شریف **المرتضی** قدس الله روحه نیز قایل است
سوال سلاطین جور و ظلمه اگر بخواهند توبه کنند حق آنجناب علیه السلام را باید بوی بدهند چاره
ندارند و این نمیشود زیرا که دسترسی بوی ندارند که حقش را تسلیم کنند و خود را فارغ نمایند پس
توبه ایشان چگونه قبول میتواند شد **جواب** کفایت میکند او را در توبه دست کشیدن از آنچه
مشغول است بآن و پشیمان شدن از غصب و در جائیکه جایز نیست و بر نشستن بیان و عزم بر
عدم معاودت در آنجناب علیه السلام حسب امر الهی تکلیف خود را میداند که در آنحال ظاهر شود یا
نشود **اشکال** در این وقت غیاب حضرت امام زمان مهدی موعود علیه السلام در کدام
جائی مقیم میباشند و نام آن سرزمین چیست **جواب** از روایات ثابت است که محل اقامت
آنجناب علیه السلام در ایام غیبت جزیره خضرا است که همان را جزیره اخضر و بحر ابیض

نیز گویند و آن در سرزمین ولایت بربر میان دریای اندلس است قدری نظر کن بطرف
تاریخ جهان آراء که از تواریخ معتبره است و نیز در ریاض العلماء وغیره مذکور
است که جزیره خضراء و بحر ابیض جزیره ایست در سرزمین ولایت دریا اندلس که آنحضرت علیه
السلام و اولاد و اصحاب او در آنجا میباشند و معمور و آباد است و در ساحل آن دریا موضعی
است مشکل جزیره که اندلسیان آنرا جزیره رفضه میگویند و ساکنان آن ساحل همگی شیعه امامیه اند
و مایحتاج ایشان از جزیره خضراء که مقام آنحضرة علیه السلام است در سالی دو بار دلیل اخیه کشتیها
از راه بحر ابیض که محیط آن ناحیه مقدسه است می آورد و بر اهل آن جزیره قسمت کرده مراجعت
مینمایند قاضی نور الله در مجالس المومنین فرموده که مخالف و موالف بنا بر روایات
صحیحه صریحه متفق اند بر اینکه در زمانه ظهور تمام دفائن و گنجها که از نظر مستور و در تحت زمینها مدفون
هستند بروی زمین آمده بر صاحب الامر علیه السلام ظاهر خواهند شد و ظلمه و جبابره روی زمین
مقهور او خواهند گردید و ملک عالم بقبضه اقتدار و حوزه اختیار آنحضرت علیه السلام خواهد آمد
و جهان بنور عدل و داد آنحضرت منور خواهد شد و جمیع این تمکین وقدرتیست که حضرت رب العزة
النفسه باآنحضرت ارزانی فرماید که بآن تواند که جائی چند بتصرف خود در آورد که احدی را بی اشاره
علیه آنحضرت بآن راه نباشد و مناسب حال در آنجا بجهت خود و ملازمان خاص سراپرده اختصاص
ترتیب فرماید و بلوازم مراسم هر امری چنانچه مقتضای مصلحت دینی آنحضرت باشد در آنجا قیام
و اقدام نماید چنانکه از قصه بحر ابیض و جزیره اخضر مستفاد میشود در کفایة المهتدی
فی معرفة المهدی علیه السلام میر محمد لوحی معاصر علامه مجلسی رح مینویسد که این کمترین خبر معتبر بدقیقه الشیعه
و جزیره اخضر و بحر ابیض را که در آن مذکور است که حضرت صاحب العصر والزمان علیه السلام را چند
فرزند است با حدیث صحیح در کتاب ریاض المومنین توفیق مرحوم الخ در کشف القناع
در ضمن شواهد رویت بر امکان رویت در غیبت کبری و رسیدن احکام از جانب آن امام
عالیمقام علیه السلام میفرماید از آنجمله است قصه جزیره خضراء معروف که مذکور است در بحار و

اثبات جزیره خضراء و بودن مهدی در آن از کتابهای معتبره

تفسیر الائمہ علیہم السلام **اشکال** از کجا معلوم شد کہ آنجناب علیہ السلام در جزیرہ خضرا مقیم
است **جواب** مردم مخلصان بخدمت آنجناب علیہ السلام در خضرا کہ آنجناب مقیم
در آن جزیرہ است رسیدہ اند از انجملہ **علی بن فاضل** است کہ در خضرا رسیدہ است
و تمام قصہ رفت و آمد وے و تمام واقعات را کہ در بین راہ و در آنجا خود دیدہ است در یک
رسالہ مستقل کہ از خزانہ حضرت امیر علیہ السلام یافتہ شدہ است نوشتہ دیدند چنانچہ **علامہ مجلسی**
وغیرہ از آن رسالہ نقل کردہ اند کہ نوشتہ بود در آن رسالہ **بعد** چنین گوید نیازمند بسوے
عفو خداوند سبحانہ فضل بن یحیی بن علی الطیبی کوفی امامی عفی اللہ عنہ کہ من شنیدہ بودم از
دو شیخ فاضلان عالمان عاملان شیخ شمس الدین نجیح حلی و شیخ جلال الدین عبد اللہ بن
حرام حلی در مشہد منور حسین علیہ السلام در نیمہ ماہ شعبان سنہ ۶۹۹ ہجری کہ روایت کردند از
شیخ صالح شیخ زین الدین علی بن فاضل مازندرانی مجاور نجف اشرف کہ حکایت کرد برائے
ایشان این قصہ را آنگاہ کہ مجتمع شدہ بودند با او در مشہد امامین علیہما السلام سر من رای
پس نقل کرد برائی ایشان آنچہ دیدہ بود در بحر ابیض و جزیرہ خضرا پس شوق تمامی در من
پیدا شد برائی دیدن شیخ مذکور کہ انخبر را از وہان او بشنوم **پس** بعد ازاین تمام
قصہ رفتن شیخ و آمدن وی و آنچہ در آنجا دیدہ و در آن رسالہ ضبط بودہ مجلسی علیہ الرحمۃ
نقل فرمودہ است تفصیل از بحار ملاحظہ فرمایند **اشکال** اگر آنجناب در جزیرہ
خضرا است پس کسانیکہ از مخلصان آنحضرت را زیارت کردہ اند یا میکنند در جزیرہ خضرا
رفتہ زیارت میکنند یا در ہر جا آنحضرت را می‌بینند **جواب** اگرچہ آنجناب مقیم در خضرا اند
لیکن مظہر الغرائب از فرزندان مظہر العجائب صاحب معاجز قاہرہ و خوارق باہرہ است در ہر
جا میآید **چنانچہ** گذشت کہ در احادیث متواترہ وارد شدہ است کہ در ہر جا آنجناب
میرسد و ہر کسے آنحضرت را می‌بیند و بر فرشہای مردم قدم میگذارد **و نیز** از علی

بن احمد کوفی آوردہ اند کہ وی از زدی آوردہ قال انا فی طواف فاذا شاب

جواب اشکال دوم کہ کسانی در جزیرہ خضرا مہدی را می‌بینند

حسن الوجه طیب الرائحه یتکلم الی فقلت یا سیدی من انت قال انا المهدی وانا

صاحب الزمان وانا القائم الذی املأ الارض عدلا کما ملئت جورا وان الارض

لا تخلوا من حجة ولا یبقی الناس فی فترة فهذه امانة ثم القی حصاة الی فاذا سبیکة

ذهب وقال بعضهم انه یظهر فی کل سنة یوما للخواص بعینهم خلاصه آنست که از و

میگوید من در حالت طواف بودم که دیدم جوانے را که خوش روی وخوش موی وخوش بوی

بود مخاطب بمن کلامی فرمود عرض کردم ای سید من شما کیستید فرمود من مهدی صاحب

الزمان قائم آل محمد هستم که زمین را پر از عدل خواهم فرمود چنانچه از جور پر شده باشد و زمین

هرگز از حجت خدا خالی نخواهد بود وپس بطرف من چند سنگ ریزه انداخت که آنها را

چون برداشتم دیدم سکه طلا یعنی اشرفی است بعضے گفته اند آنحضرت هر سال برائی خواص

احباب طیباب یک روز ظاهر میشود وحدیث میگوید آنها را **ودر ینابیع المودة**

نقل فرموده است عن ابی عبد الله بن صالح قال رایت المهدی علیه السلام عند حجر الاسود

بعد غیبت الکبری والناس یزدحمون علیه وهو یقول ما بهذا امروا خلاصه آنست

که ابی عبد الله بن صالح گفت دیدم حضرت امام مهدی موعود علیه السلام را نزدیک حجر الاسود

در زمانه غیبت کبری در حالیکه ازدحام کرده بودند بر آنحضرت علیه السلام وآنجناب میفرمود

باین امر مامور نشده هستید **وعن غانم الهندی** قال اتیت بغداد فی طلب

المهدی وقد مشیت علی الجسر متفکرا این اجده اذا تانی ات فیمشی معی حتی

ادخلنی دارا وبستانا فاذا مولائی قاعد فلما نظر الی قال غانم اهلا وسهلا

فکلمنی بالهندیة وسلم علی وقال انت ترید الحج فی هذه السنة مع اهل قم فلا تحج

فی هذه السنة وانصرف الی خراسان والقی الی صرة وقال اجعل هذه نفقتک

ولا تخبر بشیء مما رایت خلاصه آنست که غانم هندی میگوید به بغداد رفتم در طلب ودیدار

حضرت امام مهدی موعود علیه السلام ودر جسر راه میرفتم ومتفکر بودم که چگونه دکجا آنجناب

کسانیکه امام مهدی موعود را بعد از غیاب زیارت کرده‌اند

علیه السلام را خواهم یافت تا آنکه آمد نزد من آئینده وراه میرفت با من تا آنکه داخل کرد مرا در
یک خانه و بستانی که در آنجا مولائی من حضرت امام مهدی موعود نشسته بودند پس چون
آنجناب علیه السلام بطرف من نظر کرد و فرمود ای غانم خوش آمدی پس مکالمه کرد
با من در زبان هندی و سلم کرد بر من و فرمود ای غانم میخواهی در این سال با اهل قم حج
بروی رای آنست که امسال حج نرو و مراجعت کن بطرف خراسان و بطرف من یک
کیسه پول نداخت و فرمود این را نفقه خود قرار داده و آنچه دیدی عوام را از آن مطلع
نگردان وعن محمد بن شاذان الکابلی قال کنت لم ازل اطلب
المهدی علیه السلام واقمت فی المدینة ولا ذکرته لاحد الا استخبرنی فلقیت
شیخاً من بنی هاشم وهو یحیی بن محمد العریضی فدخلت فی الدکان فزجرنی
غلام اسود وقال قم من هذا المکان فقلت لا اخرج فدخل الدار ثم خرج وقال
لی ادخل فدخلت فاذا مولائی قاعد بوسط الدار وسمانی باسم لم یعرفه
احد الا اهلی بکابل واخبرنی باشیاء ثم الضرفت عنه ثم اتیت السنة الثانیة
فلم اجده خلاصه آنست که محمد بن شاذان کابلی گوید داخل شدم در مدینه و همیشه در طلب
امام هادی مهدی علیه السلام بودم و برای احدی این خواهش مطلب خود را ظاهر نکردم مگر آنکه بمن
استهزا کردند پس با شخصی از بنی هاشم یحیی بن محمد عریضی ملاقات کردم پس داخل شدم در
دوکانی پس غلام حبشی بمن زجر و توبیخ کرد و گفت پا رشو از این خانه گفتم بیرون نمیشوم
پس وی داخل خانه شد و بیرون آمد و گفت مرا داخل شو چون داخل شدم و دیدم مولای
خودم صاحب الامر علیه السلام در وسط خانه نشسته است و ندا داد مرا باسمیکه نمیشناخت
آن اسم مرا احدی غیر از اهل خودم در کابل و از چند چیز مرا اطلاع داد پس مراجعت نمودم و
سال دوم چون باز رفتم سال دوم نیافتم در آنجا آنجناب را وا ز عبد الله
بن جعفر حمیری آورده اند که گفت سوال کردم محمد بن عثمان عمری را از رویت

صاحب الامر گفت دیدم آنجناب علیه السلام را در بیت الحرام میگفت اللهم انجزلی ما وعدتنی وانظر بیعت ابی نصر آورده اند گفت داخل شدم بر صاحب الزمان علیه السلام فرمود که ظریف من کیستم عرض کردم انت سیدی ابن سیدی پس فرمود من خاتم اوصیا هستم بوجود مسعود من حق تعالی دفع میکند جمیع بلایا را از اهل زمین وعن عبد الله المسوری

قال دخلت فی بستان بنی هاشم فرأیت غلماناً یسبحون فی غدیر ماء وفتی جالس

علی مصلی فقلت لهم من هذا فقالوا محمد بن الحسن العسکری وکان فی صورة ابیه علیهما السلام یعنی عبد الله مسوری گفت داخل شدم در بستان بنی هاشم پس دیدم چند غلمان را که تسبیح میکنند در غدیر آب در آن بستان و یک جوانی بر مصلی نشسته پس گفتم بجهت آنها این جوان کیست گفتند حضرت حجة الله القائم است بسیار در صورت با پدر بزرگوار خود مشابه بود و غیر از اینها بسیاری مردم اند که آنجناب علیه السلام را دیده هستند چنانچه از محمد بن عبد الله کوفی اسدی آورده اند ذکر عدد من رای صاحب الزمان وکراماته علیه السلام من الوکلاء یعنی وی ذکر کرده است اسمای کسانیکه حضرت صاحب الامر علیه السلام وکرامات آنجناب را دیده هستند در بغداد پنج نفر و یک نفر از کوفه و از اهواز یک نفر و از بلاد قم یک نفر و از همدان یک نفر و از ری یک نفر و از آذربایجان یک نفر و از نیشاپور یک نفر پس دوازده نفر از وکلاء آنجناب اند که رویت آنحضرت کرده اند و اسمای آنها در این وجیزه درج ننمودیم بالتفصیل واما از غیر وکلاء که رویت آنجناب کرده اند پنجاه و سه نفر اند اسمای آنها در کتاب الغیبت مفصلاً نوشته اند من شاء فلیرجع الیه

بحث خامس در بیان ظهور امام مهدی موعود

چون غیاب آنجناب علیه السلام و فواید و حکمت غیبت ثابت شد گوییم ظاهر شدن آنجناب علیه السلام واجب است تا حق مظلوم را از ظالم بگیرد و زمین را پر از عدل و انصاف و داد فرماید چنانچه در

فرائد السمطین از حسن بن خالد آورده است قال قال علی بن موسی الرضا رضی اللہ
عنہ لا دین لمن لا ورع لہ وان اکرمکم عند اللہ اتقاکم ای اعملکم بالتقوی ثم قال ان
الرابع من ولدی ابن سیدۃ الاماء یطہر الارض من کل جور وظلم وھو الذی یشک الناس
فی ولادتہ وھو صاحب الغیبۃ فاذا خرج اشرقت الارض بنور ربہا ووضع میزان العدل
بین الناس فلا یظلم احد وھو الذی تطوی لہ الارض ولا یکون ظل لہ وھو الذی ینادی
مناد من السماء یسمعہ جمیع اھل الارض الا ان حجۃ اللہ قد ظہر عند بیت اللہ فاتبعوہ
فان الحق فیہ ومعہ وھو قول اللہ عز وجل ان نشاء ننزل علیہم آیۃ من السماء فظلت
اعناقہم خاضعین **وقولہ تعالیٰ** یوم ینادی المناد من مکان قریب یوم یسمعون
الصیحۃ بالحق ذلک یوم الخروج ای خروج ولدی القائم المہدی علیہ السلام انتہیٰ و
علاوہ برایں نیز **حقتعالیٰ** عز اسمہ جل شانہ در عزیز کتاب خویش خبر میدہد ونرید ان نمن
علی الذین استضعفوا فی الارض ونجعلہم ائمۃ ونجعلہم الوارثین ونمکن لہم
فی الارض ونری فرعون وھامان وجنودھما منہم ما کانوا یحذرون **ونیز**
قولہ تعالیٰ فلا اقسم بالخنس الجوار الکنس ذیل آیہ شریفہ ابا نی آوردہ اند کہ گفت
سوال کردم ازیں آیہ جناب حضرت باقر علیہ السلام آنحضرت فرمود الخنس امام یخنس فی
یرجع من الظہور الی الغیبۃ سنۃ ستین ومائتین ثم یبدؤ کالشہاب الثاقب و
نیز قولہ تعالیٰ والسماء ذات البروج ذیل آیہ شریفہ از اصبغ بن نباتہ آوردہ اند کہ
گفت ابن عباس گفت حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود انا السماء واما البروج
فالائمۃ من اہل بیتی وعترتی اولہم علی وآخرہم المہدی **ونیز قولہ تعالیٰ**
فی سورۃ آل عمران ولہ اسلم من فی السموات والارض طوعا وکرھا ذیل تفسیر
آیہ شریفہ از رفاعۃ بن موسیٰ آوردہ اند گفت از جعفر صادق رضی اللہ عنہ شنیدم کہ فرمود ایں
آیت در حق مہدی موعود نازل شدہ است وفرمود اذا قام القائم المہدی لا یبقی ارض الا

نودی فیہا شہادۃ ان لا الہ الا اللہ وان محمداً رسول اللہ **ونیز قولہ تعالیٰ یوم**
یاتی بعض آیات ربک لا ینفع نفساً ایمانہا لم تکن امنت من قبل او کسبت فی ایمانہا
خیراً قل انتظروا انا منتظرون ذیل تفسیر آیہ شریفہ از علی بن رباب آوردہ اند کہ گفت امام
جعفر صادق علیہ السلام فرمودہ مراد از آیات در آیہ مذکورہ الائمۃ من اہل البیت ومراد فقرہ
بعض آیات ربک القائم المنتظر علیہ السلام فلا ینفع نفساً ایمانہا لم تکن امنت من
قبل عند قیامہ بالسیف وان امنت بمن تقدمہ من آبائہ علیہم السلام **ونیز**
قولہ تعالیٰ فی الانفال وقاتلوہم حتی لا تکون فتنۃ ویکون الدین کلہ للہ ذیل
تفسیر آیہ شریفہ از محمد بن مسلم آوردہ اند گفت پرسیدم از حضرت باقر رضی اللہ عنہ تاویل آیہ مذکورہ
چہ باشد قال لم یجیٔ تاویل ہذہ الآیۃ فاذا جاء تاویلہا یقتل المشرکون حتی یوحدوا
اللہ عز وجل وحتی لا یکون شرک وذلک فی قیام قائمنا یعنی فرمود نیامدہ است ہنوز
تاویل این آیہ پس ہر وقت تاویل این آیہ بیاید مشرکین قتل کردہ میشوند تا آنکہ جمیع دنیا
خدا را بوحدانیت بپرستد و ذرۂ از شرک باقی نماند و این ہمہ امور در وقت قیام قائم
یا حضرت مہدی موعود علیہ السلام خواہند شد **ونیز قولہ تعالیٰ** قاتلوا المشرکین
کافۃ کما یقاتلونکم کافۃ حتی لا یکون شرکاً ویکون کلہ للہ ذیل آیہ شریفہ از زرارہ
آوردہ اند گفت سوال کردم از حضرت باقر علیہ السلام از تاویل آیہ مذکورہ فرمود ہنوز نیامدہ
است تاویل این آیہ شریفہ وقتیکہ قائم شود قائم یا مہدی موعود پس کسیکہ درک میکند آنحضرت را
مے بیند چہ میشود تاویل آیہ شریفہ **ونیز قولہ تعالیٰ** ہو الذی ارسل رسولہ بالہدیٰ
ودین الحق لیظہرہ علی الدین کلہ ولو کرہ المشرکون ذیل تفسیر آیہ شریفہ از ابی بصیر و
از سماعہ آوردہ اند کہ آنہا از حضرت جعفر صادق علیہما السلام آوردہ اند کہ آنحضرت فرمود
واللہ ما یجیٔ تاویلہا حتی یخرج القائم المہدی علیہ السلام فاذا خرج القائم
لم یبق مشرک الا کرہ خروجہ ولا یبقی کافر الا قتل یعنی سوگند بخدا و نظاہر نخواہد شد تاویل

آیہ ہو الذی ارسل رسولہ بالہدیٰ ودین الحق ... ولو کرہ المشرکون در حق مہدی نازل است

این آیہ شریفہ تا آنکہ خروج کند حضرت امام مہدی موعود پس وقت خروج آنجناب باقی نمیماند
مشرکے مگر آنکہ مکروہ میدارد خروج آنجناب علیہ السلام را و باقی نمیماند کافری مگر آنکہ قتل کردہ خواہد
شد و از حضرت امیر علیہ السلام است کہ فرمود والذی نفسی بیدہ لا تبقی قریۃ الا
نودی فیہا بشہادت ان لا الہ الا اللہ وان محمدا رسول اللہ بکرۃ وعشیا و
از حضرۃ امام زین العابدین و امام محمد باقر علیہما السلام منقول است قالا ان الاسلام
قد یظہرہ اللہ علی جمیع الادیان عند قیام القائم علیہ السلام یعنی بدرستیکہ اسلام را
ظاہر میفرماید حق تعالی بر جمیع دینہا وقت قیام قائم ما حضرت مہدی موعود علیہ السلام و
عن مجاہد عن ابن عباس فی ہذہ الایۃ الشریفۃ قال لا یبقی صاحب ملۃ
الا صار الی الاسلام حتی تامن الشاۃ من الذئب والبقرۃ من الاسد والانسان من
الحیۃ لا تقرض الفارۃ جرابا وذلک عند قیام القائم علیہ السلام ونیز
قولہ تعالی ویقولون لولا انزل علیہ اٰیۃ من ربہ فقل انما الغیب للہ
فانتظروا انی معکم من المنتظرین رسورۃ یونس ، ذیل آیہ شریفہ یحیی بن ابو القاسم
آوردہ اند گفت حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام فرمود الغیب فی ہذہ الایۃ ہو الحجۃ
القائم علیہ السلام یعنی مراد از کلمہ غیب کہ در آیہ مزبورہ مذکور است حجت قائم مہدی
موعود علیہ السلام است کہ حق تعالی امر فرمود کہ انتظار برید فرج مرا من انتظار میبرم آنوقتے را
کہ برائی ظہور حجت غائب مصلحت دانستم ونیز قولہ تعالی ولئن اخرنا عنہم العذاب
الی امۃ معدودۃ از حضرت باقر و حضرت صادق علیہم السلام منقول است کہ ذیل تفسیر
این آیہ شریفہ فرمودند الامۃ المعدودۃ ہم اصحاب المہدی فی اخر الزمان ثلثمائۃ
وثلثۃ عشر رجلا یعنی در آیہ شریفہ مراد از امت معدودہ اصحاب حضرت امام مہدی موعود
علیہ السلام است در آخر زمان کہ سہ صد و سیزدہ نفر اند یجتمعون فی ساعۃ واحدۃ کما
یجتمع قزع الخریف ونیز قولہ تعالی لو ان لی بکم قوۃ او اوی الی رکن

شدید الا قمشیا ذیل تفسیر این آیہ شریفہ از ابی بصیر آوردہ اند کہ گفت حضرت صادق
علیہ السلام فرمود القوۃ القائم المہدی والرکن الشدید اصحابہ فان الرجل منہم یعطی قوۃ
اربعین رجلاً الخ یعنی این آیہ برائی قوت قائم حضرت امام مہدی و اصحاب آنجناب
علیہ السلام نازل شدہ است بدرستیکہ ہر یکے از اصحاب آنجناب علیہ السلام را عطا میشود
من اللہ قوت چہل مرد فحل شجاع و از حضرت صادق علیہ السلام ذیل آیہ مذکورہ ایضا
منقولست کہ فرمود این آیہ در قوت حضرت قائم مہدی موعود نازل شدہ والرکن الشدید
اصحابہ ثلثمائۃ وثلثۃ عشر رجلاً و در آیہ شریفہ مراد از رکن شدید اصحاب آنحضرت
میباشند کہ سیصد و سیزدہ نفر شجاع اند و نیز قولہ تعالی ولقد کتبنا فی الزبور
من بعد الذکر ان الارض یرثہا عبادی الصالحون از حضرت امام محمد باقر و
حضرت امام جعفر صادق علیہما السلام منقولست قالا ہم القائم و اصحابہ یعنی
فرمودند آنہا حضرت امام مہدی موعود و اصحاب آنحضرت اند و نیز قولہ تعالی
الذین ان مکناہم فی الارض اقاموا الصلوۃ و اٰتوا الزکوۃ و امروا بالمعروف
ونہوا عن المنکر وللہ عاقبۃ الامور و در ذیل آیہ شریفہ از ابی جارود آوردہ اند کہ گفت
حضرت باقر علیہ السلام فرمود ہذہ الآیۃ نزلت فی المہدی و اصحابہ یملکہم اللہ
مشارق الارض ومغاربہا ویظہر اللہ بہم الدین حتی لا یری اثر من الظلم
والبدع یعنی این آیہ شریفہ نازل شدہ است در حضرت مہدی موعود و اصحاب آنجناب
علیہ السلام حق سبحانہ وتعالی در آخر زمان مالک تمام مشارق و مغارب زمین ایشان را
خواہد فرمود و بوجود ایشان دین را ظاہر میگرداند تا آنکہ ہیچ اثری از ظلم و بدع دیدہ نمیشود
و نیز قولہ تعالی وعد اللہ الذین اٰمنوا منکم وعملوا الصلحت لیستخلفنہم
فی الارض کما استخلف الذین من قبلہم ولیمکنن لہم دینہم الذی ارتضی
لہم ولیبدلنہم من بعد خوفہم امنا یعبدوننی لا یشرکون بی شیئا در تفاسیر

آیہ الذین ان مکناہم فی الارض و آیہ وعد اللہ الذین آمنوا در مہدی نازل شد

منهاو در تفسیر تبیان ونیز تفسیر عیاشی ونیز در تفسیر قمی ونیز در تفسیر مجمع البیان
ونیز در تفسیر روض الجنان ونیز در تفسیر مبانی البیان ونیز در تفسیر صافی
ونیز در جمع الجوامع ونیز در نور الثقلین ونیز در منهج الصّادقین ونیز در
برهان وغیره قالوا انها نزلت فی القائم من آل محمد هو المهدی فی آخر الزمان یعنی
این آیه شریفه در قائم آل محمد حضرت مهدی موعود در آخر زمان علیه السّلام نازل شده است
از اسحاق بن عبدالله آورده اند که گفت حضرت امام زین العابدین علیه السّلام فرمود
هذه الآیة نزلت فی القائم المهدی علیه السّلام یعنی این آیه خاص در حضرت قائم مهدی
موعود در آخر زمان علیه السّلام نازل شده است در تفسیر عیاشی از حضرت
امام زین العابدین آورده است انه قرء هذه الآیة وقال والله هم شیعتنا اهل
البیت نفعل ذالک بهم علی یدی رجل منا وهو مهدی هذه الامة وهو الذی
قال فیهم رسول الله لو لم یبق من الدنیا الا یوم لطول الله ذلک الیوم یلی
رجل من عترتی اسمه اسمی یملاء الارض عدلا و قسطا کما ملئت ظلما
وجورا و در ینابیع المودة ذیل آیه مذکوره بروایت حضرت امام باقر و امام
صادق علیهما السّلام آورده که فرمود نزلت هذه الآیة فی القائم واصحابه و حجة
الاسلام والدنا ماجد حضرت الحاج السیّد ابو القاسم صاحب لوامع التنزیل
در خصوص تشریح همین آیه شریفه استخلاف رساله مستقله موسومه به برهان البیان تصنیف
فرموده اند من شاء التفصیل فلیرجع الیها ونیز قوله تعالیٰ ویومئذ یفرح
المؤمنون بنصر الله (سورة روم) ذیل تفسیر آیه شریفه از ابی بصیر آورده اند که
گفت حضرت امام صادق آل محمد فرمود عند قیام القائم یفرح المؤمنون بنصر
الله یعنی وقت قیام قائم آل محمد حضرت مهدی موعود علیه السّلام بسبب نصرت کردن
حق سبحانه مؤمنین بسیار مسرور و فرحناک میشوند ونیز قوله تعالیٰ قل یوم

الفتح لا ینفع الذین کفروا ایمانہم ولا ہم ینظرون ذیل آیہ شریفہ از ابن دراج آوردہ
اند گفت سمعت جعفر الصادق یقول فی ہذہ الآیۃ یوم الفتح یوم تفتح الدنیا
علی القائم علیہ السلام ولا ینفع احداً تقرب بالایمان ما لم یکن قبل ذلک مومناً و
اما من کان قبل ہذا الفتح موقناً بامامتہ ومنتظراً بخروجہ فذلک ینفعہ ایمانہ
ویعظم اللہ عندہ قدرہ وشانہ وہذا اجر الموالین لاہل البیت خلاصہ آنست کہ
حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام میفرمود کہ درین آیہ مراد از فقرہ یوم الفتح روزیست
کہ بر دست حضرت قائم مہدی موعود تمام دنیا فتح میشود نفع نمیرساند ایمان آوردن کسیکہ
قبل از فتح دنیا ایمان نداشت اما کسیکہ قبل از فتح دنیا مومن بود وموقن بامامت آنجناب
ومنتظر خروج آنحضرت بود پس ویرا ایمان البتہ نفع میرساند **ونیز قولہ تعالی** و
لتعلمن نبأہ بعد حین ذیل آیہ شریفہ از عاصم بن حمید آوردہ اند قال الباقر علیہ السلام
لتعلمن نبأہ ای نبأ القائم علیہ السلام عند خروجہ **ونیز قولہ تعالی**
سنریہم آیاتنا فی الآفاق وفی انفسہم حتی یتبین لہم انہ الحق ذیل آیہ شریفہ از
ابی بصیر آوردہ اند کہ گفت سوال کردم حضرت امام محمد باقر علیہ السلام را از آیہ شریفہ
مذکورہ قال یرون قدرۃ اللہ فی الآفاق وفی انفسہم الغرائب والعجائب حتی
یتبین لہم ان خروج القائم علیہ السلام ہو الحق من اللہ عز وجل یراہ الخلق
لا بد منہ **وعن الصادق** علیہ السلام ایضاً نحوہ یعنی حضرت صادق وحضرت باقر علیہما
السلام فرمودند در معنی آیہ مذکورہ کہ مردم را چارہ نیست از اینکہ جمیع مخلوق خواہند دید قدرت
خدا را در آفاق ودر انفاس خود عجائبات وغرائبات را خواہند دید تا آنکہ ظاہر وثابت شود
از برای آنہا کہ خروج قائم مہدی موعود علیہ السلام حق است از جانب خدا **ونیز قولہ
تعالی** ہل ینظرون الا الساعۃ ان تاتیہم بغتۃ وہم لا یشعرون ذیل آیہ شریفہ از
زرارہ بن اعین آوردہ اند کہ گفت از حضرت امام محمد باقر علیہ السلام از این آیہ شریفہ سوال

آیہ سنریہم آیاتنا وآیہ ہل ینظرون الا الساعۃ در حق مہدی نازل شد

وم فرمود هی ساعة القائم علیه السلام تأتیهم بغتة یعنی مراد از این ساعت قیام
مهدی موعود علیه السلام است که بغتة بر ایشان میرسد **و نیز قوله تعالی** لو تزیلوا لعذبنا
ذین کفروا منهم عذابا الیما ذیل آیه شریفه از حضرت صادق علیه السلام آورده اند قال فی
هذه الآیة ان لله ودائع مؤمنین فی اصلاب قوم کافرین ومنافقین وقائمنا
لن یظهر حتی تخرج ودائع الله فاذا خرجت ظهر فیقتل الکفار والمنافقین خلاصه آنست
آنحضرت فرمود در معنی این آیه که برای خداوند علام ودائع مؤمنین اند در صلاب کفار و منافقین
قائم ما مهدی موعود علیه السلام خارج و ظاهر نمیشود تا وقتیکه این ودائع خداوند از صلاب آنها
برون نشوند و همینکه تمام این ودائع خارج شوند آنحضرت ظهور فرماید پس تمام کفار و منافقین
قتل خواهد فرمود و بساط عدل و داد را در تمام روی زمین خواهد گسترانید **و قوله تعالی**
فورب السماء والارض انه لحق مثل ما انکم تنطقون ذیل آیه شریفه از اسحاق بن عبدالله
آورده اند که حضرت امام زین العابدین علیه السلام فرمود فی هذه الآیة ان قیام القائم علیه
السلام لحق وفیه نزلت وعد الله الذین امنوا وعملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الارض
و نیز قوله تعالی واعلموا ان الله یحیی الارض بعد موتها ذیل آیه شریفه از سلام بن
مستنیر آورده اند که حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمود یحییها الله بالقائم فیعدل فیها فیحیی
الارض بالعدل بعد موتها بالظلم یعنی زنده میفرماید حق تعالی زمین را بوجود حضرت قائم
مهدی موعود پس آنجناب عدالت میکند پس بعدالت زنده میکند زمین را بعد از آنکه بکثرت ظلم
مرده باشد **و نیز قوله تعالی** یریدون لیطفئوا نور الله بافواههم والله متم
نوره ولو کره الکافرون ذیل آیه شریفه از محمد بن فضیل آورده اند که امام زین العابدین فرمود
نوره فی هذه الآیة الامامة والله متم الامامة عند قیام القائم یعنی مراد از نور در این
آیه امامت ائمه اطهار است خداوند علام تمام کننده امامت است وقت قیام قائم مهدی
موعود علیه السلام **و نیز قوله تعالی** حتی اذا رأو ما یوعدون فسیعلمون

من اضعف ناصراً واقلّ عدداً ذیل آیه شریفه محمد بن فضیل از حضرت امام زین العابدین
آورده که فرمود ما یوعدون فی هذه الآیة القائم المهدی واصحابه وانصاره واما
اعدائه تکون اضعف ناصراً واقلّ عدداً اذا ظهر القائم علیه السلام تا اینجا بود
آیات قرآنی که دلالت بر امامت و وجود و غیاب و ظهور حضرت مهدی موعود دارند بالاختصار
نوشتم واگر حضرات دعا فرمایند چه عجب که خاص از آیات قرآن مستقل بالاستقلال باستدلال و تحقیق
کلیات وجزئیات در مجلد ثانی خواهیم نگاشت واما احادیث در انتظار کشیدن ظهور
آنجناب علیه السلام بسیار اند چنانچه از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام پرسیدند کدام عمل
محبوب تر است نزد خدا حضرت علیه السلام فرمود انتظار فرج در فرائد السمطین
محدث فقیه شافعی شیخ محمد بن ابراهیم الجوینی الخراسانی الحموینی بروایت جابر بن عبد الله انصاری
آورده است قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم من انکر خروج المهدی فقد کفر
بما انزل علی محمد صلعم ومن انکر نزول عیسی فقد کفر ومن انکر خروج الدجال فقد کفر یعنی
جابر گفت که حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود کسیکه انکار کند خروج وظهور حضرت امام مهدی
موعود را پس وی کافر شده است از چیزیکه نازل بر حضرت محمد صلعم شد وکسیکه انکار کند نزول حضرت
عیسی را پس وی نیز کافر است وکسیکه انکار کند خروج وظهور دجال بطال راوی نیز کافر است
واز دائره اسلام خارج است در فرائد السمطین ایضاً از ابن عباس آورده است
قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم ان خلفائی واوصیائی وحجج الله علی
الخلق بعدی الاثنا عشر اولهم علی وآخرهم ولدی المهدی فینزل روح الله عیسی بن مریم
فیصلی خلف المهدی وتشرق الارض بنور ربها ویبلغ سلطانه المشرق والمغرب یعنی ابن عباس
گفت که حضرت رسول صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم فرمود که خلفاء واوصیاء من وحجتهای خداوند
بر خلق بعد از من دوازده نفر اند اول آنها علی وآخر آنها پسر من مهدی موعود است پس نازل
میشود حضرت عیسی ونماز با جماعت میخواند عقب مهدی موعود علیهما السلام در آنوقت زمین بنور

بحث ظهور مهدی و نزول عیسی و خروج دجال

خداوند روشن بشود و در زمین مشرق و مغرب سلطنت حضرت مهدی موعود فراگیر و صفا

اربعین بروایت ابن عباس آورده است قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم
لن تهلک امة انا فی اولها و عیسی بن مریم فی آخرها والمهدی فی وسطها یعنی ابن عباس گفت
هرگز هلاک نمیشود امت که در اول آن من باشم و در آخر میان آنها عیسی علیه السلام باشد و در
وسط میان آنها حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام باشد **و از امام** سجاد
علیه السلام منقولست که فرمودند غیبت امام ثانی عشر علیه السلام ممتد خواهد شد و اهل
زمان غیبت او که قایل باشند بامامت وی علیه السلام و انتظار ظهور آنجناب علیه السلام کشند
بهترین اهل زمان خواهند بود زیراکه حق تعالی از عقل و فهم و معرفت آنقدر بایشان عطا فرموده
است که غیبت نزد ایشان بمنزله مشاهده گردیده است و خدای عزوجل ایشان را در آن زمان
بمنزله جماعتی گردانیده که جهاد کنند در پیش روی حضرت رسول خدای صلی الله علیه و آله وسلم
بشمشیر و ایشان اند مخلصان بحق و شیعیان ما بند براستی و دعوت کنندگان اند خلق را بسوی
دین خدا در پنهان و آشکار و فرمود که انتظار فرج کشیدن از بزرگترین فرجها است **و از**
آنجناب علیه السلام منقولست هرکه ثابت باند بر ولایت ما در غیبت قایم ما عطا کند باو
حق تعالی ثواب هزار شهید از شهیدان بدر و احد **و از امام** حضرت جعفر صادق علیه
السلام منقولست هرکه انتظار حضرت قایم علیه السلام کشد و بمیرد بمنزله کسی است که در خیمه
حضرت قایم علیه السلام با آنحضرت باشد **و از امام** صادق علیه السلام منقولست که بر
مردم زمانی خواهد آمد که غایب شود از ایشان امام ایشان پس خوشا حال آنها که ثابت باشند
بامر ما در آن زمان و کمتر ثوابی که برای ایشان خواهد بود آنست که ندا کند حق تعالی ایشان را
که ای بندگان من ایمان آوردید بسرّ من و تصدیق نمودید بغیب من پس بشارت باد
شما را بثواب نیکو از جانب من بدرستیکه شمائید بندگان من و کنیزان من از شما قبول میکنم
عبادت را و بسبب شما عفو میکنم گناهان را از غیر شما و شما را میامرزم و بسبب و به برکت شما باران

احادیث اهل سنت در باب ظهور مهدی موعود

میفرستم از برای بندگان خود و بسبب شما دفع میکنم بلاها را از ایشان اگر شما نمیبودید عذاب خود را بر
ایشان میفرستادم راوی گفت یا ابن رسول الله چه چیز است بهتر کاری که مردم در آن زمان کنند فرمود
زبان را نگاه داشتن اما احادیث در ظهور پس نیز بسیاری وارد شده اند
منجمله در جامع الاصول از بخاری و مسلم و ابو داود و ترمذی بروایت ابو هریره آورده
انه قال قال رسول الله صلعم والذی نفسی بیده قرب ان ینزل عیسی بن مریم حاکماً عادلاً
فیکسر معابد النصاری و یقتل خنازیرهم و یمنع الجزیة یعنی ما یقبل منهم غیر الاسلام و یکثر المال
حتی اذا اعطی احد لم یقبل قال فقال رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و کیف بکم اذا
نزل ابن مریم بینکم و امامکم منکم یعنی المهدی علیه السلام منجمله از صحیح مسلم روایت شده
است از جابر که گفت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود لم یزل طایفة من امتی
یقاتلون علی الحق و یغلبون الی یوم القیمة فینزل عیسی بن مریم فیقول له امیرهم اصل
معنا فیقول لا ان بعضکم علی بعض امراء تکرمة الله تعالی لهذه الامة یعنی همیشه یک
طایفه حقه از امت من مقاتله میکنند بر حق تا روز قیامت آن طایفه همیشه غالب میشوند پس نازل
میشود از آسمان حضرت عیسی پسر مریم علیهما السلام پس امیر آن طایفه حقه که مهدی موعود باشد
بحضرت عیسی خواهد گفت من با تو نماز با جماعت میخواهم در جواب و حضرت عیسی خواهد گفت
این نمیشود شما امرا هستید یعنی بعض بر بعض دیگر زیرا که حق تعالی بوجود شما اهلبیت رسالت و طهارت
این امت آخر زمانه را اکرام و تکریم داده است گنجی شافعی نیز همین روایت را نقل فرموده
و بعد از نقل حدیث میگوید هذا حدیث حسن صحیح یعنی این حدیث مذکور حسن و صحیح است منجمله
روایت است که در صحاح سته و غیره آورده اند یعنی حضرت رسول صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم
کلامی فرمود که آخرش اینست و کیف بکم اذا نزل ابن مریم و امامکم منکم یعنی چگونه خواهد
بود حال شما وقتیکه نازل شود پسر مریم و امام شما از خود شما حاکم میان شما خواهد بود منجمله در
اکمال الدین اند داود بن کثیر رقی آورده که گفت سوال کردم امام موسی بن جعفر علیه السلام

را از مہدی موعود فرمود وھو الطرید الوحید الغریب الغائب عن اھلہ الموتور بابیہ علیہ السلام

میجملہ در مودۃ عاشرہ رسالہ مودۃ فی القربی وغیرہ آوردہ اند عن ابن عباس قال قال

رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ان اللہ فتح ھذا الدین بعلی فاذا ھلک علی فسد ولا یصلحہ

الا المہدی بعدہ یعنی حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود خداوند علام کشود و فتح داد

این دین اسلام را بدست حضرت امیر پس بعد از وفات حضرت امیر علیہ السلام این دین فاسد

میشود و احدی غیر از حضرت مہدی موعود در آخر زمان اصلاح آن دین فاسد شدہ نمیتواند کرد اشکال

چگونہ دین بعد وفات علی فاسد میشود و مراد از فساد دین چیست جواب تخریب و فساد دین بعد

از علی بچند قسم شدہ است قلہ ای بزیادتی و قلہ ای بکمی کہ اصحاب بغرض خواہش نفسانی

و تسلط وساوس شیطانی فاسد کردند و ما اجمالاً بعض اسباب فساد را مینگاریم منہا بعض خلیفہ

رسول و امیر المؤمنین خود را نامیدند و اہل بیت نبوۃ را بقتل آوردند و باقی ائمہ اطہار در مجالس

و محافل ذلیل و خوار کردند و کشتند و سہ طائفہ خروج کردہ کار را بر مردم مشتبہ ساختند و قضایای

شرعیہ را بشوری تنقیح میکردند و بخلاف نصوص فتاوی میدادند و میراث جدہ پدری در

حین حیوۃ او بجدہ مادری دادند و جابر انصاری را از مال بحرین و نیز عباس بن عبد المطلب

را از بصرہ بدون بینہ و طلب کردن شہادت دادند و گفتند ہر چہ بخواہید بردارید و عبا ہائے

خود را پر از طلا کردند علاوہ بر آن آنہا بدوستہای خود مکرر زر انداختند و فاطمہ

طاہرہ زہرا را راندند و برای اثبات دعوای از آنجناب شاہد و بینہ خواستند و شہادت

معصومین مطہرین را رد کردند و بصلوۃ غیر مشروعہ مردم را جمع کردند و تحریم متعہ نکاح و حج

تمتع نمودند و در نماز جنازہ چہار تکبیر مقرر کردند و در میراث عول معین نمودند و کعبہ محترمہ را

از قواعد ابراہیم مؤخر کردند و مقام ابراہیم را کہ ملصق بکعبہ بہ پشت رکن حجر بود پست تر از آن در

کردند و بروایت مالک حی علی خیر العمل را ترک کردند و بجای آن الصلوۃ خیر من

النوم داخل کردند و از خالد ولید رعایۃً حد ترک کردند و وضو بخلاف ظاہر قرآن قرار

داوند و خفض صوت در تکبیر نماز قرار داوند و در جمعه دو اذان مقرر کردند و خطبهٔ عیدها
مقدم از نماز مقرر کردند و شراب خوار را در حالت سکر و فاجر و فاسق و زانی را امام جماعت
مقرر کردند و مردود دین رسول خاتم النبیین را بعد از رسول اکرم حکام و ولاة امر و املاک
ساختند و دربان بیا بالا امارہ مقرر کردند و ابن مسعود صحابی جلیل القدر را ناحق زدند و
کشتند و ابوذر مقدس را ناحق زدند و تشهیر و اخراج از مدینه منوره کردند و مناقب گویان اهل بیت
نبوت را میکشتند و حرمین رسول اکرم را شهر بیا فروختند و اهلبیت نبوة را خمس ندیدند و حضرت
امام حسن علیه السلام را از دفن در قبر جد خویش پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم جای ندادند و اغیار را بدون
اذن و رضا در حضرت رسول اکرم جای دادند و علم فقه را برای و قیاس خود نوشتند و قرآن
و حدیث را دیده و دانسته ترک نمودند امام غزالی در کتاب منخول میفرماید که شریعت محمدی
صلی الله علیه و آله و سلم ده عشر بود ما فلاتی نه عشر از آن را اخراج کرده است و عشر عاشر آن را هم
خالی از خلل و زلل و تغییر و تبدیل نگذاشتند خلاصه طول میکشد و رنه تحریر فسادات
مجلد بسیط خواهد شد از علم سیر مفصل حالات معلوم میتوانند شد این چنین امور اسباب تخریب دین
مبین و موجب فساد اسلام و شرع متین شده اند که خود غرضان بعد از علی فاسد کردند و اصلاح
همه این امور غیر مهدی موعود احدی نمیتواند کرد **منجمله** عن ابی هریرة عن النبی صلی الله
علیه و آله و اصحابه و سلم قال لا تقوم الساعة حتی یملک رجل من اهل بیتی یفتح
القسطنطنیة و جبل الدیلم ولو لم یبق الا یوم لطول الله ذلک الیوم حتی یفتحها
یعنی حافظ **ابو نعیم** از ابو هریره آورده که گفت حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و
اصحابه و سلم فرمود قائم نمیشود ساعت قیامت تا آنکه مالک تمام روی زمین شود شخصی از اهلبیت
من فتح میکند قسطنطنیه را و جبل دیلم را و اگر باقی نماند بقیام قیامت مگر یومی بدرستیکه طول دهد
حق تعالی آن روز را تا آنکه فتح این شود بعد از این گفته هذا هو المهدی بلا شک وفقاً
بین الروایات **منجمله** عن جابر بن عبد الله ان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم قال

سیکون بعدی خلفاء ومن بعد الخلفاء امراء ومن بعد الامراء ملوك جبابرة ثم یخرج

المهدی من اهل بیتی یملأها عدلا کما ملئت جورا یعنے حافظ ابو نعیم و طبرانی

در معجم الکبیر از جابر آورده کہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود عنقریب است کہ بعد از وفات

من خلفا و بعد از خلفا امرا و بعد از امرا ملوک جبابرہ خواہند بود و پس از آن ظاہر و خارج میشود

مہدی موعود از اہل بیت من کہ مملو میکند زمین را از عدل چنانکہ مملو شدہ باشد از ظلم و جور مجملہ

قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم لن تهلك امة انا فی اولها وعیسی فی اخرها و

المهدی فی وسطها یعنے احمد حنبل در مسند خود و حافظ ابو نعیم بروایت ابن عباس آوردہ

اند کہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود ہرگز ہلاک نمیشود امتی کہ در اول آن

است من باشم و در آخر حضرت عیسے و در وسط آن حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام

باشد و پس از نقل حدیث فرمودند هذا حدیث حسن صحیح اشکال مراد از قول آنحضرت

وعیسی فی اخرها چیست البتہ از حدیث ثابت میشود کہ حضرت عیسی بعد از مہدی زندہ و باقی میماند جواب مراد آن

نیست کہ عیسی بعد از مہدی باقی میماند زیرا کہ عدم جواز این بعید وجہیست منها نظر بحدیثیکہ حضرت

رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود لا خیر فی الحیوة بعدہ وفی روایة لا خیر

فی العیش بعدہ یعنے بعد از حضرت مہدی موعود در عیش و زندگی دنیا خیری نیست پس

جایز نیست کہ حضرت عیسے در قومی باشد کہ در آنہا خیری نباشد منها نظر بحدیث شریف

کہ از احد ائمہ علیہم السلام منقولست ان المهدی علیہ السلام اذا کان امام اخر الزمان

ولا امام بعدہ یعنے حضرت امام مہدی موعود امام آخر زمانہ است و بعد از آنجناب

امامی نیست پس حضرت عیسے کہ بعد از آنجناب باقی میماند اگر گفتہ شود کہ حضرت عیسی مسعود

بعد از آنجناب علیہ السلام امام امت خواہد بود گوئیم جایز نباشد بہ دو سبب احدهما

جہت آنکہ اگر مراد شما از امامت حضرت عیسے در این امت مرحومہ بعد از حضرت امام مہدی

موعود بطریق نیابت باشد خلاف معقول و منقول است قطعا زیرا کہ منصب حضرت مسیح مسعود

جواب اشکال بنا بر حدیث عیسے فی اخرها بعد از حضرة محمد عیسے میماند و آنوقت خیر در آن نیست

که نبوة باشد افضل واجلّ است از امامت ثانیهما که مراد شما از امامت مسیح مسعود بعد از مهدی
موعود علیهما السلام بطریق نیابت نباشد بلکه بطریق استقلال بدون تبعیت این قسم نیز خلاف
معقول ومنقول غیر مقبول بنحد الفحول باشد قطعاً زیرا که در ینصورت انتقال ملت محمدیه صلی الله
علیه وآله وسلم بطرف ملت عیسویه لازم میاید وحال آنکه وہم وگمان این ہم موجب کفرست پس
واجب شد حمل کردن حدیث مذکور بر معنی دیگر اما تاویل آن مطابق معقول و
منقول چنانست که انا اوّل داع الی ملة الاسلام والمهدی اوسط داع والمسیح
آخر داع یعنی من اوّل دعوة کننده مردم بطرف اسلام هستم ومهدی موعود اوسط دعوة
کننده ومسیح مسعود آخر دعوة کننده این امت مرحومه است باسلام اما صحت این تاویل
بجهت آنست که معلوم است حضرت رسول از همه اوّل مردم را دعوت باسلام فرمود پس
تاویل فقره انا فی اولها بلا اشکال صحیح است وهیچ قدحی بنا بر این معنی لازم نمیاید ومهدی
موعود علیه السلام چونکه تابع حضرت رسول در شریعت واز ملت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
بود بجهت این قرب آنجناب را اوسط دعوة کننده مردم بطرف اسلام قرار فرمود پس تاویل
فقره والمهدی فی وسطها بر معنی مذکور باقتضای دلیل مزبور قدحی لازم نمیاید ومسیح
مسعود چونکه صاحب ملت دیگر بود ونیز چونکه دعوة کردن آنجناب مردم را در آخر زمان
بطرف غیر شریعت خود بود هذا آنجناب را آخر داعی این امت قرار دادن بطرف اسلام
احسن وانسب آنست پس تاویل فقره وعیسے فی آخرها بر معنی مذکور باقتضای دلیل مزبور
قدحی ندارد وبعض فضلاء که احتمال دیگر داده اند ویحتمل ان یکون معناه المهدی
اوسط فی هذه الامة یعنی خیرها اذ هو امامها وبعدها ینزل عیسی مصدقاً
للامام وعوناً له فعلی هذا یکون المسیح آخر المصدقین علی وفق النص یعنی محتمل
است که معنی المهدی اوسط هذه الامة بهترین از امت باشد زیرا که وی امام این امت
است وبعد آنجناب عیسی مسیح که برائی تصدیق ونصرت امام از آسمان نازل میشود ومسیح آخر

جواب اشکال نزول عیسیٰ بن مریم منقول است

مصدقین خواهد بود وهذا لیس بشیٔ زیرا که او سط است را به بهتر است معنی گرفتن معنی ندارد
بنا برین معنی لازم می آید که حضرت مهدی موعود از جد خود حضرت علی هم اعلیٰ و بهتر باشد اشکال
نزول عیسیٰ از آسمان و بسلامت رسیدن آنجناب بر زمین با این بعید عند العقل مستبعد است
جواب اوّل هرگز عند العقل مستبعد نیست آنکس که قائل بصعود آنجناب الی السماء است
قائل بنزول بسلامت هم باید باشد والا جوابیکه بسلامتی وقت صعود بآسمان نزد شما باشد
بسلامتی وقت نزول هم همان جواب میباشد **جواب ثانی** جائز است که بامر الٰهی هوا یا تخته ابرے
یا ملکی آنجناب را از آسمان بسلامتی بر زمین برساند چنانچه در مرویه **مسلم** از نواس بن سمعان در
حدیث طویلی در قصهٔ دجال بطال روایت کرده است فینزل عیسیٰ بن مریم عند المنارة البیضاء
شرقی دمشق بین مهرودتین واضعا کفیه علی اجنحة ملکین یعنی فرود می آید عیسیٰ از آسمان
نزد مناره سفید شرقی دمشق میان دو جامه زرد رنگ پوشیده در حالیکه عیسیٰ دو دست خود گذاشته
باشد بر دو بال دو ملک فرود آرند یعنی معلق و آویخته خواهد بود بدو بال دو ملک **تذکرة** مهرودتین
را با دال مهمله است یا بذال معجمه در آن دو لغت اند چنانچه در **نهایه** و نیز در **صراح** فرموده
مهرودتین بمعنی ممصرتین فالممصرتین من الثیاب التی فیها صفرة خفیفة **اما** الدال فهو
الثوب الذی یصبغ بالورق ویقال لها المهرة **پس** بعض مدعیان که بتاویلات رکیکه
مصداق حدیث مذکور خود را اقرار میدهند کذب و بطلان آنها ثابت است **مجمله** در ترمذی وغیره آورده اند قال
رسول الله صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم لو لم یبق من الدنیا الا یوم لطول الله ذلک
الیوم الیٰ ان یبعث الله رجلاً من اهل بیتی اسمه اسمی یملاء الارض قسطاً و
عدلاً کما ملئت ظلماً وجوراً یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم فرمود هرگاه
نماند از دنیا مگر روزی هر آئینه برانگیزاند خدا تعالیٰ مردی را از ذریت طاهره طیبه من که نام
وی نام من و کنیت وی کنیت من است زمین را از داد و عدل پر کند همچنانکه از ظلم
وجور پر شده باشد **مجمله** وارد شده است که حضرت رسول فرمود یا فاطمه والذی بعثنی بالحق

نبیا یکون من الحسن والحسین مهدی هذه الامة یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم گفتند
یا فرمودند بحق کسیکه مبعوث فرمود مرا بنبی برحق بپاشد از اولاد حسن و حسین مهدی این امت منجمله
ابن ماجه روایت کرده است قال صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم المهدی منا اهل
البیت یصلحه الله فی لیلة واحدة یعنی حضرت امام مهدی موعود علیه السلام از اهل بیت ماست
حق تعالی وفقه باصلاح میآرد تمام عالم و آدم را در یک شب منجمله ایضاً ابن ماجه از حضرت
ام سلمه زوجه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم روایت کرده است قالت سمعت رسول الله صلی الله
علیه وآله وسلم یقول المهدی من ولد فاطمة علیها السلام یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم
فرمود که امام مهدی موعود از اولاد صدیقه طاهره فاطمه زهرا است منجمله در مشکوٰة از
ابوداؤد روایت آورده قالت ام سلمه رض ان رسول الله ص یقول المهدی من عترتی من اولاد
فاطمة یعنی حضرت ام سلمه فرمود بدرستیکه جناب رسول اکرم صلعم فرموده است که حضرت امام مهدی
موعود علیه السلام از عترت طاهرین از اولاد صدیقه طاهره فاطمه زهرا علیها السلام است منجمله
وارد شده است قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم منا مهدی هذه الامة یصلی خلفه
عیسی بن مریم فضرب بیده علی کتف الحسین وقال یکون من هذا مهدی هذه الامة
یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود از ما مهدی این امت است که حضرت عیسی علیه السلام
عقب سر آنحضرت علیه السلام نماز خواهد خواند پس آنحضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم دست خود را
بر کتف مبارک حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام بگذاشته فرمود از این است مهدی این امت
منجمله ابن ماجه در سنن خود در باب قول حضرت مهدی روایت آورده است که آنحضرت نسبت
هو رجل من اهل بیتی فیملأها قسطا کما ملئوها جورا فمن ادرک ذلک منهم فلیأتهم و
لو حبوا علی الثلج یعنی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم فرمود که حضرت امام مهدی موعود علیه
السلام از اهل بیت من است پس زمین شوره و شیرین را پر از عدل بکند چنانچه پر ستم و بیدادی
پر کرده باشند پس هر کس بیابد وی را البته بیاید نزد او اگرچه بر روی برف بدست و پا رفتن باشد

منجملہ ابن ماجہ درباب ظہور حضرت امام مہدی علیہ السلام از ثوبان آوردہ و آخر روایت اینست فقال صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فاذا رأیتموہ فبایعوہ ولو حبوا علی الثلج فانہ خلیفۃ اللہ المہدی یعنی حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود پس وقتیکہ حضرت امام مہدی علیہ السلام را می بینید بیعت وی کنید اگرچہ شما را بر روئی برف بدست و پا رفتن باشد زیراکہ او خلیفۃ اللہ مہدی موعود است **و در دعاء ندبہ** وارد شدہ است کہ ترجمہ چنین میشود کاش میدانستم کہ تو در کجا مستقر شدی آیا در **رضوی** یا در **ذی طوی** یا غیر آنہا **و** رضوی کوہی است در مدینہ **و** ذی طوی موضعی است قریب مکہ معظمہ **و در خطبہ** در ذکر القاب آنجناب میفرماید الغائب عن الابصار والحاضر فی الامصار الذی یظہر فی بیت اللہ ذی الاستار ویطہر الارض من لوث الکفار **و** در غیبت **شیخ نعمانی** از حضرت صادق علیہ السلام مرویست کہ امر برای صاحب این امر شباہت تامہ ہست با حضرت یوسف علیہ السلام تا آنکہ فرمودہ پس چہ انکار میکنند این امت خداوند بکند بحجت خود آنچہ کہ بیوسف کرد و اینکہ صاحب مظلوم شما کہ انکار حق او کردند و ہمان صاحب امر است تردد کند میان شما و راہ رود در بازار ایشان و پا بگذارد بر فرشہای آنہا با وجود این نشناسند او را تا آنوقت کہ خداوند اذن دہد او را بشناسانیدن **و** در غیبت **شیخ طوسی** از محمد بن عثمان عمری مرویست کہ واللہ صاحب این امر ہر آئینہ حاضر میشود در موسم یعنی در موسم حج در ہر سال میبیند مردم را و میشناسد ایشان را و مردم می بینند آنحضرت علیہ السلام را مگر نمیشناسند او را **و** نیز روایت کردہ است **شیخ نعمانی و** نیز شیخ المشائخ **شیخ صدوق** از صادق آل محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ فرمود گم خواہند کرد مردم امام خود را پس حاضر میشود در موسم و میبیند ایشان را و آنہا حضرت علیہ السلام را نمی بینند **منجملہ** در مشکوۃ روایت کردہ است قال صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اذا رأیتم الرایات السود قد جاءت من قبل خراسان فأتوہا فان فیہا خلیفۃ اللہ المہدی یعنی حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود وقتیکہ علمہای سیاہ می بینید کہ از جانب خراسان میآیند در آن خلیفۃ اللہ المہدی موعود امام آخر الزمان است

ورواه احمد فی مسنده والبیهقی فی الدلائل وابونعیم فی کتاب المهدی وفی
دلائل النبوة مجملاً در مشکوة از صحیح ترمذی وصحیح ابوداؤد وسنن ابن ماجه از سعید خدری
باسانید خود روایت کرده اند قال صلی الله علیه وآله وسلم یومئذ کدوس فیقوم او یجیئ
الیه رجل فیقول یا مهدی اعطنی اعطنی فیحثی له فی ثوبه ما استطاع ان یحمله وفی
اخری یقول خذ فی ثوبك ما استطعت یعنی سیم وزر در آن ایام ببین وبسیار طریق بدون
حرص جمع افتاده باشد وفقیری پیدا نخواهد شد که آنرا بگیرد شخصی خواهد آمد واز حضرت امام همام
مهدی موعود علیه السلام خواهش میکند پس آنجناب برا امر بگرفتن آن خواهد فرمود که بگیر و بردار هر
آنقدر که بر داشته بتوانی ومحمد بن یوسف شافعی صاحب کفایة المطالب که از مشاهیر علماء عامه
است کتابی مستقل در بیست وپنج باب اثبات ظهور حضرت امام مهدی موعود علیه السلام نوشته
است من شاء فلیرجع الیها ودر یکی از زیارات جامعه است در سلام بر آنحضرت ع
السلام علی الامام الغائب عن الابصار الحاضر فی الامصار والموجود فی الافکار بقیة الاخیار
وارث ذی الفقار المنتظر والحسام الذکر والشمس الطالعه والسماء الظلیله والارض البسیطه
نور الانوار الذی تشرق به الارض عما قلیل بیه التمام وحجة الله علی الانام براج البروج و
الیوم الموعود وشاهد ومشهود وبر بعضی ابنیه که قبل از اسکندر ساخته شده اند ودر
عهد عبد الملک آنرا یافتند بر دیوار آن ابیاتی بسیار مکتوب بود از انجمله است این شعر حسته
تقوم بامر الله قائمهم من السماء اذا ما باسمه نودی وحضرت صادق آل
محمد علیهم السلام مکرر این بیت را میخوانده

لکل اناس دولة یرقبونها
ودولتنا فی اخر الدهر یظهر

تنبیه

از این آیات واحادیث چون ظهور حضرت امام مهدی موعود علیه السلام
ثابت شد خواستم که از انجیل هم بشارتی در وجود وظهور آنجناب علیه السلام نوشته باشم اگرچه
در کتاب بشارات احمدیه مفصل نوشته ایم لکن نظر باختصار این وجیزه به بیان یک بشاره

اکتفا مینمائیم در انجیل یوحنا فصل ششم وارد شده است ونیز ملا اسا باطی
در کتاب خود موسوم به براهین ساباطیه مینویسید و آخر بشارت اینست واعطیه نجمة الصبح
فمن کانت له اذن سامعه فلیستمع یعنی حق تعالی عز اسمه عطا کرده است حضرت محمد
صلی الله علیه وآله وسلم را نجم صبح پس هر کس گوش شنونده دارد ضروریست که گوش گذارین
بوده باشد مراد از نجم حضرت مهدی موعود است زیرا که حضرت رسول صلی الله علیه
وآله وسلم نیز ائمه اطهار علیهم السلام را بنجوم تشبیه داده است بقوله صلی الله علیه وآله وسلم اهل بیتی
امان لاهل الارض کما ان النجوم امان لاهل السماء **ایضاً** قال صلی الله علیه وآله وسلم
النجوم امان لاهل الارض من الغرق واهل بیتی امان لامتی من الاختلاف **والونعیم**
از حذیفه **و** ابو امامة الباهلی روایت کرده است ان المهدی یلمع وجهه کالنجم وعلی خده
الایمن شامة سوداء **ودر عرائس ثعلبی** از انس روایت طولانی نقل فرموده و آخرش
اینست اما النجوم الزاهرة فهم الائمة التسعة من صلب الحسین والتاسع مهدیهم یعنی
اما ستاره زاهره حضرات ائمه اطهار نه گانه اند از صلب مطهر حضرت امام ابی عبد الله الحسین نهم
ایشان حضرت امام هادی مهدی موعود علیه السلام است **اما وجه** شباهت بنجوم اینست
که نجوم در ظاهر و باطن روشن وضیا بخش میباشند بنحویکه اثر آن بر زمین میافتد وحبوب و
علفت وغیره را از زمین میرویاند **همچنین** حضرات ائمه طاهرین علیهم السلام نیز
بسبب ماده عصمت وطهارت ظاهر و باطن شان بنور هدایت چون نجم روشن است که
که در وادی ظلمت جهالت وضلالت عامه عباد صراط المستقیم هدایت وارشاد را بذریعه روشنی
همین نجوم امامت علیهم السلام مییابند **لهذا** در احادیث ایشان علیهم السلام بنجوم تشبیه داده
شده است **و** در بشارت انجیل بجهت مبالغه لفظ نجم بر ایشان اطلاق شده است **پس**
نجم بودن ایشان ثابت است **اما کلمه صبح** که مضاف الیه نجم واقع شده است
این اشاره است بطرف ولادت باسعادت آنجناب علیه السلام چونکه امام عصر الزمان

حضرت مہدی موعود بوقت صبح پانزدہم شہر شعبان المعظم متولد شدہ اند بنا بر این معنی فقرہ مذکورہ چنان بشود کہ حق سبحانہ جل شانہ عطا کردہ است حضرت محمد رسول عربی صلی اللہ علیہ وسلم را نجم یعنی مہدی موعود علیہ السلام کہ بوقت صبح متولد شدہ است و میتواند کہ کلمہ صبح اشارہ باشد بطرف ظہور آنجناب ع زیرا کہ ظہور آنحضرت نیز در آخر زمان قریب بقیامت یوم جمعہ بوقت صبح خواہد شد انشاء اللہ تعالی

بحث سادس در تحقیق وقت ظہور مہدی موعود

چون وجود و غیاب و ظہور آنجناب علیہ السلام از قرآن و انجیل و احادیث بثبوت رسید باید دانست کہ تاریخ و سنہ ظہور آنجناب علیہ السلام معین و مقرر نشدہ است زیرا کہ علم برفع علل غیبت و رفع موانع ظہور از اموریست کہ تعلق بغیبت دارند و عالم بالغیب غیر از حضرت احدیت عز اسمہ دیگری نیست پس آنجناب از انظار غائب است الی ما شاء اللہ تعالی کہ مصلحت الٰہی در آن باشد چون مصلحت بظہور رسد ہمان وقت آنجناب ظاہر خواہد شد انشاء اللہ تعالی لکن مومنین را باید و مخلصین را شاید کہ انتظار فرج آنجناب بکشند چنانچہ آیات و احادیث بر عبادت بودن انتظار فرج آنجناب گذشت و آیہ شریفہ وانتظروا انی معکم من المنتظرین علانیہ ناطق است کہ حق تعالی خود منتظر ہست آن وقت را کہ مصلحت ظہور در آنست و مومنین را نیز امر بانتظار کشیدن فرمودہ است اینست کہ برای ظہور آنجناب علیہ السلام وقتی معین نشدہ است بلکہ در احادیث وارد شدہ است کذب الوقاتون معین کنند وقت ظہور آنجناب [illegible] فقرہ (?) گفتہ اند و در اعلام الوری شیخ طبرسی آوردہ است

قال ابو علی بن محمد بن ہمام کتبنا سالہ عن ظہور الفرج متی یکون فخرج التوقیع کذب الوقاتون یعنی راوی میگوید نوشتیم عریضہ کہ از امام علیہ السلام از ظہور و فوز السرور دریافت نمائیم پس در جواب من توقیع رفیع از آنجناب علیہ السلام بیرون شد کہ وقت معین کنندہ برای

ظهور در وعگواند در کتاب **منتخب البصائر** از مفضل بن عمر بسند معتبر روایت کرده است
که گفت سوال کردم از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام آن امامی که مردم انتظار ظهور وی را
میکشند و امیدوار فرج وی هستند یعنی مهدی موعود علیه السلام برائی خروج آنجناب وقت
معین است فرمود که حق تعالی ابا نموده از اینکه از برائی ظهور آنجناب علیه السلام وقتی تعیین فرماید
که شیعیان بدانند پس فرموده است همگی در باب قیام آنحضرت علیه السلام نازل شده اند
هر کس برائی ظهور مهدی ما وقتی معین قرار دهد خود را با خدا در علم غیب شریک گردانیده است
و دعوی اطلاع بر اسرار الهی کرده است **البته** آنچه در احادیث بابت وقت ظهور
آنجناب وارد شده است اینقدر است که **ابو بصیر** از حضرت ابی عبد الله علیه السلام آورده
است قال لا یخرج القائم علیه السلام الا فی وتر من السنین سنة **احدی او ثلث او**
خمس او سبع او تسع یعنی خارج نمیشود قائم آل محمد علیه السلام مگر در سال وتر چون سال
یک یا سه یا پنج یا هفت یا نه **و نیز** از آنجناب علیه السلام آورده است قال ینادی
باسم القائم علیه السلام فی لیلة ثلاث و عشرین و یقوم فی یوم عاشوراء و
هو الیوم الذی قتل فیه الحسین علیه السلام یعنی ندا کرده میشود باسم آنجناب علیه
السلام در شب بیست و سوم و قائم میشود در روز عاشورا یوم قتل حسین شهید علیه السلام
زیاده برین توضیح در وقت ظهور وارد نشده است **مگر ملا جواد ساباطی**
در کتاب خود مینویسد چون سنه هفت هزار بهجرت نبی آخر الزمان صلی الله علیه و آله وسلم
طلوع کند پس در صدی اول از ده اولی ماه اول صبح یوم اول آن سال حضرت مهدی
موعود ظاهر خواهد شد

بحث سابع در بیان علامات قبل از ظهور مهدی موعود

چون ظهور آنجناب علیه السلام نیز بثبوت رسید گوییم قبل از ظهور علامات چند بظهور خواهند رسید

امام مهدی در وتر سال
موعود یوم
عاشورا
ظاهر میشود

بعضے از متکلمین در کتب غیبت تا قریب بچهار صد علامت نوشته اند و ما در اینجا بجهت مرعی داشتن نظر اختصار بعضے علامات آنجناب علیه السلام را نگاریم هر وقت آنها جمیعاً بظهور رسند آنجناب نیز عقب آنها ظهور خواهد فرمود منجمله آنها طلوع شمس از مغرب منها خروج سفیان منها ایستادن آفتاب نزد زوال منها خراب شدن دیوار مسجد کوفه منها بوقوع رسیدن قتل نفس زکیه در مغیضنا و کس از صالحان منها فرو رفتن بعضی در زمین مشرق و مغرب منها طلوع نمودن ستاره از مشرق که نور دهد مثل نور قمر پس از آن منعطف گردد بنحویکه نزدیک باشد که هر دو طرف او بهم برسد منها نزول ترک بجزیره منها نزول روم برمله منها ظهور مغربی بمصر منها مالک شدن شامات را منها ظاهر شدن سرخی که آفاق را فراگیرد منها ظاهر شدن آتشی در مشرق که تا سه یوم یا هفت یوم باقی بماند منها زیادتی آب فرات بحدیکه در کوچه و بازارهای کوفه آب داخل شود منها خروج شصت کذاب که همه آنها دعوی نبوت کنند منها خروج دوازده نفر از اهل ابوطالب که همه آنها دعوے امامت برائے نفس خود کنند منها کندن عرب عنانها خود را منها مالک شدن آنها بلاد را منها خروج آنها بر سلطان عجم منها کشتن اهل مصر امیر خود را منها خرابی شام منها احتراق مرد عظیم القدر از گروه بنی عباس در میان حلوا و خانقین منها پیدا شدن زلزله عظیم منها شامل شدن ترس با اهل عراق منها مردن آنها بسرعت تمام منها پیدا شدن ملخ بسیار بر وقت و غیر وقت منها کمی کشت و زراعت منها اختلاف عجم منها ریختن خون بسیار میان همدیگر منها مسخ شدن قومی از بدع که بصورت خوک و بوزینه خواهند گردید منها ندا آمدن از آسمان که بشنوند آنرا اهل زمین منها سخن گفتن هر قومی بگفت ایشان منها بیرون شدن بندگان از خدمت آقایان خود منها کشتن خواجگان خود را منها در اول یا نصف ماه مبارک رمضان کسوف شمس و در آخر رمضان خسوف قمر خواهد شد منها در همان ایام دجال بطال از نواحی اصفهان ظاهر خواهد شد پس صبح از قرص شمس ندا

میشود هذا هو الدجال البطال الموعود **منها** در همان یوم عیسی ابن مریم علیه السلام از

آسمان بر بیت المقدس نازل میشود و از آسمان ندا خواهد شد هذا عیسی بن مریم الموعود

المسیح **پس** یوم جمعه و عاشورا حضرت مهدی موعود علیه السلام ظاهر میشود و انشاء الله تعالی حضرت

عیسی علیه السلام با قتدار آنجناب نماز میخوانند **تنبیه** از اینجا فضیلت حضرت مهدی موعود بر حضرت

عیسی علیهما السلام ثابت است فافهم **اشکال** این چگونه میشود زیرا که عیسی نبی و حضرت

مهدی موعود امام است نه نبی و نبی را اقتدا با غیر نبی جائز نیست قطعاً **جواب** عدم جواز

اقتدا با غیر نبی در حالت نبوة است و در آنوقت حضرت عیسی منسوخ الشریعة والنبوة است پس

در اینصورت با قتدا کردن قدحی و اشکالی لازم نمی‌آید چنانکه در خواص الامه **ابن جوزی**

نیز مثل همین فرموده **ایضاً** حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرموده لا نبی بعدی و نبوت

آنحضرت ناسخ ادیان و شریعت وی ناسخ شرائع سلف است پس اگر عیسی اقتدا بمهدی نکند

بلکه مهدی اقتدا بکند بعیسی مشتبه میشود قول آنحضرت که فرموده لا نبی بعدی زیرا که عیسی اگر نبی نیست

حضرت مهدی موعود با وجود امامت چگونه بغیر نبی و با غیر امام اقتدا کرده است **ایضاً** اگر

عیسی اقتدا نکند بلکه حضرت مهدی اقتدا با عیسی بکند پس تابع و ماموم میشود نه امام در اینصورت

خروج آنحضرت از امامت لازم می‌آید **ایضاً** سابق افضلیت آنحضرت هم چون باقی ائمه

اطهار بر جمیع انبیاء سلف ثابت نموده‌ام پس اگر حضرت مهدی با ثبوت افضلیت بر عیسی اقتدا

کند تفضیل مفضول لازم می‌آید و آن جائز نیست **ایضاً** مؤید بلکه مصحح این مرام است مروی

احمد حنبل **و** بیهقی و مشکوة **و** جامع الاصول **و** نهایه حضرت عمر خطاب از کتب یهود آیاتی چند چیده آورد

و بحضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم عرض کرد اگر مصلحت عالی باشد میخواهم آنها را داخل اسلام

کنم پیغمبر بغضب آمد و فرمود یا ابن الخطاب امتهوکون انتم کما تهوکت الیهود والنصاری

لقد جئتکم بها بیضاء نقیة لو کان موسی حیاً ما وسعه الا اتباعی یعنی ای پسر خطاب

آیا گمراه میکردید شما این مسلمانان چنانکه گمراه شدند یهود و نصاری بدرستیکه آمدم شما را با شریعت

روشن و خالص اگر حضرت موسی در قید حیوة میبود و نبوة مرا درک میکرد البتہ بدین خود و دین زبان گذاره نمیتوانست بکند و دست نمید نشست مگر با طاعت و پیروی دین و اسلام و شریعت من و معلوم است کہ ادیان سابقہ جمیعاً بمجیئی این نبی آخر الزمان منسوخ گردیدند و اسلام ناسخ آنہا تا فنا دنیا باقی است پس اگر ہمہ انبیاء بدنیا رجوع نمایند اتباع اسلام و عمل شرع محمدی خواہند کرد و قطعاً نہ با دیان خود پس حضرت عیسی و خضر از انبیاء در زمانہ حضرت مہدی موعود علیہ السلام چارہ ندارند از اینکہ باید اتباع اسلام کنند و در صورت اطاعت و پیروی مطاع و مقتدا حضرت مہدی موعود نمیتوانند نشوند باید مقتدی باشند **ایضاً** بر اقتدا کردن عیسی بحضرت مہدی موعود حدیث **مسلم** مؤید است کہ آخر حدیث اینست فینزل عیسی بن مریم فیقول لہ

امیرہم اصلّ معنا فیقول لا ان بعضکم علی بعض امراء تکرمۃ اللہ ہذہ الامۃ یعنی پس وقت نزول عیسی از آسمان امیر آنہا بعیسی خواہد گفت بیا تو نماز جماعت بخوان بما عیسی خواہد گفت این ہرگز نمیشود زیرا کہ بعض از این امت آخر زمانہ را بر بعض دیگر اکرام و تکریم دادہ است

سوال چون این علامات بظہور رسید پس بعد از آن حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام از کدام جا و مقام ظاہر خواہند شد **جواب** از قریہ کرعہ چنانچہ در کتاب مستطاب **ضیاء العالمین** علامہ فہامہ شیخ ابو الحسن شریف عاملی نقل فرمودہ است از حافظ ابو نعیم و ابو العلاء ہمدانی کہ ہر دو بسند خود روایت کردند از ابن عمر گفت فرمود حضرت رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم بیرون میاید حضرت مہدی موعود آخر الزمان از قریہ کہ او را **کرعہ** گویند و بیرا و ابیست کہ ندا میکند این مہدی خلیفہ حق تعالی است پس او را متابعت کنید **اشکال** در بعضی احادیث وارد شدہ است کہ ظہور آنجناب علیہ السلام از مکہ معظمہ خواہد شد پس اختلاف چہ معنی دارد **جواب** ہمچنین است مگر منافاتی نیست بین آنچہ ذکر شد خروج حضرت مہدی موعود علیہ السلام از کرعہ و بین آنچہ ثابت است اول ظہور آنجناب علیہ السلام از مکہ معظمہ زیرا کہ آنجناب بیرون میاید از موضعیکہ در آنجا مقیم است تا اینکہ میاید بمکہ معظمہ و در آنجا امر خود را ظاہر میفرمایند و در اخبار

ما نیز وارد شده است چنانچه در کفایة الاثر علی ابن محمد خراز آورده است که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود بیرون میآید مهدی از قریه کرعه و بر سر وی عمامه من وفرع من را پوشیده و ذو الفقار حمائل نموده خواهد بود و پس منادی ندا میکند که این مهدی موعود علیه السلام است خلیفة الله او را متابعت کنید و همین خبر را گنجی شافعی نیز آورده است بسنده عن ابی هریرة قال قال النبی صلی الله علیه و آله وسلم یخرج المهدی من القریة یقال لها کرعة وعلی راس المهدی ملک ینادی الا ان هذا المهدی فاتبعوه قال هذا حدیث حسن یعنی ابو هریره گفت که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم فرمود بیرون میآید حضرت امام مهدی موعود علیه السلام از قریه که آنرا کرعه گویند و بر سر مبارک آنجناب علیه السلام ملکی خواهد بود که ندا میکند اینست مهدی موعود متابعت وی کنید بعد از نقل حدیث گفته است این حدیث حسن است و همین روایت را ابو نعیم و نیز طبرانی و غیرهما نقل فرموده هستند خلاصه وقت ظهور آنجناب علیه السلام از آسمان بفرمان حضرت ملک منان ندا خواهد شد چنانچه وارد است یخرج المهدی وعلی راسه عمامة فیها مناد ینادی هذا المهدی خلیفة الله فاتبعوه و در حدیث دیگر وارد شده است وعلی راسه ملک ینادی هذا المهدی فاتبعوه یعنی مهدی موعود علیه السلام همین است پس متابعت وی کنید اشکال این ندا کننده کیست و تمام اهل دنیا چگونه در مشرق و مغرب و جنوب و شمال خواهند شنید جواب بروایتی بامر حق سبحانه جل شانه از میان سحابه یا ابر که همیشه بر سر مبارک است ندا خواهد شد و بروایت دیگر آن منادی جبرئیل امین است که بر زمین شوره و شیرین چهار مرتبه ندا میکند یک دفعه بمشرق و دفعه دیگر بمغرب و دفعه ثالثه بجنوب و دفعه رابعه بشمال و در روایتی است که یک دفعه ندا میکند پس حق تعالے باد را مسلط میگرداند که جوهر صوت را بیک مرتبه بگوش تمام سکان زمین شوره و شیرین خواهد رسانید پس بعد از آن جمیع اهل ایمان از برای نصرت آنجناب علیه السلام جمع خواهند شد پس حضرت عیسی بامر آنجناب علیه السلام در وادی بیداء دجال بطال را قتل خواهد

اشکال و جواب اشکال [illegible] وقت ظهور [illegible]

جواب اشکال بجهت در یکماه شدن کسوفین شخصی مدعی مهدویت گردیده

فرمود پس اوّل کسیکه با نجناب علیه السلام بیعت کند جبرئیل امین خواهد بود و بعد وی میکائیل
و نیز اوّل کسیکه از بنی آدم بیعت آنجناب کند حضرت عیسی علیه السلام و حضرت خضر خواهند
بود و بعد از ایشان جمیع اهل دنیا کرهاً و طوعاً بیعت آنحضرت علیه السلام خواهند کرد چنانچه
در تفسیر عیاشی از حضرت صادق آل محمد صلی الله علیه و آله مرویست ذیل آیه
شریفه وله اسلم من فی السموات والارض طوعاً و کرهاً یعنی چون قائم آل محمد علیهم السلام
ظاهر شود هیچ نه بیند مگر آنکه ندا کند و در آن شهادت لا اله الا الله و انّ محمداً رسول
الله و نیز از حضرت کاظم علیه السلام ذیل تفسیر آیه شریفه مذکوره مرویست که فرمود نازل
شد این آیه شریفه در حق قائم آل محمد علیهم السلام **اشکال** شما نوشته اید از جمله علامات ظهور
آنجناب علیه السلام در یک ماه رمضان کسوف و خسوف است شاید عرصه پنج سال است
که چنین اتفاق در ماه رمضان مبارک شده بود بنا بر آن شخصی مدعی مهدویت و این نشانه
علامت ظهور خود قرار داده است نسبت بوی چه حکم است **جواب** این اشکال چند
قسم است **اوّل** بلی همچنین است مگر خسوف قمر در آخر ماه نشده است بلکه حسب
قاعده در لیالی بیض خسوف شده بود و علامت آنست که خلاف قاعده اهل هیئت
و حکمت و فلاسفه و نجوم در آخر ماه خسوف خواهد شد چنانچه **کلینی** از بدر بن خلیل و ابن
شاذان و **مفید** در ارشاد و ابن شهر آشوب از ثعلبه بن ازدی و **صدوق**
از امام ابی جعفر علیه السلام و **مجلسی** در بحار مجلد سماء العالم و مجلد حجة و **ابو نعیم**
و نیز **بیهقی** در دلائل النبوة در علامات حضرت امام مهدی موعود علیه السلام باسانید
مستفیضه آورده اند قال علیه السلام آیتان تکونان قبل قیام القائم کسوف الشمس
فی الاوّل من شهر رمضان و خسوف القمر فی آخره یعنی معصوم علیه السلام فرموده دو
علامت اند قبل از ظهور قائم آل محمد علیه السلام کسوف شمس است در اوّل ماه رمضان و
خسوف قمر است در آخر ماه رمضان و این کسوفین که پنج سال پیش از این در یک ماه

رمضان شدہ است برخلاف است باآنچہ نقل کردیم پس حجیت مہدویت مدعی نمیشود کائنا من کان پس وی در دعوی خود کاذب است **دوم** آن مہدی موعود علیہ السلام را سلسلہ نسب وحسب از بطن فاطمہ متصل برسالت مآب صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم وعلی المرتضی است و میگویند این مدعی مہدویت عامی النسب است نہ سید **سوم** آنجناب علیہ السلام از جانب مادر حسنی و از جانب پدر حسینی از اولاد امام یازدہم حضرت ابومحمد حسن العسکری علیہ السلام است چنانکہ مفصل گذشت و این مدعی مہدویت پسر غلام مرتضے است **چہارم** آنجناب علیہ السلام در ۲۵۵ہجری متولد شدہ است چنانچہ مفصل باقرار و اعتراف شیعہ و سنی ثابت نمودیم و این مدعی مہدویت در اواخر ۱۲۰۰ہجری متولد شدہ است **پنجم** آنجناب علیہ السلام از ائمہ معصومین و مطہرین بنص قرآن انما یرید اللہ ونص احادیث متفقہ فریقین کلھم معصومون مطہرون است و این مدعی مہدویت از نطفہ خبیثہ نجسہ است کہ یک قطرہ آن موجب غسل تمام بدن میشود **ششم** آنجناب علیہ السلام عالم علوم قرآن تنزیلاً وتاویلاً وترتیلاً وتفسیراً وناسخاً ومنسوخاً ومحکماً ومتشابہاً تفصیلاً وتکمیلاً است و آیہ شریفہ منہ آیات محکمات الخ واخر متشابہات الخ وما یعلم تاویلہ الا اللہ والراسخون فی العلم شاہد علوم اہل بیت رسالت علیہم السلام است زیراکہ بکرر ایشان علیہم السلام میفرمودہ اند نحن الراسخون فی العلم بجہت ہمین بعضی از ایشان دعوائی میکردند کہ انبیاء علیہم السلام چنان نکردہ اند بعضی فرمودہ اند سلونی قبل ان تفقدونی و سلونی من طرق السموات فانی اعرف بہا من طرق الارض و بعضے میفرمودند اشارۃ بقرآن کردہ ھذا کلام اللہ الصامت وانا کلام الناطق و حضرت امیر علیہ السلام میفرمودہ است واللہ من آیۃ الا وقد علمت فیما نزلت واین نزلت وکیف نزلت وعلی من نزلت فی بر نزلت ام فی بحر نزلت فی جبل نزلت ام فی سہل نزلت ان ربی لقد وھب لی عقلاً سالماً ولساناً ناطقاً یعنے سوگند بخداوند نیست آیتے از قرآن مجید مگر من میدانم درچہ نازل شدہ است وکجا نازل شدہ است

وچگونه نازل شده است وبرکه نازل شده است وبرخشکی نازل شده است یا در دریا یا در کوه نازل شده است یا در زمین مستوی بدرستیکه خدای من بخشیده است مرا عقل سلیم وطبع مستقیم وزبان بیان کننده کدام شخص سراغش داریدکه غیر از اهل بیت وحی وتنزیل علیهم السّلام چنین ادعا کرده باشد پس این همه علوم نبوی صلی الله علیه وآله وسلم بائمه اثنا عشر علیهم السّلام دست بدست وسینه بسینه از یکی بعد دیگری بخلف صالح حضرت حجة امام العصر والزمان مهدی موعود علیه السلام رسیده است شئی نیست مگر آنکه علم آن بآنجناب علیه السّلام بیاشد **واین مدعی** مهدویت جاهل محض است اصلا بهره از علم که نوالله یقذفه الله فی قلب من یشاء ندارد **هفتم** آنجناب علیه السّلام صاحب معاجز قاهره باهره است که جمیع سکان زمین شوره وشیرین از اتیان مثل معاجز قاهره آنجناب علیه السّلام عاجز شده تسلیم مهدویت وامامت وی علیه السّلام خواهند کرد **واین مدعی** مهدویت را الهامی میشود که هرخری صد هزار معجزه بهتر از وی در آن واحد میتواند ظاهر کند **بلکه** عقلا اگر قصور کنند لابد تصدیق کنند الهامیکه بزنبور وبعکس عسل برای ساختن خانه خود من الله میشود بهتر از الهام وی میشود پس آنهائیکه تصدیق مهدویت این مدعی میکنند باحتجاج مزخرفات وی را الهام میشوند اگر گذشته از نبوت باطنیت وربوبیت زنبوری یا مگسی هم قایل شوند آنها را چه عذری خواهد بود مارا چه عجب **هشتم** ادعا کردن شصت نفر بمهدویت ونبوة **چنانچه** از حضرت ابی عبدالله علیه السلام وارد شده است قال قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم لا تقوم ساعة حتی یخرج المهدی من ولدی ولا یخرج المهدی حتی یخرج ستون کذابا کلهم یقول انا نبی یعنی حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم فرمود یوم قیامت نمیشود تا اینکه قبل از آن از اولاد من مهدی موعود خارج نشود وخارج نمیشود مهدی تا اینکه قبل از وی شصت نفر کذاب مدعی نبوة خارج نشوند **ونیز** از حضرت ابی عبدالله علیه السّلام وارد شده است قال لا یخرج القائم حتی یخرج قبله اثنا عشر من بنی هاشم کلهم یدعی

الامامة یعنی ظاهر نمیشود قایم آل محمد علیهم السلام تا آنکه قبل از آنجناب خارج شوند دوازده نفر
از بنی هاشم که هر کسی مدعی امامت و مهدویت باشد **و تا حال** سه نفر که مدعی کاذب گذشتند
و در این زمانه چهارم از ان کذابها مدعی خارج شده است و هنوز باید باقی کذابهای دیگر
خارج شوند تا ظهور آنجناب علیه السلام شود **پس علامات** آنجناب علیه السلام
که تا اینجا ذکر کردیم عقلاء را لازم و واجب است که تحقیق فرمایند آیا همه آنها بوقوع رسیده اند
یا نه **اگر همه** علامات و شصت کذاب مدعیان نبوت و مهدویت و امامت خارج و ظاهر
شدند و دجال بطال از نواحی اصفهان ظاهر شده باشد و حضرت عیسی علیه السلام از آسمان
نازل شده باشد و برظهور مهدی موعود از آسمان ندا شده باشد و اصحاب کهف و حضرت
خضر نبی از وزراء و اصحاب آنجناب علیه السلام باشند پس البته بحیثیت وجود شرائط واجب
المتابعت خواهد بود **واما چون** تمام این صفات بظهور نیامده اند پس بفقدان
احد شرائط اندکه فقدان مشروط هم لازم است فضلاً عن فقدان جمیع الشرائط و در اینجا همه شرائط
مفقود اند پس در اینصورت عقلاء چنین مدعی مهدویت را کائناً من کان بسبب عدم وجود
شرائط مذکوره تصدیق نکنند بلکه یکی از کاذبان شصت نفر دانند **واما** سفهاء جهال که
حجاب ظلمت جهالت و ضلالت از همه شش جهت بنور شعور شان احاطه کرده است
تصدیق بلا تصور شان چگونه حجت میتوانند بود و حق تعالی جمله مومنین و مومنات را از شر کاذبین
و ضالین و منافقین و ملبسین در حفظ و حمایت خویش مصون و محفوظ دارد و حضرت مهدی
موعود علیه السلام را که لنگر ارض و سما و حجة خدا بر جمیع اهل دنیا است بتعجیل ظاهر فرماید و
بحق محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم جمیع مومنین و احباب اطیاب و اصحاب آنجناب
را مشاهده کنندگان و خدمتگذاران آنجناب علیه السلام قرار دهد آمین یا رب العالمین

ختمت الکتاب در بیان رجعت است

پس بدانکه چون احوال امام زمان حضرت مهدی موعود علیه السّلام تا اینجا مفصل معلوم شد باید دانست که دو قیامت آینده اند یکی قیامت کبری که فناء کل شئ در آن میشود و بغیر ذات حضرت احدیت عزّ اسمه چیزی نخواهد ماند و دیگر قیامت صغری که همین یوم الرجعت را گویند و آن روزی را گویند که حضرت مهدی موعود علیه السّلام در آن ظاهر خواهد شد و در این روز نبی آخر الزمان حضرت محمد مصطفے صلی الله علیه و آله و اکثر انبیاء دیگر و حضرات ائمه طاهرین علیهم السّلام و محض مومن و محض کافر زنده خواهند شد و امّا سایر مردم پس ایشان بحال خود گذاشته خواهند شد پس مسئله رجعت اکثر علمای امامیه دعوای اجماع کرده هستند و بسیارے متکلمین رسایل و کتب در خصوص همین رجعت تصنیف فرموده هستند و از حضرت امام جعفر صادق علیه السّلام منقول است که فرموده از ما نیست کسیکه ایمان برجعت ما نداشته باشد و متعه را حلال نداند و ثبوت رجعت از دلائل عقلیه و نقلیه پیدا شد امّا دلیل عقلی آنست که حق سبحانه جل شانه بر جمیع اشیاء قادر است زیراکه جمیع موجودات را در اوّل خلقت از کتم عدم بهستی وجود آورده است چون قدرت بر چنین خلقت ثابت باشد و استبعادی نباشد در رجوع نمودن آنها بدنیا که نسبت بخلقت اولی مطلقے نیست چه استبعادی تواند بود چنانچه حق تعالے فرموده است وضرب لنا مثلا ونسی خلقه و نیز فرموده است قوله تعالے قال من یحیی العظام وهی رمیم و نیز فرموده است قل یحییها الذی انشأها اوّل مرّة علاوه براین قدری مطالعه تفسیر آیه شریفه رب ارنی کیف تحیی الموتی که سوال حضرت خلیل الرحمن درباره احیاء اموات است قال خذ اربعة من الطیر الخ حضرت ابراهیم خلیل الرحمن چهار طیر مختلف الانواع را بعد ذبح کردن جمیع اجزاء بدن آنها را مع بال و پر و ریشه باهم کوفته خمیر ساخته در سهام اربعه منقسم فرموده هر یکی را بر یک یک کوه که میان آنها قدری فاصله بود گذاشت پس هر چهار سر این طیور اربعه را

مسئلۂ رجعت از ضروریات مذهب اثنا عشری است

درچہار زاویہ پنجہ خود گرفتہ ہر چہار جانور را بیک صوت نزد خود طلب فرمود دران حال آنجناب
علیہ السلام نظارہ لحم کوفتہ میفرمود کہ محض بسند عائی حضرت خلیل الرحمن علیہ السلام یکدفعہ
آن سہام کوفتہ باہم آمیختہ از ہم جدا گردیدہ چون ذرّات در ہوا پریدہ در آن واحد
اجزا بدن ہر جانوری باہم جمع شدہ بلا سر بالانفراد بخدمت آنجناب رسیدہ با سر خود ملحق و
ملصق گردید و آب ودانہ در حضور آنجناب خوردہ پرواز نمودند مفصل تفسیر این آیہ
شریفہ از تفسیر **لوامع التنزیل** معلوم خواہد شد **پس** دیدی کہ برای حضرت خلیل
الرحمن علیہ السلام حق تعالیٰ چگونہ طیور اربعہ را زندہ فرمود ہرگاہ حق تعالیٰ را در خلقت مرتبہ
اولیٰ و از زندہ فرمودن این طیور اربعہ استبعادی نباشد و مقدور الٰہی باشند پس در یوم
رجعت از زندہ فرمودن مخلوق چرا استبعاد باشد **ونکھی** جائیکہ مکرر رجعت اکثر اشخاص
از امم سابقہ بقرآن واحادیث ثابت باشد ہرگز عقل سلیم وطبع مستقیم را در قبولیت آن استبعاد
وشبہ انکار نتواند بود **چنانچہ** آیہ شریفہ الم تر الی الذین خرجوا من دیارھم
حذر الموت وھم الوف فقال لھم اللہ موتوا فاحیاھم یعنی ہزارہا نفوس
از خانہ ہای خود بخوف موت مرض وبا خارج شدند پس بفرمان حق سبحانہ جل شانہ ایشان را
موت بگرفت پس بعد از مردن ایشان حق تعالیٰ **ثانیاً** ایشان را زندہ فرمود **ونیز**
جائی دیگر فرمودہ است انی یحیی ھذہ اللہ بعد موتھا فاماتہ اللہ مائۃ عام ثم
بعثہ قال کم لبثت قال لبثت یوماً او بعض یوم قال بل لبثت مائۃ عام الخ یعنی
شخصے از بنی اسرائیل در حشر شدن خلایق اولین وآخرین تعجب نمود حق تعالیٰ ہمانوقت در
ہمان جا موت برای آن شخص بفرستاد وچنین گویند کہ حضرت عزیر بود در خاک از حیوانات وغیرہ محفوظ
بگذشت پس صد سال بر آن شخص در حالت موت منقضی گردید پس از ان شخص مذکور را حق
تعالیٰ بحیات در آورد پس از ان از وی استفسار فرمود کہ چہ مقدار زمانہ در حالت موت بودہ
عرض کرد یک روز یا چیزی کمتر از روز بودہ است حق سبحانہ جل شانہ فرمود بلکہ زمانہ موت تو

یکصد سال بودہ است **و نیز** آیہ شریفہ ثم بعثناکم من بعد موتکم لعلکم تشکرون کہ در جمعی از امت حضرت موسیٰ علیہ السلام شرف نزول یافتہ است بعد از آنکہ بسبب صاعقہ موت ایشان را بگرفت حق تعالیٰ ثانیاً ایشان را زندہ فرمود حاصل ترجمہ اینست کہ زندہ فرمودیم شما را بعد از آنکہ شما را موت گرفتہ بود بجہت آنکہ شاید شکر پروردگار خود را نمودہ باشید **و نیز** قصہ اصحاب کہف کہ در قرآن مجید مفصل ذکر آن کردہ شدہ است **و حضرت** رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم فرمودہ است آنچہ در امم سابقہ یا در بنی اسرائیل واقع شدہ است در این امت مرحومہ نیز واقع خواہد شد طابق النعل بالنعل والقذۃ بالقذۃ لقولہ تعالیٰ طبقا عن طبق الخ **بنا برایں** چونکہ در امم سالفہ بنص آیات مذکورہ سابقہ رجعت واقع شدہ است در این امت مرحومہ نیز واقع خواہد شد **پس** از احتجاج باین آیات و دلیل عقلی گوئیم **آیا** احیاء اموات از حیطہ امکان و قدرت حضرت احدیت عز اسمہ خارج است یا نہ **بنا بر اول** کہ قدرت و امکان نباشد **اولاً** کذب بخدا و **ثانیاً** نقصان در ذات حق تعالیٰ لازم آید **پس** در بدو خلقت حضرت آدم ابو البشر علیہ السلام را با وجود عدم قدرت و امکان چگونہ احیاء فرمودہ است **و بنا بر ثانی** کہ اگر قدرت بر احیاء اموات دارد و نیز زندہ شدن آنہائیکہ در آیات مزبورہ ذکر آنہا کردہ شدہ است ثابت باشد و مقدور الٰہی بودن آنہا بعدی ندہشتہ باشد پس در خصوص مسئلہ رجعت چگونہ و چرا استبعاد خواہد بود **و از نقلیات** پس بسیاری از آیات و احادیث نبویہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم وارد شدہ اند **منجملہ** آنہا آیہ شریفہ و یوم نحشر من کل امۃ فوجا ممن یکذب بآیاتنا یعنی روزی رسد کہ از جملہ کسانیکہ تکذیب آیات من نمودہ ہستند از ہر امتی فوجی را حشر خواہیم کرد **و از حضرۃ** امام جعفر صادق علیہ السلام منقولست کہ این آیہ شریفہ در رجعت است **و مراد** از آیات حضرات ائمہ طاہرین علیہم السلام اند پس کسانیکہ تکذیب ائمہ طاہرین علیہم السلام نمودہ اند کہ آیات و حجج خداوند متعال اند فوجی را از ہر امتی روزی میرسد کہ

محشور خواهیم کرد پس در اینجا دو چیز ثابت شدند یکی یوم رجعت که همان را یوم قیامت
صغری نیز گویند **دوم** حشر بعض مردم **اگر** گفته شود یوم قیامت همین روز است **در**
جواب گوییم اگرچه قدر مشترک را که قیامت باشد قبول داریم لکن قیامت کبری که یوم حشر اولین
و آخرین باشد هرگز مراد از این نمیتواند بود زیرا که در آیه مذکوره اخبار بحشر بعضی هست دون
البعض در قیامت کبری بمفاد آیه شریفه ویوم نحشرهم جمیعا **و نیز** آیه شریفه وحشرنا
هم فلم نغادر منهم احدا اخبار بحشر جمیع خلایق اولین و آخرین است که میفرماید محشور
گردانیم ایشان را پس ترک نکنیم احدی از ایشان را **منجمله** آیه شریفه وحرام علی قریة
اهلکناها انهم لا یرجعون یعنی حرام است قریه را که هلاک نموده باشیم بدرستیکه رجوع
نخواهند کرد یعنی در رجعت که قیامت صغری باشد واگرنه در قیامت کبری که جمیع خلایق
حشر خواهند شد **منجمله** آیه شریفه ان الذی فرض علیک القرآن لرادک الی معاد
یعنی بدرستیکه آنکه بر تو واجب گردانیده قرآن را تو را برمیگرداند بسوی معاد یعنی محل عود
و در احادیث معتبره بسیار وارد شده است که مراد رجعت حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم
است بطرف دنیا بعد از ظهور حضرت مهدی موعود علیه السلام **منجمله** آیه شریفه ولئن قتلتم
فی سبیل الله او متم لالی الله تحشرون یعنی البته واگر کشته شوید در راه خدا یا بمیرید هر آیینه
بسوی خدا محشور میشوید منقول است باحادیث معتبره مستنده که این آیه شریفه در رجعت است
و مراد از سبیل الله صراط علی ابن ابیطالب علیه السلام و ذریت طاهره طیبه وی علیهم السلام
است هر آنکس که ایمان باین داشته باشد او را کشته شدنی و مرگی هست اگر در حیوة
دنیا کشته شود در راه ایشان در رجعت برمیگردد **و** اگر بمیرد در رجعت برمیگردد تا در راه ایشان
کشته شود **و** آنچه ما نوشتیم تائید میکند از تفسیر آیه شریفه کل نفس ذائقة الموت تفسیر
شده است هر که کشته شود مرگ را نچشیده است در رجعت بدنیا برمیگردد تا مرگ را بچشد
منجمله آیه شریفه ولنذیقنهم من العذاب الادنی دون العذاب الاکبر لعلهم

برجعون یعنی البته بچشانیم ایشانرا از نزدیکتر یا پستر از عذاب بزرگتر شاید ایشان برگردند
حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمود که عذاب نزدیکتر عذاب رجعت است که
بشمشیر ایشان را عذاب خواهند کرد و عذاب بزرگتر عذاب قیامت است و مراد از کشتن
و زنده شدن در قیامت است منجمله آیه شریفه ربنا امتنا اثنتین واحییتنا
اثنتین یعنی ای پروردگار ما میرانیدی ما را دو بار و زنده گردانیدی ما را دو بار
در احادیث معتبره وارد شده است که مراد از یک زنده شدن در رجعت و دیگری
در قبور است اشکال علاوه برین دو مرتبه احیاء و اماتت معاد عقبی که احیاء مرتبه سوم
است و آنهائیکه بمعاجز انبیاء علیهم السلام مردند و زنده شدند باید صحیح نباشد زیراکه در آیه
شریفه مذکوره انحصار احیاء و اماتت دو دفعه است جواب سابقاً گفتیم این حقیق زنده شدن در قبور
وارد شده است امّا معاد عقبی که احیاء محض است و بمفاد لایموت فیها ولایحیی مردن
نیست و آنهائیکه بمعاجز انبیاء علیهم السلام مردند یا زنده شدند یا مردند و هم زنده شدند
در این آیه شریفه داخل نیست ذکر آنها در آیات و احادیث دیگر مفصل کرده شده است پس
این آیه شریفه مذکوره منافی اعاده مرتبه ثالثه یا رابعه نمیشود منجمله آیه شریفه انا لننصر
رسلنا والذین امنوا فی الحیوة الدنیا ویوم یقوم الاشهاد یعنی بدرستیکه ما البته یاری
میکنیم رسولان خود را و آنها را که ایمان آوردند در زندگانی دنیا و در روزیکه میایستند گواهان
برای گواهی دادن بر مردمان یعنی در دنیا و آخرت هر دو یاری میکنیم ایشان را از
حضرت امام جعفر صادق علیه السلام منقولست که فرمود یاری دنیا در رجعت است
مگر نمیدانی که بسیاری انبیاء و رسولان یاری کرده نشده اند در دنیا تا کشته شدند پس در
رجعت یاری آنها کرده خواهد شد منجمله آیه شریفه واذا وقع علیهم القول اخرجنا
لهم دابة من الارض تکلمهم ان الناس کانوا بآیاتنا لایوقنون یعنی
چون واقع شود عذاب خدا بر ایشان با آنکه وقتیکه نازل شود عذاب بر ایشان نزدیک

قیامت بیرون آوریم از برای ایشان دابه از زمین که سخن گوید با ایشان بدرستیکه مردم بودند
که بآیات ما یقین نداشتند در احادیث معتبره متعدده وارد شده است که این آیه شریفه هم
در رجعت وارد شده است و آنچه میان خاصه و عامه متفق است ظهور دابة الارض است قریب قیامت
امّا محل خلاف و نزاع میانه اصحاب ما و اہل خلاف آنست که نزد فرقه ناجیه
ناصبه امامیه دابة الارض ہم حضرت امیر المومنین علیه السّلام است و احتجاج
میکنند بآنچه آنجناب علیه السّلام مکرر در خطبات خود میفرموده است انا صاحب العصا و
المیسم والدابة التی تکلم الناس یعنی من ہستم صاحب عصا و نشانیکه بآن بر جبین ہر
کسی داغ نموده خواہد شد و من ہستم دابه که با مردم کلام خواہم کرد و نیز ذہبی
در کتاب المیزان از ابن عیینه آورده است قال کان جابر الجعفی یقول دابة الارض
علی علیه السّلام یعنی جابر جعفی میگوید دابة الارض امام انام حضرت امیر المومنین علی
مرتضی علیه السّلام است و در معالم التنزیل بغوی آورده است عن علی علیه
السّلام قال لیس ھی بدابة لھا ذنب ولکن لھا لحیة کانه یشیر الی انه رجل یعنی حضرت
امیر علیه السّلام فرمود مراد از این دابه نیست که دم داشته باشد بلکه این دابة الارض را
عوض از دم ریش خواہد بود گویا باین الفاظ آنجناب علیه السّلام اشاره میفرموده است بآنکه
دابة الارض انسان است و در خطبه نیز حضرت امیر المومنین علیه السّلام فرموده است
انا دابة الارض یعنی دابة الارض من ہستم و در کتاب مستطاب ما نزل من القرآن
فی الائمه ع از اصبغ بن نباته روایت آورده است که گفت معاویه مرا خطاب کرد شما شیعه
گمان میکنید که دابة الارض علی علیه السّلام است گفتم با تنہا نمیگوییم یہود نیز میگویند معاویه
ملازم خود را فرستاده اعلم علماء یہود را طلبیده و پرسید که شما در کتب خود دابة الارض را می یابید
گفت بلی معاویه گفت چه چیز است عالم گفت مردیست معاویه گفت میدانی چه نام دارد گفت الیا
فقال ھو علی علیه السّلام یعنی ہمان علی ع است و بروایتی گفت الیا چه نزدیک است بعلی

علیہ السلام **سوال** این دابۃ الارض کہ علی علیہ السلام باشد از کجا ظاہر میشود و چہ کار خواہد کرد **جواب** خاصہ و عامہ از عمار **و** ابن عباس روایت کردہ اند **و** صاحب کشاف نیز آوردہ است کہ آن دابہ از کوہ صفا **و** مروہ ظاہر میشود و با او عصاء موسیٰ علیہ السلام و انگشتر سلیمان علیہ السلام خواہد بود پس عصاء را بر محل سجود ہر مومن خواہد زد **یا** در میان دو دیدہ اش پس نقطہ سفیدی بہم خواہد رسید کہ تمام روئی او را روشن خواہد کرد مانند ستارہ درخشان **یا** آنکہ میان دو چشمش نوشتہ میشود **ھذا مومن حقا** **و** انگشتر را بر بینی ہر کافر میزند پس سیاہ میشود و تمام روئیش را تیرہ میکند یا در میان دو چشمش نوشتہ میشود **ھذا کافر حقا** **اما اھل سنت** گویند لفظ دابہ حیوان است و اسپ را گویند اطلاق آن بر حضرت امیر علیہ السلام باعث بی احترامی است **جواب** در لغت لفظ دابہ موضوع برای کسی است کہ یدب علی الارض یعنی روندہ بر زمین باشد چنانچہ آیہ شریفہ **ما من دابۃ فی الارض الا علی اللہ رزقھا** نیز مشعر مقصود ما میباشد **پس** گرچہ کثرۃ استعمال این لفظ برای اسپ است باین جہت مستلزم وضع ثانی **یا** موجب بہم خوردن وضع اول ہرگز نمیشود **پس** موجب نقصان و باعث قدح در انتاج مطلب ما ہرگز نمیتواند شد **و ھرگاہ** اطلاق و موضوع بودن لفظ دابہ بجمیع ما یدب علی الارض انسانا کان او حیوانا نبیا او اماما ثابت باشد پس در اطلاق آن بر خصوص حضرت امیر علیہ السلام با ثبوت آنکہ وی نیز از جملہ یدب علی الارض است چہ بی احترامی باشد **علاوہ** برین چونکہ حضرت امیر علیہ السلام اکثر علی الارض میفرمودہ است و این امر چنانکہ مخصوص آنجناب و ذریت طاہرہ طیبہ وی بودہ است لہذا حق سبحانہ جل شانہ بجہت اظہار فضل و مرتبہ و امتیاز حاصل بودن از جمیع خلق اسم خاص برای آنجناب علیہ السلام کہ ابو الائمۃ النجباء است در عزیز کتاب خویش اطلاق فرمودہ است پس این اسم بودن بر آنجناب عین احترام و اظہار اعظم مرتبہ وی علیہ السلام برای خواص و انام است **چنانکہ** بجہت کلام کردن زمین با آنجناب

مکنّی به ابو تراب گردید چه اگر اسم دابة الارض که معنی آن رونده بر زمین است بزعم
شما بی احترامی باشد پس کنیت آنحضرت علیه السلام بابوتراب که معنی آن پدر خاک
است بطریق اولی بی احترامی تر باشد و حال آنکه باعتراف خاصه و عامه ثابت است
که حضرت رسول صلی الله علیه وآله وسلم مکرر بآنجناب می فرموده است قم یا ابا تراب و
هرگاه اطلاق کردن کنیت برآنجناب علیه السلام موجب بی احترامی نباشد اطلاق
اسم دابة الارض هرگز بی احترامی نتواند البته اطلاق اللفظ لما وضع له بی احترامی
نیست بلکه وضع الشیء فی غیر ما وضع له بی احترامی است فافهم خلاصه
بحث طول کشید خلاف موعود شد مگر بحمد الله سبحانه و بعونه جل شانه از این آیه شریفه رجعت
وهم عود کردن انبیاء و ائمه علیهم السلام ثابت گردید منجمله آیه شریفه واذ اخذ الله میثاق
النبیین لما آتیتکم من کتاب وحکمة ثم جاءکم رسول مصدق لما
معکم لتؤمنن به ولتنصرنه قال ءاقررتم واخذتم علی ذلکم
اصری قالوا اقررنا قال فاشهدوا وانا معکم من الشاهدین یعنی
بیاد آور وقتی را که خدا پیمان گرفت پیغمبران را که هر آینه آنچه داده هستم شما را از کتاب و
حکمت پس بیاید بسوی شما پیغمبری که تصدیق کننده شما باشد البته ایمان بیاورید بآن
پیغمبر و یاری کنید او را گفت آیا اقرار کردید عهد و پیمان مرا گفتند اقرار کردیم گفت پس گواه
باشید بر یکدیگر و من بر شما از گواهان هستم در احادیث معتبره وارد شده است که این
نصرت در رجعت خواهد بود در بصائر الدرجات از حضرت امام جعفر صادق ع
منقولست که فرمود یعنی ایمان برسول صلی الله علیه وآله وسلم خواهند آورد و حضرت
امیرالمؤمنین علیه السلام را یاری خواهند کرد و در رجعت پس فرمود بخدا سوگند که هر پیغمبری که خداوند
مبعوث گردانیده است از آدم تا محمد صلی الله علیه وآله وسلم برگردند بدنیا تا قتال و جهاد کنند
در پیش حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام اما احادیث که در رجعت دلالت صریحه دارند

بسیار اند **منجمله** سعد بن عبد الله در کتاب مستطاب **بصائر الدرجات** از حضرت
امام جعفر صادق ع روایت کرده است که شیطان ملعون از حق سبحانه جل شانه سوال کرد که
او را مهلت دهد تا روز قیامت حق تعالی انکار کرد و فرمود ترا مهلت دادم تا یوم معلوم چون آن روز
شود شیطان با جمیع اتباعش ظاهر شود و نیز انبیاء و ائمه علیهم السلام بدنیا برمیگردند و حضرت
نیز ظاهر خواهد شد و این آخر برگشتهائی آنحضرت است بر روی زمین **راوی** میگوید گفتم
مگر رجعتهای بسیار خواهد شد فرمود بلی و هر امامی که در قرنی بوده نیکوکاران و بدکاران زمان
او برمیگردند تا حق تعالی مومنان را بر کافران غالب گرداند و مومنان از ایشان انتقام
بکشند چون آن روز شود حضرت امیر علیه السلام برگردد با اصحابش و شیطان بیاید و ملاقات
ایشان بر کناره فرات واقع شود نزدیک بکوفه پس قتالی واقع شود که هرگز مثل آن واقع
نشده باشد **گویا می بینم** اصحاب حضرت امیر علیه السلام که صد قدم از پس پشت برگردند
و پاهای بعضی در میان آب فرات داخل شود پس ابری بزیر آید از آسمان که پر شده باشد
از ملائکه **و حضرت** رسول صلی الله علیه و آله وسلم حربه از نور بر دست داشته باشد و در پیش
آن چون نظر شیطان بر آن حضرت افتد از عقب برگردد و اصحاب او بوی گویند اکنون
که ظفر یافتی بکجا میروی او گوید من میبینم آنچیز را که شما نمی بینید من میترسم از پروردگار عالمیان
پس حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم باو برسد و حربه را در میان دو کتفش بزند
که او و اصحابش همه هلاک شوند پس بعد از آن همه خلایق خدا را بیگانگی بپرستند و هیچ چیزی
را با خدا شریک نگردانند **منجمله** از حضرت امام همام محمد باقر علیه السلام منقولست که فرمود
گویا می بینم عبد الله شریک را که عمامه سیاهی بر سر دارد و دو علامت در میان کتفش آویخته
واز دامن کوه بالا میرود و در پیش روی حضرت قائم ما با چهار هزار نفر که در رجعت زنده
شده اند و صدا بتکبیر بلند کرده اند **و شیخ کشی** نیز روایت کرده است از داود رقی
که گفت بخدمت امام همام حضرت صادق آل محمد علیه السلام عرض کردم که من پیر شدم

قتل حضرت رسول شیطان را مع اعوانش

و استخوانہای من باریک شدہ اند میخواہم کہ ختم اعمال من بآن باشد کہ در راہ شما کشتہ شوم حضرت علیہ السلام فرمود کہ چارہ از این نیست اگر در اینوقت نشود در رجعت خواہد شد در **کتاب خطب** حضرت امیر علیہ السلام شیخ حسن بن سلیمان خطبہ طولانی از آنجناب روایت کردہ است کہ ضبط نمیکند احادیث ما را مگر قلعہای حصین یا سینہای امین یا عقلہای متین پس فرمود العجب و کل العجب از آنچہ واقع خواہد شد در میان ماہ جمادی و رجب پس از شرطۃ الخمیس پرسید کہ این چہ تعجب است کہ مکرر میفرمائید حضرت علیہ السلام فرمود چون تعجب نکنم از آنکہ مردہ چند زندہ خواہند شد و شمشیر بر سر زنند ما خواہند زد بحق خدائے کہ حبہ را شگافتہ و گیاہ را بیرون آوردہ و خلائق را خلق فرمودہ گویا می بینم ایشان را کہ در میان بازارہای کوفہ راہ روند و شمشیرہای برہنہ بر دوش گذاشتہ باشند و زنند بر سر دشمنان خدا و رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم اینست معنی آنچہ خدا فرمودہ است بقولہ تعالی یا ایھا الذین امنوا لا تتولوا قوما غضب اللہ علیھم قد یئسوا من الاخرۃ کما یئس الکفار من اصحاب القبور یعنے ای گروہ مومنان دوستی میکنید با قومیکہ غضب کردہ است خدا تعالی بر ایشان بتحقیق کہ ناامید گردیدہ اند از آخرۃ چنانچہ ناامید گردیدہ اند کافران از اصحاب قبرہا **و نیز در ذیل** تفسیر آیہ شریفہ بل کذبوا بما لم یحیطوا بعلمہ و لما یاتھم تاویلہ یعنے تکذیب میکنند بآنچہ احاطہ نکردہ اند بعلم آن و ہنوز تاویل آن بایشان نرسیدہ است **حضرۃ** امام محمد باقر علیہ السلام فرمودہ است کہ نازل شدہ است این آیہ شریفہ در باب رجعت و غیرہ کہ ہنوز وقت آنہا نیامدہ و ایشان آنہا را انکار مینمائید و میگویند نخواہد بود **و بروایت دیگر** بسند معتبر آوردہ اند کہ دشمنان اہلبیت علیہم السلام در رجعت خوراک شان عذرہ انسان خواہد بود چنانچہ حق تعالی فرمودہ است ان لہ معیشۃ ضنکا **و از حضرۃ** امام ہمام محمد باقر علیہ السلام و امام جعفر صادق علی بن ابراہیم روایت کردہ است کہ ہر قومی را کہ حق تعالی بعذاب ہلاک کردہ است در

رجعت بر نخواهند گشت چنانچه حق سبحانه جل شانه فرموده است وحرام علی قریة اهلکناها انهم لا یرجعون وان حضرت امام همام جعفر صادق علیه السلام پرسیدند از تفسیر آیه شریفه وجعلکم انبیاء وجعلکم ملوکا یعنی وگردانید شما را پیغمبران وگردانید شما را بادشاهان فرمود که پیغمبران حضرت رسول خدای صلی الله علیه وآله وصحابه وسلم وابراهیم واسماعیل وذریت اویند وبادشاهان حضرات ائمه اطهار علیهم السلام اند مراوی گوید چه بادشاهی بشما داده خواهد شد فرمود بادشاهی بهشت وبادشاهی رجعت **سوال** آیا روز رجعت چه فائده است **جواب** فائده رجعت اظهار دولت وسلطنت حقه حضرت نبوی صلی الله علیه وآله وسلم وازاله کفر وملل مختلفه واثبات حقوق آل محمد صلی الله علیه وآله وسلم وانبساط ملت واحده اسلام است **سوال** حضرت امام مهدی در یوم رجعت بر کدام ملت خواهند که همه ملل مختلفه را بر آن جمع خواهد فرمود **جواب** بر ملت اصلیه جد خود محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم وبر سیر آبا طاهرین خود خواهد بود وآنچه از مرویات جد وآبائش بدون دست درازی منافقین صاحب غرضان صحیح ومحفوظ مانده باشد آنها را جاری وساری میگرداند وآنهائیکه صاحب غرضان برای فائده خود یا نقصان دیگری بعد از نها زیادتی وکمی کرده هستند بعلم ملهمه که بواسطه ملک بآنجناب الهام میشود مطابق الهام در آن حکم بتعمیل یا عدم تعمیل میان مردم میفرماید چنانچه قریب همین مضمون در دراسات لبیب وهانی نیز مسطور است **سوال** انبیاء علیهم السلام وائمه مرحومه که در رجعت خواهند زنده شد آیا از امم سلف هم کسی زنده میشود یا نه **جواب** بلی از حضرت امام همام محمد باقر علیه السلام منقولست که میاید با قائم آل محمد علیه السلام از پشت کوفه یعنی نجف اشرف بیست وهفت مرد یا پانزده نفر از قوم حضرت موسی از آنها که حق تعالی فرموده است که هدایت میکردند بحق وبحق عدالت میکردند وهفت نفر از اصحاب کهف ویوشع بن نون وسلمان وابوذر وجابر انصاری ومقداد ومالک اشتر

سیوطی در رساله اعلام الاینی آورده است ان اهل الکهف یحیون فیکونون اعوان المهدی یعنی اصحاب کهف زنده میشوند و مددگار امام مهدی موعود علیه السلام هستند و در سیره حلبی است ان اهل الکهف کلهم اعجام و لا یتکلمون بالعربیة وانهم یکونون وزراء المهدی بدرستیکه اهل کهف تماما عجمی اند کلام بعربی نمیکنند و ایشان وزرا حضرت امام مهدی موعود علیه السلام خواهند بود **سوال** خدا کند من از انصار آنجناب علیه السلام باشم مگر کدام دعائی منقول از معصوم علیه السلام هست که باستمرار قرائت آن مشرف بزیارت آنجناب علیه السلام شوم **جواب** بلی دعائیست مشهور که آنرا دعای عهد گویند که نسخ مختلفه و اسانید متعدده وارد و در بعضی زیاده و در بعضی جمله از فقرات ندارد و ابن طاوس روایت کرده که این را چهل صباح بخواند و از حضرت صادق آل محمد علیهم السلام ابن الباقر در اختیار مصباح همین روایت آورده است که آنجناب علیه السلام فرمود هر کس بخواند بعد از هر نماز فریضه این دعا را پس بدرستیکه او خواهد دید امام همام (م ح م د) ابن الحسن علیهما السلام را در بیداری یا در خواب و دعا اینست

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَانَا صَاحِبَ الزَّمَانِ اَیْنَمَا کَانَ وَحَیْثُمَا کَانَ مِنْ مَشَارِقِ الْاَرْضِ وَمَغَارِبِهَا سَهْلِهَا وَجَبَلِهَا عَنِّیْ وَعَنْ وَالِدَیَّ وَعَنْ وُلْدِیْ وَاِخْوَانِی التَّحِیَّةَ وَالسَّلَامَ عَدَدَ خَلْقِ اللّٰهِ وَزِنَةَ عَرْشِ اللّٰهِ وَمَا اَحْصَاهُ کِتَابُهُ وَاَحَاطَ بِهِ عِلْمُهُ اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اُجَدِّدُ لَهُ فِیْ صَبِیْحَةِ هٰذَا الْیَوْمِ وَمَا عِشْتُ فِیْهِ مِنْ اَیَّامِ حَیَاتِیْ عَهْدًا وَعَقْدًا وَبَیْعَةً لَهُ فِیْ عُنُقِیْ لَا اَحُوْلُ عَنْهَا وَلَا اَزُوْلُ اَبَدًا اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِیْ مِنْ اَنْصَارِهِ وَنُصَّارِهِ الذَّابِّیْنَ عَنْهُ وَالْمُمْتَثِلِیْنَ لِاَوَامِرِهِ وَنَوَاهِیْهِ فِیْ اَیَّامِهِ وَالْمُسْتَشْهَدِیْنَ بَیْنَ یَدَیْهِ اَللّٰهُمَّ فَاِنْ حَالَ بَیْنِیْ وَبَیْنَهُ الْمَوْتُ الَّذِیْ جَعَلْتَهُ عَلٰی عِبَادِکَ حَتْمًا مَقْضِیًّا فَاَخْرِجْنِیْ مِنْ قَبْرِیْ مُؤْتَزِرًا کَفَنِیْ شَاهِرًا سَیْفِیْ مُجَرِّدًا قَنَاتِیْ مُلَبِّیًا دَعْوَةَ الدَّاعِیْ فِی الْحَاضِرِ وَالْبَادِیْ اَللّٰهُمَّ اَرِنِی الطَّلْعَةَ الرَّشِیْدَةَ

وَالْغُرَّةَ الْحَمِيدَةَ وَاكْحُلْ بَصَرِي بِنَظْرَةٍ مِنِّي إِلَيْهِ وَعَجِّلْ فَرَجَهُ اللَّهُمَّ وَسَهِّلْ مَخْرَجَهُ
اللَّهُمَّ اشْدُدْ أَزْرَهُ وَقَوِّ ظَهْرَهُ وَطَوِّلْ عُمْرَهُ وَاعْمُرِ اللَّهُمَّ بِهِ بِلَادَكَ وَأَحْيِ بِهِ عِبَادَكَ
فَإِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ فَأَظْهِرِ
اللَّهُمَّ لَنَا وَلِيَّكَ وَابْنَ بِنْتِ نَبِيِّكَ الْمُسَمَّى بِاسْمِ رَسُولِكَ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ حَتَّى
لَا يَظْفَرَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ إِلَّا مَزَّقَهُ وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيُحَقِّقُهُ اللَّهُمَّ اكْشِفْ
هَذِهِ الْغُمَّةَ عَنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ بِظُهُورِهِ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيداً وَنَرَاهُ قَرِيباً وَصَلَّى اللَّهُ
عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحَابِهِ و در **مصباح الزائر** از حضرت امام همام جعفر صادق علیه
السلام منقولست هر که این دعای **عهد** را چهل روز بخواند از انصار حضرت قائم آل محمد
صلی الله علیه و آله وسلم باشد و اگر پیش از ظهور بمیرد حق تعالی او را از قبر در وقت خروج آنحضرت
علیه السلام بیرون آورد و در عهد مزبور مذکور است که خداوندا اگر حائل شود میان من و
آنجناب مرگی که بر بندگان خود حتم و لازم گردانیده پس بیرون آور مرا از قبر من در حالتیکه
کفن خود را بر کمر خود بسته باشم و شمشیر و نیزه خود را برهنه کرده باشم و لبیک گویم دعوت کسی را
که جمیع خلق را بسوی باری او دعوت مینماید **سوال** مردگان که در وقت ظهور آنجناب
علیه السلام از قبر بیرون میشوند در قبر آنها را چگونه خبر ظهور حضرت امام عصر مهدی موعود علیه
السلام خواهد رسید پس آنها چگونه ظاهر میشوند **جواب** در احادیث معتبره مستنده وارد شده
است چنانچه **نعمانی** از حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام روایتی نقل فرموده است
که آنجناب علیه السلام فرمود چون قائم آل محمد علیهم السلام قائم شود و خروج نماید نزد
قبر هر مؤمن ملکی بیاید و او را ندا کند که ای فلان ابن فلان صاحب تو امام عصر و زمان
تو ظاهر شده است اگر میخواهی ملحق شوی با وی ملحق شو و اگر میخواهی در کرامت و نعمت
خدا باشی هم آنجا باش پس بعض بیرون آیند و بعضی در نعیم الهی بمانند **سوال** کدام
دعائی منقول از حضرت رسول مقبول و یا از حضرات ائمه طاهرین علیهم السلام هست

سوال مردگان در زمان ظهور حضرت صاحب عصر

که بذریعه آن دعا در حالت گرفتاری استغاثه بآنحضرت کرده شود تا انقضاء حوائج گردد

جواب — دعائیست مشهور به رقعه یا عریضه استغاثه چنانچه حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم بابو الوفا شیرازی فرموده چون گرفتار شدی و درماندی پس استغاثه کن بحجة علیه السلام که او ترا درمی یابد و او فریادرس است و پناه است از برای هرکس که بوی استغاثه کند و در تحفة الزائر **علامه مجلسی** و در **مفاتیح النجاة علامه سبزواری** مرویست هرکرا حاجتی باشد بنویسد در رقعه و در یکی از قبور حضرات ائمه هدی علیهم السلام بیندازد یا به بندد و مهر کند و خاک پاکی را گل سازد و آنرا در میان گذارد و در نهری یا چاهی عمیق یا غدیر آبی اندازد که بحضرت صاحب الزمان علیه السلام میرسد و او بنفسه متولی برآوردن حاجت میشود و اینست **نسخه عریضه استغاثه** بسم الله الرحمن الرحیم

كتبت يا مولائى صلوات الله عليك مستغيثا و شكوت ما نزل بي مستجيرا بالله عز و جل ثم بك من امر قد دهمني و اشغل قلبي و اطال فكري و سلبني بعض لبي و غير خطير نعمة الله عندي اسلمني عند تخيل وروده الخليل و تبرء مني عند ترائى اقباله الى الحميم و عجزت عن دفاعه حيلتي و خانني فى تحمله صبري و قوتي فلجأت فيه اليك و توكلت فى المسئلة لله جل ثناؤه عليه و عليك فى دفاعه عني علما بمكانك من الله رب العالمين ولي التدبير و مالك الامور و اثقا بك فى المسارعة فى الشفاعة اليه جل ثناؤه فى امري متيقنا لاجابته تبارك و تعالى اياك باعطائى سؤلى و انت يا مولائى جدير بتحقيق ظني و تصديق املي فيك فى امر كذا و كذا و بجاى كذا نام و حاجت خود را بنويسد فيما لا طاقة لي بحمله و صبرلي عليه و ان كنت مستحقا له و لا ضعافه بقبيح افعالى و تفريطي فى الواجبات التي لله عز و جل فاغثني يا مولائى صلوات الله عليك عند اللهف و قدم المسئلة لله عز و جل فى امري قبل حلول التلف و

ہما تہ الاعدآء فیک بسطت النعمۃ علیّ واسئل اللہ جل جلالہ لی نصرًا عزیزًا

وفتحًا قریبًا فیہ ببلوغ الآمال وخیر المبادی وخواتیم الاعمال والامن من المخاوف

کلّھا فی کل حال انہ جل ثنائہ لما یشاء فعّال وھو حسبی ونعم الوکیل فی المبدأ و

المآل پس سیرو وبنہر وچاہ یا غدیر و قصد کند یکی از نایبان آنحضرت علیہ السلام یا عثمان

بن سعید عمری یا پسر او محمد بن عثمان یا حسین بن روح یا علی بن محمد السمری کہ ہر چہار تن

وکلاء و نایبان آنجناب در زمانہ غیبت صغری بودہ اند یکے از ایشان را ندا کند کہ یا

فلان بن فلان سلام علیک اشہد ان وفاتک فی سبیل اللہ وانک حی عند اللہ مرزوق

وقد خاطبتک فی حیاتک التی لک عند اللہ عزّ وجل وھذہ رقعتی وحاجتی الی

مولانا علیہ السلام فسلمہا الیہ فانت الثقۃ الامین پس بیندازد رقعہ را در نہر یا

چاہ غدیر تا حاجتش برآوردہ شود از این خبر شریف چنین مستفاد میشود کہ این چہار

شخص معظم چنانکہ در غیبت صغری واسطہ بودند میان رعایا و آنجناب در عرض حوائج و

رقاع و گرفتن جواب و ابلاغ توقیعات در غیبت کبری نیز در رکاب ہمایون آنجناب ہستند

و باین منصب بزرگ مفتخر و سرافرازند پس معلوم شد کہ خوان احسان و جود و نعم و فضل و کرم

امام زمان در ہر قطری از اقطار ارض برای ہر پریشان درماندہ و گم گشتہ و متحیر نادان و

سرگشتہ حیران گستردہ است و دروازہ آن باز و شارعش عام اگر نادان است شربت علمش

بخشند و اگر گم شدہ است براہش رسانند و اگر مریض است لباس عافیتش پوشانند پس

نتیجہ و نہایت مقصود در این مقام آنکہ آنحضرۃ حاضر در عباد و ناظر بجمیع بلاد بر جال رعایا و

قادر بر کشف بلایا و عالم باسرار و خفایا است بجہت غیبت از منصب خلافت عزل نشدہ

است **سوال** مردمان کہ در یوم رجعت برای جزا و سزا زندہ میشوند حساب کنندۂ ایشان

کہ خواہد بود **جواب** در احادیث معتبرہ وارد شدہ است کہ شیطان از دست حضرت

رسول آخر الزمان در ہمان یوم رجعت با جمیع اتباعش کشتہ شود پس از دست حضرۃ

مهدی موعود علیه السلام و در تمام روی زمین شوره و شیرین لا الٰه الا الله محمد رسول الله
صلی الله علیه وآله واصحابه وسلم جاری و ساری سیکنند پس حساب خلق متعلق بحضرت
امام حسین علیه السلام خواهد بود چنانچه **از حضرت** امام همام صادق آل محمد علیهم السلام
منقولست که حساب خلق متعلق بحضرت امام غریب شهید حسین مظلوم علیه السلام خواهد بود
در رجعت پیش از قیامت **سوال** چون از حساب مردم فراغت حاصل شود آیا جزاء
و سزا هم بایشان داده خواهد شد یا نه **جواب** بے شک جزاء و سزاء بایشان داده میشود احادیث
معتبره مستنده معتمده براین ناطق صریح و صادق صحیح اند چنانچه **از حضرت** امام همام
موسی کاظم علیه السلام منقولست که برگردند در رجعت ارواح مومنان با ارواح دشمنان ایشان
بسوی ابدان شان تا حق خود را از ایشان استیفا کنند هر که ایشان را عذاب و شکنجه کرده باشد
انتقام از او بکشند و اگر ایشان را بخشم آورده باشند او را بخشم آورند اگر کشته باشند بعوض بکشند
پس سی ماه بعد از دشمنان خود زندگانی کنند بعد از ان همه در یک شب بمیرند و ایشان
بنعیم بهشت بگردند و دشمنان ببد ترین عذابهای جهنم برگردند **سوال** معلوم شد که
مومنین و منافقین را که حساب و کتاب و جزاء و سزاء خواهد شد آیا دشمنان اولاد رسول
و احفاد بتول را هم جزاء و سزاء میشود یا نه اینکه لازم است زیرا که سلطنت تمام روی زمین
شوره و شیرین بایشان علیهم السلام خواهد بود **جواب** بے شک و لا شبه از دشمنان خود انتقام
خواهند گرفت و غاصبان حقوق خود را سزا خواهند داد چنانچه در کتاب مستطاب **منتخب
البصائر** از سعد بن عبدالله روایت کرده است از جابر جعفی از حضرت صادق
آل محمد علیهم السلام که فرمود علی رضی الله عنه را در زمین رجعتی خواهد بود تا فرزندش حسین
علیه السلام با علم خود خواهد آمد تا انتقام بکشد از بنی امیه و معاویه و آل معاویه و هر که
با آنحضرت علیه السلام جنگ کرده باشد پس یاوران او را از اهل کوفه زنده کنند و هفتاد
هزار نفر از سایر مردم پس با ایشان ملاقات کنند در صفین مثل مرتبه اول تا همه را بکشند و کسی

از ایشان نماند کہ خبر بیرون برد پس خدا ایشان را ابر و بسوی بدترین عذابہا با فرعون و
آل فرعون ہیں بار دیگر حضرت امیر علیہ السلام رجوع فرماید با رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ
وسلم و او خلیفہ باشد بر زمین و سائر ائمہ اطہار علیہم السلام عاملان او باشند در اطراف زمین تا
عبادت حق تعالیٰ آشکارہ کرد چنانچہ بیشتر نہان عبادت کردہ بودند و ضعاف آن عباد
خواہد شد و حق سبحانہ جل شانہ بہ پیغمبر خود خواہد داد بقدر پادشاہی جمیع اہل دنیا روزیکہ خدا خلق
کردہ است دنیا را تا روزیکہ دولتہای دیگران برطرف شود تا آنکہ حق سبحانہ جل شانہ وفا
کند بوعدہ کہ او را دادہ کہ غالب گرداند او را بر ہمہ دینہا ہر چند نخواہند مشرکان **وعیاشی**
از حضرت امام ہمام حضرت صادق آل محمد علیہم السلام روایت آوردہ است اول کسیکہ
بدنیا برمیگردد **حضرت** امام حسین مظلوم علیہ السلام است و اصحاب او و یزید پلید و اصحاب
او خواہند بود پس ہمہ ایشان را بکشند مثل آنکہ ایشان کشتہ اند چنانچہ حق سبحانہ جل شانہ در عزیز کتاب
خویش فرمودہ است ثم رددنا لکم الکرۃ علیہم وامددکم باموال وبنین وجعلنا
کم اکثر نفیرا یعنی پس گردانیدیم از برای شما غلبہ بر ایشان را و اعانت کردیم شما را بمالہا و
پسران و گردانیدیم لشکرہای شما را زیادہ از لشکرہای آنہا **اشکال** جزا و سزا دادن بدشمنان
اہل بیت علیہم السلام و قاتلین حسین علیہ السلام مسلم لکن ذراری قتلۂ حسین را در یوم رجعت سزا
دادہ خواہد شد چنانچہ حدیث امام صادق برین ناطق است کہ جناب حضرت صادق علیہ السلام
فرمود اذا قام قائمنا المہدی قتل ذراری قتلۃ الحسین بفعال ابائہم و حال آنکہ
آیہ شریفہ لا تزر وازرۃ وزر اخری ظاہر است کہ بفعل و وزر یکی دیگری گرفتار نمیشود پس
این ذراری قاتلین حسین بفعل و وزر آبا خود چرا گرفتار در یوم رجعت خواہند شد و حال آنکہ حضرت
مہدی موعود یوم رجعت از عدل زمین را مملو میکند و این علانیہ خلاف آیہ قرآن و عدالت
است **جواب** ہرگز خلاف قرآن و عدالت نیست زیرا کہ حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام
بعد از آنکہ فقرہ مذکورہ بالا را فرمود میگوید فان ذراری قتلۃ الحسین یرضون ویفتخرون بفعال

ابائهم ومن رضی شیئاً کمن فعله ولو ان رجلاً قتل فی المشرق فرضی بقتله رجل فی المغرب

لکان شریک فی القتال یعنی ذراری قاتلین حسین بکرده آباء خود بحسین راضی میشوند بلکه فخر میکنند و

راضی شونده بشئ چون فاعل آن شئ است چنانچه اگر شخصے مثلاً در طرف مشرق قتل کرده شود پس راضے

بشود بقتل وی شخصے در طرف مغرب شخص راضی شونده در قتال مقتول با قاتل شریک است و

نزول آیه شریفه من قتل مظلوماً فقد جعلنا لولیه سلطاناً فلا یسرف فی القتل انه کان

منصوراً در امام حسین ومهدی موعود علیهم السلام است حضرت **امام** محمد باقر فرموده ان

الحسین قتل مظلوماً ونحن اولیائه والقائم منا یطلب ثار الحسین فیقتل من رضی

بقتله **اشکال** کسانی راکه در یوم رجعت سزا داده میشود آیا در آخرت هم وی را جزاء و سزاء

اعمال داده میشود یا نه اگر همین حد یوم رجعت کافی میشود پس بنی امیه وغاصبان حقوق

اهلبیت اطهار علیهم السلام در آخرت یکجا میروند اگر بجهنم بروند بنا بر چه استحقاق زیراکه در یوم

رجعت بجزاء اعمال قبیحه خود رسیدند ظلم لازم میآید وحق تعالی عادل است ظلم هرگز از وے

غرامت صادر نمیشود اگر بجنت بروند بنا بر چه استحقاق زیراکه در دنیا شرایط ایمان نداشتند

جواب بیشک معاندان خاندان حضرت رسالت را مهدی موعود علیه السلام بعد از ظهور

انتقام میگیرد بلکه **شیخ صدوق** علیه الرحمة در کتاب علل الشرائع از ابی جعفر علیه السلام

آورده است اذا ظهر قائمنا یجیی احدی الزوجات لیقام علیها الحد وینتقم

لفاطمة لکن در این رجعت انتقام تمام اعمال قبیحه از انها گرفته نمیشود چونکه این یوم قیامت

صغری است پس جزاء وسزاء هم بر وهم از اعمالیکه بالنسبت یکدیگر صغایر اند وبالنسبت اکبر

کبایر اند داده میشود **واما** جزاء وسزاء معاصی اکبر کبایر در قیامت کبرے داده خواهد شد

نه در یوم رجعت پس جمیع معاندان خاندان رسالت را عذاب وجزاء وسزاء وحدود شرعیه

بعضے گناهان صغایر وکبایر در یوم رجعت میشود **اما** از گناهان اکبر کبایر در قیامت کبری

عذاب وجزا داده خواهد شد اشکالی ندارد **سوال** این سلطنت اهل بیت اطهار علیهم السلام

بعد از ظهور حضرت امام مهدی موعود علیه السلام تا چند مدت باقی خواهد ماند **جواب** سلطنت ائمه اهلبیت اطهار علیهم السلام تا قیامت متصل است زیرا که حضرت در وقتی ظاهر میشود که سلطنت مردم ختم میشود و شیطان ملعون در آخر آن قتل خواهد شد پس ظلم و عدوان و کفر و طغیان ابدا نخواهد بود زیرا که محرک این امور که ابلیس است مرده خواهد بود **پس** تمام روی زمین شوره و شیرین محض عدل و داد و انصاف خواهد بود و سلطنتیکه ذره در آن ظلم و تعدی نباشد بجز معصوم و مطهر نمیتواند کرد زیرا که ایشان را مانع از این چنین امور قوه عصمت و طهارت است **لهذا** سلطنت ایشان علیهم السلام متصل خواهد بود بقیامت **و مؤید** است بر این دلیل مذکور آنچه که **سید علی** ابن طاؤس در کتاب البشارة از حمران آورده

ان مجموع عمر الدنيا مائة الف سنة عشرون الف سنة منها دولة جميع الناس وثمانون الف سنة منها دولة آل محمد عليهم السلام یعنی تمام ایام و مدة بقاء عمر دنیا صد هزار یعنی یک لکھ سال است بیست هزار سال دولت و سلطنت تمام مردمان غیر معصوم است و باقی هشتاد هزار سال دولت و سلطنت آل محمد علیهم السلام است

سوال آیا در یک زمان هر کدامی از حضرات ائمه اطهار علیهم السلام جمیعاً سلطنت خواهند کرد یا یکبعد دیگرے در ازمنه مختلفه خواهند کرد **جواب** در اینکه حضرات ائمه اطهار علیهم السلام جمیعاً سلطنت میکنند شکے نیست زیرا که احادیث صحیحه معتبره کثیره در این مطلب وارد شده اند لیکن ثابت نمیشود که در وقت ظهور حضرت قائم آل محمد علیهم السلام آیا رجعت همه ایشان علیهم السلام خواهند شد و در زمانه واحد یا آنکه متقدم و مؤخر از یکدیگر رجعت ایشان خواهد شد از بعض اخبار بوضوح میرسد انهم یرجعون بترتیب ایام امامتهم یعنی از ایشان هر کسے مطابق تقدم و تاخر زمانه امامت رجعت خواهند کرد **و شیخ حسن** بن سلیمان فرموده

ان لكل واحد من الاثنى عشر صلوات الله عليه ايام امامته و ايام لكونه مهديا و اول ما يظهر القائم صلوات الله عليه فهو ايام امامته ثم يرجع بعد باشد یعنی برائی هر یکی

ائمہ دوازدہ گانہ علیہم السلام دو زمانہ ہست زمانہ امامت و زمانہ مہدویت و ابتداء
ظہور حضرت امام مہدی موعود علیہ السلام زمانہ امامت وی است پس بعد از آباء خود علیہم السلام
رجوع میفرمایند برای مہدویت **مؤلف گوید** بنا براین روایت تاویل حدیث انّ منّا
اثنی عشر اماماً و اثنی عشر مہدیاً نیز ظاہر و ثابت شد باین معنے کہ از برای ہمین آئمہ اثنا عشر
علیہم السلام زمانہ امامت ہست و پس الان زمانہ مہدویت است **و امر** شدہ است
حضرت امیر علیہ السلام چہل و چہار ہزار سال سلطنت خواہد کرد **و از حضرت** امام ہمام
محمد باقر علیہ السلام منقول است اول کسیکہ در رجعت برگردد حضرت امام حسین علیہ السلام خواہد
بود و آن مقدار پادشاہی خواہد کرد کہ از پیری موہای ابروہای آنجناب علیہ السلام بر روی
دیدہ اش آویختہ شود **تنبیہ** پس چون آنجناب علیہ السلام بر تمام روئی زمین شود
و تسییر کلمہ طیبہ لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ و اصحابہ و سلم و انّ علیاً
و ائمۃ علیہم السلام حجج اللہ جاری کند و بروی زمین بساط عدل و داد بسیط گردانند
و عبادت الٰہی بر زمین رونق گیرد و جمیع مخلوق خدا یک مذہب بشوند و از کافران و منافقان
و مشرکان و معاندان انتقام بگیرد و اہل حق را بحق خود برسانند و عالم را پر از لمعات انوار الٰہی گردانند
پس آخر کار چون از دنیا رحلت فرماید حضرت امام غریب مظلوم ابی عبد اللہ الحسین علیہ
السلام آنجناب علیہ السلام را غسل دہد و کفن کند و دفن نماید چنانچہ **سید علی بن عبد الحمید**
در کتاب الانوار المضیئۃ آوردہ است سئل ابو عبد اللہ علیہ السلام عن الرجعۃ ہل ہی حق
قال بلی قیل فمن یرجع اولاً قال الحسین علیہ السلام یخرج بعد القائم علیہ السلام مع
اصحابہ و معہ سبعون نبیاً کما بعثوا مع موسی علیہ السلام فیعطیہ القائم خاتمہ من
الدنیا فیغسلہ الحسین علیہ السلام و یکفنہ و یحنطہ و یواریہ فی القبر خلاصہ آنست کہ از ابو
عبد اللہ سوال رجعت کردہ شد پس آنجناب فرمود رجعت برحق است گفتہ شد پس در یوم رجعت
کدام شخص رجوع خواہد کرد فرمود امام حسین علیہ السلام بعد از ظہور قائم آل محمد صلی اللہ

علیه وآله وسلم خارج میشود با اصحاب خود وبا آنجناب مقاتله خواهند نمود چنانکه مبعوث شدند با حضرت موسی علیه السلام **پس** قائم آل محمد صلی الله علیه وآله وسلم خاتم بآنجناب علیهما السلام عطا میفرماید واز دنیا رحلت میکند پس حضرت امام حسین علیه السلام امام مهدی موعود را حنوط وغسل وکفن مینماید **وکلینی** از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام روایت طویلی کرده است در تاویل آیه شریفه **وقضینا الی بنی اسرائیل فی الکتاب لتفسدن فی الارض مرتین** **واخر** روایت اینست فاذا استقر معرفة الحسین علیه السلام وکفنه وحنطه والحده لانه لا یرتکب امور الوصی الا الوصی خلاصه آنست که چون معرفت حضرت امام همام ابی عبد الله الحسین علیه السلام در دلهای مومنان قرار گیرد حضرت قائم آل محمد علیهم السلام از دنیا رحلت نماید وحضرت امام حسین علیه السلام آنجناب را غسل دهد وکفن وحنوط کند وبرا و نماز بخواند واو را در لحد بگذارد زیرا که امور وصی را غیر وصی احدی مرتکب نمیشود **اشکال** اگر چنین است که امور وصی را غیر از وصی احدی مرتکب نمیشود پس حضرت امام حسین علیه السلام را کی غسل خواهد داد **جواب** چونکه حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام در نشاء شهید در معرکه بود احتیاج غسل ندارد **علاوه** برین ائمه اطهار علیهم السلام که بدنیا بر میگردند آنحضرت علیه السلام را غسل دهند ونماز خواهند کرد اشکالی ندارد **اشکال** اگر شهید بسبب شهادة غسل ندارد چنانچه در کتب احادیث وفقه مسطور هست پس حضرت ابو الائمه امیر المومنین علی بن ابیطالب علیه السلام را با وجود حصول مرتبه شهادت چرا غسل داده شد **جواب** در این شکی نیست که حضرت امیر المومنین وحضرت امام حسین علیه السلام هر دو امام شهید شده اند لکن فرق در شهادت این هر دو بزرگوار علیهم السلام آنست که حضرت امام حسین علیهم السلام در معرکه جنگ شهید شده است وهمین قسم شهادت محکوم شرعا است باینکه چنین شهید بے غسل وکفن وحنوط در همان خون وخاک ولباس خود دفن کرده شود وبجهت مصالح بسیار که این مقام مقتضی بیان آنها نیست **واما** حضرت امیر المومنین هر چند شهید شده است مگر شهادت

وی علیه السلام در معرکهٔ جنگ نبوده است بلکه در بیت الله در حالت عبادت بوده است و در آنوقت ضربت بر فرق مبارک آنجناب رسید و انتقال بعد از دو سه یوم بوقوع رسید پس حکم سنت نیست شهادت غیر از حکم شهادت در معرکه میباشد و تفصیل این مسئله در کتب مبسوطه فقه چون جواهر و تذکرة الفقهاء وسرائر الشیعه وغیره معلوم خواهد شد وما نیز بالتفصیل علل و وجوه غسل میّت و مس میّت را عقلاً و نقلاً در رساله شریفه موسومه به انوار فی جواب اسولة الابکار نوشته هستیم من شاء فلیرجع الیها چونکه بحمد الله سبحانه از جمیع حالات حضرت امام مهدی موعود علیه السلام بالاستقلال باستدلال تا اینجا نوشتیم خواستیم که بعض از قصائدیکه اخیار ابرار در مدح و منقبت آنجناب گفته معه ترجمه بنویسیم

للعلامة الفهامة الشيخ البهائي في مناقب امام العصر المهدي الموعود عليه وعلى آبائه السلام

خليفة رب العالمين وظله ... على ساكني الغبراء من كل ديار

خلیفه پروردگار جهانیان است و سایه خدا ... بر ساکنین روی زمین از هر جماعتی

هو العروة الوثقى الذي من بذيله ... تمسك لا يخشى عظائم اوزار

او دست دستگیر محکم آنچنانی که هر که بدامن او ... چنگ زند نترسد بزرگیهای گناهان را

امام هدى لاذ الزمان بظله ... والقى اليه الدهر مقود خوار

پیشوائی هدایت پناه برده است روزگار بسایهٔ او ... و انداخته است بسوی او روزگار مهار زمیرا

علوم الورى في جنب ابحر علمه ... كغرفة كف او كغمسة منقار

علمهای همه مردم در پهلو دریای علوم او ... چون یکمشت آب است یا فرو بردن منقار غیبت آب

فلو زار افلاطون اعتاب قدسه ... ولو يغشه عنها سواطع انوار

پس اگر زیارت میکرد آستانهای درگاه قدس آنحضرت را ... و نمیپوشانید او را از آن عتبه ها نورهای بلند شده آن

لہ ای حِکمۃٌ قُدسِیّۃٌ لا یَشُوبُها — شَوائِبُ اَنظارٍ وَ اَدْناسُ اَفکارٍ

مر او راست حکمت قدسیه پاکی را که مخلوط نشده بود آنحکمت را — مخلوط شوندہ ہای نظرہا و چرکہای فکرہا و اندیشہا

بِاِشراقِها کُلُّ العَوالِمِ اَشرَقَتْ — کَما لاحَ فِی الکَونَینِ مِن نُورِها السّاری

بتابش نورہائی علمیہ آنحضرت ہمہ عوالم روشن بوده شده است — چنانکہ روشن شد دو کون از نور فرو گیرنده آن

اِمامُ الوَریٰ طَوْدُ النُّهیٰ مَنبَعُ الهُدیٰ — وَ صاحِبُ سِرِّ اللّٰہِ فِی هٰذِهِ الدّارِ

پیشوای خلائق است کوه رفیع عقل است منبع ہدایت است — و صاحب اسرار خدا است آنحضرت در این دار دنیا

بِہِ العالَمُ السُّفلِیُّ یَسمُو وَ یَعتَلِی — عَلَی العالَمِ العُلوِیِّ مِن دُونِ اِنکارٍ

بواسطہ آنحضرت عالم سفلی خاک با وجود پستی بلندی می‌یابد — بر عالم علوی و آسمانہا از غیر انکار

وَ مِنہُ عُقُولُ العَشرِ تَبغِی کَمالَها — وَ لَیسَ عَلَیہا فِی التَّعَلُّمِ مِن عارٍ

و از فیض وجود آنحضرت عقول عشره بحر وجود شد کمال جمعی از آنحضرت می‌جویند — و نیست بر عقلہا و دوگانہ در تعلیم فیض از آنحضرت ہیچ عار

اَیا حُجَّۃَ اللّٰہِ الَّذِی لَیسَ جارِیاً — بِغَیرِ الَّذِی یَرضاهُ سابِقُ اَقدارٍ

ای حجۃ خدا آنچنان حجتی کہ نیست جاری شود — بغیر از آنچیز یکہ راضی شود آنحضرت پیشی گیرنده قدرہا

وَ یا مَن مَقالِیدُ الزَّمانِ بِکَفِّہِ — وَ ناهِیکَ مِن مَجدٍ بِہِ خَصَّکَ الباری

وای کسیکہ کلیدہائی روزگار بکف مبارک اوست — و آن بس است ترا از بزرگواری بگیرہ مخصوص گردانیدہ ترا آن خدا

اَغِثْ حَوزَۃَ الاِیمانِ وَ اعْمُرْ رُبُوعَہُ — فَلَم یَبقَ مِنها غَیرُ دارِسِ آثارٍ

دریاب جمعیت اہل ایمان را و آباد کن منازل آنرا — پس باقی نمانده است از آن منازل بجز آثار کہنہ شده

وَ خَلِّصْ عِبادَ اللّٰہِ مِن کُلِّ غاشِمٍ — وَ طَهِّرْ عِبادَ اللّٰہِ مِن کُلِّ کَفّارٍ

و خلاص فرما بندگان خدا را از ستم ہر ستم کننده — و پاک کن بندگان خدا را از کفر جمیع کافرہا

وَ عَجِّلْ فِداکَ العالَمُونَ بِاَسرِهِم — وَ بادِرْ عَلَی اسمِ اللّٰہِ مِن غَیرِ اِنظارٍ

و تعجیل فرما فدائی تو باد ہمہ عوالم امکان بتمامی ایشان — و مبادرت فرما باسم خدا وند بغیر انتظار

تَجِدْ مِن جُنُودِ اللّٰہِ خَیرَ کَتائِبٍ — وَ اَکرَمَ اَعوانٍ وَ اَشرَفَ اَنصارٍ

مہیا از لشکرہای خدا بہترین لشکرہا را — و گرامی‌ترین یاری کنندگان و شریف‌ترین نصرت دہندگان

لأبي البحر شرف الدين جعفر بن محمد العبدي الخطي في حجة الله الأكبر مهدي العصر الإمام المنتظر عج

سمي النبي المصطفى وأمينه ... على الدين في إيراد حكم وإصدار

همنام رسول برگزیده است واین پیغمبر است ... بر دین خدا در مداخله وصدور حکم او

ومضطلع بالفضل زرت قميصه ... على كنز آثار وعيبة أسرار

وتوانا است بتحمل دانش وفضل وتکمه شده است جامه آنحضرت ... بر گنج آثار و بقچه محفظه اسرار خدا

به قام بعد الميل وانتصبت به ... دعائم قد كانت على جرف هار

به آنحضرت استاد بعد از کجی وراست شد باو ... ستونهای دین که بتحقیق بودند بر کناری افتاده ریزنده

ومنتظر ما أخر الله وقته ... لشيء سوى إبراز حق وإظهار

وآنحضرت منتظر است که تاخیر کرده است خدا وقت او را ... بجهت چیزی بجز آشکار کردن حق و اظهار حقائق

له عزمة تثني القضا وهمة ... تألف بين الشاة والأسد الضاري

از برای او عزم است که برمیگرداند قضا را و همتے است ... که الفت میدهد میان گوسفند و شیر درنده

أبا القاسم انهض واشف عصابة ... قضى وطرا من ظلمها كل كفار

ای ابو القاسم بنشین سر پا و شفا بده طایفه را که کام رو است ... خواهش خود را از ستم نمودن آنها همه کافرها

إلى م وحتى م المنى وانتظارنا ... سحائب قد أظللن دون امطار

تا کی و تا چند آرزو و انتظار ما ... ابرها که بتحقیق سایه انداخته اند بدون باریدن باران

أبح حرم الجور المنيع جنابه ... بجر خميس يملأ الأرض جرار

دستیاب حرم جور را که بلند است درگاه او ... بکشیدن لشکری که پر میکند زمین را و سنگین سیر اندازه بسیاری

للفاضل النحرير الأديب الفقيه الخبير المجلد الحاج ميرزا أحمد التبريزي في مدحه عليه السلام

ولي الإله صاحب الأمر في الورى ... بسيفه شمل الحق يرجى انتظامه

آنحضرت ولی خدا است صاحب امر خلافت است در خلائق ... بشمشیر او جمعیت وانبوهی حق امید داشته انتظام او

إمام الهدى بحر الندى من به اقتدى — مسيح فطوبى من به ايتمامه

پیشوای هدایت و دریای جود است کسی که به آنحضرت اقتدا کرده است — حضرت عیسی پس خوشا کسی که به آنحضرت است طلب پیشوا کردنش

هو الشمس في الاشراق لولا افولها — هو البدر في الانوار لولا اغتمامه

اوست آفتاب تابش و نور اگر نبود آفتاب غروب کننده — اوست ماه شب چهارده در روشنائیها اگر نمیبود ماه ابر فرا گرفتن

هو العروة الوثقى ومنتجع التقى — لقد فاز حقا من به اعتصامه

اوست دستگیر محکم و پناه دهنده پرهیزگاران — هر آینه رستگار شد براستی کسی که به آنحضرت است اعتصام او

هو الآية الكبرى ومفتخر الورى — إمام الانام في الثرى وهمامه

اوست آیت و نشانه بزرگ خدا و محل افتخار همه خلایق — پیشوای خلقست در روی زمین و مهتر خلق است

هو الخلف المهدي من آل احمد — عنان الهدى في كفه وزمامه

اوست جانشین و مهدی از اولاد حضرت رسول — که لگام هدایت در دست اوست و مهار او

هو المستجار المنى وولاءه — لذي الحجر ركن لازم التزامه

اوست پناه از برای منی و ارزو و دوستی او — از برای صاحب حجر و رکن واجبی است الزام دوستی

وكعبة آمال الورى وحريمه — حطيم لحطم الذنب يرجى استلامه

و اوست کعبه امیدهای خلایق و حریم محترم او — شکننده است گناه را که امید داشته شده است بوسیدن آن

وملتثم الاملاك موطئ نعله — على كحل عين الحور يزهو رغامه

و محل بوسه گاه ملائکه است قدمگاه کفش مبارک او — بر سرمه چشم حور العین میبالد خاک قدم او

سيملأ دهرا قسطه بعد ما ملا — بسيط البسيط ظلمه واهتضامه

زود باشد پر کند زمانه را عدل او بعد از آنکه پر شده باشد — روی زمین پهن شده را ستم زمانه و شکست روزگار

فلولاه ساخ الارض بالناس والثرى — تزلزل طرا وهده واكامه

پس اگر نمیبود وجود مبارکش فرو میبرد زمین مردم را و خاک زمین — متزلزل میگردانید همه را همواران و بلندان

ولولاه لم يخضر روض ولم يفض — من المزن قطر جوده ورهامه

و اگر نمیبود آنحضرت سبز نمیشد بستانی و پائین نمی آمد — از ابر بارنده باران بسیار او و باران ضعیف او

وَلَوْلَاهُ دِیْنُ الْحَقِّ ذَلَّ وَمَا بَدٰی
واگر نمیبود آنحضرت دین حق خوار میشده و ظاهر نمیگردید
عَلٰی کُلِّ دِیْنٍ عِزُّهُ وَتَمَامُهُ
بر هر دینی عزة دین حق و تمامی او

فَدَیْتُکَ قَدْ طَالَ الْمَدٰی اُعْتُدِیَ الْعِدٰی
فدای گردم بتحقیق دراز شده مدت غیبت و از حد گذشتن دشمنان
وَهُدَّ رُکْنُ الْهُدٰی وَالْعَدْلُ بَانَ انْثِلَامُهُ
و دو بوار هدایت و عدل و راستی آشکار گردید رخنه او

وَقَدْ غَیَّرُوْا دِیْنَ النَّبِیِّ بِجَهْلِهِمْ
و بتحقیق تغییر دادند دشمنان دین نبی بسبب نادانی خود
فَحُرِّمَ حِلُّ الشَّرْعِ وَحُلَّ حَرَامُهُ
پس حرام شد حلال شریعت و حلال شد حرام آن

کِرَامُ الْوَرٰی فِی الدَّهْرِ صَارُوْا اَذِلَّةً
کریمان خلق در زمانه گردیدند ذلیلان
وَسَادَ عَلَی الْاَشْرَافِ فِیْهَا لِئَامُهُ
و بزرگ شدند بر اشرف خلائق در زمانه بخیلان

اِلٰی مَ اُقَاسِیْ لَوْعَةَ الْوَجْدِ فِی النَّوٰی
تا کی رنج کشم سوزش حزن را در دوری حضرت
بِقَلْبِیْ جُرْحٌ لَیْسَ یُرْجٰی الْتِیَامُهُ
در دل من زخمی است که نیست امید داشته شده بهم آمدن را

لِلشَّیْخِ رَجَبِ الْبُرْسِیِّ فِیْ مَدْحِهِ وَمَنْقَبَتِهِ عَلَیْهِ السَّلَامُ

فَلَیْسَ لِلدِّیْنِ مِنْ حَامٍ وَمُنْتَصِرٍ
پس نیست برای دین حمایت کننده و یاری کننده
اِلَّا الْاِمَامُ الْفَتَی الْکَشَّافُ لِلظُّلَمِ
مگر پیشوا و جوانمردی که بردارنده ستمها است

اَلْقَائِمُ الْخَلَفُ الْمَهْدِیُّ سَیِّدُنَا
قائم و خلیفه حق مهدی است که آقای ما است
اَلطَّاهِرُ الْعَلَمُ ابْنُ الطَّاهِرِ الْعَلَمِ
پاکیزه باشرف پسر پاکیزه باشرف

بَدْرُ الْغَیَاهِبِ بَلْ بَحْرُ الْمَوَاهِبِ مَنْ
ماه شب حیا برو قتاریکیها است بلکه دریای بخشش است
صُوِّرَ الْکَتَائِبِ حَامِی الْحِلِّ وَالْحَرَمِ
و یاری کرده شده است لشکرهای آنحضرت حامی حل و حرم است

یَا ابْنَ النَّبِیِّ وَیَا ابْنَ الطُّهْرِ حَیْدَرَةٍ
ای پسر پیغمبر وای پسر پاک حیدر
یَا ابْنَ الْبَتُوْلِ وَیَا ابْنَ الْحِلِّ وَالْحَرَمِ
ای پسر زهرای بتول وای پسر حل و حرم

اَنْتَ الْفَخَارُ وَمَعْنَاهُ وَصُوْرَتُهُ
توئی اصل فخر و معنی فخر و صورت فخر
وَنُقْطَةُ الْحُکْمِ لَا بَلْ خُطَّةُ الْحِکَمِ
و توئی نقطه و اصل حکم نه بلکه توئی شاه راه حکمتها

مَتٰی نَرَاکَ فَلَا ظُلْمٌ وَلَا ظُلَمٌ
چه وقت ببینیم ترا پس نبوده باشد ستم و نه تاریکیها
وَالدِّیْنُ فِیْ رَغَدٍ وَالْکُفْرُ فِیْ رَغَمٍ
در حالیکه دین در آسایش باشد و کفر در رغمات

أَقِيلُ فَسُبُلُ الْهُدَى وَالدِّينِ قَدْ طُمِسَتْ ... وَمِنْهَا نَصَبٌ وَالْحَقُّ فِي عَدَمِ

رو فرا بی راه هدایت و دین تحقیق کهنه و مندرس است ... و رسید او را رنج و تعب و دین حق در نیستی است

وللدعبل الخزاعی فی مدحه و منقبته علیه السلام

که قصیده را خدمت حضرت امام رضا علیه السلام خواند و آخر ابیات این است

خروج امام لا محالة واقع ... یقوم علی اسم الله والبرکات

یمیز فینا کل حق و باطل ... ویجزی علی النعماء والنقمات

قال الشیخ الجلیل عبد الکریم الیمانی فی مدحه علیه السلام

وفی یمن امن یکون لاهلها ... الی ان تری نور الهدایة مقبلا

بمیم مجید من سلالة حیدر ... ومن ال بیت طاهرین بمز علا

یسمی بالمهدی من الحق ظاهر ... بسنة خیر الخلق یحکم اولا

وللشیخ الکبیر عبد الرحمن البسطامی صاحب درة المعارف

یظهر المیم المجد من ال محمد ... ویظهر عدل الله فی الناس اولا

کما قد روینا عن علی الرضا ... وفی کنز علم الحرف اضحی محصلا

وایضا له فی مدحه

ویخرج حرف المیم من بعد شینه ... بمکة نحو البیت بالنصر قد علا

فهذا هو المهدی بالحق ظاهر ... سیاتی من الرحمن للخلق مرسلا

ویملأ کل الارض بالعدل رحمة ... ویمحو ظلام الشرك والجور اولا

ولایته بالامر من عند ربه ... خلیفة خیر الرسل من عالم العلاء

للشیخ محی الدین العربی فی مدحه علیه السلام

فعند فناء خاء الزمان ودالها ... علی فامد لول الکرو یقوم

مع السبعة الاعلام والناس غفل ... علیم بتدبیر الامور حکیم

فاشخاصاً خمس وخمس وخمسة ... علیهم تری امر الوجود یقیم

ومن قال لا رجبین نهایة ... لهم فهو قول یرتضیه کلیم

وان شئت اخبر عن ثمان ولا تزد ... طریقهم فرد الیه قویم

فسبعهم فی الارض لا یجهلونها ... وثامنهم عند النجوم لزیم

للشیخ صدر الدین القونوی فی مدحه علیه السلام

یقوم بامر الله فی الارض ظاهرا ... علی رغم شیطانین یمحق الکفر

یؤید شرع المصطفی وهو ختمه ... ویمتد من میم باحکامها یدری

ومد ته میقات موسی وجنده ... خیار الوری فی الوقت یخلو عن الحصر

علی یده محق اللیام جمیعهم ... بسیف قوی المتن علک ان تدری

حقیقة ذلک السیف والقائم الذی ... تعین للدین القویم علی الامر

لعمری هو الفرد الذی بان سره ... بکل زمان فی مظاهر یسری

تسمی باسماء المراتب کلها ... خفاءً واعلاناً کذلک الی الحشر

الیس هو النور الاتم حقیقة ... ونقطة میم منها مدادها یجری

یفیض علی الاکوان ما قد افاضه ... علیه اله العرش فی ازل الدهر

فما ثم الا المیم لا شیء غیره ... وذو العین من نوابه مفرد العصر

هو الروح فاعلم وخذ عهده اذا ... بلغت الی قد مدید من العمر

کانک بالمذکور تصعد راقیاً ... الی ذروة المجد الاثیل علی القدر

وما قدره الا الوف بحکمة ... علی حد مرسوم الشریعة بالامر

بذا قال اهل الحل والعقد فاکتفی ... بنصهم المثبوت فی صحف الزبر

فان تبغ المیقات الظهور فانه ... یکون بدور جامع مطلع الفجر

بشمس تمد الکل من ضوء نورها ... وتجمع دراری الاوج فیها مع البدر

وصل علی المختار من آل هاشم	محمد المبعوث بالنهی والامر

واز کلام بلاغت نظام شیخ احمد جام صاحب رح قال علیه السلام

مصطفی ختم رسل شد در جهان	مرتضی ختم ولایت در جهان
جمله فرزندان حیدر اولیاء	جمله یک نورند حق کرد این نداء

وبعد از تعداد اسماء حضرات ائمه اثنا عشر علیهم السلام گفته

صد هزاران اولیا روی زمین	از خدا خواهند مهدی را یقین
یا الهی مهدیم از غیب آر	تا در جهان عدل گردد آشکار
مهدی هادی ست تاج اتقیاء	بهترین خلق برج اولیاء
ای ولای تو معین آمده	بر دل و جانها همه روشن شده
ای تو هم پیدا و پنهان آمده	بنده عطارت ثنا خوان آمده

وحضرات علمای اخیار وفضلای ابرار قصاید بسیار ورباعیات بیشمار در مناقب و فضایل ومدایح حضرت محمد رسول مختار وحضرات ائمه اطهار علیهم السلام من الله الغفار در کتب خود اختیار فرموده اند وبعض بالخصوص دواوین در همین مطلب ترتیب داده اند

فشکر الله مساعیهم فی ترویج الدین ونشر فضائل ائمة الطیبین الطاهرین

صلوة الله علیهم اجمعین ابد الآبدین واکرمهم الحور والقصور بمفاد لکل بیت بیت فی الجنة وبالنظر بوعده اختصار که در اول کتاب کرده ایم باندراج همین چند قصاید غرا اکتفا نمودیم

تنبیه بدانکه آنچه از اول کتاب مستطاب تا اینجا در وجود ذیجود وشمائل وخصائل ومعاجز وغیاب وظهور موفور السرور حضرت حجة الله العلام علی الانام فی تلک اللیالی والایام الی ساعة القیام آن امام عالیمقام جناب هادی مهدی موعود علیه السلام مع براهین عقلیه وقوانین نقلیه ذیل هر اشکال وسوال مفصل لاینحل هر ملت ومذهب بجهت

مدعی و نسبتن نظر اختصار گویا یکی از صد ہزار بطور نمونہ مشتی از خروار را ز برائی مخلصان حضرات اہل بیت اطہار و محبان ذریۃ رسول مختار کہ ابرار اخیار اند در تحریر آوردم پس صاحب عقل سلیم و طبع مستقیم را لازم است کہ بدام کذاب دنیا نیاید و عقیدہ صحیحہ سلیمہ خود را بگفتہ اینہا فاسد نسازد و چون کذاب بنیاد دین خود را بدنیا نثار شد و اگر کسی مثلاً قبل از ظہور جمیع علامات مذکورہ مسطورہ آنجناب مدعی مہدویت شود یکی از کذاب شصت گانہ بباشد حق تعالی بعذاب خود گرفتار سازد و کسانی را کہ دست ظلم از اہل بیت رسالت صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم عقب نمیدارند ہر کسی را از تابعین دست رسید دقیقہ از ناباقی نگذاشت مگر آنکہ بایشان رسانیدہ و آنہا یکہ از دست نتوانستند بزبان بر آنہا ظلم کردند و میکنند بعضے نسبت بایشان منسوب نمودند روایات را بجہت نصرت دین و مذہب خود کہ از آنہا منقول نبودند و بعضے اخفا نمودند روایات از ایشان را بجہت طعن وارد شدن بر مذہب خود و بعضے حق آنہا را حق خود قرار دادند پس خود را تمسک و اجماع چند نفر جہال مضل ضال بعضے خلیفہ رسول صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و جانشین زوج بتول و مہدی موعود و مسیح مسعود قرار دادند حق سبحانہ جل شانہ برحمت کاملہ و نعمت شاملہ خود مومنین و محبین را از شر اینچنین جمیع ضالین و مضلین در ہر قرن و دہر از آن زمان تا این زمان محفوظ داشتہ است و امید کہ تا ظہور حضرت مہدی ہادی موعود علیہ السلام ہموارہ مصون و محفوظ دارد و سبحان من دانت لہ السموات والارض بالعبودیۃ واقرت لہ بالوحدانیۃ

يا من توحد بنفسه عن خلقه يا من غنى عن خلقه بصنعه يا من عرف نفسه خلقه بلطفه يا من

سلك باهل طاعته مرضاته يا من اعان اهل محبته على شكره يا من من عليهم بدينه ولطف

لهم بنائله ازسبيلك ضائعة واحكامك معطلة واهل نبيك في الارض هائمة كالوحش السائمة

فارحم العترة الضائعة المقتولة الذليلة من الشجرة الطيبة المباركة اصلها ثابت وفرعها في السماء

اللهم اعل الحق واستنقذ الخلق وامنن علينا بالنجاة والّلهم برحمتك الكاملة ونعمة الشاملة

معاندان خاندان رسالت از دست و زبان ظلم کردن دقیقہ باقی نگذاشتند

عجل فرج آل محمد وسهل مخرج الاسعد ليكشف هذه الغمة عن هذه الامة ويبين سبل
الهداية عن الغواية حتى يظهر فساد عقائد العامه على جهر التامة ويحصل ظهر المنادمة عن هذه الملادمة
بالمراغمة والمزاحمة والمكالمة في وقت المكالمة بالمخاصمة و تثبت مقاهنتهم في المجاهلة والمفاضلة
بالمسيح المسعود والمعادلة والمشاكلة بالمهدي الموعود فارجو من الهادي الودود ان يظهرهما معجلاً
لا مؤجلاً في الآن المعهود ليبطلا خصمهما بالمجادلة والمقاتلة عن المضل اللدود والشارد المطرود
عن الصلاح والفلاح الى بئس الورد المورود وآخر دعوانا الحمد لله المعبود والصلوٰة
على محمد المحمود علة وجود الموجود وآله المسعود اولهم علي صاحب الفضل والبذل والجود
وآخرهم المهدي الهادي الموعود ههنا ختم **المجلد الاول** من كتاب **غاية المقصود**
في ثامن عشر من ربيع الاول عيد المسلمين يوم المولود سنه ۱۳۱۷ هجري سبع عشر وثلث
مائة بعد الالف من الهجرة المقدسة النبوية على هاجرها السلام والتحية البهية تم في لاهور
حفظه الامن والسرور ويتلوه **المجلد الثاني والثالث**

تمت و بالخیر عمت

رباعی

تنگ است بسے سینہ ام را نفس	از بسکہ براہ حق نمے بینم کس
برگشتہ جہان سراسر از ظلم و نفاق	ای پادشہ عصر بفریاد و برس

قطعہ تاریخ تصنیف و انطباع کتاب غایۃ المقصود نتیجہ از محمد الدین شائق منشی شمس الدین مالک و مہتمم مطبع شمس الہند پریس لاہور

جناب مولوی سید علی با زہد	وہ ختم تو نو کتابے نغز و نایاب
شدہ مکشوف بر عالم کہ الحق	مصحح مشتہر علم است و علی باب
ز دل پرسید شائق سال تاریخ	بگفتا غایۃ المقصود در باب

۱۸۹۹ء